

Ideea acestei lucrări și concretizarea ei ulterioară se datorează dorinței și cerințelor credincioșilor noștri de a avea la dispoziție o lucrare sistematică în care să se găsească informațiile fundamentale despre viața Maicii Domnului și despre rolul ei în lucrarea de mântuire a neamului omenesc. Aceste informații sunt prezentate în contextul istoric și religios al timpului când a trăit Maica Sfântă.

Pentru o mai bună prezentare a materialului, am împărțit această lucrare în două părți. Partea întâi, ***Viața Maicii Domnului***, oferă o privire de ansamblu asupra evenimentelor esențiale din viața Fecioarei Maria, nu izolate, ci strâns împletite cu evenimentele din viața și activitatea publică a Mântuitorului Iisus Hristos. În partea a doua, ***Cinstirea Maicii Domnului*** este descrisă în diferitele perioade istorice, începând cu Biserica primară și până în zilele noastre, în lumina hotărârilor Sinoadelor ecumenice. De aceea, s-a impus explicarea formulărilor doctrinare ca «Fecioara Maria e Născătoare de Dumnezeu» și «Maica Sfântă e Pururea Fecioară» însușiri ce au dus în Biserica creștină la preacinstirea Maicii Domnului (hiperdulia). A fost necesară de asemenea o analiză a modului cum a evoluat cultul Fecioarei Maria și cinstirea ei și din punct de vedere inter-confesional.

Preot dr. Achim Sărășan

VIAȚA ȘI CINSTIREA MAICII DOMNULUI

Preot dr. Achim Sărășan

VIAȚA ȘI CINSTIREA MAICII DOMNULUI

Preot dr. Achim Sărăşan

VIAȚA ȘI CINSTIREA MAICII DOMNULUI

EDITURA CRISSERV
MEDIAŞ 2012

Tehnoredactare: Maria şi Achim Sărăşan

Coperta: Icoană Buna Vestire – Biserica Rusă

Această lucrare s-a editat prin bunăvoința:
S.C. BAT MEDIAŞ S.A.
S.C. KONSTA SPLENDID S.R.L. Mediaş
S.C. POSADA MED S.R.L. Mediaş

Cuprins

Partea întâi

Partea a doua

Prefață

Maica Domnului este un personaj central în viața noastră religioasă, legătura noastră cu ea fiind una de mare intimitate. O simțim ca fiind foarte apropiată de noi, ca parte integrantă din familia noastră. De aceea o numim „Maica noastră, a tuturor”.

Ea este percepută ca fiind „Ocrotitoarea noastră” şi „Mijlocitoarea noastră” în relația pe care o avem cu Dumnezeu, iar începând cu Sfinții Apostoli şi continuând cu Sfinții Părinți şi cu creştinii de rând din toate generațiile, în cadrul cultului creştin s-a dezvoltat un întreg ansamblu de rugăciuni pe care le închinăm şi le adresăm Fecioarei Maria. În formule liturgice, în imne şi cântări duhovniceşti, Fecioara Maria e numită „Născătoare de Dumnezeu” şi „Pururea Fecioară”, şi aceasta nu numai din secolul al V-lea, când s-a stabilit „doctrina mariologică”, ci de când a luat naştere Biserica lui Hristos. Este de remarcat însă că în aceste formulări liturgice, în aceste rugăciuni pe care le adresăm Maicii Sfinte, nu îi cerem acesteia „să ne mântuiască”, ci „să ne miluiască”. Aceasta datorită faptului că mântuirea a fost realizată de Fiul lui Dumnezeu Întrupat, Dumnezeu adevărat şi om adevărat, şi numai lui Dumnezeu îi cerem în rugăciune „să ne mântuiască”.

De ce avem o legătură atât de strânsă şi apropiată cu Maica Domnului? Deoarece o percepem nu numai ca fiind „Mama Fiului lui Dumnezeu Întrupat, Mântuitorul nostru Iisus Hristos”, ci şi ca „Mamă a noastră”, care ne iubeşte şi care ne ajută cu rugăciunile sale pentru că „mult poate rugăciunea mamei spre îmblânzirea Stăpânului”. De aceea o

numim în rugăciuni „nădejdea noastră, întărirea cea tare a mucenicilor, lauda cea preamărită a Apostolilor, povățuitoarea cea tare a călugărilor, înfrânarea cea tare a postitorilor, curăția şi mărirea fecioarelor, veselia cea lină a maicilor, înțelepciunea şi învățătura pruncilor, cârmuitoarea săracilor şi a văduvelor; îmbrăcăminte celor goi, sănătate celor bolnavi, izbăvirea celor robiți; linişte celor de pe mare, liman bun celor înviforați, povățuitoare neostenită celor rătăciți, mergere uşoară celor călători, odihnă bună celor osteniți, acoperământ şi scăpare celor asupriți; celor săraci bogăție neîmpuținată, celor întristați de-a pururea mângâiere, celor pe care nu-i iubeşte nimeni iubire cu smerenie; celor păcătoşi ajutor de mântuire către Dumnezeu; tuturor creştinilor îngrădire tare, ajutătoare nebiruită şi folositoare.” Pentru că „prin tine Cel nevăzut S-a făcut văzut, pentru care aducem rugăciune ție, noi robii tăi, Doamna noastră” (Acatistul Bunei Vestiri).

Cultul Maicii Domnului s-a dezvoltat pe parcursul timpului. Pornind de la rugăciuni mai simple, s-a ajuns la unele mai complexe, precum Acatistele şi Paraclisele, toate aceste rugăciuni reliefând legătura noastră sufletească cu Maica Sfântă şi încrederea noastră în ajutorul şi mijlocirea ei către Dumnezeu. Aspectul negativ a fost că, în anumite timpuri şi locuri, au apărut exagerări în cultul şi cinstirea Maicii Domnului. Reversul la aceste exagerări a fost negarea rolului Maicii Domnului în procesul de mântuire, şi implicit anularea cultului închinat acesteia. În consecință, s-a creat o vastă literatură dedicată vieții şi cinstirii Maicii Domnului, literatură care se va dezvolta în continuare.

Poate se vor naşte întrebările: *Mai era nevoie de prezenta lucrare? Ce aduce ea nou în literatura de specialitate?* Ideea acestei lucrări şi concretizarea ei ulterioară se datorează dorinței şi cerințelor credincioşilor noştri de a avea la dispoziție o lucrare sistematică în care să

se găsească informațiile fundamentale despre viața Maicii Domnului şi despre rolul ei în lucrarea de mântuire a neamului omenesc. Aceste informații sunt prezentate în contextul istoric şi religios al timpului când a trăit Maica Domnului.

Pentru o mai bună prezentare a materialului, am împărțit această lucrare în două părți. Partea întâi, *Viața Maicii Domnului*, oferă o privire de ansamblu asupra evenimentelor esențiale din viața Fecioarei Maria – nu izolate, ci strâns împletite cu evenimentele din viața şi activitatea publică a Mântuitorului Iisus Hristos. În partea a doua, *Cinstirea Maicii Domnului* este descrisă în diferitele perioade istorice, începând cu Biserica primară şi până în zilele noastre, în lumina hotărârilor Sinoadelor ecumenice. De aceea, s-a impus explicarea formulărilor doctrinare ca «Fecioara Maria e Născătoare de Dumnezeu» şi «Maica Sfântă e Pururea Fecioară» – însuşiri ce au dus în Biserica creştină la preacinstirea Maicii Domnului (hiperdulia). A fost necesară de asemenea o analiză a modului cum a evoluat cultul Maicii Domnului şi cinstirea ei şi din punct de vedere inter-confesional.

Alcătuirea părții întâi, *Viața Maicii Domnului*, are la bază relatările Sfintelor Evanghelii după Matei şi Luca. Acolo unde acestea n-au acoperit paleta informațiilor, am apelat la *Protoevanghelia lui Iacov*. Deşi aceasta din urmă este considerată şi declarată ca „scriere apocrifă”, faptul că ea a fost acceptată şi promovată de Sfinții Părinți m-a determinat să consider că poate fi folosită ca sursă informativă. Apoi, am apelat la scrierea Sfântului Maxim Mărturisitorul *Viața Maicii Domnului*, datorită renumelui acestui mare părinte bisericesc dar şi a faptului că el a trăit într-o perioadă mai apropiată de timpul viețuirii Maicii Domnului – argumente care m-au determinat să citez destul de mult din lucrarea amintită.

Partea întâi începe cu „Genealogia Maicii Domnului”, care a fost întocmită pe baza informațiilor scripturistice şi patristice. Scopul ei este de a aduce un plus de lămurire în ce priveşte „originea împărătească davidică a Mântuitorului” şi problema „delicată” a legăturilor de rudenie ale Mântuitorului cu Ioan Botezătorul, cu familia Zevedei şi, nu în ultimul rând, cu aşa-numiții „frați ai Domnului”. Din genealogie reiese clar şi limpede legătura de rudenie între Maica Domnului şi dreptul Iosif, precum şi cea dintre acesta şi fratele său Cleopa, tatăl „fraților Domnului”.

În continuare, am alcătuit pe baza aceloraşi surse o „Viață a Maicii Domnului” cursivă şi fără lacune majore. Izvoarele amintite le-am privit analitic şi critic uneori, ceea ce a permis formularea şi anumitor concluzii, pe care ne-am străduit să le păstrăm în linia normelor de credință ortodoxă.

Viața Maicii Domnului până la momentul Bunei Vestiri a avut ca sursă de informații, pe lângă cele menționate deja, şi scrierile Sfinților Părinți oglindite în imnele liturgice de la sărbătorile închinate Maicii Sfinte. Toată această perioadă din viața Fecioarei Maria a fost una de rugăciune permanentă şi de pregătire pentru marele moment al Bunei Vestiri. Acestui capitol i-am acordat un spațiu mai mare, având în vedere că este momentul din viața Maicii Domnului şi din istoria mântuirii neamului omenesc căruia Sfinții Părinți şi teologii i-au consacrat cele mai multe studii, comentarii şi analize. Sfântul Maxim Mărturisitorul şi marii noştri teologi au încercat să pătrundă chiar dincolo de informațiile furnizate de Sfintele Evanghelii despre acest eveniment.

Rolului dreptului Iosif în viața Maicii Domnului şi a Pruncului Iisus i-am acordat importanța cuvenită pentru că, din păcate, pe parcursul timpului şi mai ales în ultima perioadă, unii oameni care se definesc ca şi „creştini” au indus şi induc în continuare ideea că Maica Domnului ar fi

avut cu dreptul Iosif, după naşterea Mântuitorului, o viață normală ca soț şi soție. Am considerat că este imperios necesar să răspund acestor enormități izvorâte din minți bolnave. Toată lumea creştină trebuie să înțeleagă că „starea de sfințenie” este o stare ce te ridică deasupra unei vieți obişnuite, că ea exclude starea de păcat sau gândul păcătos. Starea de sfințenie este ieşirea din sfera patimilor; este starea de îndumnezeire a omului. A ne imagina că Maica Domnului a fost un om obişnuit, supus tentațiilor şi păcatelor, este o blasfemie.

Viața Maicii Domnului, fiind o viață comună cu Fiul ei dumnezeiesc, nu poate fi deci descrisă şi analizată separat. Fecioara Maria, trăind cu Fiul ei şi pentru El, a trăit împreună cu El lucrarea Sa mântuitoare. A încercat mereu să-I fie de ajutor, slujindu-I. De aceea, viața Maicii Sfinte nu putea fi prezentată decât în strânsă corelație cu activitatea publică a Mântuitorului, inclusiv în perioada Pătimirilor şi Învierii din morți a Domnului.

Capitolele „Maica Domnului după Înălțarea Fiului său la cer” şi „Adormirea Maicii Domnului” vin să întregească imaginea de ansamblu a vieții Fecioarei Maria.

Am evidențiat mereu modul în care Mântuitorul Iisus Hristos a tratat-o pe distinsa Sa mamă, dragostea pe care i-a purtat-o, grija şi protecția cu care a înconjurat-o. În relația Sa cu Maica Sfântă, S-a comportat ca un Fiu iubitor, cinstind-o şi oferindu-i toată dragostea Sa – dragoste reliefată şi de modul în care El i-a purtat de grijă atât în timpul vieții Sale pe pământ, cât şi după înălțarea Sa la cer.

Partea a doua a lucrării, *Cinstirea Maicii Domnului*, are la bază hotărârile dogmatice ale Sinoadelor ecumenice III (Efes, 431) şi IV (Calcedon, 451), şi anume: „Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu” şi „Maica Domnului este Pururea Fecioară”.

Primele capitole din partea a doua sunt dedicate prezentării şi analizei acestor hotărâri sinodale. Pe baza acestor dogme s-a structurat întreaga învățătură creştină despre „Cinstirea Maicii Domnului" oglindită în cultul creştin. Totodată, am urmărit mereu să evidențiez că cinstirea Maicii Domnului şi cultul închinat ei nu trebuie privite separat de cinstirea Mântuitorului Iisus Hristos, pentru că cinstindu-l pe El, cinstirea aceasta se răsfrânge şi asupra Maicii Sale, şi invers. Faptul că Mântuitorul a fost declarat „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat" a însemnat extinderea acestei formulări şi asupra Fecioarei Maria: Ea fiind mama lui Iisus Hristos, care e „Dumnezeu adevărat", implicit ea e „Născătoare de Dumnezeu".

„Pururea Fecioria Maicii Domnului" a suscitat mai multe păreri şi comentarii. Dacă ortodocşii şi catolicii nu contestă nicidecum această formulă doctrinară, protestanții se limitează în a rămâne la părerea că „Maria a fost fecioară înainte de naştere", punând sub semnul întrebării fecioria Maicii Domnului atât în timpul naşterii, cât şi după naştere. Problema cea mai des adusă în discuție de protestanți şi neoprotestanți este cea a „fraților Domnului", problematică căreia i-am acordat un spațiu mai amplu.

În continuare, în partea a doua, am abordat problema cinstirii Fecioarei Maria din punct de vedere inter-confesional. Un prim capitol este dedicat „Cinstirii Maicii Domnului în Ortodoxie". Pentru început am făcut o prezentare istorică a modului în care Maica Domnului a fost cinstită în Biserica primară, cinstire care a îmbrăcat diferite forme. Apoi, în capitolele următoare, am prezentat aceste forme diverse de cinstire a Maicii Sfinte.

Cinstirea Maicii Domnului în cult, în rugăciuni, în cântări comune şi individuale, a fost modul în care Sfinții Părinți, credincioşii şi Biserica întreagă au simțit şi trăit legătura lor spirituală cu Maica Domnului. Frumusețea

imnelor, şi mai ales mesajul pe care îl transmit, relevă legătura de mare intimitate dintre noi şi Maica Sfântă. Tocmai cinstind-o pe Fecioara Maria a apărut ca o necesitate instituirea unor sărbători religioase închinate anumitor evenimente din viața ei.

Cinstirea Maicii Domnului a îmbrăcat şi o formă văzută, şi anume iconografia dedicată Maicii Sfinte. În picturi şi icoane, începând cu Sfântul Evanghelist Luca, creştinii au încercat ca, în forme văzute, palpabile, să aibă în mijlocul lor, în biserici şi case, pe Maica Sfântă, fie cu dumnezeiescul Prunc în brațe, fie în chip de „Orantă", rugându-se cu noi – dar sugerându-ne mereu că, prin ea şi cu ea, Iisus Hristos este o prezență reală şi permanentă în viața noastră.

Cinstirea Fecioarei Maria de către noi a îmbrăcat şi alte forme, pe care le-am prezentat în rezumat în capitolul „Alte modalități de cinstire a Maicii Domnului". Toate acestea, individual şi colectiv, relevă dragostea creştinilor pentru Maica Sfântă, recunoştiința noastră pentru că prin ea S-a coborât Dumnezeu pe pământ şi ne-a mântuit, încrederea noastră că „Ea" este mereu lângă noi, cu noi în rugăciuni, că ne ocroteşte ca o „Mamă bună".

Abordarea capitolului „Cinstirea Maicii Domnului la celelalte culte creştine" a devenit o necesitate în contextul conviețuirii noastre cu creştini din Biserica Romano-Catolică şi cultele protestante şi neoprotestante. Exagerările la care a ajuns cultul mariologic catolic, supralicitând „cinstirea Maicii Domnului", ne-au determinat să formulăm răspunsuri prin care să ne ferim credincioşii de la alunecarea pe această pantă greşită, neconformă cu formulările dogmatice ale Sinoadelor ecumenice. Nu putem accepta „dogmele apusene" ale «Imaculatei concepții», «Înălțarea Fecioarei cu trupul la cer», sau părerea teologică că Fecioara Maria e «împreună mântuitoare» cu Fiul său – teorii care o

pun pe Maica Domnului într-un paralelism cu Mântuitorul – întrucât mântuirea a venit şi vine numai de la Iisus Hristos şi prin Iisus Hristos.

Atitudinea protestanților şi mai ales a neoprotestanților față de Maica Domnului şi implicit față de cinstirea ei este una care aduce sminteală pentru credincioşii noştri. Nu vom înțelege niciodată „ce rău" le-a făcut Maica Sfântă de simt şi manifestă o atât de mare aversiune față de ea. Cum nu înțeleg că „Ea" este „Mama lui Iisus Hristos" şi că dacă Îl cinstesc pe El, această cinstire trebuie să se extindă şi asupra mamei Sale? Că dacă n-o cinstesc pe ea nu-L cinstesc nici pe Fiul ei. Ei cum s-ar simți dacă cineva le-ar ponegri propria mamă? Cu ce ochi îl pot privi pe un astfel de om? Cum vor îndrăzni să se întâlnească cu „Fiul Mariei" la dreapta judecată după ce I-au ponegrit şi batjocorit mama? Ce rău le-a făcut Maica Sfântă? Căci prin ea S-a întrupat Fiul lui Dumnezeu, şi fără Fiul ei nu putea să se înfăptuiască mântuirea lumii. „Cine aude să înțeleagă!"

În prezentarea doctrinei ortodoxe despre cinstirea Maicii Domnului, precum şi a doctrinei celorlalte culte creştine, am apelat mereu la operele Sfinților Părinți şi la studiile marilor noştri teologi. În probleme esențiale am citat din operele lor, şi chiar dacă unor cititori ai acestei cărți li se va părea că sunt citări mai extinse, le răspundem că am ales această soluție pentru că răspunsurile venite din partea Sfântului Ioan Damaschin, Sfântul Maxim Mărturisitorul sau a unor distinşi teologi precum D. Stăniloae sunt mai elocvente şi mai competente. Citarea din Sfinții Părinți vine să suplinească lipsa informațiilor scripturistice referitoare la viața şi activitatea Maicii Domnului. În plus, în expunerea opiniilor teologilor pe parcursul întregii lucrări, am urmărit ca fiecare eveniment în parte, dar şi problemele de doctrină, să fie cât mai bine elucidate, astfel încât cititorii să-şi poată forma convingeri corecte şi ferme.

Cinstirea Maicii Domnului este o datorie esențială a vieții de creştin. A cinstit-o Părintele ceresc, Dumnezeu Tatăl, când a ales-o pentru vrednicia ei să devină Maică Fiului Său Întrupat. A cinstit-o Duhul Sfânt care a coborât peste ea şi a umbrit-o de la Buna Vestire până la Adormirea ei. A cinstit-o şi a iubit-o Fiul său care şi-a alcătuit trup din trupul şi suflet din sufletul ei, şi s-a hrănit la pieptul ei. Fiul Şi-a iubit mama pentru că aceasta L-a iubit cu toată ființa ei, sărutându-L, purtându-L în brațe şi ocrotindu-L. La o astfel de dragoste Iisus Hristos a răspuns cu o dragoste şi mai mare. Au cinstit-o îngerii începând cu Arhanghelul Gavriil şi cu toți sfinții îngeri care au ocrotit-o, care au întărit-o în momentele grele ale vieții, care s-au rugat şi se roagă împreună cu ea pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire. Au cinstit-o Apostolii care au considerat-o „Maica lor ocrotitoare”. Au cinstit-o femeile mironosițe care îi slujeau ei şi Fiului său şi se rugau împreună cu ea. Au cinstit-o contemporanii, cinstire rezumată de o femeie din popor în cuvintele adresate lui Iisus: „Fericit este pântecele care Te-a purtat şi sânii la care ai supt”. La aceste cuvinte Mântuitorul a răspuns: „Aşa este!” (Luca 11, 27-28).

A cinstit-o şi o cinsteşte Biserica lui Hristos ca pe o Maică şi Fecioară, ca pe o „Născătoare de Dumnezeu”, în imne şi cântări duhovniceşti, în rugăciuni şi în iconografie, icoana Maicii Sfinte cu pruncul Iisus în brațe fiind prezentă în casa fiecărui creştin.

O iubim şi o cinstim şi noi cu toată căldura credinței sufletului nostru. O iubim pentru că este alături de noi ca o mare ocrotitoare. Îi adresăm rugăciuni şi o cinstim pentru că ne ocroteşte copiii şi familia întreagă. Una dintre minunile Maicii Domnului relevă şi acest aspect: „O mamă văduvă, cu doi copii mici, era obligată să meargă la lucru în fiecare zi pentru a-şi câştiga pâinea cea de toate zilele şi cele necesare traiului. Nu avea cui să-şi lase copiii spre îngrijire.

Avea însă în casă o icoană a Maicii Domnului cu Pruncul în brațe, icoană aşezată pe un perete. Înainte de a pleca la muncă se închina în fața acestei icoane şi zicea: «Maica Domnului, eu mă duc la lucru. Te rog să ai grijă de copiii mei.» Dar într-o zi, copiii au găsit nişte chibrituri, s-au jucat cu ele şi s-a aprins casa. Când s-a apropiat de casă mama acestor doi copii, a văzut fumul mare şi focul ce-i mistuia casa. În jurul casei erau strânşi oameni care se temeau din pricina flăcărilor să intre înăuntru să-i salveze pe cei doi copii. Atunci femeia, mânată de dragostea ei de mamă, a intrat în casă şi, deznădăjduită, a strigat: «Maica Domnului, te-am rugat să ai grijă de copiii mei cât timp sunt plecată la lucru, şi tu n-ai avut grijă de ei!» Prin fumul greu însă a observat atunci că, lângă un perete, icoana cu Maica Domnului era căzută jos, iar în spatele icoanei erau adăpostiți cei doi copii, teferi şi nevătămați. Mama i-a luat în brațe şi a sărutat icoana Maicii Sfinte, zicând: «Maica Domnului, te rog să mă ierți că m-am îndoit de ajutorul şi ocrotirea ta! Te rog să mă ierți!»”

În acest mod, creştinii cinstitori ai Maicii Domnului din toate timpurile şi-au încredințat copiii şi familia purtării de grijă a Maicii Sfinte. Aşa am făcut şi facem şi noi. Ne-am încredințat şi ne încredințăm pe cei dragi ocrotirii Fecioarei Maria, căci ea este nu numai Maica lui Dumnezeu, ci şi Maică a noastră a tuturor. Pentru toate îi mulțumim şi îi închinăm cu smerenie această lucrare a noastră.

A. S.

Partea întâi

Genealogia Maicii Domnului

Sfântul Ioan Damaschin a afirmat că „nu era obiceiul la evrei şi nici în dumnezeiasca Scriptură să se facă genealogia în linie feminină”[1], dar noi am considerat că este imperios necesar să încercăm alcătuirea unei genealogii a Maicii Domnului pentru a putea înțelege originea împărătească a Fecioarei Maria şi implicit a Fiului său, Domnul nostru Iisus Hristos. Tot pe baza acestei genealogii vom înțelege şi legătura de rudenie a Maicii Domnului cu dreptul Iosif, dar şi cu celelalte personaje biblice din anturajul ei, ca Elisabeta şi Ioan Botezătorul, Salomea şi Zevedei – părinții Sfinților Apostoli Iacov şi Ioan Evanghelistul – şi nu în ultimul rând, cine erau „frații Domnului”.

La baza alcătuirii acestei genealogii stau informațiile furnizate de Sfinții Evanghelişti Matei şi Luca, cele din Sfânta Tradiție, cărțile de slujbă şi operele Sfinților Părinți.

[1] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 2005, p. 205.

Genealogia evanghelistului Matei, cap. 1, v. 15-16, consemnează: „Matan a născut pe Iacov; Iacov a născut pe Iosif, logodnicul Mariei, din care S-a născut Iisus, care se cheamă Hristos", ceea ce ar lăsa impresia că Mântuitorul Iisus Hristos ar avea legătură cu împăratul David pe cale genealogică prin Iosif Teslarul. Se ştie însă că rolul acestuia în viața Fecioarei Maria şi a pruncului Iisus a fost acela de ocrotitor, şi nu cel de tată al lui Hristos. „Şi fără s-o fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul Său cel Întâi Născut, căruia i-a pus numele Iisus."[2] Se naşte întrebarea dacă afirmația că „Iisus este fiul lui David" e una reală, iar pentru a găsi un răspuns am apelat la informațiile oferite de cărțile de cult, unde am găsit următoarea relatare: „Tatăl Sfintei Fecioare, Ioachim, se trăgea din neam împărătesc... Iar Sfânta Ana se trăgea din Matan, al douăzeci şi treilea din neamul lui David şi al lui Solomon; acesta a luat pe Maria din neamul lui Iuda şi a născut pe Iacob, tatăl lui Iosif Teslarul şi trei fete: pe Maria, Sovi şi Ana. Maria a născut pe Salomi moaşa; Sovi a născut pe Elisabeta, iar Ana pe Născătoarea de Dumnezeu. Deci Preasfânta este nepoata lui Matan şi a Mariei, femeia sa. Iar Elisabeta şi Salomi erau nepoate ale Anei de surori şi verişoare cu Născătoarea de Dumnezeu."[3]

[2] Matei 1, 25
[3] Mineiul pe luna Septembrie, Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 2003, p. 124.

Înrudirea Fecioarei Maria cu Elisabeta este confirmată şi de Evanghelia după Luca: „şi iată Elisabeta, rudenia ta, a zămislit şi ea fiu la bătrânețe..."[4]

Pe baza acestor informații am alcătuit o schiță grafică din care se observă uşor originea comună a Fecioarei Maria cu Iosif, logodnicul ei, ei fiind de fapt veri primari. În plus, acest adevăr istoric este consemnat şi de Eusebiu de Cezareea. „Pornind de la acestă genealogie a lui Iosif urmeză că şi Maria apare din aceeşi seminție ca şi el, căci după legea lui Moise nu era îngăduit ca ea să se căsătorească cu cineva dintr-un neam străin, ci era rânduit să se mărite cu cineva din aceeaşi cetate şi din aceeaşi seminție, pentru ca moştenirea familiei să nu treacă la altă seminție."[5]

Deşi în genealogia Mântuitorului nu este trecut Ioachim, tatăl Fecioarei Maria, faptul că acesta era din neamul lui David nu poate fi contestat. Originea comună a lui Ioachim şi a Anei este afirmată şi de Sfântul Maxim

[4] Luca 1, 36
[5] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, I, VII, 17, Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 1987, p. 51.

Mărturisitorul.[6] Acesta a spus că ambii părinţi erau din familia împăratului David şi că erau respectaţi de întreaga comunitate. În plus, Ioachim şi Ana făceau parte şi din familia lui Levi. Faptul că atât Ioachim cât şi Iosif, logodnicul Fecioarei Maria, proveneau deopotrivă din familia lui Iuda (davidică) şi din cea a lui Levi relevă că aceştia erau beneficiarii unei îndoite demnităţi: cea împărătească şi cea preoţească. Din aceleaşi ramuri se trăgea şi fericita Ana.

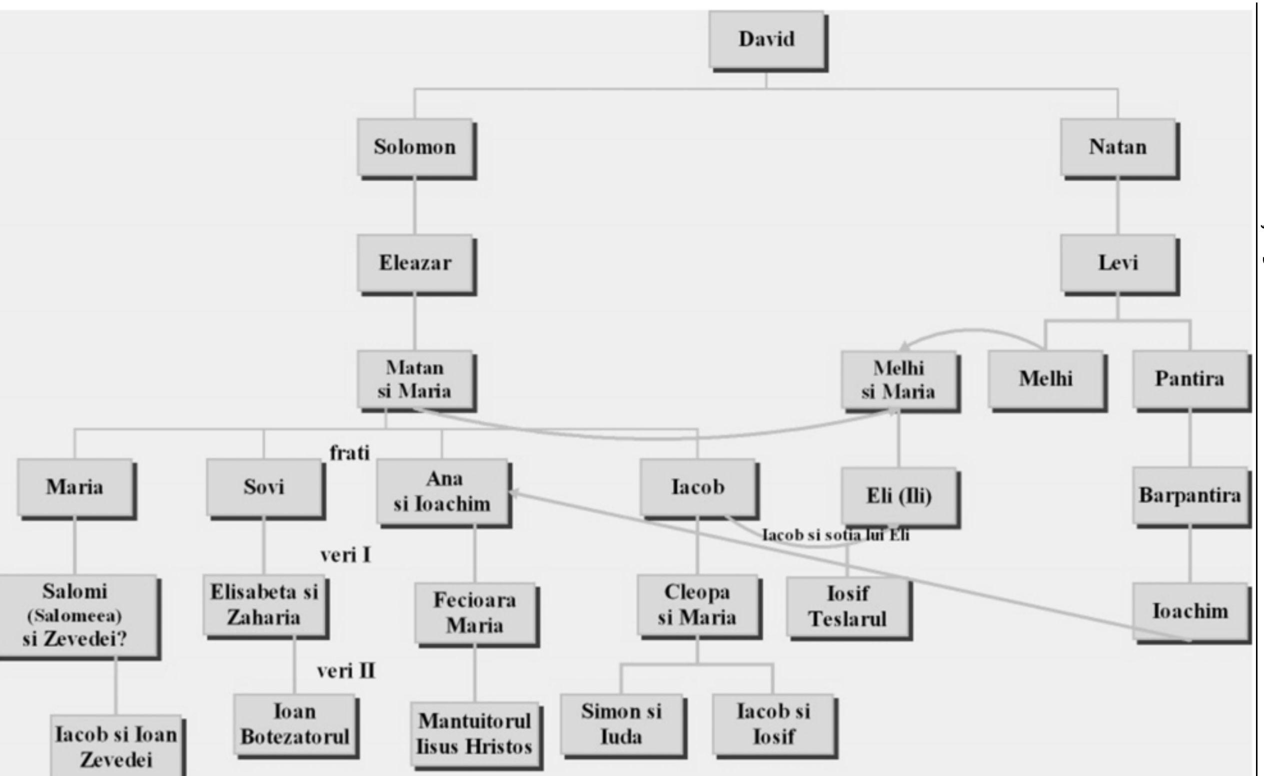
Informaţii complementare la cele de mai sus şi care ne ajută să conturăm mai precis genealogia Maicii Domnului ne furnizează şi Sfântul Ioan Damaschin, care a spus: „Aşadar, că Iosif se trage din seminţia lui David au arătat precis preasfinţii Evanghelişti Matei şi Luca. Matei coboară pe Iosif din David prin Solomon (Matei 1, 6-16), iar Luca prin Natan (Luca 3, 23-31). Amândoi însă au trecut sub tăcere genealogia Sfintei Fecioare. Trebuie însă să se ştie că nu era obiceiul la evrei şi nici în dumnezeiasca Scriptură să se facă genealogia în linie feminină; dar era Lege prin care se interziceau căsătoriile între seminţii (Numeri 36, 6-9).

Iosif se cobora din seminţia davidică şi pentru că era drept (Matei 1, 19) nu s-ar fi logodit contra legii cu Sfânta Fecioară, afară numai de cazul în care nu se cobora din aceeaşi seminţie. Aşadar, Evangheliştii s-au mulţumit să arate numai linia descendentă a lui Iosif. Trebuie să se ştie şi aceasta, că era lege ca atunci când murea un bărbat fără moştenitor, să se căsătorească fratele cu femeia celui răposat (căsătoria de levirat). Cel care se năştea era după fire fiul celui de-al doilea, adică al celui care l-a născut; după lege însă, a celui răposat.

[6] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Viaţa Maicii Domnului*, Edit. Deisis, Sibiu, 1998, p. 7-8.

Din linia genealogică a lui Natan, fiul lui David, Levi a născut pe Melhi şi Pantira (genealogia Evanghelistului Luca). Pantira a născut pe Barpantira, căci aşa se numea. Acest Barpantira a născut pe Ioachim, Ioachim a născut pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu. Matan[7] a avut femeie din linia genealogică a lui Solomon, fiul lui David din care s-a născut Iacov. Dar când a murit Matan, Melhi, cel din seminţia lui Natan (fiul lui David), fiu al lui Levi, dar frate a lui Pantira, s-a căsătorit cu femeia lui Matan, mama lui Iacov şi din ea a născut pe Ili (Eli). Aşadar, Iacov şi Ili au devenit fraţi din aceeaşi mamă: Iacov din seminţia lui Solomon, iar Ili din seminţia lui Natan. Ili, cel din seminţia lui Natan, a murit fără copil, şi Iacov, fratele lui cel din seminţia lui Solomon, a luat pe femeia lui şi a ridicat sămânţă fratelui său şi a născut pe Iosif. Aşadar, Iosif prin fire este fiul lui Iacov, care se coboară din Solomon, dar după lege a lui Ili, care se coboară din Natan."[8]

[7] În Dogmatica Sfântului Ioan Damaschin, ediţia EIBMBOR, Bucureşti, 2005, p. 206 este trecut Natan; în celelalte izvoare genealogice e trecut Matan, şi în consecinţă, fiind vorba de aceeaşi persoană, am optat pentru Matan, pentru a se evita confuzia între Natan, fiul lui David, şi Matan, tatăl lui Iacov, Ana, Sovi şi Maria.
[8] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica...*, p. 205-206.

David
Solomon
Natan
Eleazar
Levi
Matan si Maria
Melhi si Maria
Melhi
Pantira
frati
Maria
Sovi
Ana si Ioachim
Iacob
Eli (Ili)
Barpantira
Iacob si sotia lui Eli
veri I
Salomi (Salomeea) si Zevedei?
Elisabeta si Zaharia
Fecioara Maria
Cleopa si Maria
Iosif Teslarul
Ioachim
veri II
Iacob si Ioan Zevedei
Ioan Botezatorul
Mantuitorul Iisus Hristos
Simon si Iuda
Iacob si Iosif

Completând cu aceste informații prima reprezentare grafică a arborelui genealogic al Maicii Domnului, se poate constata că:

- Iacob este fiul lui Matan şi al Mariei;
- Maria se recăsătoreşte cu Melhi şi au copil pe Eli, deci Iacob şi Eli sunt frați după mamă;
- Iacob are fiu pe Cleopa dintr-o primă căsătorie şi din căsătoria a doua cu văduva lui Eli, fratele sau, are fiu pe Iosif Teslarul; deci Cleopa şi Iosif Teslarul sunt frați după tată;
- Cleopa are dintr-o primă căsătorie fii pe Simon şi pe Iuda, şi din căsătoria cu Maria pe Iacob şi Iosif, toți patru fiind cunoscuți ca „frații Domnului", fiind de fapt veri ai doilea cu Mântuitorul pe linie maternă. Pe linie paternă „frații Domnului" erau considerați veri primari cu Mântuitorul şi, conform legilor familiei la evrei în vremea aceea, erau numiți frați, termenul de „văr" nefiind cunoscut în legislația şi tradiția matrimonială de atunci. Erau numiți frați pentru că Mântuitorul Iisus Hristos era considerat fiul lui Iosif Teslarul;
- Iosif Teslarul nu poate fi tatăl „fraților Domnului", pentru că Maria lui Cleopa, mama acestora, era în viață la aceea dată şi, în plus, făcea parte din grupul femeilor mironosițe, deci în nici un caz Iosif Teslarul nu putea fi tatăl acestora;[9]
- Din tabel reiese că Mântuitorul era văr al doilea cu Ioan Botezătorul, cu Iacob şi Ioan, fiii lui Zevedei, şi cu cei patru frați: Simon, Iuda, Iacob şi Iosif;
- Este puțin probabil ca Salomea, soția lui Zevedei şi mama apostolilor Ioan şi Iacov, să fie una din „surorile Domnului", după cum susțin unii din Sfinții Părinți.

[9] Matei 27, 56; Marcu 15, 47; 16, 1; Luca 24, 10; Ioan 19, 25.

Naşterea Maicii Domnului

Din Sfintele Evanghelii constatăm că referirile evangheliştilor la Maica Domnului sunt puține, scurte şi numai tangențiale, fiind de regulă legate de relatarea unor evenimente din viața Mântuitorului. Dar având în vedere scopul acestora, scop rezumat de Sfântul Evanghelist Luca în Faptele Apostolilor 1, 1-2: „cuvântul cel dintâi l-am făcut o, Teofile, despre toate cele ce a început Iisus a face şi a învăța, până în ziua în care S-a înălțat la cer...”, înțelegem de ce s-a procedat aşa.

În consecință, pentru a alcătui o biografie a Maicii Sfinte, apelăm la cel de-al doilea izvor al revelației, Sfânta Tradiție, aşa cum au procedat şi Sfinții Părinți care au scris despre viața Maicii Domnului. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune în acest sens: „Astfel, tot ceea ce vom scrie şi vom însemna sunt lucruri vrednice de crezare, venind de la martori adevărați din adunările oamenilor iubiți de Dumnezeu. Mai întâi de la Sfinții Părinți cei de Dumnezeu purtători, ale căror cuvinte pline de toată înțelepciunea sunt scrise de harul Duhului Sfânt, iar faptele lor sunt frumoase şi plăcute lui Dumnezeu. Aceştia sunt Grigorie al Neocezareii, Făcătorul de minuni, Marele Atanasie al Alexandriei, Fericitul Grigorie al Nyssei şi Dionisie Areopagitul, şi alții asemenea lor. Iar dacă vom spune unele lucruri care provin din cărți apocrife, chiar şi aceste lucruri vor fi adevărate şi lipsite de greşeală, fiind deja primite şi întărite de Sfinții Părinți pomeniți mai sus. Căci aşa grăieşte Sfântul Grigorie al Nyssei: «După cum am citit într-o carte apocrifă că era cineva care se distingea în

purtarea sa potrivit Legii, şi că părintele Preasfintei Fecioare Maria era renumit pentru milostenia sa.»”[10]

„Scrierea apocrifă” de care aminteşte Sfântul Părinte este *Protoevanghelia lui Iacov*.[11] Aceasta este prima operă ce ne furnizează numele părinţilor Fecioarei Maria, dumnezeieştii părinţi Ioachim şi Ana.[12]

---

[10] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Viaţa Maicii Domnului*, Edit. Deisis, Sibiu, 1998, p. 7.

[11] S-a păstrat în mai mult de 30 de manuscrise greceşti şi versiuni egiptene, siriene şi latine. Titlul este variat. Origen o numeşte „cartea lui Iacov”. Uneori e numită povestire, istorie, relatare istorică. Sirienii o numesc „Naşterea Domnului nostru şi a Doamnei Maria”. Primul editor, iezuitul Postel (†1531), a numit-o „protoevanghelie”, adică prima Evanghelie. Este numită „a lui Iacov” pentru că Orientul l-a dat ca autor al ei pe Iacov cel Mic, primul episcop al Ierusalimului. După stil şi cuprins această lucrare aparţine secolului al II-lea, având asemănări de expresie cu Sfântul Iustin Martirul şi Sfântul Clement Alexandrinul. Izvoarele Protoevangheliei sunt Evangheliile după Matei şi Luca pe care autorul le foloseşte corect, şi două istorisiri: una a copilului – Maria intră în templu – şi alta a fiicei lui David, care, ca logodnică a lui Iosif, ţese la templu. *Protoevanghelia lui Iacov* e scrisă în greaca populară şi e bine închegată. Este cea mai veche istorie a Sfintei Maria. *Protoevanghelia* este pandantul operei gnostice *Naşterea Mariei* (Epifaniu 26, 12) care pe lângă viaţa Fecioarei Maria se mai ocupă şi cu moartea lui Zaharia şi a lui Ioan Botezătorul. În limba română, *Protoevanghelia lui Iacov* se găseşte în lucrările: *Şi cuvântul trup s-a făcut* a lui I.G. Coman, Timişoara, 1993, p. 314-327, şi în *Evanghelii apocrife*, edit. Strycker, trad. C. Bădiliţă, Humanitas, Bucureşti, 1996, p. 45-59.

[12] Date despre Ioachim şi Ana nu avem decât din scrierile apocrife, care la rândul lor au fost preluate din tradiţii anterioare. Abia din secolul al II-lea orientalii au început comemorarea dumnezeieştilor părinţi Ioachim şi Ana în cadrul Sfintei Liturghii. În anul 550 împăratul Iustinian a construit la Constantinopol o biserică impunătoare cu hramul lor, după modelul celei existente la Ierusalim. Biserica a rânduit trei sărbători pentru ei: 9 septembrie, Sfinţii şi drepţii dumnezeieşti părinţi Ioachim şi Ana; 9 decembrie, Zămislirea Sfintei Ana; şi 25 iulie, Adormirea Sfintei Ana. În Apus, cultul părinţilor Maicii Domnului a fost introdus mai târziu, în secolul al VIII-lea (Biserica Sfânta Maria Antiqua din Roma,

Originea lor era princiară: „Ioachim se trăgea din casa lui David, împăratul şi proorocul, iar numele femeii sale era Ana... erau cunoscuți ca fiind din neamul lui Iuda şi David şi ca urmaşi ai împăraților lui Israel... Şi fericita Ana era o ramură fericită a aceleiaşi case.”[13]

Protoevanghelia lui Iacov specifică că „Ioachim era foarte bogat şi se îngrijea să aducă darurile sale «ca jertfă Domnului», îndoite.”[14] Dar ceilalți biografi ai lui nu vorbesc de o stare materială deosebită a familiei lui Ioachim şi Ana. Marea lor supărare era faptul că nu aveau copii şi erau înaintați în vârstă, deşi toată viața s-au rugat lui Dumnezeu pentru ca să le dăruiască urmaşi. Sfântul Maxim Mărturisitorul le descrie starea sufletească astfel: „Dar lipsa copiilor întrista tare pe respectații şi cinstiții părinți ai Fecioarei, din pricina Legii lui Moise, şi a flecărerilor din partea oamenilor lipsiți de minte, pe când ei voiau să se nască din ei ceva nu numai pentru a şterge ocara lor, dar şi cea a întregii lumi, pentru a o duce la o slavă mai înaltă. Atunci, fericita Ana, asemenea întâiei Ana, maica lui Samuel (I Regi 1, 9), a plecat la Templu şi s-a rugat Ziditorului a toate să-i dea rodul naşterii, pentru ca la rândul său ea să-i închine în schimb darul primit de la El. De asemenea, vrednicul Ioachim n-a rămas mai prejos, ci cerea lui Dumnezeu să fie izbăvit de lipsa pruncilor.”[15]

Protoevanghelia lui Iacov vorbeşte şi de un incident ce s-a ivit în momentul în care Ioachim aducea la templu jertfă pentru păcate. „Venise marea zi a Domnului şi fiii lui Israel îşi aduceau darurile lor de jertfă. Rubin (preotul) veni în fața lui Ioachim şi vorbi: «Nu ți se cuvine ca să aduci

pictată în timpul papei Ioan al VII-lea – 705-707 – care are şi trei picturi cu Sfânta Ana).

[13] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 7-8.

[14] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 314.

[15] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 8.

darurile tale întâi, pentru că tu n-ai lăsat urmaş lui Israel.» Şi se întristă Ioachim şi nu se arătă femeii sale, ci se duse în pustiu, îşi făcu acolo cort şi posti patruzeci de zile şi patruzeci de nopți. El îşi zicea: «Nu voi coborî nici pentru mâncare, nici pentru băutură, până ce Domnul Dumnezeul meu nu-şi va arunca privirea asupra mea; rugăciunea o să-mi fie mâncare şi băutură...» Dar şi soția sa Ana plângea cu bocet îndoit şi se jelea cu cântec de jale: «Vreau să jelesc a mea însingurare / De asemeni să plâng a mea sterpiciune... / Vai mie, cine m-a născut / Şi ce sân m-a adus pe lume? / Căci m-am născut ca un blestem în fața fiilor lui Israel / Am fost defăimată şi m-au luat în batjocură cei de la templul Domnului».”[16]

Atât Sfinții Părinți amintiți cât şi Protoevanghelia vorbesc apoi de „o vestire” pe care cei doi soți o primesc de la Dumnezeu prin înger. Îngerul se înfățişează Anei şi îi spune că Dumnezeu i-a ascultat rugăciunile prin care ea Îi ceruse să se milostivească de ea şi să-i dăruiască bucuria naşterii de prunci. Domnul îi va dărui un copil ce va ajunge vestit în toată lumea. Reacția Anei a fost una de bucurie şi recunoştiință profundă, ea făcând legământ în fața lui Dumnezeu că dacă va naşte «fie parte bărbătească, fie parte femeiască, vreau să o aduc în fața Domnului Dumnezeului meu şi îi voi face Lui slujire sfântă toate zilele vieții mele.» Acelaşi înger, purtător de veste bună, i se arată apoi şi lui Ioachim când acesta se afla la rugăciune în munte şi îi relevă că Dumnezeu s-a milostivit de ei, şi soția sa Ana va zămisli şi va naşte un copil. Bucuria şi recunoştiința lui Ioachim la primirea aceste veşti se materializează în darurile pe care el le aduce ca jertfă de mulțumire Domnului. „...Şi Ioachim coborî şi chemă pe păstori şi le zise: «Să-mi aduceți zece miei curați şi fără pată şi ei vor fi pentru Domnul

[16] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 315.

Dumnezeul meu; şi să-mi aduceți doisprezece viței cruzi şi aceştia vor fi pentru preoți şi pentru bătrâni; şi să-mi aduceți o sută de țapi pentru întregul popor».”

După primirea mesajului de la înger, Ioachim se întoarce acasă. Ana îl întâmpină cu mare fericire, îmbrățişându-l, şi îi zice: «Acum ştiu că Domnul Dumnezeul meu m-a binecuvântat din belşug. Căci iată, cea însingurată nu mai e singură şi eu care eram fără copii, voi fi însărcinată.»[17]

Unii critici ai Protoevangheliei spun că „vestirea” adusă de înger lui Ioachim şi Anei, despre naşterea Fecioarei, ar fi o copiere a „Bunei Vestiri” aduse de Arhanghelul Gavriil Fecioarei Maria, şi nu un fapt real. Trebuie însă să avem în vedere că şi cu ocazia altor evenimente „deosebite”, Dumnezeu şi-a vestit voia Sa oamenilor prin intermediul unui înger (vezi vestirea adusă de înger lui Zaharia privind naşterea lui Ioan Botezătorul), deci e posibil ca acest eveniment să fi fost real.

Mai trebuie să facem o precizare privind „vestirea îngerului” adusă lui Ioachim şi Anei. După această veste Ana a rămas însărcinată, în urma legăturii ei naturale cu Ioachim, ca soţ şi soție – şi nu precum afirmă învățătura romano-catolică a „Imaculatei concepții”. Subliniez aceasta pentru a diferenția acest moment de cel al Bunei Vestiri, când Fecioara Maria a zămislit pe cale supranaturală („Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri”[18]).

Un alt biograf al Maicii Domnului, Vasilios Bacoianis, spune că la zămislirea Fecioarei Maria Ioachim avea şaptezeci de ani, iar Ana şaizeci de ani, şi cei doi erau

---

[17] *Ibidem*, p. 316-317.
[18] Luca I, 35

căsătoriţi de patruzeci de ani.[19] Zămislirea Sfintei Ana este sărbătorită în calendarul creştin în data de 9 decembrie.

Sfântul Maxim Mărturisitorul vine cu amănunte suplimentare despre vestirea îngerului adusă Anei şi despre perioada următoare: „Îngerul a venit la ea (Ana) şi i-a spus: «Dumnezeu a auzit rugăciunea ta şi vei naşte pe vestitoarea bucuriei şi vei pune numele ei Maria, căci prin ea se va face mântuirea întregii lumi!» Vestirii i-a urmat însărcinarea şi Ana a născut pe Maria, luminătoarea a toate, căci aşa se tălmăceşte numele Mariam: luminătoarea (fotizousa)[20]. Atunci cinstiţii părinţi ai fericitului şi sfântului prunc au avut mare bucurie şi Ioachim a făcut ospăţ şi a chemat pe toţi vecinii, ştiutori de carte sau nu, şi toţi au preamărit pe Dumnezeu care a făcut pentru ei o asemenea minune şi astfel chinul Anei s-a prefăcut într-o slavă mai înaltă, adică uşa uşii lui Dumnezeu, uşă a vieţii şi început al petrecerii sale slăvite."[21]

Sfântul Ioan Damaschin sintetizează momentul zămislirii şi naşterii Fecioarei astfel: „Ioachim s-a căsătorit cu cinstita şi vrednica de laudă Ana. După cum Ana cea de altădată fiind fără rod a născut pe Samuel, prin rugăciuni şi credinţă (I Regi 1, 10-11, 20-21), tot astfel şi aceasta, prin rugăciune şi făgăduinţă către Dumnezeu, primeşte pe Născătoarea de Dumnezeu, ca şi aceasta să nu rămână cu nimic în urma femeilor slăvite. Aşadar, harul – căci aşa se tălmăceşte Ana – naşte pe Doamna – căci aceasta înseamnă numele Maria – şi în adevăr a ajuns Doamna tuturor fãpturilor, fiind Maica Creatorului. Se naşte în casa lui Ioachim, care se găsea lângă poarta oilor, şi este adusă la templu. Apoi în casa lui Dumnezeu, sădită şi îmbogăţită

---

[19] Vasilios Bacoianis, *Viaţa Maicii Domnului*, edit. Cartea Ortodoxă, Bucureşti, 2007, p. 11, 15.

[20] *Onomastica sacra,* ed. P. De Lagarde, Göttingen, 1870, p. 175.

[21] Sfântul Maxim Mărturistorul, *op. cit.*, p. 8-9.

fiind de Duh, a ajuns ca un măslin încărcat de rod, locaşul oricărei virtuți, depărtând mintea de orice dorință lumească şi trupească, păstrându-şi astfel feciorelnic sufletul împreună cu trupul, după cum trebuia, deoarece sânul ei avea să primească pe Dumnezeu. El sfânt fiind, întru sfinți se odihneşte (Isaia 57, 11). Stăruie, deci, în sfințenie şi se arată templu sfânt, minunat şi vrednic al preaînaltului Dumnezeu."[22]

Un alt sfânt părinte, Nicolae Cabasila, aduce un minunat elogiu lui Ioachim şi Anei – pe care îi numeşte colaboratori ai lui Dumnezeu: „Fericită pereche care v-ați învrednicit ca Dumnezeu să se folosească de voi în lucrul cel mai înalt şi cel mai mare, cel mai uimitor şi mai de obştesc folos decât toate cele din veac: şi anume ca, luându-Şi de la voi pe mama Sa, Dumnezeu să îmbrace trup şi să Se nască împreună cu oamenii", şi în final îi declară superiori lui Moise, Noe şi Avraam, fiind împlinitori exacți ai Legii: „Dar faptul că voi ați arătat-o pe Fecioara şi ați închegat în voi cartea vie care a avut în ea nu numai legea, ci pe Legiuitorul, era o dovadă limpede a virtuții voastre supranaturale."[23]

Sublimitatea evenimentului naşterii Fecioarei Maria şi importanța lui în iconomia mântuirii noastre sunt magistral reflectate în cărțile de slujbă, din care cităm: „Naşterea ta, de Dumnezeu Născătoare Fecioară, bucurie a vestit la toată lumea. Că din tine a răsărit Soarele dreptății, Hristos Dumnezeul nostru..." (troparul sărbătorii). Sau „Aceasta este ziua Domnului; bucurați-vă popoare, că iată cămara luminii şi cartea Cuvântului vieții din pântece sterp a

---

[22] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica...*, p. 206-207.

[23] Nicolae Cabasila, *Cuvânt la preaslăvita Naştere a Preaslăvitei Doamnei noastre de Dumnezeu Născătoarea*, în Ioan I. Ică jr., *Maica Domnului în teologia secolului XX şi în spiritualitatea isihastă a secolului XIV*, edit. Deisis, Sibiu, 2008, p. 437, 441.

ieşit. Şi aceea care s-a născut uşa către răsărit este şi aşteaptă intrarea arhiereului celui mare: Una este cea care aduce pe unul Hristos în lume spre mântuirea sufletelor noastre." (Mărire... la Hvalite)

La nouă luni se naşte Fecioara Maria. Fericita Ana îşi cântă bucuria astfel: „Înălțat este sufletul meu astăzi... Bucuratu-s-a inima mea întru Domnul, înălțată a fost fruntea mea de Domnul Dumnezeul meu şi gura mea s-a deschis larg asupra duşmanilor mei, căci m-am bucurat de mântuirea ta"[24], cuvintele cântării fiind o paralelă la cântarea Anei, mama lui Samuel.

Traducerea armeană a Protoevangheliei lui Iacov lasă să se întrevadă o undă de amărăciune a Anei şi a celor din anturajul ei, că pruncul născut nu a fost băiat. Moaşa zice Anei: „E fată, dar drăguță şi frumuşică la înfățişare."[25]

O altă scriere apocrifă, „Pseudo-Matei", furnizează aceleaşi date ca şi *Protoevanghelia lui Iacov*, privitor la naşterea Fecioarei Maria. Aceste informații au fost acceptate atât de Sfinții Părinți cât şi de scriitorii imnografi. Bunăoară Roman Melodul introduce informații din Protoevanghelie în condacul Naşterii: „Ioachim şi Ana din defăimarea nenaşterii de fii, şi Adam şi Eva din stricăciunea morții au scăpat, Preacurată, întru sfântă naşterea ta..."[26]

Pe parcursul timpului s-a încercat o armonizare între tradițiile locale şi informațiile provenite din scrierile apocrife cu privire la localitatea unde s-a născut Maica Domnului. Sfântul Ioan Damaschin şi Sfântul Sofronie au spus că Fecioara Maria s-a născut la Ierusalim şi indică şi locul: „...lângă Poarta Oilor unde ulterior s-a construit

---

[24] I Regi 2, 1
[25] A. Meyer, *Protoevangelium des Iakobus*, în *Handbuch zu den Neutastementlichen Apokryphen*, J.K.B. Mohr, 1914, p. 113.
[26] Condacul Naşterii Maicii Domnului în *Octoihul Mic*, Sibiu, 1999, p. 194.

biserica Probatica."[27] Un alt grup, printre care amintim pe Sfântul Ciril al Alexandriei şi Sfântul Ioan Gură de Aur, într-o omilie din anul 396, susțin că s-ar fi născut la Betleem. O a treia grupare susține că Maria s-ar fi născut la Nazaret.

[27] Sfântul Ioan Damaschin *Dogmatica*..., p. 206. Biserica Probatica a fost construită în secolul al IV-lea în cinstea Naşterii Maicii Domnului şi este legată de amintirea unei „porți aurite şi a unui bazin al oilor".

Intrarea în templu

„Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, prietenele ei se vor aduce Ție.”

(Psalmul 44, 16)

În timpul sarcinii, când fericita Ana a pregătit camera pentru copilul ce-l va naşte, ea a ridicat şi un altar, un loc sfânt care să ocrotească copilul şi apoi să devină loc de rugăciune pentru el. Referindu-se la acest aspect, I.G. Coman relevă că „acel loc de rugăciune” va avea un rol deosebit de important în viața pruncei Maria. Sanctuarul era forma văzută a prezenței lui Dumnezeu în camera copilei, precum şi a legăturii acesteia cu Dumnezeu. Din fragedă pruncie, Maria se ruga Părintelui ceresc, trăind experiența unirii tainice cu Creatorul ei, obişnuindu-se de pe acum cu ceea ce va fi viața ei – o viață de rugăciune.

Sanctuarul era şi simbolul purității casei în care viețuia prunca, şi a mediului în care a crescut, începând cu hrana pe care o primea, hrană ce trebuia să fie pură, până la prietenele de joacă ale Mariei, care trebuiau să fie curate, nepătate. Toată această puritate ce o înconjura pe Fecioara Maria o pregătea pentru marele moment al Întrupării, când trebuia să fie curată în gradul cel mai desăvârşit.

Naşterea Mariei a fost prilej de mare bucurie nu numai pentru dumnezeieştii părinți, ci şi pentru rudele lor. Însă nu era obiceiul la evrei ca o astfel de bucurie să se manifeste într-un „ospăț al veseliei”. Acest ospăț va fi organizat mai târziu, cu ocazia împlinirii vârstei de un an a copilei, vârstă la care se ințărca prunca. O astfel de

festivitate, de pildă, a organizat şi Avraam cu prilejul înțărcării lui Isaac (Facere 21, 8). La această sărbătoare, prunca Maria e binecuvântată de preoții participanți. „Binecuvântarea pe care preoții o dau copilei prevesteşte viitorul ei, adică slăvirea ei de către toate neamurile prin Acela pe care-L va naşte. Invitații: preoții, cărturarii, bătrânii şi tot poporul lui Israel, arată participarea generală la acest praznic... Cântarea Anei din momentul înțărcării pruncei compensează formula ei scurtă din momentul naşterii. Ea înseamnă şi faptul că pruncia Sfintei Fecioare se isprăvise şi că acum începea o fază nouă, faza copilăriei."[28]

Protoevanghelia lui Iacov ne mai oferă câteva amănunte din acestă perioadă a vieții Fecioarei Maria: „Copilul creştea cu vârsta din lună în lună. Când ea avu doi ani, Ioachim zise Anei, femeia sa: «Să ducem copilul în templul Domnului, ca să împlinim făgăduința pe care am făcut-o, pentru ca nu cumva Atotputernicul să ne trimită ceva şi darul nostru să nu mai fie primit.» Şi Ana zise: «Să aşteptăm al treilea an, pentru ca prunca să nu dorească după tată sau după mamă.» Şi Ioachim zise: «Să aşteptăm.»"[29]

Referindu-se la momentul ducerii la templu a Fecioarei Maria, Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus: „Când cea care avea să hrănescă pentru noi pe Hristos Dumnezeu ce urma să se nască din ea a trecut de vârsta pprunciei şi a avut trei ani, fericiții ei părinți au dus-o la templu, la Templul lui Dumnezeu. Şi acolo au închinat-o lui Dumnezeu, aşa cum făgăduiseră înainte de naşterea ei. Au adus-o cu slavă şi cinste, după cum se cuvenea. Multe fecioare mergeau înainte însoțind-o cu făclii strălucitoare, după cum a vestit încă de la început împăratul şi proorocul, strămoşul neprihănitei fecioare, spunând: «Aduce-se-vor

[28] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 333-334.
[29] *Ibidem*, p. 318.

Împăratului fecioare în urma ei, prietenele ei se vor aduce Ție» (Psalmul 44, 16), căci Proorocul a spus aceasta de mai înainte cu privire la aducerea ei la Templu şi cu privire la fecioarele care mergeau înainte şi o însoțeau."[30]

Cu mult mai multe amănunte despre acest eveniment vine Ilie Cleopa, care face şi o paralelă între drumul spre templu al Fecioarei Maria însoțită de un mare alai, şi aducerea chivotului legii la Ierusalim de regele David:[31] „Căci şi Chivotul Legii Vechi, cum zice Sfânta Scriptură, l-au adus cu psalmi şi cu cântări frumoase, iar înaintea chivotului mergea, cântând şi dănțuind, împăratul David. Căci el era şi prooroc şi vedea că acest chivot, care poartă în sine mana, este preînchipuirea Preasfintei Maicii lui Dumnezeu, care va purta în sine mana cea dumnezeiască, pe purtătorul de mană, pe Iisus Hristos."[32]

Condacul sărbătorii Intrării în biserică a Maicii Domnului rezumă acest eveniment astfel: „Preacurată biserică a Mântuitorului, cămara cea de mult preț şi Fecioara, sfințită vistierie a slavei lui Dumnezeu, astăzi se aduce în casa Domnului, împreună aducând darul Duhului lui Dumnezeu, pe care o laudă îngerii lui Dumnezeu; acesta este cortul cel ceresc."

Intrarea în templu a Fecioarei Maria este marcată de mai multe „semne". În fața templului erau cincisprezece trepte. La ceremoniile religioase, urcarea treptelor era însoțită de ritualul citirilor din cartea Psalmilor, preoții şi leviții rostind şi cântând cincisprezece psalmi numiți „ai treptelor". Ajungând aici Fecioara Maria însoțită de întregul alai, se înfăptuieşte o primă minune. Părinții intenționau s-o ridice în brațe ca să urce treptele. Dar fiind întărită de harul

---

[30] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op cit.*, p. 9.
[31] II Regi 6, 5-17.
[32] Cleopa Ilie, *Predici la Praznice împărăteşti şi la Sfinții de peste an*, Edit. Episc. Romanului 1996, p. 98-99.

Duhului Sfânt, ea s-a desprins din brațele lor şi a început să urce ca într-o plutire, ca într-un zbor, ca o pasăre a cerului peste toate treptele. Ajungând la treapta de sus, ea era aşteptată de preoții templului, având în frunte pe arhiereul Zaharia. „Apoi luându-o în brațe marele prooroc Zaharia, care era şi arhiereu şi căruia i se descoperise de la Dumnezeu cine este această dumnezeiască pruncă, a dus-o în biserică şi, după ce a închinat-o, a făcut un lucru cu totul neobişnuit şi cu totul neîngăduit de Legea Veche. A dus-o pe Fecioara nu în Sfânta unde intrau preoții, ci după a doua catapeteasmă, în Sânta Sfintelor."[33] Se înfăptuia a doua minune, iar irmosul praznicului o descrie astfel: „Îngerii, intrarea celei preacurate văzând s-au mirat, cum Fecioara a intrat în Sfânta Sfintelor".

Ilie Cleopa comentează: „Zaharia ştia, ca prooroc, că acestă copilă este mai sfântă decît Sfânta Sfintelor, pentru că ea va purta în sine pe Acela care stă în Sfânta Sfintelor, cea nefăcută de mână, în ceruri, pe Arhiereul bunătăților celor viitoare, cum zice Sfântul Apostol Pavel. De aceea au adus-o în Sfânta Sfintelor. Iar după ce s-a închinat, au luat-o şi au dus-o în casa fecioarelor şi a locuit împreună cu ele doisprezece ani. Numai rugăciunea o făcea în Sfânta Sfintelor."[34]

Ca să ne formăm o imagine despre modul cum se derula viața Fecioarei Maria la templu, facem următoarele precizări. Istoricul evreu Iosif Flaviu[35] a spus că în jurul templului erau nouăzeci de camere dispuse pe trei nivele. La nivelul întâi, în treizeci de încăperi, locuiau văduvele care îşi închinau viața slujirii lui Dumnezeu în curățenie, post şi rugăciune, fără să părăsească incinta templului. Între ele, la

---

[33] *Ibidem*, p. 100.
[34] *Ibidem*, p. 101.
[35] Iosif Flaviu, *Antichitățile iudaice*, XV, 11; Idem, *Războiul iudaic*, V, 4.

vremea respectivă, era şi văduva „Ana, fiica lui Fanuil, din neamul lui Aşer” (Luca 2, 36). La nivelul al doilea, în alte treizeci de camere, locuiau nazireii, care nu se căsătoreau niciodată, slujind întreaga viață lui Dumnezeu la templu. Erau un fel de călugări ai Vechiului Testament. Nivelul al treilea era destinat viețuirii fecioarelor. Şi aici erau treizeci de camere. În acest loc a fost adusă Fecioara Maria de arhiereul şi proorocul Zaharia. Fiind atât de mică, ea a fost încredințată purtării de grijă fecioarelor mai mari. Aici a învățat Maica Domnului ştiința cititului şi a scrisului, precum şi lucrul de mână, meşteşugul țesutului şi a cusutului în care a devenit neîntrecută, după cum mărturiseşte Sfântul Gherman al Constantinopolului.[36]

Despre modul de viețuire al Fecioarei la templu vorbeşte şi Sfântul Maxim Mărturisitorul.[37] El spune că viața Fecioarei Maria se derula sub directa supraveghere şi îngrijire a îngerului Domnului. El îi aducea hrana din cer, el o însoțea în rugăciune, el o ajuta să deprindă învățătura desăvârşirii.

Acelaşi Sfânt Părinte descrie viața de zi cu zi a Maicii Domnului în Templu şi însuşirile sale alese, la ea totul fiind minunat, faimos şi vestit. Era ascultătoare, dornică să învețe cât mai multe, îndemânatică la lucrul mâinilor, fiind o ucenică desăvârşită. Îşi petrecea mult timp ascultând cuvintele dumnezeieştilor Scripturi şi cugetând asupra înțelesului acestora. Deşi se afla la o vârstă fragedă, comportamentul ei era desăvârşit. Întreaga ei viață se desfăşura sub semnul echilibrului şi al unei mari înțelepciuni „căci urma să se facă Maică a Cuvântului şi Înțelepciunii lui Dumnezeu”. Sfântul Maxim relevă faptul că în atitudinea ei

---

[36] Patrologiae cursus completus, Series graeca, ed. de J.P. Migne, Paris, (P.G.) 98, 316.
[37] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 12.

se împlineau cuvintele Înțeleptului Solomon „deschis-a gura sa cu înțelepciune şi a pus rânduială limbii sale” (Pilde 29, 43) şi că „a îmbrăcat tăria şi frumusețea ta” (Pilde 29, 44). Harul lui Dumnezeu ce se revarsa necontenit asupra ei îi înfrumuseța chipul şi mintea. Se întărea întru toate şi sporea cu credința, având vedenii dumnezeieşti. Erau departe de ea preocupările şi gândirea unui om de rând, ca vorbăriile necuviincioase sau mânia. „Era frumoasă la chip, la suflet şi la trup, şi potrivită la înălțimea staturii, plină de toate podoabele şi de toate faptele bune.” Nu era tulburată de gânduri rele sau închipuiri nepotrivite. Cugetarea ei era mereu îndreptată spre cele sfinte. Străduința ei era să devină mai bine plăcută lui Dumnezeu. Sufletul ei sfânt era plin de iubire față de oameni. Suferea cumplit când îi vedea pe semenii săi bolnavi în chinuri şi încercări şi încerca să-i ajute prin fapta bună şi prin rugăciune. Era ascultătoare față de preoți şi leviți, căutând să fie de folos în toate lucrările de la templu atât cât îi permitea statutul, priceperea şi puterea ei. Dumnezeu o împodobea cu toate darurile şi veghea asupra ei necontenit. Oamenii o prețuiau pentru viața şi purtarea ei aleasă, iar îngerii îi slujeau permanent. „Cu astfel de rânduială şi cu un astfel de chip petrecea ea înăuntrul Templului lui Dumnezeu ca o jertfă dumnezeiască şi icoană duhovnicească şi cu totul înțelegătoare, înfricoşătoare demonilor şi dorită îngerilor, ba chiar încă şi mai mult, minunată şi înfricoşătoare îngerilor, dar plăcută şi supusă Tatălui, Fiului şi Duhului Sfânt.”[38]

Ilie Cleopa, pe baza scrierilor Sfinților Părinți[39], vorbind de viața îngerească a Fecioarei Maria în templu, a spus că ea „priveghea de seara până dimineața în Sfânta

[38] *Ibidem*, p. 12-14.

[39] Teofilact al Ohridei († cca. 1126), *Omilie la aducerea Sfintei Fecioare la templu*; Gherman al Constantinopolului (634-733), *Omilii închinate Feciarei Maria*; şi Teodoret de Cyr († 458).

Sfintelor, cugetând adânc şi rugându-se lui Dumnezeu, în răpire şi în extazul minţii. Acolo se ruga pentru mântuirea întregului neam omenesc. În zorii zilei adormea puţin, apoi iar se scula la rugăciune. Şi era pururea în genunchi de la ceasul al treilea până la al nouălea când se ducea la locaşul fecioarelor şi începea lucrul mâinilor. Însă, cum spun Sfinţii Părinţi, pururea era în rugăciune şi cugetare la legea lui Dumnezeu, ziua şi noaptea. Seara, la ora şase, venea Arhanghelul Gavriil şi-i aducea Fecioarei Maria hrană îngerească din cer în Sfânta Sfintelor. Aşa s-a hrănit ea timp de doisprezece ani, nu cu hrană pământească, ci numai cu hrană cerească adusă de Arhanghelul Gavriil. Aşa a fost petrecerea Preasfintei Fecioare Maria în Sfânta Sfintelor. Era ca un heruvim plin de înțelepciune. Era ca un serafim pentru că ardea cu dragoste necontenită pentru Dumnezeu, Ziditorul ei, care a zămislit-o în pântecele sterp al mamei sale. Inima ei era în cer, iar trupul ei curat era în Sfânta Sfintelor, ca un înger cuvântător şi dumnezeiesc căruia îi slujea. Fecioara Maria petrecea neîncetat în rugăciunea inimii şi Îl odihnea pe Dumnezeu în gândirea ei cu lacrimi şi cu extaz. Pentru aceea arhanghelul o slujea, o hrănea şi o păzea pentru că era biserică a Dumnezeului celui viu şi se pregătea să fie sălaş Mântuitorului lumii, pe care nu-L încape cerul şi pământul."[40]

Bacoianis a spus că în această perioadă de timp de doisprezece ani, cât a stat Fecioara la Templu, i-au murit părinţii: „Patru ani mai târziu, după închinarea ei la Templu, a murit tatăl copilei, Sfântul Ioachim. Micuţa Maria a rămas orfană de tată. Avea şapte ani. Doi ani mai târziu a murit şi mama ei, Ana. La vârsta de nouă ani a rămas orfană şi de mamă, a rămas singură pe lume."[41]

[40] Ilie Cleopa, *op. cit.*, p. 101-102.
[41] V. Bacoianis, *op. cit.*, p. 22.

La întrebarea: Cât timp a stat Fecioara Maria la Templu?, *Protoevanghelia lui Iacov* furnizează următoarele informații: „Maria rămăsese în Templul Domnului curată ca o porumbiță şi primea hrană din palma unui înger, iar când a împlinit doisprezece ani s-au adunat preoții şi au zis: «Iată, Maria a petrecut doisprezece ani în Templul Domnului. Ce facem cu ea, ca nu cumva să ne pângărească locul de rugăciune?»”[42]

Această informație este însă contradictorie: pe de o parte se spune „iar când a împlinit doisprezece ani...”, iar pe de altă parte „Maria a petrecut doisprezece ani în Templul Domnului”. Pornind de la această informație, s-au conturat două ipoteze: că Fecioara Maria ar fi ieşit din Templu la vârsta de doisprezece ani, vârstă la care se considera că poate începe ciclul menstrual, curgerea sângelui întinând Templul în viziunea preoților[43], şi respectiv, că Fecioara Maria ar fi stat doisprezece ani în Templu.

Protoevanghelia relatează momentul ieşirii din Templu a Fecioarei Maria astfel: „Văzând preoții că Sfânta copilă ducea o viață ascetică şi cu frică de Dumnezeu, s-au sfătuit între ei şi au hotărât aşa: să căutăm un om de treabă şi să o logodim cu el până i-a veni ceasul măritişului, ca nu cumva din delăsarea noastră să aibă prima scurgere în Templu. Căci am săvârşi cu toții un mare păcat.”[44]

Această ipoteză, în mod cu totul surprinzător, este îmbrățişată şi de Sfântul Maxim Mărturisitorul,[45] dar este combătută de Sfântul Ioan Damaschin, care susține cea de-a

---

[42] *Protoevanghelia lui Iacov*, VIII, 1, ed. Bădiliță, p. 49

[43] Această relatare este întâlnită într-o altă lucrare apocrifă, *Viața lui Iosif Tâmplarul*: „Împlinise doisprezece ani. Pe primii trei şi-i petrecuse în casa părinților, şi pe ceilalți nouă în Templul Domnului”.

[44] *Protoevanghelia lui Iacov*, ed. Bădiliță, p. 77.

[45] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 16.

doua ipoteză, şi anume că Fecioara Maria a rămas în Templu până la vârsta de cincisprezece ani.[46]

Am insistat asupra acestui aspect pentru că este foarte greu de acceptat opinia că Fecioara a născut la cincisprezece ani, copilă fiind, pe Mântuitorul Iisus Hristos.[47]

Pe baza mai multor studii, Petru Rezuş prezintă situația Fecioarei Maria la ieşirea din Templu astfel: „Ca şi celelalte Fecioare, crescute cu frica în Dumnezeu în aceasta fără de seamă şcoală a Templului, Maria trebuia să se căsătorească. Preacurata însă, are o cu totul altă soartă în planurile Dumnezeirii decât să-şi încheie viața sa ca oricare femeie din rândurile omenirii. Ea comunică preoților că este făgăduită de dinainte de zămislire de către părinții ei lui Dumnezeu, apoi mai adaugă că, îndrăgind slujba lui Dumnezeu, s-a închinat cu promisiune de feciorie neîntreruptă ea însăşi lui Dumnezeu, pentru tot restul zilelor sale."[48]

Maica Domnului nu putea să se întoarcă la părinții ei la ieşirea din Templu, pentru că aceştia muriseră între timp – mama, când Maria avea şapte ani şi tatăl, la nouă ani.[49] Singura posibilitate ca Fecioara Maria să-şi respecte legământul față de Dumnezeu, adică să nu se căsătorească după ieşirea din Templu, era încredințarea ei de către preoții

---

[46] Tot pentru această ipoteză optează şi Petru Rezuş, *Mariologia ortodoxă*, în rev. *Ortodoxia*, II, nr. 4/1950, p. 526, nota 49; E. Popoviciu, *Istoria bisericească*, vol. I, Bucureşti, 1900, p. 167; şi V. Loichiță, *Doctrina Sfântului Ioan Damaschin despre Maica Preacurată*, în rev. *Candela*, XLVIII, nr. 1-12, 1937, p. 257.

[47] *Viața lui Iosif Tâmplarul*, V, 1, în ed. Bădiliță..., p. 77

[48] *Evanghelium nativitatis Mariae*, în *Codex Apocryphus Novi Testamenti Collectus*, *castigatus testimoniisque, censuris et animadvenionibus illustratus a Johanne Alberto Fabricio*, P I-II, Hamburg, 1703-1719, p. 29.

[49] V. Bacoianis, *op. cit.*, p. 22

Templului unui ocrotitor din familie, unei rude, căruia să-i fie atribuit titlu de logodnic.

Sfântul Maxim Mărturisitorul, preluând informațiile referitoare la acest moment din *Protoevanghelia lui Iacov*, a spus că preoții au avut mari rețineri în a hotărî ieşirea din templu a Fecioarei Maria. Pe de o parte, datorită marii afinități sufleteşti ce îi lega de ea, nu se puteau decide spre un astfel de pas, pe de altă parte se confruntau însă cu rigorile legii Templului, lege care prevedea ca fecioarele la vârsta maturității să părăsească templul. Stăpâniți de aceste îndoieli, preoții în frunte cu arhiereul s-au adunat la sfat pentru a lua decizia cea mai bună. Împreună, au început să se roage lui Dumnezeu să le lumineze mintea.

În mijlocul lor, era marele Zaharia, „tatăl lui Ioan Botezătorul, îmbrăcat cu sarcina arhieriei. El a fost martorul vieții dumnezeieşti şi al ostenelilor mai adânci decât cunoştința săvârşite de Preabinecuvântata Fecioară. În vremea petrecerii sale la Templu, Zaharia a ocrotit-o pe Sfânta Fecioară nu doar pentru că era din casa sa... ci şi din pricina femeii sale Elisabeta, pentru că era învățat din alte Scripturi despre faptul că Maria şi Elisabeta erau copiii a două surori.”[50] În final, preoții au hotărât s-o logodească pe Fecioară cu un bărbat bătrân, care să nu-i mai fie potrivit pentru căsătorie şi care să fie „păzitorul feciorei ei”.

[50] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 16-17.

Alegerea lui Iosif

Urmând sfatul preoților, arhiereul Zaharia a intrat în altar să se roage pentru ca Dumnezeu să-l lumineze în privința Mariei. I-a apărut un înger care i-a descoperit voința divină: „Zaharia, Zaharia, mergi şi cheamă pe toți bărbații care au rămas văduvi; spune-le să vină fiecare cu câte o nuia în mână, iar cel căruia Domnul îi va arăta vreun semn, acela o va primi pe fată de soție."[51]

La alegerea ocrotitorului Fecioarei Maria au participat mai mulți bărbați. Scrierea apocrifă *Viața lui Iosif Tâmplarul* specifică: „Chemară aşadar tot tribul lui Iuda şi aleseseră doisprezece bărbați cu numele celor douăsprezece triburi. Toți aveau câte o nuia în mână. Marele preot a strâns nuielele, a intrat cu ele în Sfânta Sfintelor şi s-a rugat. După ce a terminat rugăciunea, a luat nuielele şi le-a dat fiecăruia înapoi. Dar niciuna nu avea vreun semn. Pe cea din urmă o luă Iosif. Şi iată o porumbiță zvâcni din nuiaua lui, zbură puțin şi i se aşeză pe creştet. Atunci preotul îi zise: «ție ți-a fost sortit să ai grijă de fecioara Domnului.»

Iosif răspunse: «Dar ştii că eu am fii şi sunt bătrân, în vreme ce Maria e de-abia o copilă. Am să ajung de râsul fiilor lui Israel.»"[52]

La acest pasaj, Cristian Bădiliță a făcut următoarea remarcă: „Iosif intră în scenă direct, fără nici o introducere. Autorul *Protoevangheliei* consideră că personajul este mult prea bine cunoscut pentru a-i mai prezenta biografia.

---

[51] *Protoevanghelia lui Iacov*, VIII, 3, ed. Bădiliță, p. 50.
[52] *Viața lui Iosif Tâmplarul*, IV, 1, ed. Bădiliță, p. 77; *Protoevanghelia lui Iacov*, IX, 1-2, ed. Bădiliță, p. 50.

Răspunzând la chemarea marelui preot, Iosif acționează instinctiv, dar numai în aparență, căci în realitate el acționează sub inspirația Duhului Sfânt. Episodul tragerii la sorți este reprodus după cartea Numeri 17, 7. Există totuşi o diferență: Minunea nu constă în înflorirea spontană a nuielii, ci în apariția neaşteptată a unei porumbițe. Autorul a combinat aşadar trei motive preluate din tot atâtea locuri ale Scripturii: episodul tragerii la sorți din Numeri 17, 2; episodul botezului lui Ioan Botezătorul din Marcu 1, 10; şi oracolul din Isaia 11, 1. Meyer sugerează că porumbița n-ar fi aici simbolul Duhului Sfânt, ci al Mariei. Pe de altă parte, Saintyves dă următoarea explicație miracolului în *Essais de Folklore Biblique*, Paris, 1923, p. 93: «Dacă ne amintim că porumbelul era o pasăre venerată nu doar în Palestina, ci şi în Siria, şi probabil în toate regiunile vecine, nu ne putem abține să tragem concluzia că nuiaua Sfântului Iosif era de fapt un toiag păstoresc, un sceptru străvechi din Siria, care avea în vârf un porumbel sculptat. Astfel, miracolul porumbiței anulează miracolul din Numeri 17.»”[53]

Sfântul Maxim Mărturisitorul relatează procesul de alegere a lui Iosif astfel: „Atunci Dumnezeu a dat un gând lui Zaharia, iar el a împărțit douăsprezece rămurele bătrânilor propuşi pentru logodna cu Sfânta Fecioară şi le-a aşezat pe altarul lăcaşului sfânt. Iar el împreună cu ceilalți preoți au rostit rugăciuni şi cereri către Dumnezeu cu lacrimi îndurerate şi au cerut să săvârşească o minune, dacă s-ar potrivi ca unul din ei să o primească pe fecioară. Şi Domnul a dat un semn minunat, şi ramura lui Iosif a înflorit şi a rodit ca odinioară toiagul lui Aaron.”[54]

---

[53] *Evanghelii apocrife*, trad. Cristian Bădiliță, Bucureşti, 1996, p. 64, nota 25.

[54] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 17 (În cartea Numeri 16 este relatată răzvrătirea unui grup din poporul lui Israel în frunte cu Core, Datan şi Abiron, împotriva lui Moise şi Aaron, constestându-le acestora

Comentând proba toiegelor, I.G. Coman a spus: „Alegerea ocrotitorului Mariei în persoana lui Iosif, prin proba toiegelor, e o paralelă la proba toiegelor pentru confirmarea lui Aaron ca Mare Preot. Nu toate variantele vorbesc de văduvi ca persoane candidate pentru a-şi lua asupră-şi ocrotirea Mariei; o variantă spune că aceste persoane erau doisprezece bătrâni; o alta că erau toţi cei capabili de însurătoare din Iuda, iar o a treia că erau toţi cei capabili de însurătoare din casa lui David. Sunt note gnostice, lipsite de deferenţă faţă de personajul Sfânta Maria. Unele manuscrise pomenesc chiar de o căsătorie anterioară a lui Iosif, de acord în aceasta cu textul *Protoevangheliei lui Iacov*, cum se poate vedea mai sus, dar care se mulţumeşte să pomenească doar de copii. Versiunea canonică din Luca şi Matei a suprimat orice aluzie la o căsătorie sau la copii dintr-o căsătorie anterioară a lui Iosif. Noutatea în proba toiegelor, faţă de cazul lui Aaron, este apariţia porumbelului alb din toiagul lui Iosif. Proba toiegelor în cazul lui Iosif este mai minunată decât în cazul lui Aaron, căci în timp ce toiagul lui Aaron a odrăslit ramuri verzi, adică a fost supus unui fenomen pe linia naturii sale,

---

dreptul de a le fi conducători. Urmarea a fost venirea unei pedepse a lui Dumnezeu asupra acestora, pământul înghiţindu-i de vii. În capitului 17 este relatată proba toiegelor. S-au luat douăsprezece toiege, având înscrise pe ele numele seminţiilor lui Israel. Pe cel care se cuvenea semninţiei lui Levi s-a scris numele lui Aaron. Toiegele au fost puse în cortul adunării, înaintea Chivotului Legii. A doua zi, Moise a intrat în cortul adunării şi toiagul lui Aaron înmugurise, înflorise şi făcuse migdale, Numeri 17, 8. După ce Moise a arătat toiegele mulţimii, dovedindu-se prin această minune că Dumnezeu i-a rânduit pe Moise şi Aaron conducătorii poporului, Moise a primit poruncă de la Dumnezeu să aşeze toiagul lui Aaron în Chivotul Legii alături de tablele cu cele zece porunci.)

toiagul lui Iosif a dat din el un porumbel, adică o ființă vie, mai mult decât nişte simplii lăstari."[55]

Afirmația din *Protoevanghelia lui Iacov* „dar ştii că eu am fii şi sunt bătrân..." a fost preluată de mai mulți Părinți şi scriitori bisericeşti (Clement Alexandrinul, Origen, Sfântul Efrem Sirul, Epifanie de Salamina, iar în Apus Sfântul Ilarie de Poitiers). Această afirmație nu prezintă garanții pentru adevărul istoric în ceea ce priveşte statutul familial al lui Iosif – văduv cu copii – şi în acelaşi timp vine în contradicție cu cele relatate de Sfinții Evanghelişti Matei cap. 1-2 şi Luca 1-2.

În contradicție cu opinia acestor Sfinți Părinți, Sfântul Ioan Damaschin, care se baza pe Tradiția din Ierusalim şi pe afirmația «bărbat drept» (Matei 1, 19), susține că dreptul Iosif nu a mai fost căsătorit înainte, ci şi-a petrecut viața în feciorie până la o vârstă înaintată, şi că a acceptat să se logodească cu Preasfânta Fecioară la îndemnul preoților de la Templu. „Dar cum Fecioara Maria ajungea la vârsta maturității şi întrucât Legea o oprea să mai rămână la curtea Templului, este dată de către preoți în mâinile unui mire ca unui păzitor al feciorie ei, lui Iosif, care până la această vârstă înaintată a păzit mai bine decât oricare altul legea fecioriei sale."[56] Această afirmație a Sfântului Ioan Damaschin este în deplină concordanță cu Sfânta Scriptură (Matei 1, 19 – «bărbat drept»), dar şi cu locurile din Sfintele Evanghelii care nu-i numesc niciodată pe „frații Domnului" fiii lui Iosif cum s-ar cuveni într-un astfel de caz, ci doar „frații lui Iisus". În plus, remarcăm că Sfintele Evanghelii îl numesc numai pe Iisus „fiul lui Iosif"

[55] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 337.
[56] Sfântul Ioan Damaschin, *Homélies sur la nativité et la dormition*, I, 6, trad. Pierre Voulet, în *Sources chrétiennes*, nr. 80, Paris, 1961, p. 97.

– Luca 3, 23; 4, 22; sau „fiul lui Iosif din Nazaret” – Ioan 6, 42; sau „fiul Teslarului” – Matei 13, 56.

În concluzie, afirmăm cu toată convingerea că dreptul Iosif n-a mai fost căsătorit, deci n-a mai avut copii şi s-a pregătit şi el pentru misiunea şi demnitatea ce-i va fi încredinţată, aceea de ocrotitor al Fecioarei Maria şi al pruncului Iisus.

I.G. Coman, analizând «logodna Fecioarei Maria cu Iosif», spunea: „Încredinţarea de către Marele Preot a Sfintei Fecioare lui Iosif spre a fi păzită e cheia întregii povestiri a *Protoevangheliei lui Iacov*, e vorba de paza feciorului ei. Nu se pot stabili cu precizie elementele juridice care au stat la baza încredinţării Sfintei Fecioare lui Iosif. Textele din Evanghelie vorbesc când de Maria cea logodită cu Iosif, când de Maria, femeia acestuia, când de Iosif, bărbatul ei (Matei 1, 16; 18-20; 24-25; Luca 2, 5); Iosif şi Maria sunt numiţi «părinţii» lui Iisus, iar Iosif e considerat tatăl lui Iisus, chiar de Sfânta Maria (Luca 2, 25; 41; 48). Când Iosif ia pe Sfânta Maria şi merg acasă, Sfânta Fecioară e soţia sau logodnica omului căruia îi fusese încredinţată? Textul din Matei 1, 18 vorbeşte de «Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif», atestând logodna, iar Matei 1, 20, vorbind de «logodnica ta», pare a sugera perspectiva unei căsătorii – «nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta».”[57]

Făcând o incursiune în «Dreptul matrimonial iudaic», legat de situaţia Fecioarei Maria şi a dreptului Iosif, desprindem următoarele: „La evrei, căsătoria nu are un caracter religios şi ea constă din două momente: logodna (eres) şi cununia (chatuna). Actul logodnei constă dintr-un contract încheiat între părinţi sau fratele mai mare al logodnicei şi părintele logodnicului, în prezenţa martorilor, şi uneori se întărea prin legământ (Iezechil, 16, 8; Maleahi

[57] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 340-341.

2, 14). De aceea se numea şi «legământul lui Dumnezeu», întrucât se invoca numele lui Dumnezeu. În vechime, contractul făcut prin jurământ era oral, după aceea se redacta, devenind un act formal.[58] În urma încheierii contractului întărit prin jurământ, viitorul soț plătea prețul de răscumpărare (mochar) de cincizeci sicli părinților logodnicei (Deuteronom 22, 29). Prețul de răscumpărare putea să fie înlocuit în cazuri rare prin muncă (Iacob – Facere 29, 20-27).

După încheierea logodnei, viitorii soți purtau numele de mire şi mirească. Mireasa însă nu părăsea casa părintească până la căsătorie şi era îndatorată să păstreze castitatea. Deşi era numai logodită, era considerată drept soția logodnicului şi în caz că încălca contractul încheiat era ucisă cu pietre (Deuteronom 22, 23-24). Logodnicul avea dreptul să desfacă contractul încheiat şi pentru aceasta trebuia să dea carte de despărțire.

După un interval de timp de la oficierea logodnei (care putea dura până la doi ani) urma căsătoria, când mireasa se împodobea cu vălul de nuntă – de aceea se numea şi cea încununată (Kalla) – şi aştepta sosirea mirelui însoțit de prietenii săi. La despărțire, părinții miresei o binecuvântau, şi aceasta era condusă de mire la casa sa cu cântece, jocuri şi muzică, unde avea loc ospățul de şapte zile (Facere, 29, 27).[59]

În privința vârstei la care se putea încheia căsătoria, Vechiul Testament nu face o determinare precisă. Talmudul precizează totuşi că un băiat nu se poate căsători înainte de optsprezece ani, iar o fată înainte de vârsta de doisprezece ani.

---

[58] Iosif Flaviu, *Antichități iudaice*, I, 4, 8, 23; Vasile Tarnavschi, *Arheologia biblică*, Cernăuți, 1930, p. 176.

[59] Dumitru Abrudan şi Emilian Cornițescu, *Arheologie biblică*, Bucureşti, 1994, p. 127-128.

Pentru fetele unui israelit care, neavând frați, moşteneau după moartea părinților averea acestora, Legea prevedea obligația lor de a se căsători cu bărbați nu numai din seminția lor, ci şi din familiile lor, pentru ca astfel averea unei familii sau seminții să nu treacă la altă seminție ori familie."[60]

Încălcarea legământului logodnei sau căsătoriei era numită adulter. De altfel, păcatul adulterului cuprindea o sferă mult mai mare. „Drept adulter se socotea relația pe care un bărbat o întreținea cu o femeie măritată, cu una logodită sau cu văduva care aştepta să fie luată în căsătorie de levirat. În cazul dovedirii adulterului, ambii parteneri erau pasibili de a suporta pedeapsa cu moartea prin lapidare."[61]

Aplicând aceste prevederi la logodna Fecioarei Maria cu Iosif, remarcăm că Sfânta Maria, neavând familie – părinți, frați –, încredințarea sau logodirea ei cu Iosif a fost făcută de preoții Templului. Iosif a fost ales ca şi logodnic datorită legăturii de rudenie, fiind văr primar cu Fecioara Maria. De asemenea, dreapta Ana, mama Fecioarei, a fost soră cu Iacov, tatăl lui Iosif.

[60] *Ibidem*, p. 167.
[61] *Ibidem*, p. 169

Buna Vestire

După oficierea logodnei, dreptul Iosif a dus-o pe Fecioara Maria în Nazaret, stabilindu-se aici. Apoi Iosif îi spune: „Te-am luat din Templul Domnului, dar acum te las singură. Căci eu trebuie să plec la treburile mele. Până mă întorc eu, Domnul va avea grijă de tine."[62]

Unii teologi susțin că Iosif a plecat de lângă logodnica sa, lăsând-o singură din următoarele motive:

- să nu existe dubii în privința relațiilor sale cu Fecioara Maria;
- ca să poată să fie posibilă vizita Mariei la Elisabeta;
- pentru ca Fecioara Maria să fie singură în momentul Bunei Vestiri.[63]

După plecarea lui Iosif la muncă, Fecioara Maria este solicitată de preoții Templului să participe la țesutul pânzei catapetesmei templului, ei revenindu-i îndatorirea de a țese cu porfiră şi purpură. Perdeaua catapetesmei era un văl foarte prețios care despărțea sanctuarul, templul propriu zis, de Sfânta Sfintelor. După Talmud, în fiecare an se confecționau două asemenea văluri.

În această perioadă de singurătate are loc evenimentul Bunei Vestiri. D. Stăniloae spune următoarele despre acest moment: „Sunt două veşti bune trimise făpturilor umane de Dumnezeu: vestea cea bună a naşterii Fiului lui Dumnezeu ca om (*evanghelismos* în limba greacă) şi vestea cea bună a învierii Domnului (*evanghelion*). În

[62] *Protoevanghelia lui Iacov*, IX, 3, edit. Bădiliță p. 50.
[63] Bădiliță în *Evanghelii apocrife*, edit. cit. nota 28, p. 64.

limba română, «evanghelismos» e tradus cu Buna Vestire, iar cel de-al doilea a fost lăsat netradus."[64]

Marele teolog evidențiază strânsa corelație între aceste două evenimente biblice: „dacă n-ar fi fost întruparea, n-ar fi fost nici Învierea; dacă n-ar fi fost Învierea, întruparea Fiului lui Dumnezeu ca om ar fi fost de scurtă durată şi n-ar fi schimbat nimic în existenţa noastră. Prin amândouă se împlineşte un singur plan al lui Dumnezeu: înveşnicirea omului într-o existență fericită, de strânsă unire cu Dumnezeu."[65]

În continuare, renumitul teolog individualizează aceste două evenimente: „Dar cu toată legătura între cele două veşti bune, este şi o deosebire între vestirea întrupării Fiului lui Dumnezeu şi a Învierii Lui ca om. Ultima nu se deosebeşte de cea de-a doua numai prin calitatea de bază a celei de-a doua, ci şi prin faptul că a fost vestită numai Fecioarei Maria de un înger, pe când cea de-a doua a fost vestită de Apostoli tuturor, iar prin aceasta s-a confirmat pentru cei ce au crezut şi prima veste bună, comunicată numai Sfintei Fecioare şi făcută cunoscută doar dreptului Iosif şi încă câtorva persoane."[66]

Protoevanghelia prezintă Buna Vestire ca derulându-se în două etape:

Îngerul Domnului se arată Fecioarei Maria la izvor. „Într-o zi a luat ulciorul şi s-a dus la apă. Când, iată, o voce îi spune «Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine, binecuvântată eşti între femei.» Ea se tot uita în dreapta şi în stânga să vadă de unde vine glasul acela. Apoi, tremurând de spaimă, se întoarse acasă."

---

[64] D. Stăniloae, *Maica Domnului în prologul Evangheliei de la Luca*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII, nr. 3/1980, p. 443.
[65] *Ibidem,* p. 443.
[66] *Ibidem*, p. 443.

Îngerul Domnului se arată Fecioarei Maria în timp ce se afla în casă. „Apoi tremurând de spaimă, se întoarse acasă. Puse ulciorul jos, luă porfirul, se aşeză pe scaun şi începu să coasă. Când, iată, un înger al Domnului apăru în fața ei şi-i zise: «Nu te teme, Maria, căci ai găsit har la Atotstăpânitorul şi vei rămâne însărcinată de la Cuvântul Lui»”.[67]

Relatarea Protoevangheliei privitoare la Buna Vestire se regăseşte în iconografia creştină. Două icoane fidele credințelor populare o reprezintă pe Sfânta Fecioară aducând apă de la izvor cu ulciorul şi respectiv torcând, iar acestea sunt anterioare icoanei ce o zugrăveşte pe Fecioara Maria rugându-se deasupra unei cărți deschise în camera ei. Uneori Fecioara este zugrăvită la izvor cu ulciorul în mână, în genunchi, alteori coborând ulciorul cu o frânghie în fântână, iar de foarte multe ori Maica Domnului este reprezentată având un caier de lână purpurie sau o furcă în mână.[68]

În mod surprinzător, şi Sfântul Maxim Mărturisitorul localizează arătarea îngerului la Buna Vestire tot la izvor.[69] Noi însă vom relata acest eveniment aşa cum ni-l prezintă Sfântul Evanghelist Luca, cap. 1, v. 26-38. „Iar în luna a şasea, a fost trimis îngerul Gavriil de la Dumnezeu, într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, către o fecioară logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria. Şi intrând îngerul la ea, a zis: «Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei.» Iar ea, văzându-l, s-a tulburat de cuvântul lui şi cugeta în sine: «Ce fel de închinăciune poate să fie acesta?» şi îngerul i-a zis: «Nu te

[67] *Protoevanghelia lui Iacov*, XI, ediția Bădiliță, p. 51.
[68] Scene din Biserica Sfânta Maria Maggiore – Roma
[69] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 19.

teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu. Şi iată vei lua în pântece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare şi Fiul Celui Preaînalt se va chema şi Domnul Dumnezeu Îi va da Lui tronul lui David, părintele Său. Şi va împărăți peste casa lui Iacov în veci şi împărăția Lui nu va avea sfârşit.»

Şi a zis Maria către înger: «Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?»

Şi răspunzând, îngerul i-a zis: «Duhul Sfânt Se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul care Se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema. Şi iată Elisabeta, rudenia ta, a zămislit şi ea fiu la bătrânețea ei şi aceasta este a şasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință.»

Şi a zis Maria: «Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!» Şi îngerul a plecat de la ea."

Bacoianis afirmă că la momentul Bunei Vestiri Fecioara Maria avea şaisprezece ani şi era duminică, 25 martie.[70]

Făcând o analiză a modului cum Sfinții Părinți au comentat Buna Vestire, I. G. Coman subliniază că problema zămislirii Fiului Celui Prea în sânul Fecioarei prin puterea Duhului Sfânt a fost înțeleascã şi explicată diferit. E de remarcat afirmația Sfântului Iustin Martirul şi Filozoful, care a spus că dacă unii oameni nu înțeleg proorocia lui Isaia (7, 14), asta nu le conferă dreptul să critice zămislirea Domnului. Cuvintele «Iată, Fecioara va lua în pântece» nu sugerează ideea că ea va naşte în urma unui act de zămislire naturală. Îngerul Domnului i-a vestit Fecioarei «Iată, vei lua în pântece din Duhul Sfânt şi vei naşte Fiu şi se va numi Fiul Celui Prea Înalt şi vei chema numele lui Iisus, căci El

---

[70] V. Bacoianis, *op. cit.*, p. 33.

va mântui pe poporul Său de păcatele lor» (Luca, 1, 31u). Sfântul Iustin insistă foarte mult asupra aspectului că Duhul a venit asupra Fecioarei şi umbrind-o, ea a luat sarcină prin puterea lui Dumnezeu şi nicidecum prin împreunare trupească (Sfântul Iustin, Apologia 1, 33, 4-6). „Dumnezeu lucrează, în acest caz... dinamic, rodind prin Logosul şi Puterea Sa. Lucrând în spațiul creatural, Dumnezeu se foloseşte nu de mijloace omeneşti, ci de ceea ce s-a folosit la creațiune, adică de Logosul Său. Prin aceasta Dumnezeu inaugurează o nouă creațiune, ceea ce începe prin întruparea Fiului lui Dumnezeu. Actul zămislirii, deşi e provocat de puterea supranaturală a Logosului, are efect natural: apariția unei ființe trupeşti. Deşi actul în sine e supranatural, efectul e natural dar şi supranatural: natural pentru că Iisus e om adevărat şi supranatural pentru că El e în acelaşi timp şi Dumnezeu adevărat. Zămislirea în Maria e, deci un act de unire a supranaturalului cu naturalul."[71]

Sfântul Maxim Mărturisitorul, analizând mesajul arhanghelului Gavriil, evidențiază că salutul îngerului, «Bucură-te, cea plină de har!», exprimă nu numai bucuria şi fericirea pe care o va trăi Fecioara Maria în urma aflării veştii celei mari – că «Domnul a căutat spre smerenia ei», că «Puterea Celui Preaînalt o va umbri», şi că ea «va naşte Fiu Care va fi Fiul lui Dumnezeu Întrupat» –, ci şi nimicirea întristării «dintâi». Această întristare a fost pricinuită de căderea Evei, şi Naşterea Domnului urma să desfacă blestemul căzut asupra lui Adam şi a Evei, şi asupra întregului neam omenesc.

Apoi, Sfântul Părinte menționează faptul că, după ce îngerul i-a zis Fecioarei «Domnul este cu tine!», Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu a intrat în pântecele Fecioarei Maria şi s-a unit cu firea omenească, nu printr-un act trupesc, ci

---

[71] I.G.Coman, *Şi cuvântul...*, p. 344-345.

prin Puterea Celui Preaînalt şi umbrirea Duhului Sfânt. Încheierea cuvântului arhanghelului din salutul adus Maicii Domnului e limpede: «Binecuvântată eşti tu între femei!». Adică, eşti binecuvântată mai mult decât toate femeile, iar prin tine se vor binecuvânta toate aceste femei, căci dacă printr-o femeie a venit păcatul în lume, prin Cel ce se va naşte din tine se va ridica blestemul, suferinţa şi întristarea venite prin Adam.[72]

Sfântul Părinte evidenţiază în continuare atitudinea şi răspunsul Fecioarei la vestea adusă de înger. Ea „nu s-a tulburat la vederea arhanghelului”, pentru că nu-l vedea pentru prima dată; îl vedea zilnic atunci când o hrănea cu hrana cea cerească. Se rugau împreună când ea intra în Sfânta Sfintelor. Prezenţa lui era una obişnuită pentru ea, dar mesajul adus de el acum a tulburat-o: „Iar ea s-a tulburat de cuvântul lui şi cugeta în sine ce fel de salutare poate să fie aceasta” (Luca 1, 29). Atitudinea arhanghelului de data aceasta era diferită. El „i-a adus din cer închinăciune” şi Fecioara se întreba: „Ce fel de închinăciune poate să fie aceasta?” Gavriil îi transmitea Fecioarei „un mesaj divin”, mesaj care depăşea puterea ei de înţelegere. Ea a devenit temătoare şi arhanghelul a încercat să o linişească spunând: „Nu te teme Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu!” (Luca 1, 30). Adică i-a spus că vrednicia ei L-a determinat pe Dumnezeu s-o aleagă să fie „Născătoare de Dumnezeu”. Dumnezeu îi dăruia harul cel mai presus de toate harurile, mai presus de minte şi orice pricepere. Şi tocmai pentru că Fecioara nu înţelegea cu ce mare vrednicie o investeşte Dumnezeu, îngerul i-a detaliat: „Iată vei lua în pântece şi vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus! Acesta va fi mare şi Fiul Celui Preaînalt se va chema şi Domnul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său” (Luca 1, 31-32). Dar

[72] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.,* p. 19u.

Fecioara nu putea cuprinde cu mintea cum Îl va naşte ea pe Fiul lui Dumnezeu. Cum să nască ea care era fecioară şi care îi făgăduise lui Dumnezeu că-şi va păstra fecioria toată viața?

În mijlocul acestor frământări sufleteşti, în marea ei înțelepciune, Maica Sfântă îl întreabă pe arhanghel: «Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?» (Luca 1, 34). Sfântul Maxim a spus că atitudinea Fecioarei şi curățenia sufletului ei „a plăcut Împăratului şi Ziditorului a toate, Care vede gândurile şi cercetează inimile şi rărunchii" (Psalm 7, 9-10). El a făcut sfânt locaşul său şi a socotit potrivit să se sălăşluiască în el şi să îmbrace din el firea noastră. Cu multă răbdare, îngerul îi răspunde Fecioarei la toate întrebările: «Cum voi naşte de vreme ce eu nu ştiu de bărbat? Ce se va întâmpla cu starea mea de feciorie dacă voi naşte? Cum îmi mai pot respecta făgăduința mea de feciorie făcută lui Dumnezeu dacă voi zămisli şi voi naşte?» Răspunsurile îngerului sunt explicate de Sfântul Maxim astfel: „Zămislirea ta nu va trebui să dezlege fecioria ta, ci va fi mai degrabă o pecete şi o chezăşie a lipsei oricărei prihane şi un răsad al sfințeniei. Căci Duhul Sfânt va veni peste tine... Şi de îndată Mirele nemuritor şi Fiul tău care este puterea Celui Preaînalt te va adumbri, căci Hristos este puterea şi înțelepciunea lui Dumnezeu. El Însuşi te va umbri şi îşi va zidi înăuntrul tău templul trupului Său cu totul sfânt. Şi cel Nematerial şi Netrupesc va îmbrăca un trup văzut şi material din tine, puterea şi strălucirea Tatălui te va umbri ființial, şi Cuvântul Tatălui se va întrupa din tine, Dumnezeul nevăzut şi se va arăta văzut ca om, şi Fiul lui Dumnezeu se va face şi va fi chemat pentru tine Fiul Tatălui, iar fiul tău se va numi fiul Celui Preaînalt, căci fecioria ta va rămâne fără prihană şi neatinsă."[73]

[73] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.,* p. 19-24.

Pentru ca Buna Vestire să fie înțeleasă şi acceptată de Fecioara Maria, arhanghelul Gavriil aduce un ultim argument: „Şi iată Elisabeta, rudenia ta, a zămislit şi ea fiu la bătrânețea ei şi aceasta este a şasea lună pentru ea, cea numită stearpă” (Luca 1, 36). Şi pentru a-i întări şi mai mult credința că această veste bună se va împlini, dacă îşi dă consimțământul, arhanghelul Gavriil spune: „Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință.” (Luca 1, 37).

Fecioara Maria a înțeles Taina Întrupării. „Atunci când arhanghelul a înştiințat-o că Duhul Sfânt va veni şi că o va adumbri puterea Celui Preaînalt, el a bucurat-o şi a convins-o că nimic nu e cu neputință la Dumnezeu. Ea nu s-a trufit, nici nu s-a înălțat în mintea ei, ci s-a îmbrăcat într-o smerenie şi zdrobire de inimă încă şi mai mare, şi plină de respect Maria a spus: «Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul tău». (Luca 1,38) Şi îngerul a lăsat-o căci şi-a împlinit slujirea ce-i fusese poruncită şi s-a minunat de frumusețea fecioriei sale. Însă Fecioara sfântă trebuia să țină această mare taină ascunsă în inima ei căci era plină de înțelepciune ca o Maică a Înțelepciunii.”[74]

Petru Rezuş rezumă şi el momentul Bunei Vestiri şi urmările sale, dar subliniază în plus că Fecioara Maria, „...ca fostă mireasă a templului, binecunoscătoare în toate tainele religioase, ... cunoştea destul de bine aspirațiile poporului iudeu, cât şi moştenirea prețioasă ce cuprindea ea în carnea şi sângele său din strămoşul împărat David. Preacurata Fecioară cunoştea astfel şi profețiile mesianice şi faptul că ele se apropiaseră de împlinirea lor. Cu sensibilitatea fină ce i-a fost caracteristică toată viața şi cu ajutorul căreia a luminat cele mai grele clipe din existența sa, Preacurata Fecioară intuieşte extraordinarul fapt că «ea este aceea care a a fost aleasă pentru îndeplinirea profețiilor.» De aceea,

[74] *Ibidem*, p. 24-25.

vedem că fără alte întrebări indiscrete sau comentarii nedumerite, Preacurata Fecioara Maria primeşte preasfânta sarcină de a fi mama Dumnezeului şi Mântuitorului nostru: «Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău» (Luca 1, 38). Îngerul Gavriil, care şi-a îndeplinit aşa de strălucit misiunea sa, se îndepărtează de la fața sa."[75]

Apoi, teologul amintit detaliază taina întrupării, reliefând că această „Veste Bună" este vestea cea mai mare adusă vreodată de îngerul Domnului pe pământ. Apoi el încearcă să defineacă şi partea de contribuție a Fecioarei în actul de întrupare a Fiului lui Dumnezeu. „Trupul ei îndată resimte modificările adânci ce le aduce după sine maternitatea, deoarece îndată după acceptarea sa formală de a fi mamă, «Duhul Sfânt s-a pogorât peste ea şi puterea Celui Preaînalt a umbrit-o». Preacurata mireasă a Duhului Sfânt dă sânge din sângele său şi carne din carnea sa pentru zămislirea prin puterea şi lucrarea Duhului Sfânt a firii omeneşti din ipostasul Logosului... Logosul se întrupează în carnea Preacuratei Fecioarei Maria, prin lucrarea Duhului Sfânt; în această carne şi în acest sân îşi află loc ipostasul din două firi al Dumnezeu-Omului. Natura divină nu aduce carne străină în sânul Preacuratei Fecioară Maria, de aceea şi carnea Mariei, cosângeană cu aceea a Dumnezeu-Omului, este carne şi sânge sau trup preacurat."[76]

Referindu-se la actul Bunei Vestiri, D. Stăniloae, cu profunzimea sa caracteristică, exemplifică actul Întrupării şi evidențiază libertatea de voință a Fecioarei în acceptarea rolului ei de Maică a Domnului: „Al doilea Adam (Mântuitorul Iisus Hristos) vine la existență cu voia celui ce acceptă să se facă Om. El e produsul libertății Sale. El nu se pomeneşte fără voia Sa Om. Dar Nicolae Cabasila observă

[75] Petru Rezuş, *Mariologia...*, p. 528.
[76] *Ibidem*, p. 529.

că dacă la crearea primului Adam, Tatăl se sfătuieşte cu Fiul şi cu Duhul Sfânt, venirea la existenţă a Fiului lui Dumnezeu ca om are loc după obţinerea consimţământului cu totul liber al Sfintei Fecioare. Cel ce se naşte din ea nu vine la existenţă printr-un proces natural, iniţiat de un act din care nu lipseşte pasiunea ce îngustează libertatea, ci cu totul liber. Iar cea care-L naşte nu e folosită nici ea ca mijloc al venirii Lui la existenţă ca Om, fără voia ei. Se întâlnesc două libertăţi: a lui Dumnezeu şi a făpturii care se ridică din păcatul ce o robeşte. Nicolae Cabasila spune: «Procedând la zămislirea noului Adam (Mântuitorul) a înştiinţat-o mai înainte pe Fecioara şi a aşteptat credinţa şi învoirea ei... Ia ca părtaşă la împlinirea hotărârii Sale pe Fecioara şi această mare hotărâre, cum zice Isaia (Isaia 9, 6) a aprobat-o Fecioara, şi astfel întruparea Cuvântului a fost nu numai opera Tatălui, care a binevoit să se împlinească şi a Puterii Lui care a venit în lume, şi a Duhului care a umbrit pe Fecioara, ci şi a voinţei şi credinţei Fecioarei...»”[77]

Vorbind de libertatea Fecioarei în acceptarea conlucrării cu Dumnezeu în taina întrupării, marele teolog a spus că Maria, după dialogul cu îngerul, a decis „să se ofere ea însăşi pe sine şi să se facă împreună lucrătoare a lui Dumnezeu în pronia Lui pentru neamul omenesc. Apoi, deoarece Mântuitorul a fost Om şi fiu al omului nu numai pentru că avea un trup, ci pentru că a avut şi suflet şi minte şi voinţă şi tot ce e omenesc, era de trebuinţă să aibă şi o Maică desăvârşită, care să slujească naşterii Lui, nu numai cu firea trupului ci şi cu mintea şi cu voinţa şi cu toate cele ce le avea; să fie Maică şi după trup şi după suflet, să aducă la naşterea negrăită Omul întreg.” Cuvintele cheie prin care Maica Domnului a acceptat să conclucreze cu Dumnezeu

[77] D. Stăniloae, *Maica Domnului...*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII, nr. 3/1980, p. 444u.

pentru mântuirea neamului omenesc au fost: «Iată roaba Domnului; fie mie după cuvântul tău» (Luca 1, 38). Prin aceste cuvinte, Fecioara Maria şi-a descoperit totala ei încredere în cuvintele îngerului, marea ei credință în Dumnezeu şi întreaga ei disponibilitate pentru înfăptuirea marelui miracol. „Nu o învoire obişnuită a dat Fiului lui Dumnezeu putința să se facă Om, să unească firea omenească cu firea sa dumnezeiască, ci o credință cum n-a mai fost alta, manifestată de o persoană feminină purtătoare a firii omeneşti, căci din trupul femeii se formează un alt om, în El. Credința în cineva, ca încredere în el, înseamnă o unire spirituală cu acela. Credința totală a Sfintei Fecioare în vestirea ei de Fiul lui Dumnezeu prin înger a însemnat o unire spirituală cu El, cum n-a mai fost şi nu mai poate fi alta, căci nimeni n-a mai fost pus şi nu va mai fi pus într-o astfel de situație. Credința ei a fost biruința spiritului asupra legilor naturii, cum n-a mai fost alta şi prin aceasta cea mai mare libertate față de ele. În acest sens se poate spune că Dumnezeu, Care are suprema libertate şi putere asupra legilor, s-a întâlnit cu cea mai mare libertate atinsă de om asupra aceloraşi legi. Iar întrucât libertatea omului – libertate ce ține de spirit – nu-şi poate avea originea decât în libertatea lui Dumnezeu, Spiritul suprem şi Atotputernic, în Sfânta Fecioară s-a realizat, prin libertatea spiritului uman, cea mai deplină unire spirituală cu Dumnezeu.”[78]

Este foarte important de semnalat că Fecioara Maria „a fost aleasă” pentru a deveni Maica Domnului avându-se în vedere, de către Dumnezeu, viețuirea ei aleasă, puritatea şi frumusețea ei spirituală. Unii Sfinți Părinți spun că de fapt momentul Întrupării a fost decis tocmai de sfințenia ei. Ea era eliberată de ispitele înrobitoare ale păcatelor. Trăia numai prin rugăciune, iar dorința ei nu era alta decât aceea

[78] *Ibidem*, p. 445-446.

de a-I sluji lui Dumnezeu. Ea s-a făgăduit lui Dumnezeu, oferindu-I Acestuia viața ei, fecioria ei şi întreaga ei ființă. Era unită cu Dumnezeu permanent printr-o rugăciune neîncetată care a înălțat-o şi care a apropiat-o atât de mult de Dumnezeu. De fapt, Sfântul Efrem Sirul a spus că „Buna Vestire a fost un răspuns la rugăciunea ei".

Darul lui Dumnezeu provoacă rugăciunea de mulțumire şi de laudă către Dumnezeu, iar rugăciunea aduce un şi mai mare dar. De fapt, darul şi rugăciunea se alimentează reciproc. Sfântul Efrem Sirul a cântat într-unul din imnele sale: „Ce făcea Curata în timpul când Gavriil a zburat jos la ea? El i-a apărut ei în rugăciune, căci în Daniil (9, 21) a văzut pe Gavriil. Se cuvine ca rugăciunea şi rudenia ei, vestea cea bună să se bucure una de alta, ca Maria şi Elisabeta, rudenia sa."[79]

Modul în care arhanghelul Gavriil s-a apropiat de cea care urma să devină Maica Domnului, aducându-i închinăciune, ilustrează felul în care Dumnezeu aprecia viața curată a Fecioarei, marea ei credință şi puterea ei de rugăciune. De aceea, îngerul i-a adresat cuvintele «Bucură-te ceea ce eşti plină de har, Domnul este cu tine!» (Luca 1, 28). „Cuvântul grecesc «cheharitomeni» (în limba română *ceea ce eşti plină de har*), o arată ca străbătută, imprimată, transformată în întregime de har, ridicată la o stare harică, mai presus de fire; învăluită, străbătută de prezența lucrătoare a lui Dumnezeu. E ceea ce spune şi cuvântul: «Domnul este cu tine!». Nici unei femei nu i s-au mai atribuit asemenea caracteristici,"[80] a spus D. Stăniloae.

În momentul în care Fecioara Maria a înțeles ce se va întâmpla cu ea, că Fiul lui Dumnezeu se vă sălăşlui în pântecele ei, ea a ajuns la cea mai mare înălțime spirituală.

---

[79] Cf. *Ibidem*, p. 446.
[80] *Ibidem*, p. 446u.

A rămas însă în continuare în starea ei de smerenie. Nu a considerat că „taina” ce se petrecea cu ea era sau putea să fie un prilej de mândrie. Întrebările ce le-a adresat Maria îngerului ilustrează dorința ei de a înțelege cum se va realiza minunea: «Cum va fi aceasta, deoarece eu nu ştiu de bărbat?» (Luca 1, 34). Dar această întrebare arată şi faptul că ea era hotărâtă să nu ştie de bărbat niciodată. După ce îngerul i-a clarificat toate nelămuririle, Fecioara nu s-a mai îndoit de nimic. „Faptul că se declară gata să împlinească aceasta slujire, după ce i se comunică modul minunat cum se va înfăptui, arată că întrebarea ei n-a fost o întrebare din îndoială... Întrebarea ei a fost numai din dorința de a cunoaşte modul minunat al acestei lucrări a lui Dumnezeu Cuvântul. Răspunsul ei: «Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău» arată încrederea ei nu numai în faptul că din ea se va naşte Fiul Celui Preaînalt, ci şi în faptul minunat cum se va sfârşi.

Ea primeşte să fie Maică, deşi era hotărâtă să rămână fecioară. Primeşte să fie Maică, cu riscul de a nu mai părea oamenilor fecioară, până când se vor convinge, măcar unii din ei, prin Învierea Lui, că El e cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, deci că s-a născut din ea pe cale mai presus de fire, păzindu-i fecioria... Ea primeşte ceea ce-i cere Dumnezeu cu o încredere totală, dar şi cu o smerenie care o face să se supună fără clintire voii Domnului.”[81]

O întrebare ce se naşte în mintea noastră este următoarea: Care a fost momentul zămisliri? D. Stăniloae răspunde: „În aceeaşi clipă în care ea declară că se încrede cu desăvârşire în minunea ce se va săvârşi în ea, Fiul lui Dumnezeu se şi sălăşluieşte în ea, zămislindu-se ca om.”[82] Iar Sfântul Ioan Damaschin, răspunzând la întrebarea: Cum

---

[81] *Ibidem*, p. 447.
[82] *Ibidem*, p. 447.

s-a făcut? detaliază: „Deci, după asentimentul Sfintei Fecioare, Duhul cel Sfânt s-a pogorât peste ea potrivit cuvântului Domnului, pe care l-a spus îngerul, curățind-o şi dându-i în acelaşi timp şi puterea de a primi Dumnezeirea Cuvântului şi puterea de a naşte. Atunci a umbrit-o înțelepciunea enipostatică şi puterea preaînaltului Dumnezeu, adică Fiul lui Dumnezeu, cel de o ființă cu Tatăl, ca o sămânță dumnezeiască, şi şi-a alcătuit Luişi, din sângiuirile ei sfinte şi preacurate, trup însuflețit cu suflet rațional şi cugetător, pârga frământăturii noastre. Nu şi-a alcătuit corpul pe cale seminală, ci pe cale suprafirească, prin Duhul Sfânt... Căci Cuvântul dumnezeiesc nu s-a unit cu un trup care exista aparte mai dinainte, ci locuind în pântecele Sfintei Fecioare, şi-a construit, fără ca să fie circumscris în ipostasa Lui, din sângiuirile curate ale pururea Fecioarei, trup însuflețit cu suflet rațional şi cugetător, luând pârga frământăturii omeneşti, şi însuşi Cuvântul s-a făcut ipostas trupului. În chipul acesta este simultan şi trup: trup al Cuvântului lui Dumnezeu şi trup însuflețit, rațional şi cugetător. Pentru aceea nu vorbim de om îndumnezeit, ci de Dumnezeu întrupat. Căci fiind prin fire Dumnezeu desăvârşit, Acelaşi s-a făcut prin fire om desăvârşit.”[83]

Dimensiunile actului Întrupării sunt redate magistral în Acatistul Bunei Vestiri, icosul 1: „Îngerul cel mai întâi stătător din cer a fost trimis să zică Născătoarei de Dumnezeu: Bucură-te! Şi împreună cu grasul cel netrupesc, văzându-te pe Tine, Doamne, întrupat, s-a spăimântat şi a stat strigând către dânsa unele ca acestea: Bucură-te cea prin care răsare bucuria...”

Consecințele Întrupării Fiului lui Dumnezeu pentru Fecioara Maria, în plan personal, sunt surprinse de acelaşi

[83] Sfântul Ioan Damaschin, *op. cit.*, p. 116-117.

imn Acatist: „În Maria şi-a luat locuință Lumina ca în ochi, şi a curățit duhul ei şi a limpezit gândirea, a sfințit simțirea ei şi a înălțat fecioria ei.”

Sfântul Maxim Mărturisitorul remarcă atitudinea de profundă ascultare a Maicii Sfinte în momentul Bunei Vestiri: „Ea nu s-a trufit, nici nu s-a înălțat în mintea ei, ci s-a îmbrăcat într-o smerenie şi zdrobire de inimă încă şi mai mare şi plină de respect.”

După plecarea îngerului, Maica Domnului trăia bucuria vestirii minunate a îngerului şi zămislirii în pântecele ei a «Pruncului ceresc», iar pe de altă parte, toate aceste întâmplări le păstra în inima ei. Acelaşi Sfânt Părinte Maxim a spus: „Însă Fecioara Sfântă trebuia să țină această mare taină ascunsă în inima ei, căci era plină de înțelepciune ca o Maică a Înțelepciunii. Ea n-a împărtăşit nici măcar lui Iosif vestirea îngerului, nici nimănui altcuiva în zilele acelea. De aceea, unii părinți tâlcuiesc astfel cuvântul Evanghelistului care spune despre Iosif că nu a cunoscut-o până ce a născut pe Fiul său cel Întâi-născut, cum că el nu ştia această taină, nici vestirea îngerului, nici zămislirea mai presus de fire. Dacă ar fi ştiut, cum i s-ar mai fi strecurat atunci în suflet îndoiala nepotrivită că sarcina ei ar fi o ruşine pentru el? Cum ar mai fi cugetat să o părăsească în ascuns până ce a văzut arătarea îngerului?”[84]

Buna Vestire adusă de arhanghelul Gavriil şi acceptarea Fecioarei Maria de a deveni Mamă a Mântuitorului Iisus Hristos au avut ca rezultat actul zămislirii, act care deşi a fost provocat de Sfânta Treime („Duhul Sfânt se va pogorî peste tine, Puterea Celui Preaînalt te va umbri şi Sfântul ce se va naşte din tine va fi Fiul lui Dumnezeu”), ca un act supranatural, a avut un efect natural, şi anume apariția unei ființe trupeşti. Deci actul de

[84] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.* p. 25

zămislire în Fecioara Maria a fost un act de unire a supranaturalului cu naturalul.

Din perioada în care Fecioarei Maria a fost însărcinată, Sfintele Evanghelii ne relatează două evenimente importante: vizita Maicii Domnului la Elisabeta şi întâlnirea cu dreptul Iosif, care stupefiat constată că logodnica lui era însărcinată.

Vizita la Elisabeta

De ce a plecat Fecioara Maria la Elisabeta după momentul Bunei Vestiri? Sfântul Maxim Mărturisitorul explică: „Or, în clipa în care vestirea a fost făcută de îngeri, nimeni nu a ştiut-o, şi ea a plecat la Elisabeta, vara sa, care o imita prin podoaba purtării sale, pentru ca să cunoască adevărul cuvintelor îngerului ce fuseseră spuse cu privire la Elisabeta, cum că şi aceasta era însărcinată”.[85]

La acest argument, după părerea noastră, trebuie să mai adăugăm unul. În perioada în care Fecioara Maria a trăit la templu, legătura ei cu verişoara sa Elisabeta s-a întărit foarte mult. Pe de-o parte, Elisabeta fiind mai în vârstă s-a considerat obligată să poarte de grijă verişoarei sale mai mici, mai ales după ce acesteia i-au murit părinții. Pe de altă parte, Elisabeta neavând copii la vremea aceea, toate sentimentele ei materne le-a revărsat asupra Mariei. În felul acesta legătura dintre cele două verişoare a devenit una deosebit de puternică.

Sufletul Fecioarei Maria era plin de sentimente de fericire, împlinire şi de mulțumire sufletească. Îngerul îi vestise că ea este cea aleasă, că ea va deveni Mama lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat. Cui să-i spună bucuria sufletului său? Cu cine să împărtăşească bucuria ce-i stăpânea întreaga ființă? Nu avea pe nimeni mai apropiat sufleteşte ca Elisabeta, pe care o considera ca pe o a doua mamă.

[85] *Ibidem*, p. 25.

Protoevanghelia lui Iacov afirmă că vizita Fecioarei la Elisabeta a fost legată de drumul pe care l-a făcut aceasta la Ierusalim după ce a terminat de cusut perdeaua catapetesmei. „După ce a terminat de lucrat porfirul şi purpura, le-a dus marelui preot. El a binecuvântat-o şi i-a zis: «Maria, Domnul Dumnezeu a preamărit numele tău; Binecuvântată vei fi în toţi vecii pe pământ». Apoi Maria se duse plină de bucurie la Elisabeta, ruda sa."[86]

Întâlnirea Fecioarei Maria cu Elisabeta este relatată amănunţit de Sfântul Evanghelist Luca (1, 40-56). „Şi a intrat în casa lui Zaharia şi a salutat pe Elisabeta. Iar când a auzit Elisabeta salutarea Mariei pruncul a săltat în pântecele ei şi Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfânt." Cel ce urma să fie Înainte Mergător şi Botezător al Domnului l-a recunoscut pe Stăpânul său şi I s-a închinat. Prima consecinţă a acestei întâlniri a fost că Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfânt şi în acelaşi timp şi pruncul ce era în pântecele ei. Luminată fiind de Duhul, Elisabeta cunoaşte şi înţelege taina ce s-a petrecut cu Maria, „Taina întrupării Fiului lui Dumnezeu în pântecele ei". O numeşte „Maica Domnului meu" şi o mai numeşte cea „Binecuvântată" de Dumnezeu şi o fericeşte pentru că ea este cea aleasă, că ea a primit în pântece pe Cel Neîncăput, că a crezut că cele vestite de înger se vor împlini întocmai.

Închinarea Elisabetei a fost o pornire lăuntrică pe care a simţit-o, iar cuvintele rostite de ea erau cuvintele Duhului Sfânt, care a luminat-o. „Şi cu glas mare a strigat şi a zis: «Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău. Şi de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu? Că iată, cum veni la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în

[86] *Protoevanghelia lui Iacov*, XII, 1, edit. Bădiliţă, p. 51-52

pântecele meu. Şi fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul.»” (Luca 1, 42-45).

„După aceasta – spune Sfântul Maxim Mărturisitorul – ea a povestit toate despre sine Maicii Domnului, necinstea sterpiciunii sale, arhieria şi tămâierea bărbatului ei Zaharia, vestirea îngerului şi muțenia care nu i-a îngăduit lui Zaharia să vorbească, ci doar să dea în scris Elisabetei, femeia lui. Or, cuvintele Elisabetei i s-au părut Fecioarei cu adevărat de la Duhul Sfânt, cum spune şi Sfântul Evanghelist: Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfânt şi a strigat cu glas mare şi a zis: «Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău» (Luca 1, 42), căci îi fusese împărtăşit de către Duhul Sfânt că El era sămânța şi zămislirea fără de bărbat. De aceea L-a şi numit rodul pântecelui său, căci ființa trupului sfânt era numai din pântecele său, iar nu dintr-o sămânță străină. Binecuvântat este rodul pântecelui tău, căci acesta e adevăratul rod, hrană a lumii, după cum dă mărturie David: «Ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc şi Tu le dai lor hrană la bună vreme. Deschizi Tu mâna Ta şi de bunăvoință saturi pe toți cei vii». (Psalm 144, 15-16). După care El Însuşi ne-a dat deopotrivă hrana duhovnicească, cinstit Trupul Său şi preasfânt Sângele Său. Cu adevărat binecuvântat este Rodul pântecelui tău, Fecioară fără prihană, care a nimicit blestemul venit peste noi începând cu rodul neascultării. Acest rod ne-a izgonit din rai, dar Rodul binecuvântat ivit din pântecele tău ne-a deschis uşa raiului şi ne-a hărăzit drept moştenire raiul.”[87]

Întâlnirea Fecioarei Maria cu Elisabeta este analizată mult mai profund de D. Stăniloae care evidențiază şi consecințele afirmațiilor Elisabetei. „După dreptul Iosif, cea dintâi ființă omenească care înțelege, luminată de Duhul Sfânt, marea taină ce se petrecea cu Maria, a fost Elisabeta,

[87] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit*, p. 25-26.

care purta în a şasea lună pe Ioan Botezătorul.[88] Pruncul acesteia însuşi a săltat în pântecele Elisabetei când a auzit glasul Mariei. Căci el a simțit în glasul Sfintei Fecioare rezonanța Celui al cărui glas omenesc va avea să semene cu glasul ei. «Lăudat să fie Cel ce cu limba noastră (cu glasul luat din Maria) a lămurit tainele Sale» (Imnele Naşterii ale Sfântului Efrem Sirul). Dar în glasul Mariei a simțit şi Elisabeta glasul virtual al Cuvântului dumnezeiesc. «Şi cu glas puternic a strigat şi a zis: Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău. Şi de unde mie aceasta ca să vină la mine Maica Domnului meu». Cu acest cuvânt «Maica Domnului» o numeşte Biserica Ortodoxă până astăzi pe Sfânta Fecioară... Urmând Elisabetei până azi, Biserica Ortodoxă îi cântă Sfintei fecioare: «Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, Născătoare de Dumnezeu».”[89]

Răspunsul Mariei la salutul Elisabetei a fost un imn de slavă adus lui Dumnezeu, un imn de-o frumusețe literar-religioasă fără seamăn. Un imn prin care Fecioara Maria laudă slava lui Dumnezeu şi iubirea Sa de oameni, concretizată în Întruparea în pântecele ei a lui «Dumnezeu, Mântuitorul meu». Fecioara Maria se poziționează, ca şi în dialogul cu arhanghelul Gavriil, într-o stare de profundă smerenie, definindu-se ca roabă a lui Dumnezeu, dar nu una oarecare, ci una care „de acum mă vor ferici toate neamurile, pentru că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic.” (Luca 1, 47).

Dar iată cântarea Mariei:

---

[88] Conform relatării Sfintelor Evanghelii, Elisabeta a fost prima, în ordine cronologică, care a înțeles taina Mariei, luminată fiind de Duhul Sfânt. Abia după întoarcerea Fecioarei de la Elisabeta, Iosif ia act de sarcina Mariei şi îngerul Domnului îi lămureşte în vis taina Întrupării.

[89] D. Stăniloae, *Maica Domnului...*, p. 450-451.

„Măreşte sufletul meu pe Domnul, şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu.
Că a căutat spre smerenia roabei sale, că iată, de acum mă vor ferici toate neamurile.
Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic şi sfânt este numele Lui.
Şi mila Lui în neam şi în neam spre cei ce se tem de El.
Făcut-a tărie cu brațul Său, risipit-a pe cei mândri în cugetul inimii lor.
Coborât-a pe cei puternici de pe tronuri şi a înălțat pe cei smeriți,
Pe cei flămânzi i-a umplut de bunătăți şi pe cei bogați i-a scos afară, deşerți.
A sprijinit pe Israel, slujitorul Său, ca să-Şi aducă aminte de mila Sa,
Precum a grăit către părinții noştri, lui Avraam şi seminției lui, în veac."

(Luca 1, 46-55).

Sfântul Maxim Mărturisitorul, analizează prima parte al acestui imn de slavă al Fecioarei astfel: „Sufletul său era plin de toată smerenia, liniştea şi evlavia, şi pentru aceasta Dumnezeu, Mântuitorul său, a privit-o cum este spus prin Proorocul: «Peste cine îmi voi arunca ochii mei, decât peste cel smerit, paşnic şi care tremură în fața cuvintelor Mele» (Isaia 66, 2). Astfel a aflat-o pe Maria binecuvântată şi a privit-o şi a văzut că nu are asemănare în neamul oamenilor. De aceea a socotit potrivit să se sălăşluiască întru ea şi a primit de la ea trup omenesc... Şi pricina Întrupării Lui e sălăşluirea dumnezeirii Sale. Cel Preaînalt a făcut-o sfântă şi fericită pentru toate neamurile. De aceea cea care a primit harul a mulțumit lui Dumnezeu şi a slăvit Sfânt numele Său şi s-a numit pe ea însăşi smerită şi roabă, şi a

rostit întru proorocie: «Că iată de acum mă vor ferici toate neamurile.»”[90]

Partea a doua a imnului reflectă bogăția interioară a Fecioarei Maria, dar şi implicarea ei în tragedia neamului său pe care îl compătimeşte, reuşind să unifice magistral înălțimea cugetării ei dumnezeieşti cu iubirea şi purtarea de grijă față de neamul ei.

Frumusețea imnului Mariei era o consecință a unirii duhului ei cu Duhul Sfânt, care îi descoperea cuvânt din Dumnezeu Cuvântul. Izvorul inspirației era în ea însăşi – Hristos.

D. Stăniloae, referindu-se la cântarea Mariei, evidențiază cinstea pe care i-a făcut-o Dumnezeu Fecioarei alegând-o pe ea, o roabă smerită, pentru a sluji tainei minunate a Întrupării Lui, slujire care-i va aduce pe de-o parte, o stare de fericire lăuntrică şi de împlinire, iar pe de altă parte şi cinstirea pe care i-o vor acorda toate neamurile pământului. Şi spune: „Nu cugeta Fecioara că se vor găsi minți care să poată pune între Maică şi Fiu un zid atât de mare, încât să nu vadă slava Lui răsfrângându-se asupra ei. Orice om cu inimă adevărată ține la cinstirea mamei lui mai mult decât la cinstirea sa. Şi nimeni nu socoteşte că cinsteşte pe cineva cu adevărat, disprețuindu-i mama... Cele mai mari lucruri le-a făcut, sau le-a dăruit ei. A făcut-o Maică a Lui, cu puterea Lui. Şi a făcut-o să-L zămislească păstrându-i fecioria. A făcut-o din roabă, Împărăteasă; s-a unit cu ea mai mult decât cu Serafimii şi Heruvimii. Iar prin toate acestea a umplut-o de sfințenie, căci Sfânt este şi El. Şi apoi arată urmările minunatei Lui întrupări prin mijlocirea ei: a risipit pe cei mândri, a răsturnat pe cei puternici şi a ales pe cei smeriți. A umplut de bunătăți veşnice pe cei flămânzi şi i-a alungat de la sine deşerți pe cei bogați. Şi-a împlinit

[90] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 27.

făgăduințele Sale date lui Avraam sau planul mântuirii Sale. A pus în lumină adevăratele valori şi le-a demascat pe cele mincinoase."[91]

După reproducerea Imnului Mariei, Sfântul Evanghelist Luca consemnează: „Şi a rămas Maria împreună cu ea (Elisabeta) ca la trei luni; şi s-a înapoiat la casa sa." (Luca 1, 56). Protoevanghelia vine cu informații suplimentare: „A rămas trei luni în casa Elisabetei. Pântecele începu să-i crească. Înfricoşându-se a venit în Nazaret şi tot încerca să se ascundă de fiii lui Israel. Avea şaisprezece ani când i s-au întâmplat aceste lucruri tainice."[92]

---

[91] D. Stăniloae, *Maica Domnului...*, p. 451-452.
[92] *Protoevanghelia lui Iacov*, XII, 3, edit. Bădiliță, p. 52.

Întoarcerea acasă. Dilema lui Iosif

La scurt timp după întoarcerea în Nazaret, Fecioara Maria s-a confruntat cu o situație deosebit de delicată şi gravă. Sarcina ei era tot mai vizibilă. Maria se afla în această situație când logodnicul ei Iosif s-a întors acasă. Văzând starea Mariei, el s-a tulburat foarte mult. Era uimit că logodnica lui era însărcinată şi întrebarea ce îl obseda era cum este posibil aşa ceva – cum a putut Maria, pe care o credea neprihănită, să-şi încalce legământul cu Dumnezeu în primul rând, când ea făgăduise că va rămâne fecioară? Iar în al doilea rând se întreba cum a fost posibil ca ea să-şi încalce legământul logodnei? Cine putea fi tatăl pruncului din pântecele ei? Era înspăimântat pentru că cea pe care o crezuse pură, curată, s-a întinat şi a păcătuit atât de grav! Ce crede Dumnezeu despre el, care s-a legat cu jurământ că o va ocroti şi nu a reuşit să se achite de această datorie? Ce vor zice oamenii văzând-o pe Maria însărcinată? Toată lumea îl va ocărî, acuzându-l că „a furat nunta”, adică a călcat Legea trăind cu logodnica sa înainte de a primi binecuvântarea nunții de la preot. Dar în sufletul lui ce era? Nici nu se gândise să încalce legea sfântă a logodnei, şi cu atât mai puțin să înfăptuiască aceast păcat! El este nevinovat, dar toată lumea îl va acuza pe el. Drama sufletească cumplită în care se găsea dreptul Iosif este reliefată de mulți scriitori patristici, şi în special de Sfântul Gherman al Constantinopolului (†733).

Lupta şi zbuciumul sufletesc al dreptului Iosif nu sunt prezentate de Sfintele Evanghelii. Sfântul Evanghelist Matei aminteşte succint: „Maria, fiind logodită cu Iosif, fără

să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt. Iosif, logodnicul ei, drept fiind şi nevrând s-o vădească, a voit s-o lase în ascuns." (Luca 1, 18-19).

Protoevanghelia lui Iacov ne prezintă un dialog al lui Iosif cu Maria, legat de această situație. „Apoi Iosif se ridică de jos, o chemă la el pe Maria şi-i zise: «De ce-ai făcut asta când ştiai că eşti hărăzită lui Dumnezeu? Ai uitat de Domnul Dumnezeul tău? Tu care ai primit mâncarea în Sfânta Sfintelor din palma unui înger, de ce ți-ai întinat sufletul?» Ea însă izbucni în plâns amarnic şi-i zise: «Crede-mă, sunt curată şi nu cunosc bărbat.» Iosif o întrebă: «Atunci de unde-i pruncul din pântecele tău?» Şi ea a zis: «Să trăiască Domnul Dumnezeul meu, nu ştiu de unde este!»"[93]

Protoevanghelia prezintă dialogul în forma aceasta căutând să scuze lipsa de încredere a lui Iosif în cuvântul Mariei. În realitate însă, noi credem că Fecioara Maria i-a relatat logodnicului său întâlnirea cu arhanghelul Gavriil, care i-a descoperit că „ce s-a zămislit în pântecele ei este de la Duhul Sfânt," dar îndoiala din sufletul lui Iosif n-a fost ştearsă. De aceea, după o îndelungată chibzuire, Iosif s-a hotărât s-o părăsească pe Fecioara însărcinată. De ce a luat această hotărâre? El nu putea să mai rămână cu o logodnică pe care o bănuia de infidelitate. Dar fiindcă era „drept" şi bun, n-a vrut să facă publică această îndoială a sa, întrucât denunțând faptul că logodnica sa şi-a încălcat legământul, o expunea pe aceasta unei pedepse groaznice din partea comunității, şi anume uciderea cu pietre. (Deuteronom 22, 13-21). Deci nevoind să trăiască cu ea, dar nevrând nici să fie omorâtă, dreptul Iosif a hotărât s-o lase „în ascuns", s-o părăsească. Astfel el şi-ar fi liniştit conştiința, întrucât nu putea tolera călcarea Legii Domnului, dar totodată dorea

[93] *Protoevanghelia lui Iacov*, XIII, 2-3, edit. Bădiliță, p. 52.

să-şi salveze logodnica de la condamnarea la moarte, chiar dacă ulterior cunoscuţii lui îl vor acuza pe el că a încălcat legământul logodnei şi că a fugit datorită vinovăţiei lui.

În această situaţie aflându-se Iosif, în timpul nopţii i s-a arătat îngerul Domnului şi i-a spus: „Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, căci ce s-a zămislit întrânsa este de la Duhul Sfânt. Ea va naşte Fiu şi vei chema numele Lui Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcatele lor... Şi deşteptându-se din somn, Iosif a făcut precum i-a poruncit îngerul Domnului şi a luat la el pe logodnica sa.” (Matei 1, 20-21, 24).

Evanghelistul Matei sugerează prin acest text că „visul lui Iosif” a rezolvat toate îndoielile acestuia şi problemele iscate de aceste îndoieli. Iosif şi Maria au locuit din acel moment împreună, dar tot Sfântul Matei evidenţiază: „Şi fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul său Cel Unul Născut, Căruia I-a pus numele Iisus.” (Matei 1, 25)

Sfântul Maxim Mărturisitorul prezintă zbuciumul sufletesc al lui Iosif astfel: „Or, atunci când Iosif şi-a dat seama de sarcina ei, s-a întristat, căci nu fusese înştiinţat de marea taină. De aceea s-a umplut de mâhnire, pentru că era un bărbat drept, şi socotea un chin a vedea legea răsturnată în casa sa şi să atragă asupra sa îndoiala, dar, pe de altă parte, îi era greu să o vădească şi să o dea pe mâna arhiereilor. Din pricina marii podoabe a vieţii sale dumnezeieşti, se simţea tulburat şi îi era milă. De aceea, s-a gândit s-o lase în ascuns şi cugetând el acestea iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis grăind: «Iosife, fiul lui David nu te teme pentru aceasta nici de Dumnezeu, nici de pedepsele Legii şi nu te îndoi de Maria cea logodită cu tine... căci Cel ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt...» prin aceste cuvinte îngerul a nimicit teama de care suferea Iosif, dar în schimb a strecurat în sufletul său altă teamă, aceea de a se

teme încă şi mai mult şi de a cinsti pe Sfânta Fecioară cea plină de Duhul Sfânt şi Născătoare după trup a unui fiu de nerostit şi de nepătruns, născut mai înainte de toți vecii, care urma să mântuiască pe poporul Său de păcatele sale, căci pentru aceasta S-a pogorât din cer pe pământ Împăratul milostiv ca să ne mântuiască pe credincioşii şi închinătorii Săi, din robia păcatului şi din puterea demonilor celor răi."[94]

Pentru a elimina orice suspiciune legată de Paternitatea divină a lui Iisus Hristos, *Protoevanghelia lui Iacov* vorbeşte de supunerea celor doi logodnici, Iosif şi Maria, de către preotul Hannas, la proba apei – Ordalia,[95] însă într-o formă modificată. Este eliminată jertfa de tămâie, apoi sunt supuşi probei atât Iosif cât şi Maria, care după ce beau din apa amară sunt trimişi în munți, locul unde Dumnezeu îşi manifestă puterea cel mai pregnant. Logodnicii se întorc însă amândoi sănătoşi din munți.

De ce prezintă *Protoevanghelia lui Iacov* proba apei aplicată Fecioarei Maria şi lui Iosif? Unii cercetători spun că

---

[94] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 30.

[95] Ordalia a fost o practică generală în Istoria religiilor prin care se verifica sinceritatea şi fidelitatea raporturilor dintre oameni, implicit şi al fidelității dintre soți. De obicei, se recurgea la „proba apei" la cererea soțului care-şi bănuia soția de infidelitate. La evrei e prezentată în cartea Numeri 5, 11-31, dar şi la Iosif Flaviu în *Antichitățile iudaice*, 3, 11, 6; sau *Talmud*, Sota 6, 1. Pe scurt, ceremonia se desfăşura aşa: Soțul gelos aducea jertfă de făină la sinagogă, iar preotul punea jertfa inaintea altarului Domnului. Apoi preotul aducea apă curată în vas de lut, lua țărână din curtea templului şi o punea în apă. Apoi preotul punea femeia să jure că nu şi-a încălcat legământul căsătoriei. Blestemul era crunt: „să fii de ocară în poporul tău; să facă Domnul ca sânul tău să cadă şi să se umfle pântecele tău..." Iar femeia zicea: Amin. Jurământul era scris pe hârtie şi această hârtie cu jurăminte se înmuia în apa cea amară şi apoi se dădea femeii să bea din această apă. Dacă femeia a păcătuit blestemul urma să se împlinească, iar dacă era nevinovată rămânea nevătămată şi putea naşte copii.

pentru a atesta oficial virginitatea Mariei,[96] iar alții pentru a justifica faptul că Iosif şi Maria nu au fost pedepsiți de comunitate, având în vedere faptul că Fecioara Maria era însărcinată în perioada de logodnă.

[96] C. Bădiliță, *op. cit.,* nota 42, p. 66.

Naşterea Domnului

După ce îngerul Domnului i-a lămurit taina maternității Fecioarei Maria, dreptul Iosif s-a liniştit, alungându-şi din minte toate îndoielile. Fecioara Maria şi-a petrecut următoarele luni de sarcină în Nazaret, în linişte şi rugăciune continuă, fiind ocrotită de dreptul Iosif. Atitudinea acestuia față de Fecioara Maria s-a schimbat totalmente după ce a înțeles minunea ce se înfăptuia sub ochii săi şi rolul „logodnicei sale" în împlinirea „tainei naşterii Fiului lui Dumnezeu". El a înțeles totodată şi responsabilitatea cu care l-a învrednicit Dumnezeu – aceea de a fi ocrotitorul Maicii Domnului şi a Fiului său dumnezeiesc. „Sufletul său se umplu de cea mai arzătoare şi curată dragoste pentru mamă şi Copil, pe care atunci când va fi nevoie îi va păzi cu toate sacrificiile pe care le mai permiteau bătrânețele sale."[97]

Apropierea momentului naşterii Pruncului dumnezeiesc este legată de Ordinul de recensământ emis de împăratul roman Octavianus Augustus (27 î.d.Hr. - 14 d.Hr.). Acest eveniment este menționat şi de istoricii Tacit şi Iosif Flaviu. Sfântul evanghelist Luca consemnează cu rigurozitate ştiințifică ordinul de recensământ. „În zilele acelea a ieşit poruncă de la Cezarul August să se înscrie toată lumea. Această înscriere s-a făcut întâi pe când Quirinius ocârmuia Siria." (Luca 2, 1-2) Quirinius, cu numele complet Publius Sulpicius Quirinius, a condus Siria

[97] Petru Rezuş, *Mariologia...*, p. 531.

ca proconsul în două rânduri, începând cu anul 10 î.d.Hr. până în anul 9 d.Hr. A murit în anul 21 d.Hr.

Evanghelistul Matei completează tabloul istoric informativ spunând: „Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod regele...” (Matei 2, 1)

Recensămintele la vremea respectivă se derulau după nişte reguli foarte stricte. Toată lumea era obligată să se înscrie în localitatea de origine, de unde i se trăgea neamul. Recensământul era obligatoriu; nimeni nu se putea sustrage acestui ordin decât expunându-se unor pedepse foarte mari.

Datorită faptului că atât Fecioara Maria cât şi dreptul Iosif erau din neamul lui David, cu obârşia în Betleem, aceştia erau obligaţi de legea recensământului să meargă din Nazaretul Galilei, aflat în partea de nord a Ţării Sfinte, la Betleemul Iudeii,[98] un orăşel aflat la aproximativ 9 km de Ierusalim.

---

[98] Vechea numire a localităţii a fost Efrata. „Iar dacă Rahela a murit a fost îngropată lângă calea ce duce la Efrata, adică la Betleem.” (Facere 35, 19) La profetul Miheia îl găsim cu ambele numiri în profeţia legată de locul naşterii lui Mesia: „şi tu Betleeme Efrata, deşi eşti mic între miile lui Iuda, din tine va ieşi Stăpânitor peste Israel, iar obârşia Lui este dintru început, din zilele veşniciei.” (Miheia 5, 1)

Betleemul a fost prima reşedinţă a împăratului David. Betleem înseamnă Casa Pâinii. Şi numirea Efrata înseamnă roditor. Este numit Betleemul Iudeii sau Betleem Efrata pentru a-l diferenţia de o altă localitate cu numele de Betleem ce se afla în partea de nord a Ţării Sfinte, în teritoriul lui Zabulon, la 11 km NV de Nazaret. (Iosua Navi 19, 15)

În timpul celei de-a doua revolte evreieşti împotriva Imperiului Roman, în anul 135 d. Hr., aici a fost aşezată o garnizoană romană. Se pare că în acestă perioadă împăratul roman Adrian (117-138) a construit un templu deasupra peşterii unde s-a născut Mântuitorul Iisus Hristos. Împărăteasa Elena a poruncit ca templul să fie dărâmat şi a construit prima Biserică a Naşterii Domnului, care a fost sfinţită în mai anul 329. Împăratul Teodosie cel Mare (379-395) a adăugat în anul 390 pe tavanul bisericii nişte plăci cu mozaic. În anul 522, în urma unei răscoale a

Călătoria din Nazaret la Betleem n-a fost tocmai uşoară pentru Fecioara Maria, „căreia i se apropiaseră zilele naşterii.” Ea şi Iosif au ajuns la Betleem după întâmpinarea pe drum a mai multor dificultăți: vremea rece a anotimpului ploios, găsirea unui loc pentru odihnă, ş.a. Aici însă s-au lovit de greutăți şi mai mari, întrucât n-au găsit loc de găzduire, oraşul fiind foarte aglomerat din cauza sosirii atâtor oameni pentru recensământ. De bună seamă refuzul localnicilor de a-i găzdui era legat şi de starea Mariei care era pe cale să nască. Ori naşterea unui copil într-o casă aducea respectivei locuințe statutul de „casă necurată”. Potrivit Legii mozaice, femeia care năştea era necurată şapte zile după naşterea unui fiu şi paisprezece zile dacă era fată. În plus, Fecioara Maria nu ar fi putut părăsi locuința treizeci şi trei de zile de la împlinirea celor şapte zile (în caz că ar fi născut o fată, interdicția de părăsire a casei era de şaizeci şi şase de zile). După trecerea acelor zile, părinții erau obligați să se prezinte la locaşul sfânt ca să aducă jertfă un miel ca ardere de tot şi un pui de porumbel sau turturea pentru păcat. Femeilor sărace li se admitea aducerea ca jertfă a doi pui de

---

samaritenilor, Biserica Naşterii din Betleem a fost avariată. În anul 527 împăratul Justinian (527-565) a reconstruit această biserică şi a împodobit-o cu lucrări în mozaic ce reprezentau Naşterea Domnului, închinarea păstorilor şi închinarea magilor. Tradiția spune că din cauza mozaicului care îi reprezenta pe cei trei crai – Gaşpar, Baltazar şi Melhior, îmbrăcați în haine persane – în anul 614 când perşii au devastat țara şi au dărâmat multe biserici, ei au lăsat Biserica Naşterii neatinsă. Ulterior în secolul al XI-lea, cruciații au renovat biserica, adăugând elemente artistice.

În perioada 1923-1948, Betleemul a făcut parte din Palestina, care se afla sub mandat britanic. În urma războiului arabo-palestinian (1948-1949), în anul 1950 Betleemul a fost anexat Iordaniei. După Războiul de Şase zile (1967) a devenit parte a Cisiordaniei sub administrație israeliană. În anul 1995, în urma unui acord, Israelul a cedat controlul administrației oraşului autorității palestiniene. Actualmente oraşul are în jur de 40.000 de locuitori.

porumbel sau de turturea.[99] Necurăţia lăuzei transmitea starea ei de necurăţie casei unde se năştea copilul şi tuturor obiectelor ce veneau în contact cu ea.[100] Iată de ce, pe lângă motivul aglomeraţiei din oraş, şi această stare de iminentă naştere a Fecioarei Maria a determinat refuzul oamenilor de a-i primi în găzduire.

Nefiind primiţi în nici o casă, Fecioara Maria şi dreptul Iosif au ieşit din oraş şi au fost primiţi în găzduire de nişte păstori care le-au oferit staulul animalelor lor dintr-o peşteră. Aici, Preacurata Fecioară a născut pe Fiul lui Dumnezeu.

Evanghelistul Matei, relatând Naşterea Domnului, face dese trimiteri la scrierile vechi-testamentare ale profeţilor, urmărind să argumenteze scripturistic că toate aceste profeţii s-au împlinit în persoana Domnului nostru Iisus Hristos. De ce această insistenţă? Pentru că primii destinatari ai Evangheliei sale erau creştinii proveniţi dintre iudei, care trebuiau convinşi că Iisus Hristos, fiul Mariei, este Mesia cel aşteptat.

Profeţiile din Vechiul Testament, numite mesianice, prezintă anticipat atât naşterea cât şi viaţa Mântuitorului Iisus Hristos, tocmai pentru ca oamenii să-L recunoască ca Mesia, să-L asculte şi să-L urmeze. Începând de la prima veste bună – Facere 3, 15, aceste profeţii se succed aproape permanent în scrierile Vechiului Testament. Profetul Moise ne-a lăsat mai multe indicii, precum că Mesia se va naşte din neamul lui Iuda: „Nu va lipsi sceptrul din Iuda nici toiag de cârmuitor din coapsele sale până ce va veni Făcătorul de pace, căruia i se vor supune toate popoarele” (Facere 49, 10). Tot profetul Moise Îl prezintă pe Mântuitorul ca pe un cunoscut: „Îl văd dar, acum încă nu este, îl privesc, dar nu

---

[99] Levitic, 12, 2-8; *Arheologie biblică,* edit. cit. p. 128.
[100] *Arheologie biblică*, edit. cit., p. 299.

este aproape, o stea răsare din Iacov, un toiag se ridică din Israel” (Numeri 24, 17), sau mai precis: „Prooroc din mijlocul tău şi din frații tăi, ca şi mine, îți va ridica Domnul Dumnezeul tău; pe Acela să-L ascultați” (Deuteronom 18, 15).

Evanghelistul Vechiului Testament, marele prooroc Isaia, precizează cu mare clarviziune că Mesia se va naşte dintr-o fecioară: „Iată fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuil” (Isaia 7, 14). Evanghelistul Matei preia această profeție, tâlcuind numele Emanuil „cu noi este Dumnezeu” (Matei 1, 23).

Tot profetul Isaia prezintă şi starea religios-morală a evreilor la naşterea lui Mesia: „Poporul care locuia întru întuneric va vedea lumină mare şi voi cei ce locuiați în latura umbrei morții lumină va străluci peste voi... Căci Prunc s-a născut nou, un Fiu s-a dat nouă, a Cărui stăpânire e pe umărul Lui şi se cheamă numele Lui: Înger de mare sfat, Sfetnic luminat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie. Şi mare va fi stăpânirea Lui şi pacea Lui nu va avea hotar” (Isaia 9, 1; 9,5-6; Matei 4, 16).

Proorocul Miheia precizează locul unde se va naşte Mântuitorul: „Şi tu Betleeme Efrata, deşi eşti mic între miile lui Iuda, din tine va ieşi Stăpânitor peste Israel” (Miheia 5, 1).

Evanghelistul Matei leagă drama uciderii pruncilor din Betleem şi împrejurimi de profeția lui Ieremia: „Atunci s-a împlinit ceea ce se spusese prin Ieremia proorocul: Glas în Rama s-a auzit, plângere şi tânguire multă; Rahela îşi plânge copiii şi nu voieşte să fie mângâiată pentru că nu mai sunt” (Matei 2, 17-18; Ieremia 31, 15). Tot Sfântul Matei relatează fuga în Egipt a Fecioarei Maria cu Pruncul, unde vor rămâne până după moartea lui Irod, ca să se împlinească profeția: „Din Egipt am chemat pe Fiul Meu” (Osea 11, 1;

Matei 2, 13u), şi stabilirea lor ulterioară la întoarcerea din Egipt în Nazaret ca să se împlinească profeţia că „Nazarinean se va chema” (Matei 2, 22-23).

Sfântul Evanghelist Luca relatează Naşterea Domnului mai simplu: „Dar pe când erau ei acolo (în Betleem), s-au împlinit zilele ca ea să nască, şi a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut şi L-a înfăşat şi L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei” (Luca 2, 6-7). În continuare, Sfântul Luca relatează venirea păstorilor la îndemnul îngerului ca să se închine Pruncului dumnezeiesc. Tabloul prezentat era divin: Îngerii urcau şi coborau din cer cântând: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire!” (Luca 2, 14). Martori ai Naşterii Domnului vor fi şi magii despre care vorbeşte Sfântul Evanghelist Matei. Ei au ajuns mai târziu, când „intrând în casă au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Lui şi căzând la pământ, s-au închinat Lui; şi deschizând visteriile lor, I-au adus Lui daruri: aur, tămâie şi smirnă” (Matei 2, 11).

Informaţii despre Naşterea Domnului ne oferă atât Sfânta Scriptură cât şi izvoarele istorice. În acest context, aminteam de informaţiile istorice legate de recensământul populaţiei din Imperiul Roman în timpul împăratului August, pe când Quirinius ocârmuia Siria. De asemenea, apariţia stelei la Naşterea Domnului a fost consemnată pe o tăbliţă de lut descoperită la Sippar.[101]

Observarea stelei de cei trei regi astronomi, al căror nume ni-l furnizează tradiţia – Melchior, Baltazar şi Gaşpar – a fost un fapt real. Ei cunoşteau scrierile profetice ale evreilor, scrieri ce-au rămas la Babilon din timpul robiei babilonice, 606 - 536 î.d.Hr. Ştiau că apariţia acestei stele

[101] Horea Matei, *Enigmele Terrei*, II, Bucureşti 1983, p.122-124

vestea Naşterea Împăratului celui Mare din Israel şi au venit să I se închine.

Istoricul latin Macrobius a consemnat tragedia uciderii pruncilor din ordinul lui Irod cel Mare, după ce acesta fusese „păcălit de magi."[102] Cruzimea lui Irod a fost consemnată în scris atât de contemporani, ca de exemplu istoricul iudeu Iosif Flavius (†100 d.Hr.), cât şi de cei de mai târziu. Istoricul evreu modern Ioseph Klausner a caracterizat domnia lui Irod ca fiind „un fluviu de sânge".[103] Tot el a caracterizat domnia lui Irod astfel: „Irod s-a suit pe tron ca o vulpe, a domnit ca un tigru şi a murit ca un câine."[104]

În perioada de timp în care Fecioara Maria cu Pruncul Iisus şi dreptul Iosif au stat în Egipt, ei s-au stabilit în localitatea Matarea, situată între Heliopolis şi Cairo, o localitate în care trăia o puternică comunitate de evrei.[105]

Am făcut această prezentare a evenimentului Naşterii Domnului pentru că acest praznic este deopotrivă o sărbătoare a Domnului nostru Iisus Hristos cât şi a Maicii Sfinte. „Maternitatea divină a Preasfintei Maici a Domnului (Æh'moëkijþ – naşterea şi creşterea lui Dumnezeu – Dei

---

[102] *Ibidem*, p. 123

[103] Irod şi-a ucis o parte din membrii familiei: soția Mariamne şi pe mama acesteia, Alexandra; şi-a ucis cumnatul, fratele soției sale, Aristobul, în vârstă de 17 ani, şi pe alți doi cumnați, Josif şi Castobar. Şi-a ucis trei din proprii lui copii, pe Alexandru, Aristobul şi Antipater, pe care i-a bănuit că vor să-i fure tronul. Crimele lui au culminat cu uciderea pruncilor din Betleem, sperând ca între ei să fie şi Pruncul Isus. De pe patul de moarte a ordonat surorii sale Salomea ca în ziua în care va muri el să fie ucişi pe hipodromul din Ierihon 500 de fruntaşi ai evreilor, pentru ca familiile acestora şi poporul plângându-i pe ei, să creeze impresia că deplâng moartea lui Irod, dorință care din fericire nu i-a fost îndeplinită.

[104] Klausner Ioseph, *Jesus de Nazareth*, Paris, 1933, p. 216.

[105] Petru Rezuş, *Mariologia...*, p. 538.

genitrix, Dei para) este epoca cea mai importantă din «biografia» Mariei, ea este apoi şi cea mai mare minune şi taină a Creştinătății (I Timotei, 3, 16), cât şi cel mai important act, care preschimbă complet persoana şi viața Preacuratei Fecioarei Maria, îndreptând-o înspre cu totul altă menire şi acordându-i neaşteptate şi nepreţuite privilegii fizice şi morale.

Maternitatea divină a Precuratei Fecioarei Maria este o consecință a unirii ipostatice a celor două firi din ipostasul Logosului, chiar de la zămislire, la sânul său preanevinovat şi neprihănit. La acest sân primeşte viață, în mod supranatural, Iisus Hristos după firea sa omenească; la acest sân însă se adăposteşte şi firea cea dumnezeiască a lui Hristos, unită ipostatic cu cea omenească. Precurata ține astfel nouă luni la sân prunc omenesc şi dumnezeiesc; Preacurata Fecioară naşte după aceste nouă luni de sfântă sarcină, pe Dumnezeu Omul Iisus Hristos. Ea este maica naturală, după trup, a Omului Iisus. Ea este însă şi Maică, după ipostas, a Dumnezeului Hristos."[106]

Oare realiza Maica Domnului în momentul Naşterii ce se petrecea cu ea? Oare înțelegea evenimentele ce însoțeau Naşterea Pruncului său? Răspunsul ni-l dă Sfântul Evanghelist Luca: „Iar Maria păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa" (Luca 2, 19).

[106] *Ibidem*, p. 542.

Maica Domnului în perioada copilăriei lui Iisus

Sfintele Evanghelii ne furnizează puține informații din perioada de timp de la Naşterea Domnului până la începutul activității Sale publice. Doar trei evenimente beneficiază de o prezentare puțin mai amplă din acest interval de timp: Tăierea împrejur, Întâmpinarea Domului şi Iisus la doisprezece ani.

Tăierea împrejur

Sfântul Evanghelist Matei prezintă evenimentul Naşterii Domnului destul de sumar. Venirea magilor, întâlnirea lor cu Irod şi închinarea lor în fața Pruncului dumnezeiesc sunt prezentate puțin mai amplu (Matei 2, 1-12). Trebuie însă să semnalăm faptul că în momentul în care magii s-au închinat pruncului Iisus, Acesta era „într-o casă” (Matei 2, 11).[107]

La fel de succint, pe parcursul doar a câtorva versete, Evanghelistul Matei prezintă şi evenimentele ulterioare Naşterii: Fuga în Egipt (Matei 2, 13-15), Uciderea pruncilor din Betleem şi împrejurimi (Matei 2, 16-18), Întoarcerea din Egipt şi stabilirea familiei sfinte în Nazaret (Matei 2, 19-23).

---

[107] O tăbliță de lut descoperită la Centrul astrologic de la Sippar menționează că durata observării Stelei ce anunța Naşterea Domnului ar fi fost de cinci luni. (vezi Matei Horea, *Enigmele Terrei*, II, Bucureşti 1983, p. 122-124)

Sfântul Evanghelist Luca furnizează alte amănunte de după Naşterea Domnului. În capitolul doi al Evangheliei sale, foarte pe scurt, prezintă Tăierea împrejur a Domnului. „Şi când s-au împlinit opt zile ca sa-L taie împrejur, I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de îngeri mai înainte de a se zămisli (Luca 2, 21)."

Tăierea împrejur (*Mula* în ebraică şi *Peritomi* în greacă) la opt zile a copiilor de parte bărbătească are la bază „Legământul lui Avraam cu Dumnezeu". „Eu sunt Dumnezeul cel Atotputernic; fă ce-i plăcut înaintea Mea şi fii fără prihană; şi voi încheia legamânt cu tine şi te voi înmulți foarte, foarte tare... Eu sunt şi iată care-i legământul Meu cu tine: vei fi tată a mulțime de popoare, şi nu te vei mai numi Avram, ci Avraam va fi numele tău... Voi pune legământul Meu între Mine şi între tine şi urmaşii tăi, din neam în neam, să fie legământ veşnic, aşa că Eu voi fi Dumnezeul tău şi al urmaşilor tăi de după tine.

Şi-ți voi da ție şi urmaşilor tăi pământul în care pribegeşti acum ca străin, tot pământul Canaanului ca moştenire veşnică şi vă voi fi Dumnezeu... Iar tu şi urmaşii tăi din neam în neam să păziți legământul Meu... Iar legământul dintre Mine şi tine şi urmaşii tăi... este acesta: toți cei de parte bărbătească ai voştri să se taie împrejur.[108] Să vă tăiați împrejur şi acesta va fi semnul legământului dintre Mine şi voi... iar cel ce de parte bărbătescă, netăiat împrejur, care nu se va tăia împrejur în ziua a opta, sufletul acela se va stârpi din poporul său, căci a călcat legământul Meu" (Facere 17, 1-14).

Partea a doua a Legământului cuprinde promisiunea lui Dumnezeu făcută lui Avraam conform căreia acestuia i

[108] Tăierea împrejur, semnul Legământului lui Dumnezeu cu Avraam, consta din îndepărtarea prepuțului cu un cuțit de către un specialist – mohel.

se va naşte un fiu. „Pe Sarai, femeia ta, să nu o mai numeşti Sarai, ci Sarra să-i fie numele. Şi o voi binecuvânta şi-ţi voi da din ea un fiu; o voi binecuvânta şi va fi mamă de popoare şi regi peste popoare se vor ridica dintr-însa” (Facere 17, 15-16). „Şi era Avraam de nouăzeci şi nouă de ani, când s-a tăiat împrejur” (Facere 17, 24).

Această făgăduinţă a lui Dumnezeu făcută lui Avraam este repetată după testarea credinţei acestuia, când Dumnezeu i-a cerut să-i aducă jertfă pe fiul său Isaac. „Juratu-M-am pe Mine Însumi, zice Domnul, că de vreme ce ai făcut aceasta şi n-ai cruţat nici pe singurul tău fiu, pentru Mine, de aceea te voi binecuvânta cu binecuvântarea Mea şi voi înmulţi foarte neamul tău, ca să fie ca stelele cerului şi ca nisipul de pe ţărmul mării şi va stăpâni neamul tău cetăţile duşmanilor tăi” (Facere 22, 16-17). De data aceasta însă partea finală a Legământului conţine o profeţie mesianică: „Şi se vor binecuvânta prin neamul tău toate popoarele pământului, pentru că ai ascultat glasul Meu” (Facere 22, 18).[109]

[109] Patriarhul Avraam a trăit în perioada 2150-2000 î.d.Hr. A fost de origine din Urul Caldeenilor – azi Mughair (Ur Caşdim), la cca. 350 km de Bagdad. Tatăl său Terah a iesit din acestă regiune ca să meargă în Ţara Canaanului, dar s-a oprit în Haran (Facere 11, 31u). După moartea tatălui său, Avraam şi-a continuat călătoria şi s-a stabilit în Canaan. La moartea soţiei sale Sarra, care a trăit 127 de ani, Avraam a cumpărat peştera Macpela de la Efron Heteanul cu suma de 400 sicli de argint (Facere, 23). Unii istorici biblici spun că aceasta e prima dovadă că Avraam a avut proprietăţi în Canaan. Tot în peştera Macpela, alături de soţia sa, a fost înmormântat şi Avraam, care a murit la vârsta de 175 de ani.

Cartea Facerii îl prezintă pe Avraam ca pe un om drept şi bun, total dedicat credinţei în Dumnezeu. Deosebit de milos, a căutat la stejarul Mamvri să-L înduplece pe Dumnezeu să nu piardă cetăţile Sodoma şi Gomora (Facere 18, 20u). Lui Avraam i s-a arătat Sfânta Treime la stejarul Mamvri, sub forma a trei tineri.

Tăierea împrejur a fost un act de smerenie a Domnului Iisus Hristos şi de supunere la tradiţiile iudaice, „El, dătătorul Legii, se supune legilor”. Ilie Cleopa încearcă să răspundă la întrebarea „pentru care pricină a primit tăierea împrejur cea trupească a Legii Vechi, Domnul nostru Iisus Hristos”, enumerând mai multe motive:

„Cel dintâi a fost să se arate Hristos la toată lumea că S-a întrupat pe pământ şi că într-adevăr a avut trup omenesc;

Ca să plinească Legea Veche dată de Dumnezeu lui Avraam, ca să nu creadă cineva că a venit în lume să strice legea, aşa cum ulterior le va spune cărturarilor şi fariseilor «Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc» (Matei 5, 17);

A treia pricină a fost ca să ne elibereze pe noi din robia Legii şi de tăierea împrejur cea după trup. A venit însuşi Cel fără de păcate şi a primit tăierea împrejur, ca pe noi, fii Săi după har, să ne elibereze, adică se ne aducă altă tăiere împrejur, mult mai sfântă şi mai curată decât Legea Veche;

Tăierea împrejur a Domnului a fost pecetluirea şi sfârşitul botezului Legii Vechi a tăierii împrejur, şi în locul ei ne-a lăsat botezul creştin prin apă şi Duh... De aceea Apostolul Pavel zice: «În Hristos Iisus, nici tăierea împrejur, nici netăierea împrejur, ci făptura cea nouă». Dar care făptură nouă? Când ne-am făcut noi făptură nouă? Prin dumnezeiescul Botez. El este tăierea împrejur cea

---

Patriarhul Avraam este cinstit şi de creştini, Apostolul Pavel lăudându-i puterea credinţei (Romani 4, 3). Tot Apostolul Pavel îl prezintă ca un model de credinţă şi vieţuire, ca pe un model şi pentru creştini (Evrei 11, 1u).

Patriarhul Avraam este deosebit de preţuit şi de lumea islamică, care ca şi evreii, îl consideră „Părintele lor”. În Coran, numele lui Avraam este menţionat de 60 de ori şi este prezentat ca un mare profet.

duhovnicească, prin care ne-am făcut şi făptură nouă prin Iisus Hristos."[110]

Întâmpinarea Domnului

Conformându-se Legii Vechi, Fecioara Maria şi dreptul Iosif L-au dus pe pruncul Iisus, la patruzeci de zile de la naştere, la Ierusalim, să-L închine lui Dumnezeu în templu. Sfântul evanghelist Luca relatează: „Şi când s-au împlinit zilele curățirii lor, după Legea lui Moise, L-au adus pe Prunc la Ierusalim, ca să-L pună înaintea Domnului, precum este scris în Legea Domnului, că orice întâi-născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului şi să dea jertfă, precum s-a scris în Legea Domnului, o pereche de turturele sau doi pui de porumbel" (Luca 2,22-24; Levitic 12,2-8; Ieşire 13,2-12; Numerii 3,13; 8,16).

Prezentarea la Templul din Ierusalim a mamelor şi a copiilor după naştere era o obligație religios-morală nu numai pentru evreii din Ierusalim şi împrejurimi, ci pentru tot poporul evreu, indiferent în ce zonă a țării ar fi locuit. Toată lumea „urca"[111] la Ierusalim, la Templu, locul slavei lui Dumnezeu. Pentru evrei era locul sfânt, Unicul loc în care prezența lui Dumnezeu era una reală şi permanentă. Aici veneau părinții să-şi închine întâi-născuții de parte bărbătească, convinşi fiind că aceşti copii sunt darul lui Dumnezeu, că au venit în familia lor de la Dumnezeu şi că aceşti copii trebuie să fie încredințați prin acest ritual în

---

[110] Ilie Cleopa, *Predică la Tăierea împrejur a Domnului*, în *Predici la Praznice Împărăteşti*, edit. Episc. Romanului, 1996, p. 135-137.

[111] Din punct de vedere geografic, Ierusalimul este aşezat în partea de jos a Țării Sfinte. Datorită importanței spirituale a oraşului şi a datorită faptului că el era era construit pe muntele Sionului, pelerinii care se duceau în oraşul sfânt spuneau că «urcă la Ierusalim».

purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Credeau că aceşti copii trebuie să-i slujească lui Dumnezeu toată viaţa, întrucât „toată partea bărbătească ce deschide pântecele, sfânt al lui Dumnezeu este."[112]

Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus despre acest moment: „Ci una este Odrasla şi Întâiul-născut şi Sfântul lui Dumnezeu, Cel a Cărui zămislire n-a fost prin pofta şi sămânţa bărbătească – să nu fie! –, ci prin harul şi venirea Duhului Sfânt, iar naşterea n-a fost prin stricăciunea şi durerea femeii, ci prin puterea şi înţelepciunea Dumnezeului Celui Preaînalt. De aceea odrasla sfântă e născută sfântă, şi sfânt al sfinţilor după cuvântul lui Isaia (Isaia 6, 3). Iar dacă în naştere pântecele sfinţit a fost deschis, totuşi el a rămas şi închis, cum spune Iezechiel, văzătorul celor nevăzute: «Uşa aceasta încuiată va fi şi nu se va deschide, şi nimeni nu va ieşi prin ea decât Domnul Dumnezeul lui Israel, El singur va intra şi va ieşi şi poarta va rămâne închisă» (Iezechiel 44, 2). Prin urmare, această uşă a fost închisă cu adevărat în amândouă cazurile şi pecetluită înainte de zămislire, în zămislire şi după naştere. Dar cum a fost închisă şi deschisă, după cum o spune, ca toată odrasla ce deschide pântecele să fie numit Sfânt al Domnului? Prin firea fecioriei, pântecele a fost închis şi nu deschis, dar prin chipul celui născut, orice închidere a firii înaintea Lui e deschisă şi supusă. Cine altcineva ar fi deschis pentru sine pântecele maicii sale şi i-ar fi păstrat închiderea decât numai Acela a Cărui zămislire şi naştere sunt negrăite şi mai înalte decât firile şi mai adânci decât cunoştinţa. Vedeţi, aşadar, adevărul proorociei, că nu s-a spus doar că se va chema sfânt, ci Sfânt al Domnului. Despre cine altcineva s-a spus, aşadar, că se va chema Sfânt al Domnului încă de la naştere, dacă nu despre Cel a Cărui naştere dintâi a fost vestită de înger de la

[112] Irmosul Întâmpinării Domnului.

Domnul « Şi Cel care se va naşte se va numi sfânt şi Fiu al Celui Preaînalt» (Luca 1, 35). Cât despre ceea ce s-a spus că orice odraslă ce deschide pântecele se va numi Sfânt al Domnului, aceasta e pentru a ascunde în acelaşi timp în cuvântul rostit puterea cuvântului, căci într-adevăr această taină e cea mai ascunsă dintre taine."[113]

De aceea a venit Maica Domnului cu pruncul Iisus în brațe, însoțită de dreptul Iosif «ca să împlinească toată legea». Şi s-ar fi putut ca totul să se petreacă normal, fără nici o întâmplare deosebită. Dar n-a fost aşa. A apărut un bătrân, pe care-l chema Simeon, un om sfânt, un preot. Relatând evenimentul, Sfântul evanghelist Luca a consemnat: «Şi iată, era un om în Ierusalim, cu numele Simeon; şi omul acesta era drept şi temător de Dumnezeu, aşteptând mângâierea lui Israel, şi Duhul Sfânt era asupra lui. Şi lui i se vestise de Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul Dumnului» (Luca 2, 25-26).

Dreptul Simeon[114] avea o viață aleasă, slujind lui Dumnezeu în calitate de preot în toate zilele vieții lui. În fiecare zi cerceta Sfintele Scripturi şi credea cu toată ființa lui în mântuirea lui Israel. Înaintat în vârstă, a trăit alături de poporul său atâtea momente dramatice. Suferea alături de conaționalii săi toate durerile, privațiunile şi înjosirea la care erau supuşi de stăpânitorii romani. Îl durea şi starea de decădere religioasă şi morală a conaționalilor săi. Se ruga mult pentru izbăvirea lor din toate aceste necazuri. Aştepta mângâierea lui Israel şi Duhul Sfânt era asupra lui. Avea convingerea fermă că Dumnezeu se va milostivi de poporul Său şi că Mesia va veni. „Şi lui i se vestise de către Duhul

---

[113] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 45.
[114] A fost canonizat şi se serbează alături de proorocița Ana în 3 februarie.

Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul Domnului." (Luca 2, 26). Aşteptarea lui era aşteptarea întregului popor. „Toţi suspinau aşteptând mântuirea." „Şi din îndemnul Duhului a venit la Templu; şi când părinţii au dus înăuntru pe Pruncul Iisus, ca să facă cu El după obiceiul Legii, el L-a primit în braţele sale şi L-a binecuvântat pe Dumnezeu" (Luca 2, 27-28).

Cât de bineplăcut era în faţa lui Dumnezeu dreptul Simeon, încât i s-a îngăduit să-L ţină în braţe pe Cel ce toate le ţine. Ce binecuvântare din partea lui Dumnezeu ca el, preotul Simeon, să-l primească în braţe pe Hristosul Domnului şi să oficieze ritualul liturgic al Legii Vechi, închinându-L în faţa sfântului jertfelnic. Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus: „...întărit de Duhul Sfânt ca să-l ţină în braţe pe Cel Iubit şi să primească de la El cinstea acestei vieţi trecătoare, plină de silă şi apăsătoare. Fericitul bătrân era slăbit şi întristat de adâncile sale bătrâneţi, dar în acea clipă s-a întărit şi cu un mers uşor L-a primit pe Domnul în braţele sale, desprins de această viaţă trecătoare şi chinuită, chip al îmbătrânirii şi slăbiciunii firii noastre care a primit pe Mântuitorul şi Slobozitorul nostru venit din milostivire ca să caute pe cei rătăciţi. Şi s-a slobozit de vechea robie a durerilor şi de stăpânirea demonilor, a zecilor de mii de amăgiri, şi s-a făcut vrednic de harul Duhului Sfânt."[115]

Bunul şi blândul Simeon era mai mult decât un împlinitor al Legii, mai mult decât un drept; era şi vestitorul voii lui Dumnezeu, un profet. Luându-L în braţe pe „Cel ce toate le ţine cu palma", Simeon a spus: „Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feţei tuturor popoarelor, lumină spre descoperirea neamurilor şi slavă poporului Tău Israel." (Luca 2, 29-32) Reflectând

[115] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 46.

asupra acestor cuvinte, sfântul Maxim Mărturisitorul a spus: „Era cu adevărat plin de harul Duhului Sfânt, şi inima sa strălucea de harul care îl primea în brațe. Mai întâi a mulțumit pentru bunătatea pe care a întâlnit-o, după care a rostit o proorocie potrivită ieşirii sale din această lume, pentru că ochii săi Îl vedeau aievea pe Mântuitorul lui, Iisus, pe care Îl văzuse mai înainte cu mintea şi cu numele care-i fusese gătit înainte de veci. Însă fusese ascuns ca o taină mare, iar acum s-a gătit înaintea întregului popor, nu numai al iudeilor, dar şi a tuturor popoarelor, o lumină spre descoperirea neamurilor (păgâne) şi slava poporului Tău Israel. Căci El Însuşi era Cel care a făcut să strălucească lumină pentru cei ce şedeau în întuneric. Şi El Însuşi era lumina, Dumnezeu şi Împărat şi Ziditor a toate şi Slavă a poporului Tău Israel, cei care te-au primit şi au fost făcuți vrednici să fie numiți Israel."[116] În continuare, Sfântul evanghelist Luca relatează: „Iosif şi mama Lui se mirau de ceea ce se vorbea despre Prunc" (Luca 2,33). Erau copleşiți de prorocia dreptului Simeon. Apoi bătrânul preot i-a binecuvântat şi s-a adresat Fecioarei Maria: „Iată, Acesta este pus spre căderea şi ridicarea multora din Israel, şi ca un semn care va stârni împotriviri, şi prin sufletul tău va trece sabie, ca să se descopere gândurile din multe inimi" (Luca 2, 34-35).

Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus că Simeon „n-a înştiințat-o pe Maica Domnului numai de cele fericite, ci şi de cele nefericite, pentru ca, atunci când acestea vor veni, Fericita Maică să-şi aducă aminte de această proorocie şi să se mângâie. De aceea spune: «Şi prin sufletul tău va trece sabie», căci în momentul patimii o sabie de întristare a străbătut sufletul Maicii celei fără prihană. Căci întristare a

[116] *Ibidem*, p. 47.

fost în inima ei când a văzut patima Fiului şi Împăratului ei!”[117]

Alături de dreptul Simeon, evanghelistul Luca o prezintă şi pe proorociţa Ana, fiica lui Fanuel, din seminţia lui Aşer, care a venit şi ea în acel ceas în templu şi „lăuda pe Dumnezeu şi vorbea despre Prunc tuturor celor ce aşteptau mântuirea în Israel.” (Luca 2, 38).

După prezentarea acestui tablou care reliefează dumnezeirea Pruncului Iisus, Sfântul evanghelist Luca îi prezintă şi latura Sa umană. „Iar copilul creştea şi se întărea cu Duhul, umplându-se de înţelepciune, şi harul lui Dumnezeu era asupa Lui” (Luca 2, 40). Şi Maxim Mărturisitorul face următoarele precizări, referindu-se la acest moment din viaţa Mântuitorului: „Aceste cuvinte nu vorbesc despre Dumnezeire, căci cum ar putea fi nedesăvârşit şi neîntărit încă de la început Cel ce e desăvârşit şi mai desăvârşit decât orice e desăvârşit şi mai întărit decât cei întăriţi... dar Evanghelistul vorbeşte despre statura firii sale omeneşti, de creşterea şi de întărirea ei... Creşterea trebuie luată omeneşte, în înţelesul că firea sa omenească era întărită tot mai mult şi copleşită de Duhul Sfânt care locuia în ea, căci încă de la bun început harul se sălăşluise în ea în cel mai înalt grad... Dar chiar şi acest cuvânt: «Creştea şi se întărea în înţelepciune şi în har», învaţă că încă de la început sălăşluirea unită în El a Dumnezeirii şi umanităţii, deplinătatea harului şi înţelepciunii se arăta şi strălucea tot mai mult odată cu creşterea staturii şi a trupului; El nu primea în chip nou un har şi o înţelepciune prisositoare, ci plinătatea harului şi a înţelepciunii se arăta în El prin faptele Sale slăvite... Însă nu se cuvenea ca arătarea înţelepciunii Sale să se facă fără vârstă, ci, după cum rânduiala firii noastre este să aştepte

[117] *Ibidem*, p. 49.

plinătatea minții până la doisprezece ani, aşa a socotit să aştepte şi El până în cel de al doisprezecelea an al vârstei sale trupeşti.”[118]

Iisus la doisprezece ani. Îngrijorarea Maicii Domnului

Din perioada copilăriei şi adolescenței Mântuitorului, Sfintele Evanghelii ne transmit puține informații. Din ce cauză? Pentru că Evangheliştii s-au axat pe consemnarea în scris a activității publice a Mântuitorului. Astfel că după relatarea Bunei Vestiri, a Naşterii Domnului şi a evenimentelor din pruncia Domnului, evangheliştii fac un salt în timp până la vârsta de treizeci de ani a lui Iisus Hristos, cu o singură excepție: Sfântul evanghelist Luca a consemnat în scris o călătorie a Maicii Domnului cu dreptul Iosif şi Copilul Iisus, care avea vârsta de doisprezece ani, la Ierusalim de praznicul Paştilor.[119]

Evanghelistul Luca specifică că „părinții Lui, în fiecare an se duceau la sărbătoarea Paştilor, la Ierusalim”

[118] *Ibidem*, p. 56 – 57.

[119] Sărbătoarea Paştilor este cea mai mare sărbătoare a evreilor şi se prăznuieşte la 14 Nisan (aprilie) în fiecare an, în amintirea ieşirii poporului evreu din robia egipteană şi ca simbol al renaşterii poporului lui Israel la o nouă viată spirituală. Sărbătoarea Paştilor se numeşte „sărbătoarea Domnului – chag layachve” (Ieşire 12, 14). Termenul general de Paşti derivă de la verbul „pasach” care se traduce prin „a trece” şi ca substantiv indică trecerea Domnului la miezul nopții când îngerul morții a lovit pe cei întâi născuți ai Egiptului şi i-a cruțat pe întâi născuții din Israel (Ieşire 12, 23).

E vorba de ultima pedeapsă din cele zece abătute asupra Egiptului, pedepse care au avut drept scop determinarea lui Faraon să-i elibereze pe evrei din robia egipteană. Pentru amănunte vezi: *Arheologia biblică*, edit. cit., p. 313-318.

(Luca 2, 41). Apoi relatează evenimentele deosebite ce s-au petrecut cu Familia Sfântă cu prilejul călătoriei la Ierusalim. „Iar când a fost El de doisprezece ani s-au suit la Ierusalim, după obiceiul sărbătorii. Şi sfârşindu-se zilele, pe când se întorceau ei, Copilul Iisus a rămas în Ierusalim şi părinții Lui nu ştiau.” (Luca 2, 42-43).

Ce se întâmplase de fapt? Călătoriile la Ierusalim, cu prilejul marilor sărbători iudaice, se făceau în grup. Aceasta pentru ca oamenii să se ajute reciproc pe parcursul drumului, dar şi pentru a se putea apăra de primejii, precum atacurile bandelor de tâlhari,[120] mai ales pe porțiunea de drum între Ierihon şi Ierusalim. Grupurile se constituiau la plecare în cadrul familiilor, pe baza legăturii de rudenie, şi se mențineau şi la întoarcere. Sărbătoarea Paştilor dura şapte zile, la care se adăugau încă alte zece zile pentru călătorie, în funcție de distanța între localitatea de domiciliu şi Ierusalim.

Drumul spre Ierusalim şi sărbătorirea Paştilor au decurs normal. La întoarcere însă, „Copilul Iisus a rămas în Ierusalim şi părinții lui nu ştiau” (Luca 2, 43). Neobservarea lipsei din grup a lui Iisus pe parcursul zilei era într-un fel de înțeles. Copiii călătoreau împreună şi reunirea cu părinții se făcea de multe ori abia seara, pentru ca familiile să mănânce şi să se pregătească de odihna nopții. Astfel, Maica Domnului şi Iosif au constatat abia târziu că Iisus nu era cu ei. Neliniştea, spaima şi apoi panica au cuprins-o pe Maica Sfântă. Fără să mai țină cont de oboseală, ea s-a întors cu Iosif la Ierusalim să-L caute pe Iisus. „Iar după trei zile L-au aflat în templu, şezând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i şi întrebându-i. Şi toți care Îl auzeau se minunau de priceperea şi de răspunsurile Lui” (Luca 2, 46-47).

[120] Vezi Samarineanul milostiv, Luca 10, 30-35.

Prima reacţie a Maicii Domnului a fost de uimire, dar apoi i-a adresat următoarele cuvinte: „Fiule, de ce ne-ai făcut nouă aşa? Iată, tatăl Tău şi eu Te-am căutat îngrijoraţi” (Luca 2, 48). Cu toată bucuria regăsirii, Fecioara Maria şi-a mustrat blând dumnezeiescul Fiu. Cuvintele „de ce ne-ai făcut nouă aşa” exprimă toată drama trăită de Maica Sfântă pe parcursul celor trei zile de căutări. Cuvintele „îngrijoraţi Te căutam” exprimă pe de altă parte credinţa mamei că Tatăl ceresc îi ocrotea Copilul.

Răspunsul Copilului Iisus îi surprinde: „de ce era să Mă căutaţi? Oare, nu ştiaţi că în cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu?” (Luca 2, 49). Sfântul Maxim Mărturisitorul a comentat acest răspuns astfel: „Însă Domnul Cel milostiv şi blând a făcut-o pe fericita Sa Maică să înţeleagă adevărul, şi a făcut cunoscut cine este adevăratul Său Tată, şi le-a spus aceasta ca ei să nu-L vadă doar ca om, ci ca un Dumnezeu întrupat, iar casa Tatălui, care este Templul, este şi a Lui, după cum tot ceea ce este a Tatălui este şi a Fiului, de aceea a trebuit să-i supere pe cei ce nu ştiau toate acestea şi nu puteau aştepta înţelegerea desăvârşită a adevărului... Acum, pentru întâia dată a vorbit în chip limpede cu o dumnezeiască eleganţă de Tatăl Său adevărat, ca ei să înţeleagă Dumnezeirea Sa şi să ştie că dacă Dumnezeu este Tatăl Său, trebuie ca Fiul să fie de aceeaşi fire cu Tatăl, căci una este firea Tatălui şi a Fiului...

Aceasta a fost cea dintâi învăţătură, dumnezeiesc de frumoasă, a înţelepciunii şi puterii din partea copilului Iisus, Care i-a uimit pe Mama Sa, pe Iosif şi pe toţi cei ce erau de faţă, deşi aceştia nu puteau înţelege în adânc puterea cuvintelor Lui.”[121]

Finalul acestui episod din viaţa Copilului Iisus îl prezintă sfântul evanghelist Luca: „Dar ei n-au înţeles

[121] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op.cit.,* p. 58-59.

cuvântul pe care l-a spus lor. Şi a coborât cu ei şi a venit în Nazaret şi le era supus. Iar mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte" (Luca 2, 50-51).

Alte relatări ale sfinţilor evanghelişti despre Domnul nostru Iisus Hristos după acest eveniment nu mai avem, până la Botezul Domnului. Apocrifele copilăriei lui Iisus: „Evanghelia lui Pseudo-Toma", „Evanghelia arabă a copilăriei Mântuitorului" şi „Evanghelia lui Pseudo-Matei"[122] nu sunt demne de luat în seamă, tocmai datorită conţinutului lor. Sfântul Maxim a spus în acest sens: „Cartea ce se numeşte «Copilăria lui Hristos» nu trebuie primită, fiindcă este în afara canonului Bisericii şi potrivnică spuselor Sfinţilor Evanghelişti, şi combate adevărul, fiind scrisă de un oarecare povestitor închipuit."[123]

Sfinţii Părinţi însă au încercat să umple acest gol de informaţii din viaţa Mântuitorului, rezumând: „Şi tot acest răstimp, de acum şi până la botez, El l-a petrecut astfel, fără a lăsa să se vadă nimic din puterea Sa minunată... Or, adevărul propovăduirii Evangheliei l-a rezumat pe scurt Evanghelistul Luca, spunând că «Iisus sporea cu înţelepciunea şi cu vârsta în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor» (Luca 2, 52). Şi era cu adevărat plin de toată înţelepciunea şi harul, izvorul înţelepciunii şi a harului dorit de toţi oamenii înţelepţi şi chibzuiţi, fiindcă era frumos la chipul trupului «împodobit cu frumuseţe mai mult decât fiii oamenilor» (Psalm 44, 3), cum spune Proorocul, minunat în proporţii şi elegant prin măsura staturii, înalt şi zvelt după cum se cuvine, blând şi senin în cuvânt. Şi întreaga Sa viaţă era plină de har şi de Duhul Sfânt, şi, ca să fiu scurt, ca şi în toate celelalte virtuţi, tot astfel şi prin cuvânt şi prin statura omenească era modelul şi definiţia oricărei bune podoabe,

---

[122] În lucrarea *Evanghelii apocrife*, ediţia C. Bădiliţă, p. 97-188.
[123] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op.cit.,* p. 59.

iar pacea şi bunătatea Sa erau nepătrunse şi nerostite între toate... Dar, în fapt, prin purtarea Sa, prin întreaga Sa viață şi prin chipul Său, era o pildă şi o învățătură a virtuții, căci ceea ce mai apoi, la sfârşit, învăța în cuvinte şi prin botez ucenicilor Săi şi poporului, pe toate acestea El le săvârşise întru totul din copilărie şi până la moarte, şi mai apoi i-a învățat şi pe alții... Dar, după firea omenească şi ipostasul îmbrăcat cu trup din Fecioara Maria, El a săvârşit toate faptele plăcute şi toate poruncile Legii date prin gura lui Moise, pe care nimeni altul nu le-a putut săvârşi întru totul şi neabătut, decât numai Iisus Cel Unul întrupat pentru mântuirea noastră, adică iubirea de Dumnezeu şi de oameni, mila, bunătatea şi blândețea, pacea, smerenia şi răbdarea, respectul şi ascultarea de părinți, postul, rugăciunea şi toată fapta bună. Toate acestea Cel Milostiv le învață mai întâi oamenilor în fapte şi apoi în cuvânt.”[124]

Dar cum a petrecut Fecioara Maria acest interval de timp de optsprezece ani, de la episodul „Iisus la doisprezece ani” şi până la Botezul Domnului? Îl lăsăm tot pe Sfântul Maxim să răspundă: „Începând de atunci, Sfânta Maică s-a făcut ucenică blândului său Fiu, adevărată Mamă a Înțelepciunii şi fiică a Înțelepciunii, căci nu-L mai vedea în chip omenesc sau doar ca un om, ci Îi slujea cu evlavie ca unui Dumnezeu şi primea cuvintele Sale ca pe cuvintele lui Dumnezeu. De aceea, ea nu uita nimic din cuvintele şi faptele Sale, după cum spune Evanghelistul că «mama Sa păstra aceste cuvinte în inima sa» (Luca 2, 51), şi aştepta sorocul arătării lor vădite. Pe de o parte, ea avea cuvintele şi faptele sale în rânduiala şi legea mântuirii ei, iar, pe de altă parte, ca pildă şi vestire a tainelor şi minunilor negrăite ce aveau să vină. Dar tot ceea ce urmează şi cele pe care Evanghelistul le-a trecut sub tăcere le vom trece sub tăcere

[124] *Ibidem*, p. 59-60.

şi noi, şi aşa cum Însuşi Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru mântuirea noastră n-a descoperit nici un semn şi nici o putere a dumnezeirii Sale până ce n-a ajuns cu totul la statura omenească, şi a venit ceasul providenței şi descoperirii Sale, acela de a arăta minunile şi Patima făcătoare de viață, pe care El Însuşi, Cel cu totul unic, le-a primit de la o singură pricină. Căci minunile ce chezăşuiesc învățătura Sa, şi învățătura Sa ce vesteşte minunile, adunau amândouă mulțimi nenumărate ce se strângeau să vadă minunile şi să audă învățătura Sa. Din această pricină, s-a iscat pizma arhiereilor şi fariseilor, şi de aceea I s-au făcut duşmani, şi L-au predat Patimii, şi aşa s-au săvârşit toate tainele."[125]

[125] *Ibidem* p. 60

Maica Domnului în timpul activității publice a Mântuitorului

Sfintele Evanghelii nu ne oferă prea multe amănunte despre viața Maicii Domnului din această perioadă. Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus că Fecioara Maria îl însoțea pe Mântuitorul permanent: „... iar Maica Sa era pretutindeni împreună cu El, privind şi ascultând minunile şi învățăturile marii Sale bunătăți."[126] Dar tot el a spus şi că: „De aici (din Capernaum, după tămăduirea soacrei lui Petru) Domnul Iisus a plecat din nou în Nazaret împreună cu Sfânta Sa Mamă, pentru că Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare, copleşit de zile, atinsese vârsta de o sută zece ani."[127] Rezultă că Maica Domnului, în această perioadă, rămânea şi cu dreptul Iosif, îngrijindu-l.[128]

După Botez şi ispitirea Sa în pustia Quarantaniei, Mântuitorul şi-a început activitatea Sa publică. În cuvântările Sale îşi expunea învățătura Sa dumnezeiască („niciodată n-a vorbit cineva ca Omul acesta"), iar prin minunile ce le-a săvârşit alina suferințele oamenilor, manifestându-şi puterea Sa dumnezeiască. Totuşi, Mântuitorul nu s-a depărtat de Mama Sa, după cum nu S-a rupt nici de familia Sa. O exemplificare în acest sens este participarea Mântuitorului, alături de Mama Sa şi împreună cu ucenicii Săi, la Nunta din Cana Galileii.[129]

---

[126] *Ibidem*, p. 67.
[127] *Ibidem*, p. 65-66.
[128] Conform aceloraşi surse, dreptul Iosif a murit la vârsta de 111 ani.
[129] Localitate situată la 8 km de Nazaret.

Sfântul Evanghelist Ioan relatează acest eveniment în Evanghelia sa cap. 2, 1-11. Aici, Mântuitorul a săvârşit prima Sa minune, prefacerea apei în vin, la rugămintea Mamei Sale. Din dialogul Fecioarei Maria cu Fiul său dumnezeiesc, legat de impasul în care se aflau mirii şi părinții lor – li se terminase vinul la jumătatea nunții – s-ar putea înțelege că pe Mântuitorul nu-L interesa acest lucru şi chiar că ar fi refuzat să-i ajute, neascultându-şi Mama. În realitate însă, atitudinea Mântuitorului era una de temperare a elanului Mamei Sale, care dorea ca Fiul său să-i ajute pe cei în strâmtorare. Desfăşurarea ulterioară a evenimentelor arată că de fapt Fiul îşi asculta Mama când aceasta Îl ruga ceva. Formula cu care I se adresează Mamei Sale „Ce ne priveşte pe mine şi pe tine femeie?" (Ioan 2, 4) este interpretată de unii exegeți biblici ca o detaşare a Mântuitorului de Mama Sa şi de problemele celor cu nunta. Se uită că formula de adresare „Femeie" era una uzuală atât în familie cât şi între cei apropiați, şi că o regăsim şi cu alte prilejuri: „Femeie, iată fiul tău" (Ioan 19, 26); sau „Femeie de ce plângi, pe cine cauți" (Ioan 20, 15) – adresându-i-se Mariei Magdalena după Învierea Sa.

Sfântul Maxim Mărturisitorul descrie Nunta din Cana Galileii şi implicarea Fecioarei Maria în acest eveniment astfel: „Preacurata şi Preasfânta Sa Maică a fost şi ea acolo, martor al minunilor şi ascultătoare a învățăturilor Domnului. Mijlocitoarea tuturor celor bune s-a făcut mijlocitoare şi a acestei minuni." De aceea, cu evlavie şi chibzuință ea I-a atras luarea-aminte, şi fără să-L silească prin nici o poruncă să facă o minune, I-a făcut doar cunoscută cu chibzuință nevoia împrejurării, şi I-a spus: «Nu mai au vin» (Ioan 2, 3). Şi dorința inimii sale descoperea că dorea să vadă săvârşirea minunilor, căci ştia că El era Ziditorul a toate şi înnoitorul şi strămutătorul firilor după cum voia El, care se sălăşluise în pântecele său

mai înalt decât firile şi păstrase fecioria ei nestricată, şi ieşise din pântecele său după cum voise, şi păstrase pântecele ei pecetluit şi nedeschis. Ea învățase că El putea să facă tot ceea ce voia, şi de aceea I-a atras cu chibzuință luarea-aminte asupra împrejurărilor. Însă milostivul Domn şi Fiul ei, pentru a o învăța o smerenie încă şi mai mare şi chibzuința Sa, pentru că ar fi început să-şi descopere prea mult puterea dumnezeirii Sale, a mustrat-o numai prin cuvânt: «Ce-ți este ție şi mie, femeie? Ceasul Meu n-a sosit încă!» (Ioan 2, 4). Dar, de fapt, a consimțit şi a împlinit cererea ei. A cinstit-o ca pe o maică şi a împlinit dorința inimii ei. Însă Fericita şi Preasfânta era conştientă de bunătatea şi purtarea Sa. «Şi a spus slugilor: Faceți tot ceea ce vă va spune El!» (Ioan 4, 5). Şi asfel puterea negrăită a Domnului a preschimbat apa în vin ales."[130]

Îndemnul Maicii Domnului adresat slugilor: „Să faceți ce vă va spune!" este perceput ca un îndemn adresat nu numai slujitorilor de la nuntă, ci tuturor creştinilor. Cuvintele: „Să faceți ce vă va spune!" sunt de fapt *Predica Maicii Domnului*, pentru că ascultarea cuvintelor Fiului Său şi împlinirea lor este viața noastră în Hristos şi cheia înțelegerii vieții veşnice.

V. Mihoc, comentând episodul «Nunta din Cana Galileii», a spus despre Maica Domnului: „Când intuieşte încurcătura jenantă în care se află cei ce-i invitaseră la nuntă, Sfânta Fecioară Maria pur şi simplu Îl informează pe Mântuitorul: «nu mai au vin» (Ioan 2, 3). Ştia, în primul rând, din lunga sa experiență de viață alături de Fiul ei, că Acesta nu poate rămâne indiferent la necazul cuiva, că este oricând gata să-şi asume durerile şi necazurile tuturor... De aceea, deşi Domnul răspunde că problema nu este a Sa şi a Maicii Sale, fără a aştepta vreun alt cuvânt din gura Lui –

---

[130] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p.65

vreun «totuşi, să vedem ce se poate face» – zice slujitorilor: Faceţi orice vă va spune (Iisus) – (Ioan 2,5). Maica Domnului dovedeşte cu acest prilej o cunoaştere adâncă a tainei Fiului ei, o încredere absolută în bunătatea Sa, în compasiunea Sa faţă de suferinţele altora, ca şi în puterea Sa dumnezeiască...

În Cana, Maica Domnului se poartă faţă de Fiul ei cu încrederea neclintită ce s-a deprins s-o aibă în El; apelează instinctiv la El, sigură că El vrea şi poate să prefacă necazul în bucurie. Putem spune că, prin persoana Maicii Domnului, înainte de oricine altcineva, se manifestă cea dintâi virtute creştină, credinţa în Mântuitorul Hristos...

Am relevat, din episodul de la Cana, compasiunea Mântuitorului pentru oameni. Compasiunea Sa este şi a Maicii Preacurate. Ea nu poate rămâne indiferentă faţă de situaţia neplăcută în care se află gazdele lor din Cana. Ea îşi asumă tulburarea lor. Putem spune, deci, că Maica şi Fiul se aseamănă. Astfel încât, episodul de la Cana Galileii este adânc grăitor nu numai cu privire la anii «tăcuţi» (de la Naştere la Botez) ai lui Iisus, ci şi cu privire la Maica Sa, înfăţişându-ne-o suferind pentru durerile altora şi rugându-se Fiului ei pentru alinarea lor...

La Nunta din Cana a fost chemat nu numai Mântuitorul, ci şi Maica Sa. Iar minunea de acolo a săvârşit-o Iisus prin Maica Sa. Învăţăm din aceasta că nu se cuvine a-L despărţi pe pe Mântuitorul de Maica Sa, a-L chema pe El şi a o respinge pe Maica Sa.”[131]

Analizând *Predica Maicii Domnului,* C. Galeriu a spus: „Maica Domnului, martoră a iconomiei tainei lui Hristos, chiar înainte de a vedea alte «semne» ale

---

[131] Mihoc Vasile, *Şapte tâlcuiri biblice despre Maica Domnului,* Edit. Cristiana, Bucureşti, 1996, p. 43-
47.

mesianității Domnului – căci la Cana prin ruga ei s-a făcut «început minunilor» (Ioan 2, 11) – în conştiința dumnezeirii Lui şi ştiind că această cerere a iubirii va fi ascultată, rosteşte către cei ce slujeau: «Faceți tot ce vă va spune» (Ioan 2, 5). Era de față Biserica în nucleu: Hristos, ucenicii, nuntaşii. În această comunitate, de acum eclezială, Maica Domnului rosteşte un cuvânt, şi cel dintâi, care condensează întreaga cherigma Bisericii. Maică a Cuvântului, cu încredințarea ei fermă, ne învață să împlinim întreg cuvântul dumnezeiesc al Fiului. Predica ei este El, călăuzire spre El. Nici nu este propovăduire mai completă, deşi atât de simplă, ca aceasta. Iar Iisus Hristos, deşi «nu-i sosise ceasul», dar Celui Veşnic totdeauna îi sunt «gata» toate, şi «mult poate rugăciunea dreptului», cu cât mai mult a Sfintei Mame a Celui drept, ascultă, primeşte rugăciunea smerită a Maicii pentru lumea ce stă înainte, pentru Biserică...

Propovăduirea Preacuratei «faceți ce vă va spune!» ne-o arată ca pe o mamă povățuitoare a Bisericii ce se naşte, ca pe o slujitoare a Cuvântului."[132]

Sfântul Maxim Mărturisitorul sintetizează viața şi preocupările Maicii Sfinte în perioada vieții publice a Fiului său astfel: „...pe cât i-a fost cu putință, Preasfânta Fecioară şi Maica Domnului a rămas nedespărțită de Domnul ei milostiv şi de Fiul ei dorit. Oriunde mergea Acesta, ea Îl însoțea şi socotea ca pe mântuirea şi lumina ochilor şi sufletului ei a-I urma şi a-I asculta cuvintele."[133]

Fecioara Maria îşi însoțea dumnezeiescul Fiu şi în călătoriile la Ierusalim, cu prilejul marilor sărbători: Paşti, Cincizecime şi Sărbătoarea Corturilor. În situația în care rămânea la Nazaret câte o perioadă de timp, şi Mântuitorul

---

[132] Galeriu Constantin, *Maica Domnului «Povățuitoarea»*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII, nr. 3/1980,
p. 465-466.

[133] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 65.

era în misiunea de propovăduire, Maica Domnului, când se elibera de celelalte obligații, Îl căuta şi revenea în grupul ce-L însoțea. „Şi au venit mama Lui şi frații Lui şi stând afară, au trimis la El ca să-L cheme. Iar mulțimea şedea împrejurul Lui. Şi I-au zis unii: Iată mama Ta şi frații Tăi şi surorile Tale sunt afară, Te caută” (Marcu 3, 31-32).

În jurul Fecioarei Maria s-a constituit un grup de femei care Îl însoțeau pe Mântuitorul în călătoriile Sale şi care Îi slujeau, împărtăşindu-se de cuvintele învățăturii Sale şi de minunile înfăptuite de El, după cum mărturisesc Sfintele Evanghelii: „Şi era multe femei, privind de departe, care urmaseră din Galilea pe Iisus, slujindu-I” (Matei 27, 55).

Cine erau aceste femei? Sfântul evanghelist Luca ne furnizează numele unora dintre ele, indicând şi rolul lor în activitatea publică a Mântuitorului. „Şi unele femei care fuseseră vindecate de duhuri rele şi de boli: Maria, numită Magdalena, din care ieşiseră şapte demoni, şi Ioana, femeia lui Huza, un iconom al lui Irod, şi Susana (sora lui Gamaliel?) şi multe altele care le slujeau din avutul lor” (Luca 8, 2-3). Cu alte cuvinte, contribuiau financiar la întreținerea grupului de ucenici şi ucenițe din preajma Mântuitorului. O altă parte din femeile ce însoțeau pe Mântuitorul erau rude cu Maica Domnului. „Şi stăteau, lângă crucea lui Iisus, mama Lui şi sora mamei Lui, Maria lui Cleopa şi Maria Magdalena” (Ioan 19, 25).

Cine era „sora mamei Lui?” Virgula aşezată în fraza „sora mamei Lui, Maria lui Cleopa” i-a determinat pe unii exegeți să spună că „Maria lui Cleopa” ar fi numită „sora” Maicii Domnului. Noi însă nu împărtăşim această părere pentru că Maria lui Cleopa era cumnata Maicii Domnului, căsătorită fiind cu Cleopa ce era frate cu Iosif, logodnicul Mariei. Cine era numită atunci „sora mamei Lui?” Noi credem că este vorba de mama fiilor lui Zevedei, Salomea,

care era verişoară primară cu Maica Domnului. Că este vorba de două persoane distincte reiese din următorul text evanghelic: „Şi erau şi femei care priveau de departe, între ele: Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacob cel Mic şi a lui Iosif (Maria lui Cleopa) şi Salomea, care, pe când era El în Galileea, mergeau după El şi Îi slujeau şi multe altele care se suiseră cu El la Ierusalim" (Marcu 15, 40-41). Dacă evanghelistul Matei o numeşte „mama fiilor lui Zevedei" (Matei 27, 56), evanghelistul Marcu îi menționează numele, Salomea.

Sfântul Maxim Mărturisitorul oferă următoarele informații despre familia Zevedei. După începutul activității publice a Mântuitorului şi alegerea celor doisprezece Apostoli, „Zevedei, tatăl lui Ioan şi Iacob, a murit, iar ei au cerut voie Domnului să meargă să-şi îngroape tatăl (Matei 8, 21-22), dar Milostivul nu le-a îngăduit, pentru ca ei să nu socotească nimic mai de dorit decât să rămână împreună cu El. Iar după porunca Sa, ei şi-au tăiat voia proprie. După aceasta le-a dat poruncă să meargă să poarte de grijă de casa lor şi de mama lor. Iar ei s-au dus şi au făcut tot felul de lucruri bune, şi au atras-o pe mama lor, adăugând-o slujitoarelor Sfintei Născătoare de Dumnezeu, ca să slujească Domnului împreună cu ea pentru totdeauna. Or, prin porunca Domnului, din averile însemnate ale tatălui şi ale mamei, ei au împărțit o parte săracilor, o parte au dat-o spre folosul ucenicilor, iar restul l-au vândut şi au cumpărat casa din Sion ce avea să devină casa Maicii Domnului după răstignirea şi înălțarea lui Hristos, acolo unde ucenicul cel iubit, când a primit-o de la Domnul în clipa patimii, a dus-o şi i-a slujit după porunca blândului Împărat."[134]

---

[134] *Ibidem*, p. 67; Sfântul Ioan Damaschin, în lucrarea *Omilie la Adormirea Maicii Domnului*, afirmă că Sfântul Evanghelist Ioan, împreună cu Sfântul Iacob cel Mic, episcopul Ierusalimului, a cumpărat

Despre Ioana, Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus: „După Galileea, şi Iudeea a fost umplută de minunile şi semnele minunate ale lui Hristos, iar Maica Sa era pretutindeni împreună cu El, privind şi ascultând minunile şi învățăturile marii Sale bunătăți. Într-o zi a fost de față şi Ioana, o femeie bogată şi cinstită (Luca 8, 3). Şi când a auzit învățătura Domnului, căci cel ce vrea să fie desăvârşit să-şi vândă averile şi să le dea săracilor, să-şi ia crucea sa şi să-i urmeze (Matei 19, 21), s-a lepădat de toate, şi-a lăsat soțul şi copiii, casa, câmpurile şi toate averile, şi a urmat Domnului, rămânând tot timpul de atunci încolo împreună cu Sfânta Sa Maică."[135]

Despre Maria Magdalena, acelaşi Sfânt Părinte ne transmite următoarele informații: „Mântuitorul, după ce a propovăduit şi a făcut minuni în Iudeea, s-a întors iarăşi în Galileea. S-a dus în oraşul Magdala, de unde I-a urmat Maria Magdalena, din care Domnul scosese şapte demoni (Luca 8, 2). Ea era deosebită prin bogăția şi prin neamul bun al naşterii ei, iar la vederea Domnului a arătat râvnă şi I-a slujit lui Hristos cu credință, ca şi Maica Sa cea fără prihană. Şi ea era semnul firii omeneşti, căci fusese lovită de şapte duhuri rele, care se împotrivesc celor şapte daruri dumnezeieşti, şi astfel firea omenească era chinuită de şapte neputințe. Magdalena L-a găsit pe Doctorul şi Curățitorul firii noastre, pe Cel ce risipeşte toată boala şi toată neputința. Şi nu numai că a fost izbăvită de toți demonii prin harul lui Hristos, dar a fost umplută de tot harul, şi s-a arătat deosebit de zeloasă în credință, milostenie şi gânduri bune. A urmat Domnului în toate zilele ce i-au rămas şederii ei pe pământ. Ucenită şi slujitoare, ea a fost însoțitoare supusă a

---

istorica „încăpere de sus" cu daniile creştinilor, şi au dat-o Născătoarei de Dumnezeu spre a-i fi locuință.

[135] *Ibidem*, p. 67-68.

Împărătesei, a Sfintei Născătoare de Dumnezeu, şi a rămas împreună cu ea. A fost făcută vrednică de harul ultim al apostoliei, mergând din țară în țară pentru Hristos şi s-a dus până la Roma, primind cununa muceniciei, îndurând încercarea cea bună, până la vărsarea sângelui."[136]

Toate aceste femei, şi altele împreună cu ele, ce au devenit ucenițe ale Domnului, erau însoțitoare şi ascultătoare ale Maicii Sfinte, slujind deopotrivă Domnului şi comunității apostolilor, însoțind pe Domnul, pe cât era cu putință, întărindu-şi credința din vederea minunilor Sale şi ascultându-i învățăturile Sale dumnezeieşti.

[136] *Ibidem,* p. 68.

Maica Domnului alături de Fiul său în perioada Patimilor Sale

După perioada de inițiere în învățătura Sa dumnezeiască a ucenicilor şi a ucenițelor, Mântuitorul îi pregăteşte pe aceştia şi pentru perioada finală a activității Sale publice, şi anume perioada Patimilor, morții, dar şi a Învierii Sale din morți. În acest sens, Domnul nostru Iisus Hristos îşi vesteşte Patimile Sale mântuitoare în trei rânduri: Matei 16, 21; 17, 12; 20, 18-19; Marcu 8, 31; 9, 31; 10, 33-34; Luca 9, 22; 18, 31-33. „De atunci a început Iisus să arate ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim şi să pătimească multe de la bătrâni şi de la arhierei şi de la cărturari şi să fie ucis şi a treia zi să învieze” (Matei 16, 21). Conştientizând ce se va întâmpla cu Învățătorul lor cu prilejul participării la Ierusalim la sărbătoarea Paştilor Evreilor, apostolul Petru a încercat să-l determine pe Mântuitorul să nu facă această călătorie (Matei 16, 22-23), fapt pentru care a fost mustrat de Acesta.

Dar oare Maica Sfântă ştia ce se va întâmpla cu Fiul său dumnezeiesc în această călătorie la Ierusalim? Ştia. Toată această perioadă, de la Naşterea Domnului la Răstignirea Sa, Fecioara Maria a petrecut-o cu sabia durerii în inimă, după cum i-a profețit dreptul Simeon: „Şi prin sufletul său va trece sabie, ca să se descopere gândurile din multe inimi” (Luca 2, 35).

Deşi Sfintele Evanghelii nu fac mențiuni în acest sens, Mântuitorul nostru Iisus Hristos a fost tot timpul foare apropiat de Maica Sa, relația Mama-Fiu fiind una reală, autentică. Fecioara Maria a privit întotdeauna activitatea

publică a Fiului ei ca pe o lucrare dumnezeiască, şi L-a susținut şi ajutat în această lucrare. Cu câtă bucurie îşi privea Fiul vorbindu-le mulțimilor, deschizându-le mintea pentru primirea luminii învățăturilor Sale, şi cu câtă mulțumire sufletească îi privea pe numeroşii bolnavi ce se tămăduiau! Îi era plin sufletul de o bucurie sfântă. Însă cu trecerea timpului observa şi atitudinea duşmănoasă a cărturarilor şi fariseilor față de Fiul său. Ea nu înțelegea de ce neamul ei nu-L recunoştea şi nu-L mărturisea pe Fiul ei ca fiind Fiul lui Dumnezeu. Acest adevăr pe care şi l-a asumat Mântuitorul şi l-a mărturisit oamenilor avea să-I aducă răstignitrea pe Cruce (Luca 4, 18).

Intrarea în Ierusalim a Domnului a fost momentul în care oamenii L-au primit în oraşul lor şi L-au mărturisit pe Iisus Hristos ca Mesia (Matei 21, 1-11; Marcu 11, 1-10; Luca 19, 29-44; Ioan 12, 12-19). „Iar mulțimile care mergeau înaintea Lui şi care veneau după El strigau zicând: Osana, Fiul lui David; binecuvâtat este Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus!” (Matei 21, 9). Mai mult, evanghelistul Ioan completează această mărturisire a mulțimilor – că Hristos este Mesia – şi cu aceea că este „Împăratul lui Israel!” (Ioan 12,13). Deşi „la intrarea triumfală în Ierusalim” era o bucurie generală, Mântuitorul şi Sfânta Sa Maică erau trişti. Ştiau că o parte din cei ce-L aclamă acum pe Domnul, peste câteva zile vor striga: „Răstigneşte-L!”

Din alaiul Mântuitorului făceau parte, pe lângă apostoli, şi grupul de femei „care urmaseră din Galileea pe Iisus, slujindu-I” (Matei 27, 55), grup care s-a constituit în jurul Fecioarei Maria, ea fiindu-le călăuzitoare şi povățuitoare.

Deşi Sfintele Evanghelii nu fac nici o mențiune din care să reiasă că Maica Domnului ar fi participat la „Cina cea de Taină”, Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă că erau

de faţă pentru slujire atât Fecioara Maria cât şi femeile ce o însoţeau.[137] „Domnul a încredinţat Maicii Sale neliniştile şi descurajarea femeilor care-L însoţeau, ca ele să o cinstească şi să o preamărească, şi ea să le mângâie şi să fie pentru ele înlocuitorul ostenelilor şi slujirii lor."

Prinderea Mântuitorului în grădina Ghetsimani, şi judecarea Lui în sinedriu şi apoi în pretoriu de către Pilat, a însemnat nu numai începutul pătimirilor Domnului, dar şi începutul durerilor Maicii Sfinte. Aceste dureri sunt descrise de Sfântul Maxim Mărturisitorul astfel: „Atunci Pilat a poruncit să fie răstignit. Această judecată a fost adusă la ştirea Maicii fără prihană. Înţelegeţi aici nepătrunsul sfinţeniei şi feciorieí sale, dar şi cel al iubirii sale pentru Fiul său şi deplina măsură a sfinţeniei sale, căci dintre toţi ceilalţi ucenici şi femei şi prieteni şi cunoştinţe care Îl urmaseră în suferinţă, unii L-au părăsit şi au fugit în clipa în care a fost prins, alţii s-au despărţit de El după cum este scris: «şi toţi cunoscuţii Lui şi femeile care-L însoţiseră din Galileea, stăteau departe» (Luca 23, 49), alţii L-au însoţit până la o vreme, după care s-au lepădat de El cu jurământ, ca apoi să plângă cu amar (Matei 26, 75). Însă slăvita şi binecuvântata şi adevărata Sa Maică... a arătat măreţia puterii şi a înţelepciunii sale, şi a acoperit toată înţelepciunea şi puterea nu numai a bărbaţilor şi a femeilor ce erau de faţă, ci şi a bărbaţilor şi femeilor din toată firea, din trecut şi din viitor...

Deşi nu era obişnuită cu zarva poporului... singura femeie fecioară, umbla însă pretutindeni fără teamă şi nu se despărţea nici măcar o singură clipă de Domnul preadorit şi Fiul său iubit, fiind legată trup şi suflet de El. Astfel, ea I-a urmat Lui încă de la începutul prinderii şi până la isprăvirea Patimii. A văzut totul şi a auzit cuvintele Sale. De aceea, cele mai multe din cuvintele rostite atunci şi din faptele

---

[137] *Ibidem*, p. 71.

săvârşite înainte şi după Răstignire, Fericita şi Preabinecuvântata le-a povestit Apostolilor şi celorlalți ucenici.”[138] Într-un lirism impresionant, folosind multe metafore, Sfântul Maxim încearcă să ilustreze modul în care Maica Domnului a trăit alături de Fiul ei drama Pătimirilor. Ea a căutat să-i fie mereu alături, să fie prezentă la toate etapele procesului la care a fost supus Fiul ei. Însă nu i s-a permis să fie de față nici când Mântuitorul a fost judecat de Ana şi Caiafa, şi nici în fața lui Ponțiu Pilat. „Dar cu mintea era înlănțuită de dulcele său Fiu şi de tot ceea ce El suferea. Inima ei era împovărată de faptul că toată lumea se întorcea într-un gând de la El, şi se făcea nefolositoare. Cei ce săvârşeau nedreptatea nu cugetau, şi au osândit la moarte Viața a toate... Atunci Împăratul şi Atotputernicul a fost socotit cu cei robiți, Cel Neatins a fost prins în legături şi din nou Maica Fecioară a rămas împreună cu Fiul şi Domnul Iisus, fiind chinuită şi răstignită împreună cu El în gândul ei. Cât de multe dureri şi suferințe nu s-au abătut atunci în inima ta pentru Fiul tău, Maică a lui Hristos! Câte lacrimi n-au căzut din ochii tăi când L-ai văzut pe Mântuitorul a toate cu mâinile legate la spate ca un răufăcător, pe slobozitorul celor duşi în robie... Şi pentru toate acestea inima Preacuratei Maici era amarnic frământată de val, căci aşa cum naşterea ei a fost mai presus de fire, aşa şi iubirea şi suferința ei erau negrăite şi nerostite.”[139]

Sfântul Maxim Mărturisitorul creionează tabloul Răstignirii Domnului, reliefând pe de-o parte că Cel răstignit era Fiul lui Dumnezeu, pe de altă parte reuşind să redea dimensiunile suferinței lui Iisus ca om. Aceste suferințe au uimit Puterile cerurilor, pe heruvimi, serafimi şi pe toți îngerii, dar au arătat şi răutatea oamenilor şi ura lor

---

[138] *Ibidem,* p. 72u.
[139] *Ibidem*, p. 72-74.

nemărginită împotriva Celui ce a venit spre mântuirea noastră. „A sosit şi ceasul chinului celui mare şi s-a înălțat crucea pentru a răstigni pe Împăratul îngerilor şi L-au răstignit pe Ziditorul oamenilor şi a toate, pe Stăpânul ce ține cele văzute şi cele nevăzute. Ah! Cum de a suferit aceasta pământul şi nu s-a prăbuşit? Cum a văzut aceasta cerul şi nu s-a ruşinat, când Cel ce şade pe scaunul heruvimilor şi e preamărit de serafimi, şi ale Cărui mâini sunt cerurile cerurilor, a fost spânzurat pe lemn între făcătorii de rele! Cel ce şade împreună cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt a fost răstignit cu josnicie, Cel ce a îmbrăcat lumina ca o haină a fost țintuit gol pe cruce, iar pentru veşmântul țesut de mâinile Sfintei şi Preacuratei Maici, ucigaşii au aruncat sorți."[140]

Implicarea Maicii Domnului în drama Răstignirii, în suferințele Fiului său, a fost una totală şi e descrisă ca atare de Sfântul Maxim Mărturisitorul. „Atunci, o, Maică a Domnului, în inima ta a pătruns sabia cum ți-a spus odinioară dreptul Simeon. Atunci au străbătut în inima ta piroanele bătute în mâinile Domnului, suferințele acestea te stăpâneau chiar mai mult decât pe Fiul tău Cel puternic între toți, căci El suferea de bună voie şi vestise tot ceea ce se va întâmpla cu El, şi dorea toate acestea tot atât de mult pe cât le voia atotputernicia Sa. El trebuia să-şi dea sufletul şi puterea Sa ca să le primească iarăşi înapoi cum spune Evanghelia (Ioan 10, 17), dar tu sufereai neasemănat, şi nu erai înştiințată neapărat de taina Patimii, şi mulțimea suferințelor şi rănilor treceau prin inima ta. Din rănile Sale nestricăcioase coborau picături de sânge, iar din ochii tăi coborau izvoare de lacrimi. Cum ai putut suferi vederea unui lucru atât de îngrozitor, dacă nu te-ar fi întărit harul şi

---

[140] *Ibidem,* p. 74.

puterea Domnului şi Fiului tău, încredințându-ți slava în milostivirea Sa...

Atunci toate făpturile uluite s-au cutremurat, dar Preasfânta Maică se tânguia încă şi mai mult de toate acestea şi nu se mângâia, ci ca în noaptea dintru începuturi era înconjurată de întristare şi de jale, şi dorea apropierea cuvântului Domnului ei milostiv şi smerit. Dar, din pricina mulțimii gloatei care o înconjura, ea nu se putea apropia şi stătea de-o parte şi se tânguia, îşi întindea mâinile, îşi lovea pieptul şi suspina din adâncul inimii şi încerca chinuri şi stropea pământul cu lacrimile."[141]

Deşi Sfintele Evanghelii n-au încercat să ne transmită sentimentele de durere ale Maicii Domnului, care suferea alături de Fiul său, nu este greu să înțelegem trăirile Maicii Sfinte în momentele acelea. Maica îndurerată plângea suferințele Fiului său, asistând neputincioasă la toate încercările prin care trecea Acesta: scuipări, batjocuri, loviri cu biciul, pălmuiri, pironirea pe cruce şi multe alte chinuri. Iar fiecare chin în parte era resimțit şi de Maica Domnului. Într-o formă crescândă, proporțional cu durerile Mântuitorului, creşteau şi durerile Maicii, pe care acelaşi Sfânt Părinte le descrie astfel: „iar când cei ce L-au răstignit şi au arătat toată răutatea țintuindu-L pe cruce şi luptătorii împotriva lui Dumnezeu s-au risipit, atunci Maica Sa îndoliată s-a apropiat de Fiul său cel dorit, dar ce limbă va putea rosti ceea ce a spus şi cum anume a stat în fața Lui? Cuvintele ei erau înecate în lacrimi şi înțelepciune, căci era Maică a Înțelepciunii, şi nu i-ar fi fost dat să spună sau să arate vreun lucru nepotrivit ci ea şi-a păstrat în rânduială, calm şi vrednicie, doliul ei atât de întemeiat. Se jelea cu amar pentru suferințele şi rănile dulcelui ei Împărat şi Fiu, şi slăvea îndelungă răbdarea Celui ce a suferit pentru noi şi S-a

[141] *Ibidem,* p. 74-76.

răstignit pentru noi, uimindu-se de toate acestea. Simţea nerecunoştinţa şi îndrăsneala omorâtorilor de Dumnezeu şi aş spune că plângea pentru pierzania lor şi spunea Domnului: «Ce este aceasta, Împăratul meu, Fiul meu şi Dumnezeul meu, ce este această îndelungă răbdare a Ta? Cum Te-ai numărat Tu, Cel fără de păcat, printre cei fărădelege? Cum porţi păcatele lumii împreună cu cei osândiţi, Tu, judecătorul viilor şi al morţilor? Care e adâncul unei asemenea smerenii, al unei asemenea neţineri de minte a răului şi al unei asemenea iubiri de oameni ca a tale? N-a fost de ajuns că, Dumnezeu fiind, Te-ai făcut om pentru noi? Atâtea osteneli, necazuri, încercări, prigoniri, pizmuiri, vrăjmăşii, mărturii mincinoase şi ocări, pe care de la naşterea Ta şi până acum le-ai suferit din partea evreilor spre izbăvirea oamenilor, nu erau oare de ajuns! Dar acum iată că Te-au pironit pe lemn!... O înfricoşătoare vedenie, cum pământul tremură şi nu le mai ţine pe cele de jos, cum luminătorii se întunecă şi nu mai ard, cum cerul se frământă şi aproape a căzut, cum îngerii tremură şi se supun şi nu răstoarnă lumea! Dar e vădit că toate acestea se întâmplă din milostivirea şi îndelunga Ta răbdare, Fiul meu şi Dumnezeul Meu, şi că totul e sub puterea Ta şi că Tu nu îngădui să vină asupra lumii ceea ce a venit în timpul lui Noe (Facere 8, 21). Fiul meu, nu se poate să sufăr eu în locul Tău chinurile Tale? Vai, de s-ar putea ca rănile Tale să fie asupra mea? Vai, ca în locul Tău să primesc moartea?»”[142]

Zbuciumul Fecioarei Maria era mare. Ea nu plângea deznădăjduită că Fiul său murea în chinuri pe cruce, ci plângea durerile Lui cele mari. Ea ştia mai dinainte că toate acestea urma să le pătimească iubitul său Fiu, fiindcă Acesta îi prezise tot ce avea să I se întâmple. Ea nu plângea moartea Fiului său ca pe o moarte obişnuită, fiindcă ştia că Fiul ei va

---

[142] *Ibidem*, p. 77-78.

învia ca un Dumnezeu. Ea plângea pentru că Fiul său suferea şi pe ea o durea sufletul de durerile iubitului său Fiu.

În acest imens ocean de suferință a venit şi o mângâiere: purtarea de grijă a Fiului pentru mama Sa, după ce El va învia şi se va înălța la ceruri. „În timp ce neprihănita şi nefericita Maică jelea în astfel de tânguiri, Domnul Cel milostiv şi bogat în milă o privea cu blândețe şi, văzându-l lângă El pe ucenicul cel iubit şi plin de iubire față de Domnul şi Învățătorul său, El, Înțelepciunea Însăşi, şi-a deschis gura şi El, milostivirea, a spus câteva cuvinte cum îi îngăduia clipa aceea, şi a privit la ucenicul cel iubit, care mai mult decât toți ceilalți ucenici a arătat credincioşie şi iubire pentru Împăratul şi Domnul său, şi tăria şi duioşia inimii. Căci toți ceilalți fugiseră, el singur stătea lângă cruce fără a se putea despărți de ea. De aceea, Domnul a spus Maicii Sale binecuvântate: «Femeie, iată Fiul tău! Apoi a spus ucenicului Său: Iată mama ta!» (Ioan 19, 26-27). Maicii Sale fecioare îi dă în dar din nou un fiu feciorelnic, şi l-a dat în locul Său, nu ca să se lepede El Însuşi de grija Maicii Sale preacurate – să nu fie! – , ci ca să o mângâie pe mama Sa cu o mângâiere văzută. Dar, în chip nevăzut, El Însuşi se îngrijea de mama şi de ucenicul Său şi de toți cei ce nădăjduiau în El, şi a dat-o pe aceasta ucenicului în schimbul iubirii şi sincerității sale, pentru că el era acolo în ceasul patimii Sale... şi i-a aşezat ca mamă pe sfânta Sa Maică şi Împărătească. Când ucenicul a auzit acesta, a dus-o în casa sa din Sion, despre care s-a scris aici, şi o slujea după cuviință cu harul lui Hristos.”[143]

Deşi chinurile şi moartea Fiului său i-au pricinuit atâtea dureri, „căci acum era şi ea aproape moartă, văzându-şi Fiul mort”, Maica s-a întărit şi s-a ocupat de cele de îngropare. „Şi gemând puțin, cum se cuvenea, a rostit

[143] *Ibidem*, p. 78-79.

cuvintele tânguirii sale. Şi numaidecât întreaga sa grijă a fost atunci îngroparea trupului Celui de viață făcător, căci nu putea suferi ca El să rămână spânzurat astfel sub loviturile, ocările şi chinurile vrăşmaşilor Săi. Ea a dorit să-I găsească un adăpost potrivit, pentru trupul dătător de viață. De aceea a străbătut tot locul căpățânii (Golgota), întărită de harul trupului mort al Celui de viață făcător... Sub călăuzirea harului, a găsit, aşadar, destul de aproape de cruce, un mormânt frumos şi în jurul său o grădină roditoare. «Mormântul era gol şi nou», şi de curând săpat în stâncă, după cum ne învață Sfânta Evanghelie, «în care nu mai fusese nimeni îngropat» (Ioan 19, 41), şi aştepta trupul nou, pe Domnul şi Dumnezeul a toate...

Când Sfânta Maică a Domnului a văzut locul apropiat şi potrivit şi mormântul frumos şi nou în care se putea păstra în chip cuviincios trupul nestricăcios, ea a întrebat şi a aflat că era al lui «Iosif, el însuşi ucenic al lui Iisus, dar în ascuns de frica iudeilor» (Ioan 19, 38).”[144]

Deşi Sfântul Evanghelist Ioan a fost martor al acestor evenimente, el le relatează foarte sumar: „După acestea Iosif din Arimateea, fiind ucenic al lui Iisus, dar într-ascuns, de frica iudeilor, a rugat pe Pilat ca să ridice trupul lui Iisus. Şi Pilat i-a dat voie. Deci a venit şi a ridicat trupul Lui. Şi a venit şi Nicodim, cel care venise la El mai înainte noaptea, aducând ca la o sută de litre de amestec de smirnă şi aloe. Au luat deci trupul lui Iisus şi l-au înfăşurat în giulgiu cu miresme precum este obiceiul de înmormântare la iudei” (Ioan 19, 38-40).

Însă Sfântul Maxim Mărturisitorul completează aceste informații menționând că Maica Domnului i-a cerut lui Iosif din Arimateea mormântul pentru Fiul său şi tot ea l-a trimis pe Iosif la Pilat să ceară trupul Domnului Iisus.

---

[144] *Ibidem*, p. 81-82.

„Printr-un singur cuvânt ea l-a făcut pe Iosif să afle cât de mult i se potrivea Maicii Cuvântului să fie şi Mamă a Înțelepciunii. Ea nu a cerut numai mormântul lui Iosif, pentru că ştia că acest lucru îi era uşor şi chiar plăcut să-şi dea mormântul său Învățătorului iubit, şi să-l țină ca pe o comoară, dar l-a înştiințat să meargă el însuşi să-L preia şi să-L păzească, fiindcă acest lucru era cu anevoie atunci, şi cerea mare îndrăzneală. Dar Iosif era un om bogat şi cinstit, cunoscut al lui Pilat. Sfânta Născătoare de Dumnezeu l-a chemat şi i-a spus: «Prietene, iată că ura şi nebunia strânsă a duşmanilor şi iscoditorilor față de Dumnezeu şi Împăratul Hristos, Fiul meu, au ajuns la capătul lor!... Arată acum slujirea ta față de Dumnezeu şi iubirea şi sinceritatea față de Învățătorul şi Împăratul tău, precum şi mângâiere tânguirii şi doliului meu! Intră la Pilat şi cere trupul ce spânzură pe cruce şi păzeşte cu de la tine putere mormântul care este al tău, şi cu puțină îndrăzneală vei strânge Comoara lumii!... Fii acum mai tare decât ceilalți ucenici şi mai adânc! Căci unii dintre ei s-au rupt cu totul, iar alții au fugit şi stau departe. Numai eu, cea slabă şi străină, cu un singur ucenic, am rămas strâmtorată în mijlocul unor asemenea fiare... Fie ca Însuşi Împăratul şi Fiul meu să-ți slujească drept călăuză».

Aşa înțeleapta şi binecuvântata între femei l-a întărit pe Iosif şi l-a trimis la Pilat. El a intrat la Pilat, şi îndrăzneala şi înțelegerea i-au fost date de către Domnul, iar el a cerut trupul lui Hristos. Nu s-a mai temut nici de putere, nici de mânia iudeilor. De aceea a dobândit dorirea inimii sale, a cerut şi a primit.”[145]

[145] *Ibidem*, p. 83-84.

Coborârea de pe cruce a Mântuitorului şi punerea în mormânt

Sfântul evanghelist Matei relatează foarte sumar în Evanghelia sa (27, 59-61) cum Iosif din Arimateea a coborât trupul Domnului Iisus de pe cruce, l-a înfăşurat în giulgiu de in şi l-a pus în mormânt. Erau de faţă, pe lângă Maica Domnului şi evanghelistul Ioan, şi Maria Magdalena şi cealaltă Marie. Sfântul evanghelist Marcu, în Evanghelia sa (15, 47), specifică că „cealaltă Marie" era „Maria, mama lui Iosif", deci Maria lui Cleopa. Sfântul evanghelist Ioan, în Evanghelia sa (19, 38-42), în calitate de martor ocular, ne furnizează mai multe amănunte despre coborârea de pe cruce a Mântuitorului şi punerea în mormânt. El semnalează prezenţa la aceste evenimente şi a lui Nicodim „cel care venise la El mai înainte noaptea (Ioan 3, 1u), aducând ca la o sută de litre de amestec de smirnă şi aloe". Trupul Domnului Iisus a fost luat de pe cruce şi aşezat pe o piatră şi uns cu miresme.[146] Apoi a fost înfăşurat în giulgiu „precum este obiceiul de înmormântare la iudei" (Ioan 19, 40) şi aşezat în mormânt.

Sfântul Maxim Mărturisitorul întregeşte tabloul îngropării Domnului redând şi durerea şi plângerea Maicii Sfinte. „Atunci Maica binecuvântată a suferit împreună cu

[146] Piatra ungerii se găseşte şi azi în faţa mormântului Mântuitorului. Este în permanenţă umedă de mirul ce izvoreşte din ea. Pelerinii se închină şi sărută această piatră, apoi îşi ating degetele de ea şi se miruiesc pe faţă şi pe mâini.

Iosif în clipa coborârii de pe cruce a Împăratului şi Fiului ei. A umplut pământul cu lacrimi şi a primit în mâinile sale pe Cel ce fusese coborât... a îmbrăţişat mădularele rănite cu milă, a vărsat lacrimi şi cu ele a spălat sângele de pe răni şi a plâns cu durere dulceaţa dorită a îngerilor şi a oamenilor. Dar atunci când a fost dat jos de pe lemn şi trupul cel mai înalt decât cerurile a atins pământul, atunci a căzut la pământ şi L-a spălat cu lacrimile sale cele mai arzătoare, arătând în cuvinte dumnezeieşti lauda îngropării. «O, săvârşire a tainei celei înfricoşătoare! O, descoperire a sfaturilor din veac ascunse! O, moarte mai minunată decât întruparea! Fără suflet zace Ziditorul sufletelor, ca un mort odihneşte Dăruitorul mântuirii tuturor, fără cuvânt e Cuvântul Tatălui Care a zidit toată firea cuvântătoare, fără mişcare sunt ochii stinşi ai Celui care prin cuvântul şi mâna Sa a pus în mişcare tot ce se mişcă, la vederea căruia se topesc munţii... Vai, unde e frumuseţea Ta, Fiul meu şi Dumnezeul meu? Unde e înfăţişarea Ta mai frumoasă decât a tuturor fiilor oamenilor, Care ai aşezat orice frumuseţe pe pământ, Tu Care eşti dulceaţa dorită de toţi... Arată acum puterea Ta, grăbeşte-Te şi vino în ajutorul nostru! Ştiu cu adevărat că vei învia şi vei avea milă întâi de Maica Ta, apoi de acest Sion şi Ierusalim, care a păcătuit atât de tare, în care vei chema toate neamurile păgâne şi vei zidi templul Bisericii celei vii, din păgâni. Dar fericită va fi ziua în care mă vei face să aud din nou glasul Tău dulce, în care voi vedea chipul Tău dumnezeiesc de frumos şi în care mă voi umple de harul Tău dorit. Fericită va fi clipa în care Te voi vedea limpede, Dumnezeu adevărat şi Domn al celor vii şi al celor morţi.»"[147]

Sfântul Maxim afirmă apoi că după ce „Iosif şi Nicodim au împlinit după cuviinţă această slujire, au părăsit

[147] *Ibidem*, p. 84-85.

mormântul, ei şi cu ceilalți ce erau împreună cu ei. Însă Sfânta şi Precurata Maică a Domnului a rămas singură acolo, şi ea vedea cu ochiul treaz al sufletului şi al trupului, şi-a plecat genunchii şi se ruga neîncetat, chemând şi aşteptând strălucirea cea dulce a luminii Învierii."[148]

[148] *Ibidem* p. 86.

Învierea Domnului

În mod cu totul surprinzător, Sfintele Evanghelii nu ne furnizează nici o informație despre Maica Domnului din timpul Învierii, şi nici din perioada imediat următoare. După cum ne-a transmis Sfântul Maxim Mărturisitorul, Fecioara Maria a rămas permanent alături de Fiul său pe parcursul pătimirilor, morții şi îngropării Sale.

Ce-a făcut Maica Sfântă după punerea în mormânt a Mântuitorului? Răspunsul ni-l dă acelaşi Sfânt Părinte: „Dar Maica fără prihană nu se despărțea de mormânt... A văzut marele cutremur care i-a trezit pe cei ce dormeau dintru început şi a rostogolit piatra şi mai apoi din nou trezirea străjilor şi intrarea lor în cetate. Toate acestea n-au putut să le vadă femeile care s-au dus şi care s-au întors mai apoi, dar Fericita Maică a Domnului, robită de dragostea Fiului ei, şi care a rămas fără să se despartă de mormânt, a fost martorul ocular la toate acestea şi a văzut şi slăvita Sa Înviere. Căci celelalte femei au văzut şi ele piatra rostogolită şi îngerul aşezat pe ea, dar când şi cum anume a avut loc aceasta n-au ştiut. Singură Maica preacurată a Domnului, ce a stat acolo, a ştiut toate. De aceea, înaintea tuturor, ea a primit vestea Învierii şi a fost socotită vrednică să vadă înaintea tuturor pe Domnul şi Fiul ei, vedere dumnezeiesc de frumoasă şi înălțimea tuturor bunătăților dorite, şi a auzit vocea Sa dulce şi a crezut tuturor tainelor providenței Sale, mai întâi pe cele ale Întrupării Sale, iar acum pe cele ale Învierii Lui. Nu numai pentru că a fost Maica preacurată şi sfântă, ci şi pentru că a rămas cu sârguință împreună cu El în ceasul pătimirii şi a suferit alături de El şi a primit apoi de la

El puterea sufletească de a nu muri împreună cu El. De aceea, ea este vie împreună cu El şi preamărită cu El. Astfel, deci, preasfânta Maică a Domnului a văzut înaintea tuturor Învierea Fiului său. Ea a făcut-o cunoscută ucenicilor Săi, vestindu-o mai întâi mironosiţelor.”[149]

Se naşte o altă întrebare: De ce autorii Sfintelor Evanghelii n-au menţionat acest lucru? De ce n-au adăugat mărturia Maicii Sfinte despre Învierea Domnului celorlalte mărturii ale apostolilor şi femeilor mironosiţe? Sfântul Maxim Mărturisitorul răspunde: „Dacă în istoria Învierii evangheliştii n-au pomenit nimic de aceasta, anume ei au lăsat deoparte în scris mărturia Maicii pentru crezare, şi ca nimeni să nu scoată un pretext de necredinţă din vederea Învierii rostită de către mamă. Pentru toate acestea, ei n-au pomenit nimic despre aceasta, ci au istorisit cele spuse de celelalte mironosiţe.”[150]

Şi atunci, ca şi acum, o mărturie venită din partea unei mame într-un miracol de asemenea dimensiune – Învierea Fiului său – ar fi fost privită cu neîncredere şi ar fi fost considerată mai mult decât părtinitoare. Mai mult, s-ar fi creat suspiciunea că mărturiile apostolilor, mironosiţelor şi celorlalţi ucenici ar fi fost influenţate de Maica Domnului. De aceea, evangheliştii au păstrat sub tăcere mărturia Maicii Sfinte despre Învierea Fiului ei.

[149] *Ibidem*, p. 88.
[150] *Ibidem*, p. 88.

Maica Domnului după Înălțarea Fiului său la ceruri

Ce s-a întâmplat cu Maica Sfântă după Înviere? S-a liniştit deplin. Făgăduința pe care i-a făcut-o Fiul său că „a treia zi va învia” (Matei 16, 21) s-a împlinit şi în plus, ea a fost martoră la acest mare eveniment. „Astfel, Sfânta Născătoare de Dumnezeu a văzut cu ochii săi Învierea Fiului şi Împăratului ei şi s-a umplut de bucurie şi a plecat de aici la casa ucenicului iubit, aşteptând ceasul înălțării lui Hristos. Or, această casă era Sionul, căci Evanghelistul Ioan şi-a vândut partea părintească şi averile pe care le avea în Galileea după moartea lui Zevedei, tatăl său, şi a cumpărat la Ierusalim casa din Sion, în care a primit-o pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu după porunca Domnului şi Învățătorului său, şi i-a slujit. Din pricina acestei case a ajuns cunoscut arhiereului (Ioan 18, 15), cum se spune în Evanghelie, şi ucenicii erau adunați în această casă de frica iudeilor. Aici s-a arătat Domnul intrând prin uşile încuiate după Înviere (Ioan 20, 19). Tot aici, după opt zile, l-a mulțumit şi pe Toma arătându-i urmele cuielor (Ioan 20, 27). Aici ucenicii au săvârşit după Înălțarea Domnului cele dintâi taine ale sfintei mese şi aici Sfânta Născătoare de Dumnezeu locuia ... şi aştepta Înălțarea Lui, căci aceasta era încheierea Iconomiei şi vieții Sale pe pământ. Or, de la Înviere şi până la Înălțare, Domnul S-a arătat de mai multe ori preasfintei Sale Maici atunci când a voit, mângâind-o nu doar o dată, după cum a binevoit.”[151]

[151] *Ibidem*, p. 88-89.

La Înălţarea la cer a Domnului pe muntele Eleonului, alături de ucenici a fost de faţă şi Fecioara Maria. „După ce i-a dus afară până spre Betania şi, ridicându-şi mâinile, i-a binecuvântat (Luca 24, 50). Acolo era şi Sfânta Născătoare de Dumnezeu, căci se cuvenea întru totul ca şi ea să fie acolo, pentru că aşa cum în vremea Patimii inima sa fusese zdrobită mai mult decât a tuturor celorlalţi, dar rămăsese în picioare nedespărţită de El, tot aşa să vadă şi slăvita Sa Înviere şi să se umple de bucurie."[152]

Sfântul Evanghelist Luca, în a doua sa carte, Faptele Apostolilor, ne mai furnizează, din perioada de după Înălţarea Domnului, două informaţii privitoare la Maica Sfântă, care-şi petrecea viaţa în rugăciune împreună cu ucenicii Domnului: „Toţi aceştia, într-un cuget, stăruiau în rugăciune împreună cu femeile şi cu Maria, mama lui Iisus şi cu fraţii Lui" (F. Ap. 1,14).

Cea de-a doua informaţie e legată de momentul Pogorârii Sfântului Duh peste apostoli: „Şi când a sosit ziua cincizecimii, erau toţi împreună în acelaşi loc. Şi din cer, fără de veste, s-a făcut un vuiet, ca de suflare de vânt ce vine repede, şi a umplut toată casa unde şedeau ei. Şi li s-au arătat, împărţite limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei" (F. Ap. 2, 1-3). În mijlocul lor era Maica Domnului.

Sfântul Maxim completează aceste informaţii spunând: „După Înălţarea lui Hristos, ea a fost cea care săvârşea tot binele, comoara tuturor celor bune. Şi aşa cum ea însăşi era pilda şi călăuza celor bune, tot astfel, după înălţare, Sfânta Mamă a lui Hristos a fost pildă bărbaţilor şi femeilor şi călăuza oricărui lucru bun, cu harul şi ajutorul slăvitului ei Împărat şi Fiu. De aceea, ea le-a rânduit atunci Sfinţilor Apostoli postul şi rugăciunea, iar ei s-au întărit în

[152] *Ibidem*, p. 89.

post şi rugăciune şi cerere până când s-au împlinit cincizeci de zile şi s-au umplut de harul Duhului Sfânt, Mângâietorul sufletului. De atunci aceşti vrednici Apostoli au ieşit propovăduind Evanghelia şi răspândind cuvântul vieţii în Ierusalim şi în toată Iudeea, iar după puţină vreme până la marginile pământului, unde le poruncea lor Duhul Sfânt."[153]

Ce s-a întâmplat cu Maica Domnului după înălţarea Fiului său la ceruri şi după Pogorârea Duhului Sfânt? Sfântul Maxim răspunde: „...atunci când Apostolii s-au împrăştiat în lumea întreagă, Sfânta Maică a lui Hristos, ca Împărăteasă a tututor, în mijlocul lumii întregi, în Ierusalim, locuia în Sion împreună cu Apostolul iubit, care-i fusese dat drept fiu din partea Domnului Iisus Hristos.

Ea a trimis pe ceilalţi ucenici ca să propovăduiască celor de departe şi celor de aproape. Însă ea, rămânând în cetatea împărătească din Sion, singură suferea din nou necazuri şi atacuri din pricina Fiului ei... şi sporea încercările postului şi rugăciunea. Nu se despărţea de mormântul Domnului, ci acesta era locul său de căpătâi, perna ei era piatra, alergările ei erau rugăciunile şi vedeniile Fiului ei, masa ei erau laudele Lui, hrana ei erau istoriile, povăţuirile şi învăţămintele patimii Domnului, băutura şi baia ei erau lacrimile, odihna şi desfătările ei erau îngenuncherile; căci se spune de către povăţuitori adevăraţi, şi a ajuns până la noi, că din pricina neîncetatelor ei îngenunchieri mâinile sale sfinte, mâinile cu care odinioară primise în braţe pe Domnul născut din ea mai presus de fire, se făcuseră deosebit de aspre. Acum ea se ruga şi cerea din nou... în urma Împăratului, Fiului ei, ea a rămas prin El lucrătoarea, călăuza şi împărăteasa tuturor credincioşilor şi celor ce nădăjduiesc în numele său... Ea le era o mângâiere şi un imbold în înfăptuire, în încercări şi în dărnicia faţă de

---

[153] *Ibidem*, p. 90.

toți... Dar nu era numai un îndemn şi o povățuitoare în răbdare şi îndurare pentru fericiții Apostoli şi pentru ceilalți credincioşi, ci ea era părtaşă cu gândul la lipsurile, chinurile şi robia ucenicilor Domnului. Şi suferea împreună cu ei aşa cum luase parte la patima Fiului său prin junghiurile inimii. Tot aşa şi acum, ea mângâia prin lucrarea ei pe ucenicii săi vrednici, tot atât cât îi întărea prin cuvânt, dându-le lor drept exemplu patima Împăratului şi Fiului ei."[154]

La puțin timp după ieşirea Apostolilor la propovăduire, evreii au început să-i persecute pe aceştia, aruncându-i în închisoare (F. Ap. 4, 1u). Apoi persecuțiile s-au înăsprit şi evreii l-au ucis cu pietre pe arhidiaconul Ştefan în anul 36 (F. Ap. 7, 59) şi apoi pe apostolul Iacob al lui Zevedei, fratele lui Ioan, în anul 44 (F. Ap. 12, 2). Toate aceste suferințe şi chinuri au „străpuns inima Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Şi ea a fost martirizată împreună cu ei prin durerea inimii şi plânsul lacrimilor sale."[155]

Duşmanii lui Hristos şi ai credinței creştine au încercat de bună seamă s-o persecute şi pe Fecioara Maria, pentru că au observat că ea era în mijlocul creştinilor, întărindu-i în aceste vremuri tulburi. Sfântul Maxim ne-a transmis nişte amănunte legate de o tentativă de persecuție împotriva Maicii Domnului. „Adeseori (iudeii) se adunau şi voiau să arunce cu pietre în casa în care locuia Sfânta Maică a Domnului, dar puterea lui Hristos le strica planurile. Odată însă, fiii mâniei au strâns o adunare a pierzaniei... aceşti omorâtori ai lui Dumnezeu necredincioşi au hotărât să dea foc casei în care locuia comoara vieții, Maica Domnului Iisus Hristos, şi să o radă de pe fața pământului. Au luat în mâini foc, pietre, răngi de fier smulse din ziduri. Au înconjurat cetatea lui Dumnezeu cu gloata lor şi cu urletele

[154] *Ibidem*, p. 92-93.
[155] *Ibidem*, p. 93.

lor, dar n-au putut să o atingă căci sfânta cetate se făcea încă şi mai puternică, căci despre ea a spus Proorocul: «Lucruri preaslăvite s-au grăit despre tine, cetatea lui Dumnezeu» (Psalm 86, 3). Căci focul s-a întors împotriva lor şi a ars pe mulți dintre cei necredincioşi, ciocanele şi rângile au căzut în țărână şi planul lor ticălos s-a nimicit. Durerea s-a întors asupra lor şi minciuna lor a căzut asupra capului lor, şi sabia le-a străpuns inima şi a zdrobit arcul lor după cum iadul a înghițit de vii cu furie un mare număr dintre ei. Toți credincioşii au văzut acesta şi au lăudat pe Hristos... atunci au avut loc asemenea minuni şi duşmanii şi potrivnicii lui Hristos şi ai Maicii Sale au fost după dreptate loviți, necredincioşii n-au mai îndrăznit să uneltească aşa ceva, şi Sfânta Fecioară şi Maica Domnului n-a mai fost disprețuită de ei, ci o priveau cu respect şi de departe i se închinau cu frică. Au uitat nebunia lor lipsită de rânduială, nu numai din pricina minunilor săvârşite atunci, şi a loviturilor aduse pe drept cuvânt împotriva lor, ci, din zi în zi, din pricina minunilor săvârşite de harul şi mijlocirea ei. Căci demonii erau alungați, bolnavii de nevindecat erau vindecați, şi zeci de mii de semne şi minuni se săvârşeau prin ea. Cu toate aceste minuni, de pe fața ei strălucea lumina şi slava şi harul se revărsa asupra credincioşilor, iar asupra vrăjmaşilor frica şi teama, căci Hristos şi Împăratul a toate, Fiul ei, o preamărea pe Maica Sa fără prihană şi sfântă şi făcea casa ei de neatins pentru toți vrăjmaşii şi atacatorii, iar prin harul şi mijlocirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, poporul celor credincioşi sporea şi se înmulțea, iar credința creştinilor se întărea.”[156]

După Pogorârea Sfântului Duh, Apostolii „s-au întărit cu putere de sus” şi au început să vestească cuvântul Evangheliei în toată lumea, conformându-se poruncii

[156] *Ibidem,* p. 96-97.

Mântuitorului: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Matei 28, 18-20).

Istoricul bisericesc Eusebiu de Cezareea ştie de la Origen, iar acesta ştia din tradiție, că Apostolii şi ucenicii lor s-au împrăştiat în toată lumea, răspândind credința creştină. Prezentând aria de misiune a Apostolilor în lumea păgână, I. Rămureanu a spus despre apostolul Ioan al lui Zevedei: „Se crede că Ioan a trebuit să rămână în Ierusalim până la moartea Sfintei Fecioare Maria, pe care Mântuitorul a lăsat-o în grija lui, sau poate chiar până la începutul războiului iudaic în anul 66.”[157]

O veche Tradiție bisericească spune că înainte de a se răspândi la propovăduire în lume, Apostolii au tras sorți, şi împreună cu ei şi Maica Domnului, ca să ştie fiecare unde vor vesti cuvântul Evangheliei. Maicii Domnului i-au căzut sorți să propovăduiască în Țara Ivirului,[158] iar apostolului Ioan în Asia Proconsulară, îndeosebi în capitala acesteia, Efes. Se naşte întrebarea: a ieşit Maica Domnului la propovăduire în afara perimetrului Țării Sfinte? Sau l-a însoțit pe Evanghelistul Ioan în misiunea de apostolat în Asia? Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus în acest sens: „Atunci Sfânta Împărătească i-a spus prin harul lui Hristos (lui Ioan): «Nu mi se pare cuvenit, fiule, ca prietenii şi frații tăi să meargă să propovăduiască numele lui Hristos, Fiul şi Dumnezeul meu, şi să facă ucenici printre neamurile păgâne, iar tu să rămâi fără să faci nimic din pricina grijii tale față de mine. De altfel eu şovăi să mă despart de tine altfel decât prin bunăvoirea Domnului, care a poruncit să

[157] I. Rămureanu, *Întemeierea Bisericii. Activitatea Sfinților Apostoli şi a ucenicilor lor*, în *Istoria Bisericească Universală*, manual, vol. I, Bucureşti, 1975, p. 47.

[158] V. Bacoianis, *op. cit.*, p. 73.

fim împreună. Acum însă, du-te, pleacă şi tu în țara care ți-a fost poruncită şi eu voi veni împreună cu tine, ca să se împlinească şi una şi cealaltă, propovăduirea ta şi locuirea mea nedespărțită de tine!» Aşa a poruncit ea ucenicului iubit şi a plecat împreună cu el să meargă şi să propovăduiască, iar Maria Magdalena şi celelalte mironosițe au plecat şi ele împreună cu ea.

Atunci Domnul şi Fiul Cel milostiv S-a arătat într-o vedenie şi i-a poruncit să schimbe drumul. Totuşi, pentru ucenicul iubit a poruncit ca el să se ducă, dar să meargă şi mironosițele împreună cu el ca sprijin şi ca să slujească... Iar, în al doilea rând, a poruncit (ca Maica Domnului) să se întoarcă, pentru ca cinstea ei să fie deosebită, şi nu unită de cea a Apostolilor, şi pentru ca să conducă poporul credincios şi Biserica din Ierusalim, de care s-a îngrijit împreună cu Iacov, fratele Domnului, ce fusese aşezat acolo episcop... Şi aşa a venit din nou la Ierusalim şi locuia în casa lui Ioan. Însă Teologul şi Evanghelistul a plecat după porunca Domnului spre Efes, cetatea pământului Asiei."[159] Tot în acest paragraf, Sfântul Maxim precizează gradul de rudenie al Fecioarei Maria cu Iacob, fratele Domnului: „Însă după plecarea lui Ioan Evanghelistul, fericitul Iacob, fiul lui Iosif, numit şi fratele Domnului, a purtat de grijă şi a slujit-o pe Sfânta Maică a lui Hristos, dată fiind marea sa bunăvoință... Şi a ajuns întâiul episcop al Ierusalimului. El a purtat de grijă şi a slujit-o pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu în locul lui Ioan Evanghelistul."[160]

Noi ne raliem însă părerii lui I. Rămureanu care a spus că Ioan Evanghelistul n-a plecat din Ierusalim până la Adormirea Maicii Sfinte, având în vedere porunca pe care i-a dat-o Mântuitorul când se afla pe cruce: „Fiule, iată

[159] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.,* p. 93-94.
[160] *Ibidem*, p. 94.

mama ta!” (Ioan 19, 27), cu alte cuvinte să aibă grijă de ea. Sfântul Ioan nu putea să rişte nici s-o ia pe Maica Domnului ca însoțitoare în misiunea de apostolat, având în vedere primejdiile cu care se confruntau Apostolii în lucrarea de propovăduire.

Dar cum a ajuns Maica Domnului pe muntele Athos? Sau altă întrebare: a locuit Maica Domnului în Efes? Într-un articol apărut în anul 1926 în „Noua revistă bisericească”[161], cu titlul „Primele aşezări la Athos”, Stoica Nicolaescu vorbeşte şi despre venirea Maicii Domnului în muntele Sfânt. „În ce priveşte începutul creştinismului pe Athos, se păstrează într-un vechi manuscris aflat în biblioteca Mănăstitrii Sfântul Pavel următoarea minunată şi prea frumoasă legendă care spune:

După Înălțarea Domnului la ceruri, Apostolii se găseau pe Sion, adunați laolaltă cu Maica Domnului, în ascultare, după cuvântul Mântuitorului[162] care le zisese să aştepte şi să nu se depărteze de Ierusalim. Stând astfel, ei au tras la sorți, ca să vadă cui şi în ce parte sau țară îi va cădea să propovăduiască cuvântul Domnului. Sorțul era tras de însăşi preacurata, preacinstita şi nevinovata Născătoare de Dumnezeu, Maria. La urmă, Maica Domnului a tras la sorț şi pentru sine şi i-a căzut să predice în țara Ivirului (Gruzia). Dar, pe când cugeta să plece acolo, i s-a arătat îngerul Domnului şi i-a zis: Bucură-te, Fecioară Marie! Țara aceasta se va sfinți şi ea mai apoi, însă, pentru moment, ai o altă chemare pe care Însuşi Domnul ți-o va arăta ție. Între timp, Preasfânta află că Lazăr, cel înviat a patra zi din morți, acum episcop în insula Cipru, doreşte mult s-o vadă, dar că el se

[161] *Noua revistă bisericească*, Anul 7, nr. 10-12 ian.-mar., 1926.

[162] Considerăm că „ipoteza” conform căreia Maica Domnului ar fi locuit la Efes este legată de faptul că aici în cadrul Sinodului III ecumenic Fecioara Maria a fost proclamată „Născătoare de Dumnezeu” şi „Pururea Fecioară”.

teme să vină la Ierusalim din pricina prigoanei din partea evreilor. Dacă auzi de aceasta, Maica Domnului îl vesti ca să nu încerce acest lucru, ci mai degrabă să caute a-i trimite o corabie, căci ea se va duce la dânsul să-l vadă. Primind această ştire, cu mare bucurie Lazăr a şi trimis corabia dorită. Şi Maica Domnului, luând cu sine pe unul dintre apostoli, pe Ioan cel fără de prihană, a mers pe mare şi a schimbat calea corabiei, mânând-o în portul lui Climent din Athos.

Pe atunci, în Athos trăiau mulți locuitori din părțile Macedoniei, aşa-numiții taconi, veniți aici din părțile Tesaliei, apoi tracieni şi eleni. Toți aceştia se închinau la idoli. Corabia oprindu-se la țărm cu preacinstita, precurata şi nevinovata Născătoare de Dumnezeu, o straşnică detunătură s-a produs, zguduind muntele, în semn de prevestire, dar şi frumoasă primire a ei. Atunci toți idolii de acolo s-au prăbuşit la pământ şi s-au sfărâmat, iar oracolele lor au pierit. O voce puternică s-a auzit în tot muntele, glăsuind: Ieşiți, voi oameni din Athos, la țărmul mării întru întâmpinarea împărătesei cerului şi a pământului şi vă închinați ei de aici înainte. Apoi, cu toții, numai ce zburară ca roiul de albine în portul lui Climent şi au întâmpinat pe Maica Domnului, căzând în genunchi şi închinându-se ei... Iar preacurata, povestindu-le cu drag de preiubitul său Fiu şi Dumnezeu, de naşterea Lui, de viața şi patimile câte a pătimit pentru mântuirea lumii, de sfânta Lui înviere şi înălțare la ceruri şi de toată bună lucrarea întru fericirea lumii, crezură cu toții şi se rugară să fie botezați şi ei într-un sfânt numele Lui. Şi Maica Domnului i-a botezat şi i-a binecuvântat cu drag şi le-a zis lor: acesta e locul ce mi l-a ales drag Fiul şi Dumnezeul meu Hristos şi va fi de-a pururea al meu de aici înainte, iar eu voi fi apărătoare şi fierbinte mijlocitoare pentru cei ce vor crede şi se vor

povățui de Duhul Sfânt, întru iertarea greşelilor lor față de Dumnezeul cel prea puternic."[163]

Alte surse atonite menționează că în aceste împrejurări Maica Domnului a rostit următoarea rugăciune: „Fiule şi Dumnezeul meu, binecuvintează locul acesta pe care mi l-ai dat ca moştenire! Varsă-ți mila Ta peste el şi-l păzeşte nevătămat până la sfârşitul veacurilor, precum şi pe cei ce se vor sălăşlui în el, pentru numele Tău cel Sfânt şi al meu. Şi le iartă lor păcatele pentru mica osteneală şi nevoință ce o vor face, umple-i pe ei de toate bunătățile în veacul acesta, iar în cel ce va să fie viață veşnică dăruindu-le. Preaslăveşte acest Munte mai mult decât oricare alt loc şi fă-l să strălucească prin tot felul de minuni. Umple-l pe el cu nevoitori din toate neamurile de sub cer care cheamă numele tău, şi înmulțeşte lăcaşurile lor de la un capăt până la celălalt. Izbăveşte-i pe ei de munca cea veşnică şi păzeşte-i de toate ispitele văzuților şi nevăzuților vrăjmaşi, de toate eresurile şi întăreşte-i în credința ortodoxă.

Şi astfel rugându-se Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, a auzit din cer un glas spunându-i: «Toate câte Mi le-ai cerut, Maica Mea, ți le voi împlini întotdeauna, dacă şi aceştia vor păzi poruncile Mele. De acum înainte locul acesta va fi moştenirea şi Grădina ta, rai şi liman de mântuire tuturor celor care vor să se mântuiască, precum şi loc de scăpare şi de pocăință pentru cei împovărați cu multe păcate».”[164]

Acelaşi autor, Stoica Nicolaescu, continuă prezentarea „Legendei Muntelui Athos” spunând că, după oprirea Fecioarei Maria pe Sfântul Munte, aceasta a plecat

---

[163] Stoica Nicolaescu, *Românii şi Muntele Athos,* vol. I., Edit. Lucman, Bucureşti, 2007, p. 24-25

[164] În *Sfântul Munte Athos*, Antologie realizată de Ieromonahul Ştefan Nuțescu, Edit. Evanghelismos, 2011, p. 5.

apoi mai departe în Cipru unde l-a întâlnit pe fericitul Lazăr, după care s-a întors la Ierusalim. Autorul încheie cu următoarea precizare: „Aceasta-i legenda în care călugării din Athos cred cu tărie."[165]

O altă tradiţie a Muntelui Athos spune că la cererea locuitorilor de aici de a cunoaşte credinţa creştină şi ulterior de a se încreştina, episcopul Ierusalimului „le-a trimis pe episcopul Climent care a luat cu sine icoana Maicii Domnului şi a lui Ioan Bogoslovul, şi în cale a cercetat mormântul lui Lazăr din insula Cipru. După o călătorie pe o mare furtunoasă, a sosit la Athos. Aici, în portul Cleone, unde-i mănăstirea de azi Ivirul, l-au întâmpinat creştinii, care au prins a striga: mergeţi de vedeţi, a venit la noi Maica noului Dumnezeu, Hristos.

Episcopul Climent, venind în Athos, s-a aşezat în cetatea Cleone. Cu cuvântul lui Dumnezeu şi cu harul căpătat, el a luminat şi a botezat aici mulţi ţaconi, ca şi în cetatea mai apropiată Careia şi la Vatopedion. A întemeiat cu timpul, în aceste localităţi, comunităţi de dreptmăritori creştini. Pe urma lui, ţaconii, care se convertiseră întru Domnul, au povestit acest fapt din neam în neam şi au numit porturile lor Cleone şi Vatoped cu numele acestui episcop, ce sălăşluise odinioară printre dânşii şi-i încreştinase, şi au arătat urmaşilor lor şi locul în care a stat icoana Sfintei Fecioare.

Tradiţia aceasta s-a îmbrăcat cu vremea în haina frumoasă a legendei despre venirea Maicii Domnulului la Athos în persoană, când, de fapt, Preacurata n-a venit în persoană, ci numai icoana ei a fost adusă de mai sus-zisul episcop Climent, care în drumul său de la Ierusalim spre Athos s-a abătut puţin şi în insula Cipru. Iată dar, lămurirea firească a tradiţiei împodobită cu noua ei haină. Adevărul e,

[165] Stoica Nicolaescu, *op. cit.*, p. 26.

cum aflăm din viața primului şi marelui isihast cunoscut Petru Athonitul, că Maica Domnului i s-a arătat acolo acestui sfânt şi i-a zis: Muntele acesta este locul meu ales, plăcuta mea grădină, şi eu sunt apărătoarea celor ce se nevoiesc şi viețuiesc aici, propovăduind şi păzind cu sfințenie cuvântul Domnului Iisus Hristos. Maica Domnului s-a arătat apoi şi Sfântului Athanasie din Athos."[166]

La întrebarea dacă Maica Domnului a ajuns la Efes, şi a locuit aici, cum spune tradiția locală, părerile sunt împărțite. O primă opinie este că Maica Domnului n-a fost la Efes, şi este susținută de mai mulți teologi.[167] Pentru cealaltă opinie, că Maica Domnului a fost la Efes, amintim pe P. Rezuş care a spus: „După Cincizecime, Sfânta Scriptură nu ne mai vorbeşte deloc despre Preasfânta Maică a Domnului. Nici patristica primelor trei secole nu ne relatează nimic, afară de câteva scrieri apocrife ca: *De trasitu Virginis Mariae, Historia dormitionis et assumptionis B.M.V.,* şi *Dormitio Sanctae Virginis.* După ştirile ce le avem,[168] Maica Domnului abia după zece ani părăseşte Ierusalimul devenit periculos pentru creştini şi pleacă, împreună cu Ioan, la Efes (pe la anul 43). În tot acest timp de zece ani, Maica Domnului este lumina şi inima tinerei comunități creştine."[169]

Sintetizând informațiile de mai sus, putem conchide că e foarte posibil ca Maica Domnului să fi făcut o călătorie

---

[166] Stoica Nicolaescu, *op. cit.,* p. 27-28.
[167] J. Marta, *Ni Ephèse, ni Panaghia Capouli, mais Jérusalem. Ètude historique sûr le lieu de la mort de la S. Vierge*, 1910; I. Nicorescu, *Casa Preacuratei Fecioare Maria,* în rev. *Foaia Diecezană*, LV, nr. 1-2, Caransebeş 1942, p. 6; Vasilios Bacoianis, *op. cit,* nota 18, p. 75; I. Rămureanu, *op. cit.*, I.B.U., p. 47.
[168] J. Bellamy, *Assomption de la Sainte Vierge*, în Dic. Theol. Cath., t. I., part. 2, col. 2129; Mommert, *Die Dormitio*, Leipzig, 1889, p. 3u; etc.
[169] Petru Rezuş, *Mariologia...*, p. 550.

în Cipru, călătorie în timpul căreia să fi fost şi la Athos şi la Efes, fără însă să rămână mai mult timp într-un loc. E foarte probabil că această călătorie a fost făcută în timpul persecuției iudeilor împotriva creştinilor, persecuție în care a murit şi apostolul Iacob al lui Zevedei, anul 43-44.

Tradițiile amintite de bună seamă s-au clădit pe un adevăr istoric. E puțin probabil însă ca Maica Domnului să-l fi însoțit pe apostolul Ioan în misiunea sa de propovăduire a Evangheliei, datorită primejdiilor la care ar fi urmat să fie expusă Maica Sfântă, şi tot aşa e puțin probabil ca Maica Domnului să fi locuit efectiv în Efes cu apostolul Ioan. În plus, Sfântul Apostol Pavel, în a doua Epistolă către Timotei (care era episcop în Efes), scrisă în jurul anului 65-66, nu aminteşte de o posibilă activitate misionară a Sfântului Evanghelist Ioan în Efes până la acea dată, şi cu atât mai puțin că Maica Domnului ar fi locuit în Efes.

Adormirea Maicii Domnului

Câți ani a trăit Maica Domnului? După unii, Adormirea Maicii Domnului s-ar fi petrecut în anul 45,[170] iar după alții pe la anul 48.[171] Mai sunt şi alte versiuni asupra anului Adormirii Maicii Domnului.[172] Conform acestor informații, vârsta la care a adormit Maica Domnului a fost între 60-70 de ani. Doar Sfântul Maxim Mărturisitorul vorbeşte de o vârstă mai înaintată a Maicii Domnului – 80 de ani.[173]

Evenimentul Adormirii Maicii Domnului nu îl găsim prezentat în lucrările Sfinților Părinți din primele cinci secole. Scrierile apocrife au încercat să suplinească această lipsă de informații, însă nu le vom acorda importanță. Abia din secolul al VI-lea, Grigorie de Tours (538-594) în Apus, şi patriarhul Modest al Ierusalimului (631-634) în Răsărit, au acordat spații mai ample momentului Adormirii Maicii Domnului şi evenimentelor ce l-au însoțit.

Adormirea Maicii Domnului este tratată pe larg de mai mulți Sfinți Părinți din secolele VI-VIII: Sfântul Maxim Mărturisitorul (580-662), în lucrarea *Viața Maicii Domnului*; Modest al Ierusalimului (631-634), o Omilie; Gherman al Constantinopolului (634-733), trei Omilii;

---

[170] E. Popoviciu, *Istoria bisericească*, trad. de Atanasie şi Gherasim, vol. I, Bucureşti, 1900, p. 168; V. Loichiță, *Doctrina Sfântului Ioan Damaschin...*, p. 234.
[171] J. Bellamy, *Assomption...*, col. 2129.
[172] Vezi D. I. Belu, *Maica Domnului în lumina imnelor liturgice*, Caransebeş, 1941, p. 63, nota 4.
[173] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.,* p. 97.

Andrei Criteanul (660-740), trei Omilii; şi Sfântul Ioan Damaschin (675-749), trei Omilii. În operele amintite, Sfinții Părinți relatează evenimentele istorice mai sumar, punând accent pe latura sentimentală, căutând să creeze în sufletele credincioşilor o caldă evlavie sufletească față de Maica Sfântă şi să fundamenteze o doctrină numită ulterior mariologică, învățătură privind rolul Macii Domnului în procesul de mântuire a lumii, şi cinstirea ei de către toată lumea creştină.

Momentul Adormirii Maicii Domnului a fost precedat de venirea arhanghelului Gavriil, care i-a vestit mutarea ei de pe pământ. Îngerul i-a transmis mesajul Mântuitorului cu aceste cuvinte: „E timpul să te iau la Mine, mamă! Aşa cum ai umplut de bucurie pământul şi pe cei de pe pământ, tu, cea cu dar dăruită, tot aşa bucură acum şi pe cele cereşti! Fă să strălucească sălaşurile Tatălui Meu! Fă bucurie şi duhurilor sfinților!...Vino cu veselie! Bucură-te şi acum, aşa cum te-ai bucurat şi mai înainte. Față de toți şi față de toate, ai vrednicia titlului «Cea plină de dar». Aşa cum în clipa când aveai să mă zămisleşti ai fost vestită să te bucuri, bucură-te şi acum când eşti invitată să fi luată la Mine! Să nu te tulburi că părăseşti lumea cea pieritoare cu poftele ei... Nu te va tulbura grija de trup. Te vei întoarce la o viață mai vie, la liniştea bucuriei, la pacea netulburată, la existența fără griji, la desfătarea nepărtinitoare, la o permanență neîntreruptă, la bucuria nemuritoare, la lumina neapusă, la ziua cea fără de seară, la Mine însumi... Încredințează-Mi Mie trupul tău, pentru că şi Eu am pus dumnezeirea Mea în pântecele tău. Dumnezeiescul tău suflet va vedea slava Tatălui Meu. Trupul tău neîntinat va vedea slava Unuia-Născut Fiului Său. Duhul tău pur va vedea slava prea Sfântului Duh. Moartea nu se va lăuda cu privire la tine, căci tu ai purtat în tine Viața, te-ai făcut vasul Meu;...Vino cu râvnă la Cel născut de tine. Vreau ca tu să te

veseleşti de interesul ce-ţi poartă Fiul tău, să-ţi răsplătesc pentru a fi fost sălăşluit în pântecele tău matern, pentru a mă fi hrănit cu lapte, pentru a mă fi crescut... Eu pe tine, Fecioară, te-am făcut mamă. Voi face ţie, mamă, să te bucuri de Fiul tău. Voi face ca lumea să-ţi fie datoare şi voi slăvi numele tău şi mai mult, odată mutată. Voi face din tine zid al lumii, pod al celor bătuţi de valuri, corabie pentru cei scăpaţi, toiag pentru cei ce sunt duşi de mână, apărătoarea păcătoşilor, scară care poate să ridice pe oameni la cer. Vino veselă! Deschide raiul pe care l-a închis ruda ta şi cea de o fire cu tine, Eva. Intră înăuntru, bucuria Fiului Tău. Lasă Ierusalimul cel de jos; urcă la cetatea cerească... Întinde-te numai de formă în mormântul din Ghetsimani. Nu te voi lăsa multă vreme în el. Voi veni îndată la tine, ca să te iau să sălăşluieşti cu Mine. Aşează-ţi trupul tău cu încredere în locul Ghetsimani, aşa cum Eu, înainte de Patimă, am îngenunchiat acolo după obiceiul oamenilor să mă rog... Iată, ucenicii Mei vin la tine; ei te vor înmormânta cu cinste şi evlavie, căci sunt fiii duhovniceşti ai luminii Mele. Precum tu însăţi ştii, lor le-am dăruit harul înfierii. Înmormântată de ei, să socoteşti că înmormântarea a fost făcută ca de mâinile Mele. Nu se cuvine ca tu să fii înmormântată de altcineva decât de apostolii Mei, în care sălăşluieşte şi Duhul Sfânt. Pentru cinstea înmormântării tale, ei ţin locul Meu, Prea Curată."[174]

Şi Sfântul Maxim Mărturisitorul prezintă venirea arhanghelului Gavriil la Maica Domnului să-i anunţe plecarea ei din această lume. „Arhanghelul a venit deci şi a întins ramura de finic, care era semnul biruinţei... şi i-a spus: «Fiul şi Dumnezeul tău te cheamă: E ceasul venirii la Mine

[174] Sfântul Gherman, Patriarh al Constantinopolului, *Laudă la adormirea Doamnei noastre, Născătoarea de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria*, III, Migne, P.G. XCVIII, col. 360 B.C.D.; 361 ABCD, 364 AB – selecţii din I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 415-418.

a Maicii Mele! De aceea m-a trimis să-ți vestesc din nou, binecuvântată între femei! Astăzi, aşa cum ai umplut de bucurie pe locuitorii pământului, aşa vei bucura oştirile cereşti prin urcarea ta, tu cea binecuvântată care ai făcut să strălucească încă şi mai mult sufletele sfinților... Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!»

Când Sfânta Născătoare de Dumnezeu Maria a auzit aceasta, s-a umplut de bucurie şi a dat îngerului răspunsul ei dintâi: «Iată roaba ta! Fie mie după cuvântul tău.» Şi îngerul a plecat."[175]

Atitudinea Fecioarei Maria în fața vestirii adusă de arhanghelul Gavriil a fost una de acceptare cu bucurie a plecării sale din această lume. Dar n-a rămas pasivă, aşteptând momentul adormirii. Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus că „atunci Preabinecuvântata şi slăvita Născătoare de Dumnezeu Maria s-a ridicat, şi plină de bucurie s-a dus în Muntele Măslinilor, ca să aducă Domnului în linişte şi în lucrarea harului mulțumirea şi cererile ei pentru sine şi pentru lumea întreagă. Urcându-se în munte, şi-a înălțat mâinile şi şi-a închinat rugăciunile şi mulțumirile lui Hristos, Fiul său. Atunci s-a întâmplat o minune mare, pe care au ştiut-o cei ce s-au învrednicit de o astfel de cunoştință, şi acest lucru a ajuns prin ei până la noi. În timp ce se ruga şi îşi aducea cererea ei Domnului într-o închinare, toți pomii ce se aflau acolo s-au închinat până la pământ, cinstind-o. Când şi-a sfârşit rugăciunea şi mulțumirea, copleşită de Domnul, s-a întors în Sion. Rugăciunea şi-a continuat-o şi acasă, iar după rugăciune l-a înştiințat pe Ioan şi pe celelalte fecioare ce se aflau acolo, de vestea primită de la înger cu privire la mutarea ei, şi le-a arătat ramura de finic pe care i-o adusese îngerul. A poruncit să pregătească casa, să aprindă candelele şi cățuia cu tămâie,

[175] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 98-99.

căci ea şi-a împodobit casa ca o cămară de nuntă să-L primească pe Mirele Cel nemuritor, Fiul ei mult milostiv, căci Îl aştepta cu o nădejde neclintită.

Când acestea au fost săvârşite, ea a făcut cunoscut tovarăşelor şi cunoştinţelor ei taina mutării ei, iar ele s-au adunat la ea. Plângeau şi se tânguiau de despărţirea sa de ei, căci după Dumnezeu pe ea o aveau drept nădejde şi ajutor...

După aceasta, a rânduit şi a poruncit cum anume să fie îmbălsămat şi unde să fie păstrat trupul ei preasfânt şi preacurat."[176]

Sfântul Gherman relatează în omilia sa miracolul venirii apostolilor de la marginile lumii pentru îngroparea Maicii Sfinte. „După aceste cuvinte se produce deodată un sunet de tunet puternic şi irumpe furtuna unui nor jos care se opreşte şi din care, ca nişte picături cu ochişori de rouă, ucenicii lui Hristos strânşi la un loc, se opresc la casa Fecioarei. Văzând-o, ei i se închinară cu dragoste şi află de la ea cauza venirii lor."[177]

Sfântul Ioan Damaschin completează acest minunat tablou cu informaţii suplimentare, menţionând în omilia sa că în momentul sosirii apostolilor s-a aratat şi Mântuitorul Iisus Hristos mamei Sale. El specifică că nu era văzut decât de mama Sa, de Sfinţii Apostoli şi de cei ce erau vrednici prin sfinţenie să-L vadă. Împăratul cerurilor a venit să primească în mâinile Sale dumnezeieşti sufletul pur şi neîntinat, sufletul sfânt al mamei Sale. Când L-a văzut Fecioara I-a spus: „Copilul meu, în mâinile Tale îmi dau duhul meu. Primeşte sufletul meu, drag Ţie şi pe care l-ai

---

[176] *Ibidem*, p. 99-100.

[177] Sfântul Gherman, *op. cit.,* col. 365 CD şi 368 A.B. Şi luminânda de la Adormirea Maicii Domnului relatează acest miracol: „Apostoli de la margini, adunându-vă aici, îngropaţi trupul meu, şi Tu, Fiule şi Dumnezeul meu, primeşte duhul meu." (*Octoihul mic*, Sibiu, 1999, p. 192)

păstrat fără vină.Ție îți încredințez trupul meu şi nu pământului... Mută-mă la Tine, unde eşti Tu, rod al pântecelui meu, să fiu şi eu în acelaşi cămin cu Tine. Mă grăbesc spre Tine, care ai pogorât la mine... Ridicându-şi apoi mâinile, Sfânta Maică a binecuvântat pe cei adunați şi a auzit cuvintele: «Vino, binecuvântata Mea Maică, în pacea Mea. Scoală, vino, draga Mea, cea mai frumoasă între femei, că întruparea a trecut şi timpul altoirii a venit. Frumoasă eşti, draga Mea şi nici o pată nu este în tine. Mireasma ta este mai plăcută decât orice mir.»”[178]

Sfântul Ioan Damaschin, prin cuvinte emoționante, reuşeşte să redea scena adormirii Maicii Domnului făcând o paralelă cu momentul morții Mântuitorului: „Copilul Meu, în mâinile Tale îmi dau duhul meu; – „Părinte, în mâinile Tale îmi dau sufletul Meu” (Luca 23, 46). E impresionantă şi readucerea în prim plan a imaginilor poetice din Cântarea Cântărilor: „Vino draga mea, cea mai frumoasă între femei... Frumoasă eşti draga Mea (mamă) şi nici o pată nu este în tine” (Cântarea Cântărilor, 2, 10-11; 4, 7-10).

Analizând şi combinând informațiile furnizate de Sfinții Gherman al Constantinopolului şi Ioan Damaschin, I.G. Coman a spus: „Sfântul Gherman ne spune că Maica se aşează pe patul întins de ea, îşi potriveşte poziția neîntinatului ei trup aşa cum a voit şi îşi dă duhul ca în somn, ba chiar se desparte de trup în trezvie, întrucât ea eliberase de stricăciune trupul ei. Era o adormire, nu o moarte. Sfântul Ioan Damaschin descrie cu lux de amănunte participarea cosmică şi cerească la eveniment: elementele lumii se zbuciumă şi se schimbă, se aud glasuri, sunete, zgomote mari şi cântece îngereşti. Sunt îngeri care merg în fruntea cortegiului, sunt îngeri care însoțesc cortegiul, sunt

[178] Citatele din omiliile Sfântului Gherman şi Sfântului Ioan Damaschin sunt preluate din I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 414u.

îngeri care urmează cortegiul. Unii fac oficiul de gardă pentru preasfântul şi neîntinatul suflet al Adormitei şi o întovărăşesc în suirea ei la cer până ce aşează pe împărătească pe tronul împărătesc; alții înconjoară sfântul şi dumnezeiescul ei trup şi slăvesc pe Născătoarea de Dumnezeu în cântări îngereşti. La locul adormirii, cei de față înconjurau cu teamă, cu dragoste şi cu lacrimi de bucurie dumnezeiescul preafericitul tabernacol îmbrățişându-l şi sărutându-l şi umplându-se de sfințenie şi binecuvântare. Atunci bolile au fugit, mulțimea demonilor a fost alungată de pretutindeni în cele mai de jos ale pământului, aerul şi cerul s-au sfințit de înălțarea duhului Mariei prin ele, aşa cum pământul s-a sfințit prin aşezarea trupului ei în el... În fine, trupul curat al Fecioarei Sfinte e înfăşurat în giulgiuri şi împărăteasa e aşezată din nou pe pat. Se aprind, apoi, făclii, se răspândesc miruri, se cântă imne frumoase de însoțire, îngerii melodiază în limba lor. Apostolii şi Părinții insuflați de Dumnezeu, intonează şi ei cântări divine, insuflate de Sfântul Duh... Petru (apostolul) face rugăciunea. Apostolii iau pe umeri patul mortuar cu trupul Fecioarei şi se îndreaptă cu el spre mormânt în imne şi între făclii. Se adunase o lume nesfârşită la înmormântarea Prea Curatei. Toți se mirau de moartea ei aşa de repede şi de venirea prin aer a apostolilor din locurile pe unde erau răspândiți."[179]

Sfântul Ioan Damaschin ne-a transmis amănunte privitoare la ritualul de înmormântare a Maicii Domnului. „Dusă pe umerii Apostolilor, arca Domnului pornea din Muntele Sionului spre templul ceresc, trecând prin mormânt. Cortegiul Sfintei Fecioare mergea prin mijlocul cetății Ierusalimului, de parcă era o mireasă prea frumoasă, împodobită cu strălucirea Duhului celui neapropiat şi se

[179] I.G. Coman, *Şi cuvântul...*, p. 421-422.

îndrepta spre locul prea sfânt – Ghetsimani – precedată şi însoțită de îngeri, care o acopereau cu aripile lor şi de toată biserica."[180]

Şi Sfântul Maxim Mărturisitorul redă acest moment, cu aceleaşi amănunte: „Fericitul Petru a ascultat cuvintele lor cum se cuvenea în ceasul tainei. S-a rugat şi de îndată au înfăşurat în fâşii sfinte şi au uns trupul ce cuprinsese pe Cel Necuprins, pe Împăratul şi Ziditorul celor văzute şi nevăzute, şi l-au aşezat pe sicriu. Şi din nou Petru a început o laudă şi toată mulțimea Apostolilor a răspuns, şi puterile cerurilor psalmodiau împreună cu ei, iar din pricina lămpilor, sfeşnicelor şi cățuilor, aerul strălucea înmiresmat. Apoi Sfinții Apostoli au ridicat pe umeri sicriul cinstit şi, la porunca Duhului Sfânt, au plecat în țarina Ghetsimanilor, cum le fusese poruncit de dinainte de Sfânta Născătoare de Dumnezeu."[181]

Sfinții Părinți amintiți mai înainte, care au descris momentul adormirii şi înmormântării Maicii Domnului, fac o paralelă între aducerea Chivotului Legii şi aşezarea lui în Templu de regele Solomon, şi aducerea la mormânt a Chivotului Sfânt, trupul Maicii Domnului. Aceiaşi Sfinți Părinți, Gherman, Maxim Mărturisitorul şi Ioan Damaschin, relatează şi un incident petrecut în timpul derulării procesiunii de înmormântare a Maicii Domnului. „Atunci unul dintre necredincioşi, cu statura mai înaltă decât ceilalți, ticălos şi neruşinat, a despicat cu îndrăzneală poporul credincioşilor ce urma Chivotul sfințeniei. A ajuns la Sfinții Apostoli ce purtau comoara cerească ce cuprinsese pe Cel Necuprins şi firea cea necuprinsă, şi-a întins mâinile sale necurate şi a apucat sicriul pe care odihnea trupul neprihănit

---

[180] Sfântul Ioan Damaschin, *Omilia*, II, 10, *La Adormirea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioara Maria,* Migne, P. G. XCVI, col. 736 BCD.
[181] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 105-106.

al Preabinecuvântatei Împărătese... Cutezătorul şi smintitul a apucat sicriul ca să-l arunce la pământ. O, tu, suflet de fiară? Vânt nesăbuit! Dar de îndată a văzut dreapta răsplătire a faptelor sale, căci tocmai în clipa în care mâinile sale atingeau sicriul sfânt, amândouă i-au fost tăiate din umeri când a îndrăznit să se apropie de ceea ce nu era vrednic să urmărească nici măcar cu ochii. Mânia lui Dumnezeu s-a abătut asupra lui şi el striga şi urla. Plâns şi deznădejde au căzut asupra lui ca şi asupra celorlalţi iudei ce se adunaseră împreună cu el. Ei s-au retras şi au fost ruşinaţi şi îngerul Domnului i-a urmărit. Această minune a avut loc pentru ruşinarea iudeilor şi a-i face să se teamă, dar şi pentru credincioşi a fost mai mult pricină de mândrie şi slavă."[182]

Atitudinea acestui iudeu, pe care unele tradiţii îl numesc Atonie[183], exprima atitudinea evreilor faţă de creştini, pe care au început să-i persecute şi chiar să-i omoare, dar prefigura şi pe „creştinii" care se vor ridica împotriva cinstirii Maicii Domnului. Consecinţa îndrăznelii lui Atonie a fost pedepsirea lui drastică, îngerul Domnului tăindu-i mâinile. De fapt, iconografia Bisericii noastre surprinde în icoana Adormirii şi acest eveniment, mâinile tăiate ale pângăritorului rămânând lipite de sicriu.

Sfinţii Părinţi relatează apoi şi urmarea acestei pedepse. Păcătosul s-a căit, a cerut iertare Maicii Sfinte şi a primit vindecarea. „Apoi, i-a vindecat cu milostivire rana mâinilor sale, căci atunci când iudeul, pe drept lovit, şi-a recunoscut greşeala, a început să se căiască şi să ceară cu lacrimă arzătoare iertare şi a chemat cu durere numele lui Hristos şi al Sfintei sale Maici, Maria... Sfântul Apostol Petru a dat porunca de a opri sicriul sfânt şi au adus înaintea lui pe vinovatul rănit, zdrobit de căinţă prin sângele vărsat şi

[182] *Ibidem*, p. 106-107.
[183] Acatistul Adormirii Maicii Domnului, Condacul al 4-lea.

udat cu lacrimile ochilor săi. Atunci, el a atins sfântul sicriu, nu ca mai înainte, ci s-a rugat cu frică şi cutremur şi fericitul Petru i-a aşezat mâinile tăiate la locul lor, şi de îndată, prin harul lui Hristos şi al Preasfintei Sale Maici, mâinile tăiate s-au lipit din nou de trupul lor, şi nu numai că au pierit junghiurile durerii, dar chiar şi urma rănii nu s-a mai văzut. Din clipa aceea omul acela a crezut în Hristos, a fost botezat şi s-a alăturat numărului credincioşilor, şi slăvea pe Hristos şi pe Preasfânta şi Slăvita Sa Maică."[184]

Trupul Maicii Domnului a fost aşezat în mormânt, care era săpat alături de mormintele sfinților şi dumnezeieştilor săi părinți, Ioachim şi Ana, şi alături de mormântului dreptului Iosif.[185]

---

[184] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 107-108.

[185] Mormântul era – aşa cum s-a arătat – pe muntele Măslinilor, în grădina Ghetsimani., pe valea pârâului Cedron, vale numită a lui Iosafat, loc unde se va derula Înfricoşătoarea Judecată la a doua venire a Domnului. Pe locul mormântului Maicii Domnului, patriarhul Iuvenal (422-458), primul patriarh al Ierusalimului, numit prin canonul 28 al Sinodului al IV-lea ecumenic (Calcedon, 451), a construit o capelă. În timpul împăratului Mauriciu (582- 602) s-a construit bazilica superioară, vechiul sanctuar – capela – devenind cripă subterană. În timpul invaziei perşilor din anul 614, acestă biserică a fost parțial distrusă. A fost refăcută destul de repede, căci în anul 670 pelerinul Arculf a găsit-o întreagă. De-a lungul timpului biserica a fost distrusă şi refăcută de mai multe ori, dar de fiecare dată când a fost distrusă, cripta inferioară a fost cruțată, chiar şi de musulmani, care au o venerație deosebită față de „mama profetului Iisus". Biserica a fost restaurată de cruciați şi a devenit abație benedictină; a fost distrusă de sultanul Saladin la sfârşitul secolului al XII-lea, apoi reconstruită de franciscani. Din 1757 a revenit Bisericii ortodoxe Greceşti. Actualmente slujesc în această biserică creştini greci, evrei, sirieni, copți, armeni, şi de trei ori pe an romano-catolicii. În biserica mormântului Maicii Domnului ard circa 500 de candele. În anul 1972 săpăturile arheologice din zonă au confirmat faptul că mormântul Fecioarei Maria s-a aflat în perimetrul unui cimitir creştin din secolul al II-lea.

Tradiția bisericească spune că apostolul Toma n-a fost de față la înmormântarea Maicii Domnului. Desfăşurându-şi activitatea de propovăduire în îndepărtata Indie, Toma a ajuns după înmormântarea Maicii Sfinte la Ierusalim. „A treia zi însă a sosit şi Apostolul acesta şi i-a găsit pe ceilalți prieteni ai săi pregătiți să cânte psalmi în fața mormântului sfânt. A auzit şi el psalmodia dulce a îngerilor şi i-a rugat pe Sfinții Apostoli să deschidă mormântul cinstit pentru a vedea trupul slăvit al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Fericiții Apostoli au ascultat cererea fratelui lor prin porunca Duhului Sfânt şi au deschis mormântul cu frică, şi când l-au deschis, n-au mai găsit trupul slăvit al Sfintei Maici a lui Hristos, căci fusese mutat acolo unde voise Fiul şi Dumnezeul ei... Aşadar, mormântul s-a găsit gol. Dar fâşiile şi giulgiul în care au aşezat-o le-au aflat, însă trupul Fecioarei nu mai era, ci fusese înălțat la Fiul şi Dumnezeul ei, ca să viețuiască împreună cu El şi să împărățească împreună cu El şi aşa a făcut să urce firea noastră în Împărăția cea veşnică, nu numai prin Fiul său, ci şi prin Maica Sa.

Atunci, fericiții Apostoli s-au umplut de uimire şi de bucurie şi au ştiut că întârzierea unuia dintre Apostoli s-a întâmplat prin voia providenței pentru descoperirea acestei taine... Şi au lăudat pe Hristos care a cinstit-o pe Preasfânta şi Preacurata Sa Maică, căci erau plini de lumină şi mireasma mormântului sfânt în care fusese aşezat trupul Sfintei Fecioare cel mai desăvârşit decât cerurile. Şi-n tot ținutul Ghetsimanilor s-a revărsat strălucirea şi mireasma. Au închis deci din nou sfântul mormânt, iar slăvita mutare a Sfintei Născătoare de Dumnezeu a fost propovăduită în lumea întreagă. S-a spus şi a ajuns până la urechile noastre

cuvântul că Apostolul care a venit a treia zi era Toma, sosit din India."[186]

Sfântul Gherman al Constantinopolui ne prezintă o altă versiune a înmormântării Fecioare Maria. „Apostolii hotărâseră ca Petru şi Pavel să săvârşească ultimile îndatoriri față de trupul Sfintei. De aceea cei doi preaslăviți şi preaevlavioşi apostoli iau de pe patul mortuar trupul cu lințoliul în care era înfăşurat spre a-l aşeza în mormânt, atingându-se numai de lințoliu, nu şi de trup. Dar în timp ce-i coborâră trupul în mormânt, acest trup e răpit din mâinile lor în văzul tuturor. Însă Acela care a răpit trupul a rămas nevăzut tuturor. El era Dumnezeu cel nevăzut."[187]

Analizând cele două versiuni – cea a înălțării trupului Fecioarei din chiar mâinile Apostolilor şi cea a înălțării trupului ei după punerea în mormânt – I.G. Coman a spus: „Credința în înălțarea Mariei la cer trebuia apărată prin dispariția ei din chiar mâinile acelora care o înmormântau şi a martorilor care asistaseră la eveniment. Acestă versiune pare mai veche şi mai verosimilă decât cealaltă, deşi este de origine târzie. Cealaltă versiune a dispariției trupului după trei zile de şedere în mormânt e o paralelă la găsirea mormântului Mântuitorului gol a treia zi de la înmormântare, aşa cum relevă însuşi Ioan Damaschin. Dar Damaschin simte nevoia să-şi întemeieze versiunea sa nu numai pe o paralelă biblică, ci pe un fapt precis din tradiție. El găseşte acest fapt în *Istoria lui Eftimie*, Cartea III, cap. 40, unde arhiepiscopul Iuvenalie al Ierusalimului relatează împăratului Marcian şi împărătesei Pulheria, printre altele, că după ce trupul Mariei a fost pus în mormântul din Ghetsimani, trei zile au durat cântările

[186] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *op. cit.*, p. 109-110.
[187] Sfântul Gherman al Constantinopolului, *op. cit.*, col. 369 ABCD; 372 AB.

îngerilor în prezența apostolilor. După trei zile au încetat cântările, iar apostolii erau toți prezenți afară de Toma. În acest moment, la sfârşitul celor trei zile, soseşte şi el şi doreşte să adore trupul Mariei. În acest scop ei deschid mormântul, dar nu mai găsesc trupul Mariei acolo, ci numai giulgiurile zăcând şi exalând parfum de negrăit. Ei au închis mormântul şi au socotit că dispariția trupului Fecioarei nu se poate explica decât prin voința Logosului şi a Domnului slavei, de a cinsti acest trup şi după moarte prin mutarea lui de aici, înainte de învierea obştească. Împreună cu Apostolii se aflau încă şi Timotei, apostol şi prim episcop al Efesului, precum şi Dionisie Areopagitul, aşa cum acesta atestă în cartea sa *Despre fericitul Ierotei*, adresată pomenitului Timotei."[188]

Pe parcursul timpului s-au ivit mai multe discuții şi controverse legate de realitatea morții Fecioarei Maria şi strămutarea ei cu trupul la cer. D. Stăniloae a analizat aceste neînțelegeri astfel: „După ortodocşi, Fecioara moare supunându-se legii generale omeneşti, deci ca oamenii care suportă urmările căderii în păcat, dar s-au ridicat prin Hristos la o suportare uşoară şi trecătoare a ei. A murit în virtutea legii generale omeneşti şi s-a înălțat prin Hristos... Maria rămâne prin moarte în cadrul ordinei generale a oamenilor, care suportă moartea, dar învie prin Hristos; moare din motivul din care mor oamenii, dar e mântuită de moarte mai total şi mai repede ca ei, însă tot prin Hristos; pentru că unirea ei cu Hristos e desăvârşită. Hristos e cu ea în moartea ei, mai mult decât cu toți drepții, de aceea învie şi se înalță prin El, biruindu-se desăvârşit efectele morții, înainte ce vor fi biruite la ceilalți oameni. Ea moare, învie şi se înalță prin Hristos, cu Hristos şi în Hristos, nu autonom

[188] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 425-426.

de El. Cel ce vieţuieşte în Hristos nu ocoleşte moartea, dar o calcă cu El, trecând prin ea..."[189]

Marele teolog evidenţiază că Maica Domnului cea atotcurată a fost unită în moarte ca şi în viaţă cu Fiul ei. De aceea, trupul ei n-a putut fi reţinut de mormânt, supus stricăciunii, întrucât era un trup îndumnezeit. Pentru a lua sufletul Maicii Sale, Iisus Hristos nu a trimis un înger, ci a venit personal. Tot aşa, personal, i-a înălţat şi trupul la cer. „De aceea înălţarea ei e un act al Fiului, nu s-a făcut cu puterile ei. Maica Domnului nu s-a înălţat prin sine, ca Fiul ei. Puterea Lui dumnezeiască s-a concentrat şi mai deplin în trupul ei, readucându-l la viaţă, la o viaţă nespus de superioară faţă de cea pământească. Învierea şi înălţarea reprezintă suprema înduhovnicire, îndumnezeire a trupului, ridicarea în cea mai adâncă intimitate dumnezeiască. De aceea trupul înviat nu se mai vede. Actul învierii nu mai e un act vizibil, la fel nici al înălţării, pentru că ele înseamnă o absorbire a materialităţii în lumină, o covârşire a ei prin lumina dumnezeiască, o ridicare în transcendenţa pnevmatică... De aceea nu s-a mai văzut înălţarea Fecioarei. Lumina care începuse în momentul morţii s-o acopere, a acoperit-o după aceea total. Prin moarte, trupul ei a pierdut tot ce-l făcea vizibil ochilor naturali."[190]

Sfinţii Părinţi şi scriitori bisericeşti răsăriteni spun că Mântuitorul Iisus Hristos a înălţat-o cu trupul la cer pe Maica Sa pentru că aceasta trebuia să ajungă întru cele ale Fiului său, în curţile „casei Dumnezeului nostru". Cea care a zămislit şi a purtat în pântece pe Ziditorul lumii trebuia să locuiască „întru lumina cea pururea fiitoare a Fiului său".

[189] D. Stăniloae, *Învăţătura despre Maica Domnului la ortodocşi şi catolici*, în rev. *Ortodoxia*, II, nr.4/ 1950, p. 597.
[190] *Ibidem*, p. 599-600.

Şi Petru Rezuş, încercând să lămurească modul trecerii din această viață în cea veşnică a Maicii Domnului, a spus: „Adormirea Maicii Domnului a fost o adormire sau o moarte naturală şi reală. Cea care era «plină de har» şi «curățită de Sfântul Duh» nu era nemuritoare. În virtutea integrității sale perfecte, ea nu avea nici o urmă sau pată de păcat în ființa sa, însă ființa sa rămâne mărginită. Această ființă materială a sa moare adevărat, aşa cum a murit cu adevărat însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, după natura Sa omenească, luată în întregime din Maria. Maria, totuşi, nu moare din aceleaşi condiții determinante, datorită cărora mor toți oamenii. Ea, neavând păcat, nu a suferit nici de boală, care este o urmare a păcatului şi deci nu a fost supusă, în acelaşi grad cu oamenii, nici ascuțişului morții. Moartea sa, de aceea, poate fi mai luminos redată prin «adormire». Ea adoarme «din dragoste serafică şi din topitorul ei dor fierbinte» după mult iubitul ei Fiu.

Despre moartea sa, Sfântul Ioan Damaschin spune: «Fără dureri a fost naşterea sa şi fără dureri a fost şi trecerea sa. Ea în care acul morții, păcatul, a fost omorât, este începutul vieții de mai bine.» Trupul său, fără boală şi fără pata păcatului nu putea fi supus stricăciunii. Ar fi fost o victorie nemeritată, ce ar fi obținut-o forțele distrugătoare ale răului, asupra acestui trup imaculat şi neprihănit... Dumnezeu, Fiul său, nu lasă acest trup, din care a luat carne şi sânge, părăsirii şi uitării. El îl preamăreşte, a treia zi, înălțându-l la El, în ceruri.

Aceasta este adevărata credință ortodoxă... Înălțată la cer, Preacurata Fecioară şi Preasfânta Maică Maria îşi începe adevărata sa viață, cea preamărită, alături de Fiul său cel mult iubit.[191]

---

[191] Petru Rezuş, *Mariologia...*, p. 552-553.

Cronologia Vieții Maicii Domnului[192]

Data	Evenimente
18 î.d.H.[193], 9 dec.	Zămislirea Maicii Domnului de către Sfânta Ana.
17 î.d.H., 8 sept.	Naşterea Maicii Domnului.
14 î.d.H., 21 nov.	Intrarea în Templu a Maicii Domnului, la vârsta de 3 ani.
2 î.d.H.	Ieşirea din Templu a Maicii Domnului.
1 î.d.H.	Logodna cu dreptul Iosif şi stabilirea lor în Nazaret.

[192] Prezenta cronologie a fost întocmită după calendarul creştin, fără să se țină seama de eroarea de calcul a Sfântului Dionisie Exiguul. Eroarea respectivă e de cinci ani şi a apărut atunci când Dionisie a considerat ca anul 1 al erei creştine (anul naşterii Domnului Iisus Hristos) anul 753 de la zidirea Romei, în loc de anul 749. Pentru exemplificare, semnalăm că Irod cel Mare a domnit între anii 37-4 î.d.H. Dar din Sfintele Evanghelii reiese clar că Irod era regele iudeilor în anul naşterii Domnului, an în care a şi emis decretul de ucidere a pruncilor din Betleem. Deci anul real al morții lui Irod a fost anul 750 de la zidirea Romei (ad urbe condita) şi anul 2 al erei creştine (vezi A. Plămădeală, *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989, p. 62).
Cronologia este un rezumat al Părții întâi a prezentei lucrări, şi am întocmit-o pentru o mai uşoară receptare a datelor esențiale din viața Maicii Domnului.

[193] Anul de pornire al acestei cronologii l-am stabilit prin următorul calcul: Fecioara Maria a intrat în templu la trei ani; a stat aici doisprezece ani, şi logodna a durat cca. doi ani. Deci 3+12+2=17 ani. Prin urmare, naşterea Maicii Domnului a fost în anul 17 î.d.H., iar zămislirea ei a fost în anul 18 î.d.H.

1 d.H., 25 mar.	Buna Vestire. Fecioara Maria era în anul al 18-lea al vieții.
1 d.H., 25 dec.	Naşterea Domnului.
2 d.H., 1 ian.	Tăierea Împrejur a lui Iisus Hristos.
2 d.H., 2 febr.	Iisus Hristos este închinat în Templu (Întâmpinarea Domnului).
2 d.H.	Fuga în Egipt.
cca. 4-5 d.H.	Întoarcerea din Egipt. Stabilirea în Nazaret.
12 d.H.	Călătorie la Ierusalim. Pruncul Iisus se pierde de familie.
30 d.H.	Începutul vieții publice a Mântuitorului: Botezul, Ispitirea, Alegerea Apostolilor, Nunta din Cana Galileii.
30-33 d.H.	Maica Domnului Îl însoțeşte pe Fiul ei în activitatea Sa publică.
33 d.H.; duminică, 2 apr.	Intrarea triumfală a Mântuitorului în Ierusalim. Fecioara Maria e alături de El.
33 d.H.; joi, 6 apr.	Cina cea de Taină. Prinderea Mântuitorului. Maica Domnului e martoră la aceste evenimente.
33 d.H.; vineri, 7 apr.	Procesul Mântuitorului. Condamnarea Lui la moarte. Maica Sfântă asistă la această dramă, copleşită de durere. Moartea Mântuitorului şi îngroparea

	Lui. Fecioara Maria e de față.
33 d.H.; vineri-duminică, 7-9 apr.	Maica Domnului nu se mişcă de lângă mormântul Fiului ei.
33 d.H.; duminică, 9 apr.	Mântuitorul Iisus Hristos învie din mormânt, Maica Sfântă fiind martora slăvitei Sale învieri.
33 d.H.; 9 apr-10 mai	În această perioadă, Domnul Iisus Hristos Se arată Mamei Sale de mai multe ori, fie când aceasta era în compania Apostolilor şi ucenicilor, fie când era singură.
33 d.H.; joi, 10 mai	Pe muntele Eleonului, în fața Maicii Domnului şi a Apostolilor, Mântuitorul se înalță la ceruri.
33 d.H.; duminică, 20 mai	Pogorârea Sfântului Duh peste Apostoli. Maica Sfântă era prezentă în mijlocul lor.
anii 34-45(48) d.H.	Maica Domnului rămâne în Sion, Ierusalim, locuind în casa Sfântului Ioan. După unele tradiții, în acest interval de timp, ar fi călătorit la M. Athos şi la Efes.
45(48) d.H.	Adormirea Maicii Domnului la Ierusalim. La 3 zile de la înmormântare, vine Apostolul Toma şi se deschide din nou mormântul şi se constată că trupul Fecioarei Maria a fost înălțat la cer de către Fiul ei.

Partea a doua

Cinstirea Maicii Domnului

În pietatea ortodoxă, cinstirea Maicii Domnului este strâns legată de dumnezeirea Fiului său, Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Pe această realitate, că este Mamă a Fiului lui Dumnezeu Întrupat, s-a dezvoltat cultul nostru creştin ortodox. Datorită faptului că Fecioara Maria a fost ridicată de Dumnezeu prin Har deasupra tuturor făpturilor, şi îngerilor şi oamenilor, noi îi aducem Sfintei Fecioare o supracinstire sau supravenerare (ΙŊŧŋĦŧŦĿ·ħđ – hiperdulia). Această supracinstire este diferită de actul de adorare (Ŀ·đœŋħđ – latreia) pe care îl aducem numai lui Dumnezeu. Actul de supracinstire a Maicii Domnului nu se suprapune celui de adorare adus lui Dumnezeu, nici nu diminuează cultul cuvenit exclusiv lui Dumnezeu. Dimpotrivă, cinstirea sfinţilor şi a Maicii Domnului aduce o mai mare anvergură adorării lui Dumnezeu, pentru că „minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi” (Psalm 67, 36).

Motivele cinstirii Maicii Domnului sunt sintetizate în salutul arhanghelului Gavriil adus Fecioarei Maria la Buna Vestire: „Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei” (Luca 1, 28), salut

completat de cuvintele de întâmpinare ale Elisabetei când a fost vizitată de Maica Domnului: „Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău” (Luca 1, 42). Cinstirea de care se va bucura Fecioara Maria din partea oamenilor este anunţată de ea însăşi: „Că iată de acum mă vor ferici toate neamurile” (Luca 1, 48).

Argumentând cinstirea Maicii Domnului, I. Todoran a spus: „Prin bunăvoinţa dumnezeiască, ea, cea mai curată fiinţă umană, a fost aleasă să slujească lui Dumnezeu ca mamă în întruparea Fiului Său pentru mântuirea lumii; iar credincioşii cinstind-o pentru cinstea cu care Dumnezeu însuşi a învrednicit-o, au şi motiv de mare şi veşnică recunoştinţă faţă de Fecioara, pentru că ea, în numele tuturor oamenilor, a răspuns afirmativ la iniţiativa dumnezeiască de mântuire şi pentru că ea, prin rugă necurmată, neîncetat mijloceşte la Fiul său pentru dăruirea către toţi a harului mântuitor şi a tot ajutorul dumnezeiesc.

Asfel, referitor la Maica Domnului, Biserica Ortodoxă nepărăsind, ca pretutindeni în învăţătura sa, terenul sigur al cuvântului lui Dumnezeu din Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiţie, a învăţat şi învaţă, fără adăugire omenească şi fără neevlavioasă ştirbire, ceea ce au învăţat Apostolii dimpreună cu Biserica ecumenică totdeauna, anume că Preasfânta Marie este adevărată Născătoare de Dumnezeu (ĲħŉœĸƘŉō – theotokos), că ea este pururea fecioară (ƟħiŊđŋĲЛŁŉō– aeipartenos) şi că, în consecinţă, i se cuvine cinstire mai presus de toţi sfinţii şi îngerii, adică supravenerare sau preacinstire (hiperdulie). Aceste trei elemente fundamentale – Theotokia, Aeipartenia şi Hiperdulia – care sunt prerogativele Mariei, constituie conţinutul mariologiei ortodoxe, conţinut identic cu acela al

Sfintei Scipturi din istorisirea Buneivestiri şi cu acela al propovăduirii apostoleşti."[194]

Aceste atribute ale Fecioarei Maria – Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioria ei – nu trebuie privite ca însuşiri personale, ci dobândite tocmai din calitatea de Maică a lui Iisus Hristos. Dumnezeirea Mântuitorului şi faptul că s-a născut din ea îi conferă aceste calităţi, iar aceste însuşiri ale Maicii Domnului şi-au primit strălucirea din strălucirea Fiului lui Dumnezeu Întrupat, care s-a născut din ea. În cele ce urmează vom prezenta mai amănunţit aceste însuşiri ale Maicii Sfinte.

[194] Isidor Todoran, *Consideraţii mariologice*, în rev. *Mitropolia Ardealului*, nr. 3-4/1958, p. 218- 219.

Fecioara Maria – Născătoare de Dumnezeu

Învățătura Bisericii Ortodoxe referitoare la Maica Domnului – bazată pe Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiție – evidențiază două prerogative ale Sfintei Fecioare: „Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu (ÆĦŕnœ̊ƙiǰđ = Theotokia)” şi „Pururea Fecioria Mariei (λ ħiȷŊđŋIJſŁ đ = Aeiparthenia)”. Această învățătură nu s-a formulat strict legată de persoana Maicii Domnului, ci a fost derivată din învățătura că „Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu Întrupat”, fiind „Dumnezeu adevărat şi om adevărat”. În acest sens, Dumitru Stăniloae a spus: „Biserica a considerat totdeauna pe Fecioara Maria Născătoare de Dumnezeu, căci în aceasta se implică mărturisirea că Cel ce S-a născut din ea nu este o persoană omenească deosebită de cea dumnezeiască, ci Însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a născut din ea, după firea Sa omenească… Din Fecioara Maria Se naşte deci Fiul lui Dumnezeu însuşi ca persoană a firii omeneşti. A respinge calitatea aceasta a Fecioarei Maria înseamnă a respinge întruparea Fiului lui Dumnezeu, a contesta că Fiul lui Dumnezeu însuşi S-a făcut om, a nega că Iisus Hristos este Însuşi Fiul lui Dumnezeu cel întrupat pentru un dialog etern cu noi, făcându-se în acest scop şi persoană omenească. A nega că Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu, înseamnă a nega că Însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul ei, deci Fiul Omului… Numai întrucât Însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul Fecioarei, El S-a făcut Fiul omului şi Fratele oamenilor şi prin aceasta I-a făcut pe

oameni fii ai lui Dumnezeu prin har. Numai aşa Însuşi Fiul lui Dumnezeu S-a împărtăşit de pătimirile noastre şi de moartea noastră şi prin aceasta le-a biruit. Numai aşa a îndumnezeit firea omenească."[195]

Aceste două însuşiri – „Născătoare de Dumnezeu" şi „Pururea Fecioară" – ale Maicii Domnului sunt strâns legate una de cealaltă. „Maternitatea divină" e un sinonim al fecioriei Mariei, în sensul că una se împleteşte cu alta, că nu există una fără alta: calitatea de Mamă a lui Dumnezeu o are Maria fiindcă a născut pe Fiul lui Dumnezeu, dar această naştere nu a atins fecioria Mariei, făcând-o mamă în înțelesul omenesc al cuvântului, întrucât pierderea fecioriei ar fi însemnat că Cel născut nu era Dumnezeu; păstrarea fecioriei însă înseamnă că Cel născut era Dumnezeu, care nu se putea naşte altfel.

Textele sacre de bază ale maternității divine pe care îşi construiesc Părinții doctrina mariologică sunt: „Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri; pentru aceasta şi Sfântul care se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema"; apoi: „Şi de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu?" (Luca 1; 35, 43). „A trimis Dumnezeu pe Fiul Său născut din femeie" (Galateni 4, 4).[196]

Termenul Theotokos – Născătoare de Dumnezeu – este termenul cel mai cuprinzător pentru a defini Fecioria Maicii Domnului. El semnifică nu numai „Maica lui Dumnezeu" ci mai precis „cea care i-a dat naştere lui Dumnezeu". Apariția acestui termen trebuie legată de salutul de întâmpinare al Elisabetei: „de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu?" (Luca 1, 43). Se

[195] D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 1978, p. 76-77.
[196] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 394-395.

extinde deci apelativul de la „Maica Domnului" la „Maica Dumnezeului meu" sau mai explicit, „Maica care L-a născut pe Dumnezeul meu" adică „Născătoarea de Dumnezeu".

Sfinții Părinți când vorbesc de Fecioara Maria ca Maică a Domnului folosesc expresii echivalente cu „Theotokos" precum: „născut din Fecioară" sau „purtat în pântece de Maria". Sfântul Ignatie Teoforul a spus că „Iisus Hristos s-a născut din Maria şi din Dumnezeu" sau că „El a fost purtat în pântece de Maria, potrivit iconomiei lui Dumnezeu". Tot el defineşte persoana Mântuitorului: „Iisus Hristos, după trup e din neamul lui David şi este fiu al omului, dar şi Fiul lui Dumnezeu."[197]

Sfântul Irineu de Lyon, deşi nu foloseşte explicit sintagma „Născătoare de Dumnezeu", în opera lui apar formulări de genul: „Fiul lui Dumnezeu s-a născut din Fecioară"; „nu e decât un singur şi acelaşi Iisus Hristos Domnul nostru, Acela s-a născut din Maria"; sau „Hristos născut din Maria este Emanuel."[198] Şi Tertulian foloşeşte aceleaşi expresii: „Dumnezeu născut", „Fecioara care a născut pe Dumnezeu cu noi (Emanuel)", „Fiul lui Dumnezeu născut din Fecioară" fără a o numi pe Fecioara Maria în mod direct, Născătoare de Dumnezeu.

Făcând o analiză a operelor Sfinților Părinți din primele trei veacuri – Sfântul Ignatie Teoforul, Sfântul Iustin, Tertulian, Ipolit şi Origen – putem concluziona că aceşti părinți au apărat ideea că Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu folosindu-se de textele Sfintelor Scripturi: profeți, evanghelii, epistolele pauline; fără a folosi direct acest termen de „Născătoare de Dumnezeu".

---

[197] Sfântul Ignatie Teoforul, *Scrisoarea către Efeseni*, 7, 18, 20; Dumitru Fecioru, *Scrierile Părinților Apostolici*, în P.S.B. 4, Bucureşti, 1979.

[198] Irineu de Lyon, *Contra ereziilor*, III, 18, în ed. E. Neubert, *Marie dans l'eglise anténicéeune*, Paris, V, 1908, p. 121-130.

Reticenţa lor ar putea fi explicată şi datorită ereziilor hristologice din acea perioadă.

Termenul explicit de „Născătoare de Dumnezeu" se pare că a fost folosit pentru prima dată de episcopul Alexandru al Alexandriei în enciclica 10 din anul 319 cu privire la erezia lui Arie.[199] Iar Teodoret de Cyr scrie: „... În afară de aceasta noi ştim despre învierea din morţi, al cărui început a fost Domnul nostru Iisus Hristos, Care a purtat cu adevărat trup şi nu în aparenţă, din Fecioara Maria, Născătoare de Dumnezeu."[200]

„Termenul «Născătoare de Dumnezeu» este o creaţie pur creştină care a apărut la început în limbajul evlaviei populare faţă de Maica Domnului şi apoi a primit o justificare teologică din partea Bisericii prin clarificarea pe care aceasta a adus-o asupra persoanei lui Hristos."[201] Sinoadele ecumenice I (325) şi al II-lea (381) au luptat împotriva ereziilor care negau divinitatea Mântuitorului Iisus Hristos (în special arianismul). Prin formulele dogmatice adoptate se afirma dumnezeirea Fiului – „Dumnezeu adevărat, din Dumnezeu adevărat, născut iar nu făcut, Cel ce este deofiinţă cu Tatăl ..." Prin aceste formule dogmatice se susţinea indirect şi maternitatea divină a Fecioarei Maria.

După Sinodul I ecumenic, Sfinţii Părinţi folosesc în lucrările lor termenul de „Născătoare de Dumnezeu", sau cel de „Maica Domnului" şi „Maica lui Iisus Hristos" (Sfântul Atanasie †373; Sfântul Ilarie †368; Sfântul Ambrozie †397;

---

[199] Alexandru din Alexandria, *Epistola către Alexandru din Constantinopol*, 11, P.G. 18, 568, în A. Sărăşan, *Sinodul I Ecumenic de la Niceea*, 325, Edit. Crisserv, Mediaş, 2009, p. 476-489.

[200] Teodoret de Cyr, *Istoria Bisericească*, 1, 4 în col. P.S.B., vol. 44, Bucureşti, 1995, p. 34.

[201] Jaroslav Pelikan, *Fecioara Maria de-a lungul secolelor*, trad. Silvia Palade, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1996, p. 63.

Didim cel Orb †398; Fericitul Ieromin †420; etc.). Sfântul Grigore de Nazians (†390) a spus: „Dacă cineva nu crede că Sfânta Maria este Născătoare de Dumnezeu, e despărțit de Dumnezeu.”[202] După el, de acest adevăr depinde mântuirea noastră.

Începutul secolului al V-lea aduce în Biserica creştină o nouă tulburare, erezia lui Nestorie, care susținea că în Iisus Hristos există două persoane: persoana divină a Fiului lui Dumnezeu, născut din veci din Tatăl; şi persoana umană sau istorică a lui Iisus Hristos, cu care s-a născut din Fecioara Maria. Consecința acestei erezii era că Fecioara Maria n-a născut pe Fiul lui Dumnezeu şi deci, nu poate fi numită „Născătoare de Dumnezeu” (ĲħńœĶ′ŉō) cum învăța Biserica, şi că ea l-a născut pe Hristos omul şi de aceea ea trebuie numită „Născătoare de om” (ùŦoejĭ ŊńœĶ′ŉō). Cu îngăduință, spunea el, poate fi numită cel mult „Născătoare de Hristos” (ð ŋiĵŒċńœĶ′ŉō).

Împotriva acestei blasfemii s-a ridicat Sfântul Ciril al Alexandriei (†444), scriind mai multe tratate: *Despre dreapta credință*, *Cinci cărți pentru combaterea blasfemiei lui Nestorie* şi cele *12 capitole* numite *Anatematismele lui Ciril din Alexandria*.[203] Anatematisma I sună astfel: „dacă cineva nu mărturiseşte că Emanuel este cu adevărat Dumnezeu, iar Sfânta Fecioară pentru aceasta: Născătoare de Dumnezeu (căci a născut trupeşte pe Cuvântul lui Dumnezeu Cel întrupat), să fie anatema.”[204] Sinodul al III-lea ecumenic (Efes 431) a aprobat învățătura Sfântului Ciril şi a condamnat erezia lui Nestorie. Cei 198 de episcopi, bazându-se pe *Anatematismele Sfântului Ciril* şi pe alte texte

[202] Grigore de Nazians, *Epistola 101 către Caledoniu, contra lui Apolinarie*, Migne P.G., 35-38.
[203] Migne, P.G. 66, 1021-1736.
[204] Constantin Voicu, *Patrologie*, vol. II, Edit. Basilica, Bucureşti, 2009, p. 74 .

din opera Sfinţilor Părinţi Vasile cel Mare, Grigorie de Nazians şi Grigore de Nissa (†394) au declarat: „În Iisus Hristos sunt două firi, una divină şi alta umană, dar o singură persoană, cea divină a Fiului lui Dumnezeu. Legătura dintre cele două firi este o legătură firească, ipostatică, nu numai una morală. Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este consubstanţial cu Tatăl, după Dumnezeire, şi consubstanţial cu noi după umanitatea pe care a primit-o în sânul Fecioarei Maria.

Denumirea de Θεοτόκος – Născătoare de Dumnezeu – dată Fecioarei Maria a fost ridicată la însemnătatea ce i se cuvenea."[205]

Sinodul al IV-lea ecumenic (Calcedon, 451), în şedinţa a V-a din 22 octombrie, reafirmă hotărârea Sinodului al III-lea ecumenic (Efes, 431) şi o extinde: „Urmând Sfinţilor Părinţi, noi învăţăm şi mărturisim cu toţii pe Unul şi acelaşi Fiu, pe Domnul nostru Iisus Hristos, desăvârşit în Dumnezeire şi desăvârşit în umanitate, Dumnezeu adevărat şi om adevărat, având suflet raţional şi trup, deofiinţă cu Tatăl după Dumnezeire, şi deofiinţă cu noi după umanitate, fiind întru toate asemenea nouă în afară de păcat. Ca Dumnezeu, s-a născut mai înainte de toţi vecii din Tatăl, după Dumnezeire, iar ca om s-a născut în zilele cele de pe urmă pentru noi şi pentru a noastră mântuire din Fecioara Maria, Născătoare de Dumnezeu – Θεοτόκος, cu Unul şi acelaşi Hristos, Fiu, Domn, Unul-Născut, cunoscut în două firi în chip neamestecat şi neschimbat (contra ereziei lui Eutihie) şi nedespărţit (contra ereziei lui Nestorie), deosebirea firilor nefiind nicidecum distrusă prin unire,

---

[205] Ioan Rămureanu, *Nestorianismul. Sinodul III ecumenic de la Efes din 431*, în Istoria Bisericească Universală, vol. I , Edit. Institutul Biblic, Bucureşti, 1975, p. 252.

păstrându-se mai ales însuşirea fiecăreia şi întâlnindu-se împreună într-o singură persoană şi un singur ipostas."[206]

Sfântul Ioan Damaschin sintetizează în chip magistral cele de mai sus spunând: „Pe bună dreptate şi cu adevărat numim Născătoare de Dumnezeu pe Sfânta Maria. Acest nume constituie toată taina întrupării. Iar dacă aceea care a născut este Născătoare de Dumnezeu, negreşit şi că Cel născut din ea este Dumnezeu, şi negreşit este om. Căci cum s-ar fi născut din femeie Dumnezeu care este existență înainte de veci, dacă nu s-ar fi născut om? Este evident că Fiul Omului este om…

Nu numim deloc pe Sfânta Fecioară Născătoare de Hristos. Această denumire a născocit-o spurcatul, pângăritul Nestorie, pentru a desființa termenul «Născătoare de Dumnezeu», ca supărător şi spre a necinsti pe singura care cu adevărat este mai cinstită decât toată zidirea, pe Născătoarea de Dumnezeu.

Astfel urgisitul de Dumnezeu Nestorie s-a semețit să numească purtător de Dumnezeu pe Cel născut din Fecioară… Noi Îl numim Dumnezeu întrupat. Căci însuşi Cuvântul s-a făcut trup, a fost conceput din Fecioară, s-a născut Dumnezeu împreună cu natura pe care a luat-o şi care a fost îndumnezeită de El în acelaşi timp în care a fost adusă la existență, în aşa fel încât cele trei: luarea naturii noastre, existența şi îndumnezeirea ei de către Cuvântul, s-au întâmplat simultan. Şi în chipul acesta Sfânta Fecioară se înțelege şi se numeşte Născătoare de Dumnezeu, şi nu numai din pricina firii Cuvântului, ci şi din pricina îndumnezeirii firii omeneşti. Zămislirea şi existența acestora, adică zămislirea Cuvântului şi existența trupului în

---

[206] Ioan Rămureanu, *Evenimentele istorice înainte şi după Sinodul de la Calcedon*, în Studii Teologice, XXII, nr. 3-4/ 1970, p. 183; Istoria Bisericească Universală, Bucureşti, 1975, vol. I, p. 260.

însuşi Cuvântul, au avut loc într-un chip minunat în acelaşi timp. Însăşi Maica lui Dumnezeu a dat în chip minunat Făcătorului trup să ne plăsmuiască, iar lui Dumnezeu şi Făcătorului universului să se facă om, îndumnezeind ceea ce a luat…”[207] Iar în final Sfântul Ioan Damaschinul, după aceste detalieri, întreabă: „Cum deci să nu fie Născătoare de Dumnezeu aceea care a născut din ea pe Dumnezeu întrupat? În adevăr, este în sensul propriu şi real Născătoare de Dumnezeu, Doamnă care stăpâneşte toate făpturile, roabă şi Maică a Creatorului.”[208]

Dumitru Stăniloae reliefează rolul mare pe care l-a avut Fecioara Maria în naşterea Fiului lui Dumnezeu ca om în chip feciorelnic, spunând: „Duhul Sfânt a contribuit ca persoană la realizarea actului prin care Fiul lui Dumnezeu se face ipostas al firii omeneşti şi a lucrat şi asupra celei ce se face prin aceasta Maica Lui, aşa cum lucrează şi Cuvântul însuşi, Care Îşi formează firea omenească din ea tot ca persoană. Dar eficienţa Duhului asupra cuiva este în proporţie cu puritatea sau disponibilitatea celui asupra căruia Duhul lucrează. Căci puritatea înseamnă disponibilitatea nemicşorată pentru Dumnezeu, în rolul celui ce răspunde şi se dăruieşte. Maica Domnului se dăruieşte deplin cuvântului, nu numai prin cuvânt ci prin punerea sa integrală la dispoziţia Lui… Cine nu face din partea sa totul pentru puritate nu poate fi sfinţit de Duhul şi copleşit de El. Cine nu se dăruieşte integral lui Dumnezeu într-o deplină eliberare de pasiuni, nu-L poate primi integral pe Dumnezeu ca persoană pentru a-şi afla în el personalitatea deplină. Leonţiu de Bizanţ observă că şi mamele altor prooroci au fost sfinţite de Duhul şi prin aceasta şi prorocii ce se aflau în pântecele lor (Ieremia, Ioan Botezătorul etc.) «Dar numai

[207] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, p. 139-140.
[208] *Ibidem,* p. 208.

Născătoarea de Dumnezeu este în particular cea care a avut pe Duhul însuşi, umbrind-o şi sălăşluit în ea, şi L-a născut pe Cel conceput ca ipostas al trupului luat din ea. Căci nu a născut pe cineva sfințit, ci pe Sfântul care, născându-Se din ea, a şi sfințit-o».”[209]

Calitatea Mariei de Născătoare de Dumnezeu defineşte şi starea ei de Pururea Feciorie, a spus D. Stăniloae. Aceasta deoarece umbrirea Duhului Sfânt şi actul zămislirii lui Iisus Hristos în pântece trebuia să se facă într-un „trup fără de prihană”, într-o fecioară. Dar fiindcă Cel zămislit în ea era „Cel ce a făcut cerul şi pământul”, Fiul lui Dumnezeu s-a întrupat în ea în chip negrăit şi naşterea lui Iisus Hristos s-a petrecut peste puterile firii, nestricând pecețile. Fiind beneficiara lucrării de slavă a lui Dumnezeu, Maica Domnului a rămas total dăruită lui Dumnezeu. Ea a fost eliberată de păcatul strămoşesc în momentul zămislirii Fiului ei, biruind în felul acesta robia păcatului şi a morții. „Dacă Fecioara Maria a putut aduce prin puritatea ei o contribuție la întruparea lui Dumnezeu ca om, la asumarea firii umane în El ca ipostas al ei, aceasta se datoreşte faptului că ea singură a dus la împlinire o putere pe care Dumnezeu de la început «a sădit-o în om împotriva păcatului». Păcatul strămoşesc îl avea şi ea, dar în ea şi prin ea «omul... cu multă vigoare, a arătat puterea sădită în el împotriva păcatului, ocolind prin cuget treaz şi prin hotărâre dreaptă şi prin mărimea înțelepciunii, tot păcatul de la început până la sfârşit... Prin frumusețea ei a arătat lui Dumnezeu frumusețea comună a firii» şi «L-a mişcat spre iubirea oamenilor». Propriu-zis, ea s-a deschis deplin lui Dumnezeu şi prin aceasta era unită cu El, încă înainte ca El să desăvârşească unirea Lui cu ea prin formarea firii Sale prin firea ei. «Pe Acela pe Care mai târziu avea să-L

---

[209] D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică...*, p. 84u.

îmbrace în trup din trupul ei şi astfel să-l înfăţişeze ochilor tuturor, L-a desemnat în ea prin faptele ei». La «plinirea vremii», de care vorbeşte Sfântul Apostol Pavel, a contribuit şi umanitatea prin ea, făcându-se aptă pentru această inserare a lui Dumnezeu în rândul persoanelor umane, prin asumarea firii noastre în Ipostasul Său, în vederea îndumnezeirii ei."[210]

Sintetizând strânsa legătură între Întruparea Fiului lui Dumnezeu şi calitatea Fecioarei Maria de Născătoare de Dumnezeu, D. Stăniloae a spus: „...între chenoza Fiului lui Dumnezeu şi Întruparea Lui sau calitatea Fecioarei Maria de Născătoare de Dumnezeu, e o legătură internă, ca de altfel între toate implicaţiile Întrupării sau ale uniunii celor două firi într-un ipostas. Leonţiu din Bizanţ (†542) leagă strâns de naşterea Fiului lui Dumnezeu, sau de calitatea ei de Născătoare de Dumnezeu, chenoza Lui şi îndumnezeirea firii Sale omeneşti. Numai pentru că cel ce s-a născut din fecioară a fost Dumnezeu, a primit El însuşi pătimirile omeneşti, biruindu-le şi a putut învia."[211]

În perioada maternităţii, Fecioara Maria s-a împărtăşit de toată slava dumnezeiască, slavă care nu s-a mai luat de la ea. În acest sens D. Stăniloae a spus: „Am fost obişnuiţi să vedem numai ceea ce a dat Fecioara Domnului prin alcătuirea trupului Lui din trupul ei şi prin formarea sufletului şi a virtuţii Lui omeneşti din sufletul şi mintea ei – lucru pe care am văzut că îl accentuează şi Nicolae Cabasila, am fost obişnuiţi să cugetăm la unirea dintre Pruncul Iisus, ce creştea în pântecele Maicii, şi Maica ce-I comunica sângele şi viaţa ei prin cordonul ce făcea din cei doi o unitate duală. Dar am fost mai puţin obişnuiţi să vedem ce a dat prezenţa de Lumină şi de puritate a Ipostasului

[210] *Ibidem*, p. 86.
[211] *Ibidem,* p. 88.

Cuvântului trupului şi sufletului şi înțelegerii Fecioarei, în timpul cât se afla în această unire cu ea, în pântecele ei. Primind el sângele şi sufletul din ea şi încadrându-le în Ipostasul Său Dumnezeiesc, nu exercita nici o înrâurire asupra lor? Şi de unde începea şi unde se oprea această înrâurire pe calea pe care treceau ele în El? Nu trebuia să devină sub înrâurirea Ipostasului Dumnezeiesc atotcurată cea care devenea Maica Acestui Ipostas Atotcurat care devenea Om, comunicându-I din ea o fire atotcurată? A coborât Duhul Sfânt în ea, fără să-i dea, odată cu puterea de a naşte pe Cuvântul dumnezeiesc în mod mai presus de fire, şi sfințenia?

Sfântul Efrem Sirul, «chitara Duhului Sfânt» – poate cel mai mare poet al creştinătății primelor secole creştine, cântă: «Într-o clipă roaba a devenit fiică a Împăratului, prin Tine, Fiul Împăratului. Iată, cea prea umilă a ajuns din pricina Ta, o, Fiul lui David, în casa lui David; fiica pământului a ajuns în cer (în cerul curăției, n.n.) prin Cel ceresc».

Într-un fel fătul din pântece dă din caracterele Sale prin Duhul Său cel Sfânt, Maicii ce-L poartă în pântece: chipul Lui se reflectă pe fața ei… Un mister mai mare decât toate se săvârşeşte în trupul ei. Nu se resimte ea de acest mister în lucrare? Dumnezeu îşi alcătuia din sângele ei un trup, din sufletul ei un suflet, şi sângele şi sufletul ei nu se resimțeau de acest fapt?

La Maica Domnului avem misterul sfințeniei culminante. Dacă simpla iradiere a unei vieți sfinte îți aduce ceva din ea, cum n-ar fi sfințit-o pe ea în mod desăvârşit «Sfântul Sfinților», sălăşluit în trupul ei, ca în nimeni altul, săvârşind o comunicare desăvârşită între El şi ea.”[212]

---

[212] D. Stăniloae, *Maica Domnului în Prologul Evangheliei de la Luca*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII, nr. 3/1980 p. 448-449.

Reiese limpede şi clar din cele de mai sus strânsa legătură dintre divinitatea Mântuitorului Iisus Hristos şi calitatea de Născătoare de Dumnezeu a Maicii Sale, neputând fi separate aceste două entităţi care alcătuiesc un adevăr unic, în care se integrează iconomia mântuirii neamului omenesc. „Dacă Maria nu era Născătoare de Dumnezeu, Hristos născut din ea nu era Dumnezeu şi deci nu ne-a mântuit. Lucrul acesta a fost văzut foarte devreme de Părinţi, îndeosebi de Sfântul Irineu. Este mai ales meritul Sfântului Chiril, patriarhul Alexandriei, de a fi articulat definitiv dogma maternităţii divine a Sfintei Maria în ansamblul hristologiei şi sotereologiei patristice. Această integrare nu s-a făcut artificial: ea are o evoluţie lungă care începe cu luptele antignostice şi se termină cu Sinoadele III şi IV ecumenice. Paralel cu evlavia marială crescândă şi cu construirea de biserici mărețe, înfloreau, se afirmau şi se poetizau şi atributele Născătoarei de Dumnezeu. Poeziile lui Roman Melodul, Omiliile Sfântului Modest de Ierusalim, ale Sfântului Gherman, patriarh de Constantinopol, ale Sfântului Andrei Criteanul, ale Sfântului Ioan Damaschin, troparele şi acatistele în cinstea Sfintei Marii sunt dovezi elocvente în această privinţă."[213]

[213] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 413 .

Pururea Fecioria Maicii Domnului

Atributul de „Născătoare de Dumnezeu” a Maicii Domnului este condiționat de starea sa de sfințenie personală, ilustrată mai ales prin însuşirea de „Pururea Fecioară”. Această calitate, ilustrată în iconografie prin cele trei steluțe de pe creştetul şi umerii Fecioarei Maria, o prezintă pe Maica Domnului ca „Fecioara prin excelență” cu un întreit aspect: fecioria înainte de naştere, în timpul naşterii şi după naştere.

1. Fecioria înainte de naştere (ante partum)

Deşi fecioria Maicii Domnului înainte de naştere n-a fost pusă sub semnul îndoielii, considerăm că este imperios necesar să evidențiem această însuşire a Maicii Sfinte. „Evanghelistul” Vechiului Testament, profetul Isaia, în cartea profeției sale, capitolul 7, 14, spune: „Pentru aceasta Domnul meu va da un semn: Iată fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui, Emanuel.” Această descoperire făcută lumii prin profetul Isaia cu 7 secole înainte de Hristos, ne arată că Dumnezeu a hotărât întruparea Fiului Său într-o Fecioară. Noul Testament confirmă împlinirea acestei profeții în persoana Mariei din Nazaret (Matei 1, 20-25; Luca 1,26). Cuvântul folosit de profet a fost acela de fecioră, şi nu de copilă sau tânără. El a avut această viziune că Fecioara Maria a zămislit şi a născut în chip suprafiresc pe Mesia, pe care-L numeşte „Imanuel”,

adică Fiul lui Dumnezeu, ce se tâlcuieşte „cu noi este Dumnezeu”.[214]

Starea de feciorie în care se află Maica Domnului şi-a afirmat-o ea însăşi în faţa arhanghelului Gavriil: „Şi iată vei lua în pântece şi vei naşte fiu şi vei chema numele Lui Iisus… Şi a zis Maria către înger: Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat?” (Luca 1, 31-34). Evanghelistul Matei, având primii destinatari ai Evangheliei sale pe creştinii proveniţi dintre iudei, citează profeţiile mesianice vechi-testamentare pentru a le dovedi acestora că toate s-au împlinit în persoana Mântuitorului. Între acestea el citează şi Isaia 7, 14 (în Matei 1, 23): „Iată Fecioara va avea în pântece şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuieşte: Cu noi este Dumnezeu…”

[214] Legat de această profeţie s-a format o istorioară. Se spune că regele Egiptului Ptolemeu Philadelphul (308-246 î.d.Hr.) a transformat Alexandria într-un puternic centru cultural şi a iniţiat şi traducerea Bibliei în greceşte, traducere care va purta numele de *Septuaginta*. Pentru aceasta a chemat la Alexandria 70 de învăţaţi evrei care cunoşteau bine şi limba greacă. Fiecare a primit o cameră de lucru. Între ei era şi „dreptul Simeon”, care-L va primi în braţe pe pruncul Iisus când Acesta va fi închinat Domnului la templu, la vârsta de 40 de zile (Luca 2, 22-29). Când dreptul Simeon a ajuns cu traducerea la profetul Isaia capitolul 7, 14 „Iată fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu…”, el a tradus „fecioară” cu „tânără”: „Iată tânăra va lua în pântece”, considerând că aşa este logic. S-a culcat şi a doua zi a găsit cuvântul „tânără” şters şi înlocuit cu cel de „fecioară”. A crezut că un coleg a intervenit fără să-i spună şi iarăşi a scris „tânără”. Această experienţă s-a repetat de mai multe ori şi Simeon nu putea înţelege ce se petrece. Atunci a auzit un glas care i-a zis: „Traducerea corectă este cu «fecioară», şi dacă nu crezi nu vei muri până nu-L vei vedea pe cel care se va naşte din Fecioară.” De aceea Simeon n-a murit până la momentul „Întâmpinării Domnului”, ajungând la vârsta de cca. 380 ani. Se spune că primindu-L în braţe pe pruncul Iisus, a rostit cuvintele: „Acum, slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău în pace…” (Luca 2, 29).

Evanghelia după Luca capitolul 1, 26-27 spune de asemenea: „Iar în luna a şasea a fost trimis îngerul Gavriil de la Dumnezeu într-o cetate din Galileea, al cărei nume era Nazaret, la *o fecioră*, logodită cu un bărbat care se chema Iosif, din casa lui David; iar numele fecioarei era Maria."

În Biserica primară, Maica Domnului era numită Fecioara Maria, dar şi simplu „fecioara", toată lumea legând denumirea de fecioară cu Maica Domnului. Nu s-a pus sub semnul întrebării starea de feciorie a Mariei, atât înainte de naştere, cât şi după naştere. Numele de „Fecioara" era echivalent cu „Unica". Şi primele formulări doctrinale ale credinței creştine evidențiază acest lucru. În Simbolul apostolic se mărturiseşte: „Credem şi în Iisus Hristos Fiul Cel Unic, Domnul nostru, Care s-a născut din Duhul sfânt şi Maria Fecioară."[215]

La fel şi în Simbolul Roman se afirmă: „Care s-a născut din Duhul Sfânt şi Maria Fecioara."[216] Şi Simbolul niceo-constatinopolitan, în articolul 4, afirmă aceeaşi credință: „…şi s-a întrupat din Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria şi s-a făcut om."

În concluzie spunem că încă din perioada Bisericii primare, Sfânta Tradiție având la bază Sfânta Scriptură afirmă „fecioria" ca un atribut al Maicii Preacurate, atribut ce va rămâne nedespărțit de numele ei, *Feciora Maria*.[217]

Momentul de deplină afirmare a fecioriei Maicii Domnului va fi Sinodul al III-lea ecumenic (Efes, 431), când Biserica precizează mai îndeaproape învățătura despre Maica Sfântă. La definiția dogmatică a acestui Sinod se adaugă ulterior definițiile dogmatice ale Sinoadelor ecumenice Constantinopol 553 şi Niceea 787. Atributul

---

[215] P.L. XXXIX, col. 2181; vezi A. Sărăşan, *op. cit.*, p. 189.
[216] J.N.D. Kelly, *Altchristliche Glaubensbekenntnisse, Geschichte und Theologie,* Göttingen, 1972, p. 105.
[217] Sfântul Epifanie, *Adversus Haereses*, P.G. LXII, col 75.

Fecioarei Maria de „Pururea Fecioară" a fost decretat ca dogmă.[218] Acelaşi Sfânt Părinte, Sfântul Ioan Damaschin, evidenţiază nu numai starea de feciorie trupească a Maicii Domnului, ci şi pe cea a fecioriei sufleteşti, afirmând şi caracterul ei unic în această privinţă: „Este singura, totdeauna Fecioară cu duhul, sufletul şi trupul."[219]

Cel mai puternic argument al „fecioriei înainte de naştere" îl furnizează Sfintele Evanghelii, care îl numesc pe Iosif logodnicul Mariei (Matei 1; 18, 19, 20, 24; Luca 1, 2-6; 2, 5), dar niciodată bărbatul Mariei, tocmai pentru a exclude total ideea vreunui raport conjugal între Fecioara Maria şi Iosif.

2. Fecioria în naştere (in partum)

Fecioria Maicii Domnului în timpul naşterii a fost preînchipuită prin reprezentările simbolico-profetice ale Vechiului Testament: *scara lui Iacov* (Facere 28, 11-12); *chivotul Legii* (Ieşire 37, 1u); *toiagul lui Aaron ce a odrăslit* (Numeri 17, 8u). Cea mai elocventă prefigurare a Fecioriei Maicii Domnului în Vechiul Testament este cea a *rugului aprins* (Ieşire 3, 2u): rugul ardea şi nu se mistuia, iar prin lucrarea Sfântului Duh, Fecioara naşte şi devine Mamă, fără a înceta să fie în continuare Fecioară.

Naşterea Preasfintei Fecioare a fost fără dureri, mai presus de rânduiala firii pentru că la baza zămislirii Pruncului Iisus a stat puterea Sfintei Treimi: „Duhul Sfânt se va coborî peste tine şi puterea celui Preaînalt te va umbri".

---

[218] Vasile Loichiţă, *Doctrina Sfântului Ioan Damaschin despre Maica Preacurată*, ed. I, Cernăuţi, 1937, p. 28.

[219] Saint Jean Damascène, *Homelie sur la Nativité*, 5, în *Sources chrétiennes*, nr. 8, trad. Pierre Voulet, Paris, 1961, p. 57.

Naşterea feciorelnică a Maicii Domnului a fost prevestită de prorocul Iezechiel prin imaginea uşii închise: „Poarta aceasta va fi închisă, nu se va deschide şi nici un om nu va intra prin ea, căci Domnul Dumnezeul lui Israel a intrat pe ea. De aceea va fi închisă” (Iezechel 44, 2).

Sfinții Părinți şi scriitorii bisericeşti susțin aproape unanim fecioria Maicii Domnului în timpul zămislirii, a naşterii, precum şi în perioada de după naştere. Astfel Sfântul Ignatie Teoforul (†107?) spune în *Scrisoarea către Efeseni* (18, 2): „Dumnezeul nostru Iisus Hristos a fost zămislit potrivit iconomiei lui Dumnezeu, de Maria, cea din sămânța lui David, dar din Duhul Sfânt”, iar în *Scrisoarea către Smirneni* (1, 1) afirmă că: „Domnul nostru Iisus Hristos este din neamul lui David după trup, Fiu al lui Dumnezeu după voința şi puterea lui Dumnezeu, născut cu adevărat din Fecioară, botezat de Ioan, ca să se împlinească în El toată dreptatea.” [220]

Sfântul Iustin Martirul (†cca 165) afirmă în lucrarea *Dialogul cu iudeul Trifon*: „Iisus Hristos a avut o naştere feciorelnică, împlinindu-se proorocia lui Isaia (7, 14) «Iată Fecioara va lua în pântece şi va naşte Fiu şi vor pune numele lui Emanoil.»” Apoi precizează: “În neamul lui Avraam nu s-a născut după trup încă nimeni din Fecioară şi nici nu se spune a se fi născut, afară de Hristos (capitolul 43); Hristos s-a născut întrupându-se din Fecioara din neamul lui David (capitolul 45); Iosif şi Maria erau numai logodiți (78, 3); Naşterea feciorelnică a avut loc prin puterea şi voința Creatorului (capitolul 84, 2).”[221]

Sfântul Irineu de Lyon (†202) argumentează, în lucrarea *Contra ereziilor*, cinstirea Maicii Domnului şi

---

[220] Sfântul Ignatie Teoforul, *Scrisori*, P.G. 5.

[221] Sfântul Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, trad. Olimp N. Căciulă, P.S.B. 2, Bucureşti, 1980, p. 91-266.

fecioria ei pe textul din Isaia (7, 14) „Iată fecioara…”, cu dialogul arhanghelului Gavriil cu Fecioara Maria din Evanghelistul Luca (1, 26-38), precum şi pe descoperirea făcută lui Iosif în vis de acelaşi arhanghel Gavriil, din Evanghelistul Matei (1, 19-23). Sfântul Irineu ne-a lăsat expresia „purus pure puram aperiens vulvam” – Fiul lui Dumnezeu cel curat a deschis în mod curat sânul cel curat al fecioarei. Această expresie a Sfântului Irineu aduce clarificări legate de puritatea Mântuitorului, puritate şi lucrare Dumnezeiască ce se răsfrânge implicit şi asupra Fecioarei, şi anume: „puritatea dumnezeiască a pruncului Iisus face şi menţine fecioară pe Mama Sa.”[222]

Este de reţinut că fecioria Maicii Sfinte este un dar pe care Maria îl primeşte *de la* şi *prin* Fiul Său. Ca Fiu al lui Dumnezeu, El e zămislit fără de păcat, se va naşte fără păcat, adică nedeschizând sânul mamei Sale în chip păcătos, neatingând fecioria mamei Sale. Expresia completă este: „Purus pure vulvam eam quae regenerat homines in Deum quam ipse puram fecite” – Fiul lui Dumnezeu cel curat a deschis în mod curat sânul cel curat al Fecioarei, prin ea regenerându-se neamul omenesc, aducându-l la starea cea dintâi – înainte de cădere.[223]

O notă discordantă în gândirea Părinţilor şi a scriitorilor bisericeşti din secolul al II-lea, cu privire la fecioria Mariei, a făcut Tertulian (†240).[224] Deşi acesta afirmă în repetate rânduri naşterea feciorelnică, mai târziu în lucrarea *De carne Cristi*, 23 afirmă în mod surprinzător: „…e fecioară sub raportul legăturilor ei în raport cu

---

[222] Sfântul Irineu de Lyon, *Contra ereziilor*, IV, 33, 11 în J.P. Migne, P.G.7, 437-1224.

[223] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 358.

[224] Gândirea şi erorile scriitorului apusean sunt atent studiate de E. Dublanchy în *St. Marie*, Dictionnaire de Théologie Catholique, IX, 2e partie, 1927, col. 2370.

bărbatul, dar nu este fecioară întrucât a născut… Dacă Maria a zămislit ca fecioară, ea n-a mai fost fecioară în naştere.” Mai mult, Tertulian vorbeşte despre „frații lui Iisus” ca despre copii ai Mariei după trup.[225] Motivul principal al acestei atitudini a lui Tertulian se pare că a fost dorința lui de a demonstra docheților că Iisus Hristos s-a născut din fecioară şi nu „prin fecioară” cum susțineau aceşti eretici. Datorită faptului că Tertulian a afirmat că Mântuitorul Iisus Hristos s-a născut din Fecioară şi nu „prin Fecioară”, dar şi pentru alte afirmații asemănătoare, fericitul Ieronim (†420) îl caracterizează pe Tertullian ca *nefiind fiu al Bisericii*.[226]

Şi Origen spune că Fecioara Maria a născut ca orice femeie, nemairămânând Fecioară, deşi mai târziu în *Comentariu la Levitic* se contrazice, socotind-o pe Sfânta Maria fecioară în timpul zămislirii şi al naşterii.[227]

Sfântul Grigore Taumaturgul (†270) în *Omilie la Naşterea Domnului*, păstrată în limba armeană, afirmă categoric fecioria Mariei şi în timpul naşterii: „Se cuvenea ca învățătorul fecioriei să-şi manifeste slava sa ieşind din sân feciorelnic şi fără pată… Iată ce afirmăm şi credem cu adevărat invocând ca dovadă pecețile unei feciorii nepătate, pentru că a statornicit că Dumnezeu este atotputernic. Făcător al sânului, descoperitor şi predicator al fecioriei, El a ales un mod de naştere fără pată. El s-a făcut om cum a vrut. Ce a născut Fecioara în adevăr? Pe Domnul firii trupeşti… Fecioara a născut, nu cum a voit ea ci cum a voit Acela care trebuia să fie născut… Dumnezeu a arătat lumii o naştere minunată, pentru a-şi manifesta puterea Sa. El a voit

[225] Tertullian, *Adversus Marcionem*, IV, 19; *De carne Cristi*, 7; *De monogamia*, 8; *De virginibus velandis*, 6 – toate în P.L., I şi II.
[226] Sfântul Irineu de Lyon, *Contra lui Helvidius*, Migne, P.G., XXII, 211.
[227] Origen, *Omilii la Sfântul Luca*, 14, în P.S.B. 7, 8 şi 9, trad. T. Bodogae, N. Neaga, Z. Lațcu şi C. Galeriu.

să arate că făcându-se om, El nu s-a născut ca om ci El s-a făcut om ca Dumnezeu… Care e chipul naşterii Sale? Nu nădăjduiesc să-l tălmăcesc, n-am încercat să-l exprim prin cuvintele mele, nu cred că-l voi putea atinge cu mintea mea: frica lui Dumnezeu nu cade sub experiență, mintea n-o atinge şi săraca noastră înțelegere n-o cuprinde. Trebuie să credem în puterea lucrărilor sale. Cunoaştem legile firii trupeşti. Când o femeie e căsătorită, ea zămisleşte şi naşte după legile căsătoriei. Dar când o fecioară necăsătorită naşte în chip minunat un fiu ea rămânând fecioară, lucrul acesta depăşeşte legea trupurilor. Să cercetăm ceea ce e după firea trupească, dar să păstrăm tăcerea asupra a ceea ce depăşeşte această fire: nu pentru că ne temem dar lucrul e de negrăit."[228]

Şi scrierile apocrife din secolul al II-lea mărturisesc Fecioria Maicii Domnului în timpul naşterii. *Protoevanghelia lui Iacov*, 19, 20 spune în acest sens „Şi iată o femeie cobora de la munte; ea îmi zise: «Omule unde te duci?» Şi eu îi zisei: «Caut o moaşă evreică.» Ea îi răspunse şi zise: «Eşti din Israel?» Eu îi spusei: «Da.» Ea îmi zise: «Şi cine e aceea care naşte în peşteră?» Şi eu îi răspunsei: «E Maria, aceea care a fost crescută în templul Domnului, care mi-a fost dată prin sorț ca femeie, şi care totuşi nu e femeia mea, ci a zămislit din Duhul Sfânt.» Şi moaşa zise: «E adevărat?» Şi Iosif îi zise: «Vino şi vezi.» Şi ea merse cu el, pătrunseră în locul peşterii şi iată un nor luminos acoperea peştera. Moaşa zise: «Astăzi sufletul meu s-a înălțat, căci ochii mei au văzut minune; s-a născut mântuire pentru Israel.» Şi îndată norul a dispărut din peşteră şi se arătă o lumină mare în peşteră, încât ochii noştri n-o suportau; după puțin timp dispăru aceea lumină;

---

[228] Neubert Émil-Nicolas, *Marie dans l'Eglise anténicéenne*, Bibliothéque théologique, ed. II, Paris, V, 1908, p. 186-189.

apoi se văzu copilul care luă sân de la mama sa Maria. Moaşa strigă şi zise: «Salomea, Salomea, am să-ți povestesc o privelişte nemaiauzită: a născut o fecioară, lucru pe care natura, totuşi, nu-l îngăduie.» Şi Salomea zise: «Viu este Domnul Dumnezeul meu, dacă nu cercetezi starea ei nu cred că o fecioară a născut.»

Moaşa intră şi zise Mariei: «Pregăteşte-te cum trebuie, că ai să susții o luptă mare.» Ea cercetă semnele şi se văită zicând: «Vai pentru sacrilegiul meu şi pentru necredința mea? Am ispitit pe Dumnezeu cel viu. Iată mâna mea arde şi cade de la mine.» Şi Salomea îngenunchie înaintea Domnului şi zise: «Dumnezeul părinților mei, adu-ți aminte că eu sunt sămânța lui Avraam, a lui Isaac şi a lui Iacob şi nu mă expune privelişții copiilor lui Israel ci redă-mi brațul, căci Tu, Doamne ştii că eu îmi fac datoria în numele Tău şi am primit răsplată de la Tine.» Un înger se înfățişă şi zise: «Salomea, Salomea, Domnul te-a auzit, scoală, întinde mâna ta către copil, ia-l în brațe şi-ți va aduce tămăduire şi bucurie.» Şi Salomea se apropie, luă copilul şi zise: «Vreau să-l venerez căci el s-a născut ca un mare rege pentru Israel.» Şi iată Salomea fu tămăduită pe loc şi ieşi îndreptată din peşteră.”[229]

Prin prezentarea acestei istorisiri autorul *Protoevangheliei* a vrut să întărească convingerea tuturor creştinilor că zămislirea lui Iisus Hristos în pântecele Mariei a păstrat „uşa închisă”; că precum această zămislire a fost mai presus de fire şi de cuvânt, şi naşterea a fost tot aşa. Verificarea empirică a virginității Mariei făcută de moaşa Salomeea vine şi înlătură, în viziunea autorului, orice suspiciune şi neîncredere în ce priveşte fecioria Mariei „în timpul naşterii”.

---

[229] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 324-325.

Tot în aceeaşi perioadă, *Înălţarea lui Isaia*, o altă scriere apocrifă, evidenţiază fecioria Sfintei Maria prin intermediul unei viziuni a profetului Isaia: „Când ea fu logodită, se află însărcinată şi Iosif, teslarul, voia s-o părăsească. Dar îngerul Duhului apăru în această lume şi Iosif nu mai părăsi pe Maria, ci o păstră şi nu descoperi nimănui acest cuvânt. El nu se apropia de Maria, ci o păzea ca pe o fecioară sfântă deşi zămislise… Dar zvonul despre copil se răspândi în Betleem. Unii ziceau: fecioara Maria a născut de două luni, înainte de a se căsători. Mulţi spuneau: ea n-a născut pentru că moaşa nu s-a dus acolo, şi noi n-am auzit nici un scâncet. Şi ei nu erau siguri în privinţa copilului; toţi îl cunoşteau, dar nimeni nu ştia de unde era el. Părinţii îl luară şi veniră la Nazaret în Galileea."[230]

Această scriere este mai puţin folosită de Sfinţii Părinţi în argumentarea fecioriei Sfintei Marii, comparativ cu *Protoevanghelia lui Iacov*, care deşi apreciată ca apocrifă este cea mai des uzitată atât de părinţii post apostolici, cât şi de cei ulteriori, precum: Sfântul Maxim Mărturisitorul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Grigore Palama, Nicolae Cabasila etc.

Perioada a doua patristică duce mai departe şi aprofundează ideea şi evlavia despre fecioria Sfintei Maria cu aproape aceleaşi formule, cu specificaţia că în lupta cu ereziile ariene, apolinariste şi nestoriene, aceste formule sunt întărite prin introducerea lor în hotărârile sinoadelor ecumenice. „Pururea Fecioria" devine un atribut deosebit de preţios şi totodată necesar în definirea şi susţinerea celuilalt atribut principal al Maicii Domnului şi anume „Născătoare de Dumnezeu". Sfinţii Părinţi ai secolului al IV-lea: Sfântul Atanasie, Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Chiril al

[230] *Ascensiunea lui Isaia 11*, în I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, 11, p. 354-355.

Ierusalimului, Sfântul Grigore de Nazians, Sfântul Epifanie, Sfântul Ilarie ş.a. susțin fecioria Maicii Domnului cu întreitul ei aspect: înainte de naştere, în timpul naşterii şi după naştere.

Sfântul Efrem Sirul a scris peste douăzeci de imne de o frumusețe rară, închinate Fecioarei Maria. La acestea se adaugă cele închinate Naşterii Domnului. El o numeşte pe Maria *Poarta Închisă* (Iezechiel 44, 2), că ea poartă în sân şi în brațe pe cel născut rămânând fecioară, poartă cele feciorești şi hrăneşte cu lapte pe pruncul Iisus ca o maică, etc.

Sfântul Grigore de Nazians afirmă că Iisus s-a format în sânul Mariei în acelaşi timp şi ca om şi ca Dumnezeu (Scrisoarea 101).

Sfântul Grigore de Nyssa afirmă în *Omilie la Naşterea Domnului* că Maica Domnului a fost în acelaşi timp şi mamă şi fecioară, că „Cel zămislit" a păstrat pecețile fecioriei neatinse după minunata sa trecere.

Fericitul Ieromin, marele apărător al fecioriei mariale, în controversele cu Helvidium şi cu Jovian[231] afirmă fecioria Maicii Domnului în timpul zămislirii ca fiind un adevăr de credință bazat pe Sfânta Scriptură, şi care în consecință nu trebuie dovedit. Fecioria în timpul naşterii, în viziunea lui, e confirmată de faptul că Fecioara Maria a născut singură, fără moaşă, că ea singură şi-a înfăşat pruncul în scutece. Şi mai spune că „Cel ce s-a născut din Fecioară este Dumnezeu şi credem şi mărturisim aceasta pentru că aşa citim în Sfânta Scriptură." Fericitul Ieromin îşi susține credința în „fecioria în timpul naşterii" prin comparații biblice: mormântul Domnului a fost nou, era tăiat în piatră şi în el n-a mai fost nimeni îngropat. Apoi, folosind imaginea

[231] Fericitul Ieromin, *Liber adversus Helvidium de perpetua virginitate* şi *Adversus Jovinianum*, J.P. Migne, PL 22-30.

uşilor încuiate prin care Mântuitorul a intrat după Înviere la Sfinţii Apostoli, spune: „Să ni se spună cum a intrat Iisus prin uşile încuiate şi voi răspunde cum Maria este în acelaşi timp şi mamă şi fecioară.”[232]

Sfântul Chiril al Alexandriei vorbeşte despre fecioria Mariei, combătând ideile lui Iulian Apostatul.[233] De asemenea, în lucrarea *Omilii* afirmă mereu că Maica Domnului e „pururea fecioară”, este „fecioară mamă”, e „sân feciorelnic” etc.

Roman Melodul (†560), printre multele imne închinate Maicii Sfinte, a scris şi Condacul Naşterii Domnului: „Fecioara astăzi pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui neapropiat aduce! Îngerii cu păstorii măresc iar magii cu steaua călătoresc, că pentru noi s-a născut Prunc tânăr, Dumnezeu cel mai înainte de veci.”

Un alt text liturgic de la aceeaşi sărbătoare sună astfel: „Spune-mi, Fiule, cum ai fost însămânţat în mine sau cum te-ai născut din mine? Te văd, o măruntaie ale mele, şi mă minunez că am sânul plin de lapte şi totuşi nu sunt căsătorită, te văd înfăşat în scutece şi totuşi floarea fecioriei mele este neatinsă. Căci, Tu păzind-o, ai binevoit să te naşti Prunc tânăr Dumnezeu mai înainte de veci”.

Sfântul Gherman, patriarhul Constantinopolului (†740), în *Omilie la Intrarea în Biserică a Maicii Domnului*, defineşte foarte limpede relaţia între însuşirile de fecioară şi mamă în persoana Maicii Domnului, spunând: „Care fecioară a născut, sau care e aceea care născând şi-a păstrat fecioria neatinsă, decât tu singură, prea fericită copilă, care neschimbată ai purtat pe Dumnezeu în trup pentru noi?” În continuare, Sfântul Gherman foloseşte nişte metafore

232 Fericitul Ieronim, *Scrisoarea 48*, 21 în Migne , P.L. 22 -30
233 Sfântul Chiril al Alexandriei, *Contra lui Iulian VIII*, J.P. Migne, P.G. 76, col. 900 A.

încântătoare la adresa Maicii Sfinte, afirmând că „ea este paradisul fermecător şi rațional plantat de mâna cea atotputernică a lui Dumnezeu la Răsărit, în care înfloreşte crinul parfumat şi trandafirul cel neveştejit; este palatul zidit cu sfințenie, neîntinat şi cu totul pur al lui Dumnezeu, Regele suprem; Maria este Noul Sion, Ierusalimul dumnezeiesc, cetatea sfântă a marelui Rege-Dumnezeu; Maria s-a făcut tron sfânt al lui Dumnezeu, ofrandă dumnezeiască, sălaş al slavei, podoabă de o rară frumusețe, odor ales, mijloc de împăcare al întregii lumi, cer care spune slava lui Dumnezeu.” În concluzie, Sfântul Gherman afirmă că „Maria este mai sfântă decât sfinții, e mai înaltă decât cerurile, e mai slăvită decât Heruvimii, mai cinstită decât Serafimii, mai vrednică de cinstire decât toată zidirea.”[234]

Sfântul Andrei Criteanul (†740), contemporan al Sfântului Gherman, defineşte calitățile de mamă şi fecioară ale Maicii Domnului astfel: „Fecioara a ajuns mamă fără să cunoască cele ale mamelor; ea a alăptat în chip minunat pe Acela pe care-L născuse fără bărbat; Fecioara a născut fără sămânță şi a rămas fecioară castă, păstrându-şi după naştere semnele fecioriei.”[235]

Sfântul Ioan Damaschin (†749) a manifestat în lucrările sale o evlavie profundă, caldă şi cu totul aparte față de Fecioara Maria. În Omilii, scrieri de o frumusețe încântătoare, el defineşte calitatea de Mamă a Preasfintei, ipostază care i-a permis să se bucure de toate prerogativele ce i le-a conferit această calitate: să-L poarte în pântece pe Cel ce ține toate cu palma, să-L alăpteze pe Hrănitorul

[234] Sfântul Gherman, Patriarhul Constantinopolului, *Omilie la Intrarea în Biserică a Maicii Domnului*, 12, 14-18, Migne P.G. 98, col. 304 CD, 305 BCD, 308 A.B.
[235] Sfântul Andrei Criteanu, *Cuvântul I la Naşterea Preacuratei Născătoarei de Dumnezeu*, Migne, P.G. 97, col. 813 C.

făpturii, buzele ei să se atingă de creştetul Stăpânului, să trăiască bucuria de a i se spune mamă de Dumnezeu…

În monumentala sa lucrare *Dogmatica*, sintetizând gândirea Sfinților Părinți dinaintea lui, Sfântul Ioan Damaschin face şi o prezentare a Celei ce este definită Maică şi Fecioară, însuşiri care nu se anulează una pe alta. „Stăruie în rugăciune şi sfințenie şi se arată templu sfânt, minunat şi vrednic al Prea Înaltului Dumnezeu… Logodna ei a fost păzitoare a feciorie şi înşelăciune a celui care pândea fecioarele (diavolul). Când a venit plinirea vremii (Galateni 4, 4) a fost trimis îngerul Domnului la ea şi i-a binevestit zămislirea Domnului (Luca 1, 26-38). Astfel a zămislit pe Fiul lui Dumnezeu, puterea enipostatică a Tatălui, nu din voința trupului, nici din voința bărbatului (Ioan 1, 13), adică din împreunare şi sămânță, ci din bunăvoința Tatălui şi din conlucrarea Sfântului Duh. A îngăduit Creatorului să Se creeze, Făcătorului să Se plăsmuiască, Fiul lui Dumnezeu şi lui Dumnezeu să Se întrupeze şi să Se facă om din cărnurile şi sângiuirile ei curate şi neîntinate, plătind datoria strămoaşei. Căci după cum aceea a fost plăsmuită fără împreunare din Adam, tot aşa şi aceasta a născut pe noul Adam, Care s-a născut potrivit legii naşterii, dar mai presus de natura naşterii. Se naşte fără de tată, din femeie, şi fără de mamă din Tată. Potrivit legii naşterii, pentru că S-a născut din femeie; mai presus de natura naşterii, pentru că S-a născut fără tată; potrivit legii naşterii, pentru că S-a născut la timpul sorocit naşterii – căci se naşte când a împlinit nouă luni şi trece în a zecea; mai presus de legea naşterii, căci S-a născut fără să pricinuiască durere. În adevăr, aceleia căreia nu i-a precedat plăcerea, nu i-a urmat nici durerea, potrivit cuvintelor profetului: «Înainte de a simți dureri a născut» (Isaia 66, 7). Şi iarăşi: «Înainte de a veni vremea durerilor, ea a fugit şi a născut un băiat» (Isaia 66, 7)…

După cum atunci când a fost zămislit, Cuvântul a păstrat fecioară pe aceea care a zămislit, tot astfel şi atunci când a fost născut, a păzit nevătămată fecioria ei, trecând numai prin ea şi păstrând-o încuiată. Zămislirea s-a făcut prin auz, iar naşterea prin scoaterea obişnuită la iveală a celor care se nasc, cu toate că unii spun poveşti că s-a născut prin coasta Maicii Domnului. Căci era cu putinţă să treacă prin uşă fără să strice peceţile.

Rămâne aşadar şi după naştere fecioară, cea pururea Fecioară necunoscând deloc bărbat până la moarte."[236]

Constantin Galeriu, caută să explice cum se împacă aceste două însuşiri ale Maicii Domnului, cea de Mamă cu cea de Fecioară: „Fecioară şi Mamă! Una din antinomiile Revelaţiei, alături de altele «cu anevoie de primit sufletului», cum cugetă conştiinţa creştină. Dar, de observat, Biserica tocmai pentru aceea o laudă pe Fecioara-Mamă, rostind împreună cu Îngerul întâistătător: «Bucură-te cea care ai adunat cele potrivnice întru una; Bucură-te ceea ce ai împreunat fecioria cu naşterea» (Icosul al 8-lea, Acatistul Bunei Vestiri). Deci pentru că ea nu e numai fecioară, fără prihană, sfântă, ci, pentru că în acelaşi timp şi concepe, devine şi Mamă, e Născătoare de Dumnezeu. Pentru că este «fecioară hrănitoare de prunc». Şi când Biserica înfăţişează în icoană pe Maica cu Pruncul în braţe, e însemnată cu trei stele, la frunte şi pe umeri, întărind odată mai mult credinţa în întreita feciorie: înainte, în timpul şi după naştere.

Biserica nu învaţă şi nu omagiază fecioria în sine şi pentru sine, în singularitatea ei, ci, «paradoxal» în unitate cu maternitatea. De aceea şi proclamă: «Fecioara naşte»; - «Bucură-te Mireasă pururea Fecioară».

---

[236] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Cartea IV, capitolul 14, p. 207-208.

Fecioara Maria îşi recunoaşte raţiunea fecioriei, ca dar, ca ofrandă a ei neîntinată care se împlineşte zămislind neprihănit şi devenind locaş al lui Dumnezeu Cuvântul."[237]

I.G. Coman a vorbit despre naşterea Mântuitorului şi fecioria Maicii Domnului în timpul naşterii astfel: „Maternitatea umană a Sfintei Maria a fost şi rămâne garanţia istoricităţii persoanei Mântuitorului. Fără această naştere Hristos n-a venit în lume şi toate relatările despre viaţa, faptele şi învăţătura Sa se evaporează în aburii inconsistenţi ai mitului sau legendei. Elucubraţiile dochetilor primejduiau serios însăşi existenţa Bisericii. Creştinii n-ar fi acceptat niciodată să moară martiri pentru un Hristos aparent, fictiv... Realitatea maternităţii umane a Mariei însemna şi realitatea mântuirii neamului omenesc. Păcatul şi toate relele din fiinţa noastră psiho-fizică nu pot fi înlăturate de puterea fictivă a unei figuri aparente."[238]

3. Fecioria după naştere (post partum)

Această teză din cadrul doctrinei creştine despre Maica Domnului a consfinţit o stare de fapt, şi anume că Fecioara Maria şi-a păstrat fecioria după naşterea Fiului ei, ceea ce înseamnă că ea nu a trăit ca celelalte femei şi că nu a mai născut alţi copii. Deşi anumite texte scripturistice ar induce ideea că Mântuitorul a avut fraţi şi surori, Iisus Hristos fiind întâiul născut, şi că Iosif „n-a cunoscut-o pe ea până ce…" (Matei 1, 25), totuşi o atentă interpretare a acestor pasaje elimină orice umbră de îndoială. Această învăţătură a fost apărată înaintea Sinodului de la Efes (431) de Fericitul Ieronim contra lui Helvidius (P.L. 23,183-206),

[237] Constantin Galeriu, *op. cit.*, p. 462-463.
[238] I.G. Coman, *Şi Cuvântul...*, p. 393.

de Sfântul Ambrozie contra lui Bonosus (De Instit. Virg. VI, 44 PL. 16, 317A), de sfinții capadochieni etc., şi fixată în dogmă de Sinodul al III-lea ecumenic (Efes, 431).

Sfântul Ioan Damaschin, referindu-se la fecioria Maicii Domnului după naştere, a spus: „Rămâne aşadar şi după naştere fecioară cea pururea Fecioară, necunoscând deloc bărbat până la moarte. Chiar dacă s-a scris: «Şi nu a cunoscut-o până nu a născut pe Fiul ei cel primul născut» (Matei 1, 25), trebuie să se ştie că prim născut este cel care a fost născut întâi, chiar dacă ar fi unicul născut. Cuvintele «prim născut» arată că s-a născut primul, dar nu indică negreşit şi naşterea altora…

Cum ar fi admis legătura cu bărbat, ea, care a născut pe Dumnezeu şi care a cunoscut minunea din experiența celor care au urmat? Departe cu acest gând! Nu este propriu unei rațiuni înțelepte de a gândi asemenea lucruri şi în nici un caz de a le face.

Dar însăşi fericita, care a fost învrednicită cu darurile supranaturale, care a fost scutită de dureri când a născut, le-a suferit pe acestea în timpul patimilor Domnului, suportând sfâşierea inimii din pricina dragostei de mamă, pentru motivul că vede omorât ca pe un făcător de rele pe Acela pe care Îl ştia Dumnezeu prin naştere; atunci a fost sfâşiată de gânduri ca o sabie. Acest lucru vor să-l spună cuvintele: «Şi sabie va trece prin însuşi sufletul tău» (Luca 2, 35). Bucuria învierii însă care propovăduieşte că este Dumnezeu Cel care a murit în trup, schimbă durerea.”[239]

Fecioria Maicii Domnului după naştere este puternic contestată de vrăjmaşii Maicii celei Preacurate, aceştia interpretând în mod eronat textele scripturistice ce fac referire la aşa numiții „frați ai Domnului”. Tocmai de aceea

---

[239] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Cartea IV, capitolul 14, p. 208-209.

vom trata cu atenția cuvenită aceste erezii reactualizate de creştinii protestanți şi neoprotestanți.

Frații Domnului

Contestarea însuşirii de „Pururea Feciorie” a Maicii Domnului, de către protestanți şi neoprotestanți în zilele noastre, nu este o problematică „nouă” cu care se confruntă Biserica Ortodoxă. Ca şi alte învățături greşite – erezii –, şi negarea calității de „Pururea Feciorie” a Maicii Domnului este o reactivare a unor erori doctrinare apărute în Biserica primară, atunci când, de fapt, se structura învățătura creştină. Acum ca şi atunci, opiniile greşite sunt argumentate cu texte scripturistice interpretate tendențios sau unilateral.

În cele ce urmează prezentăm aceste texte, însoțite de explicațiile şi comentariile ce se impun.

1. „Şi n-a cunoscut-o pe ea, până ce nu a născut pe Fiul său cel Întâi Născut, căruia I-a pus numele Iisus” (Matei 1, 25).

Problemele de interpretare ce le ridică acest text sunt legate de conjuncția temporală Ӳ ō – heos (până ce); şi de adjectivul æŋĭ œ̈ŏďʁκ′nō – prototocos (întâiul născut).

a) Conjuncția „heos” din acest text i-a determinat pe cei răuvoitori să afirme că Fecioara Maria ar fi avut o viață de familie normală cu dreptul Iosif, ca soț şi soție, după naşterea Mântuitorului Iisus Hristos. Exegeza corectă a textului nu lasă loc pentru o astfel de interpretare. Teologii explică astfel textul aminitit: conjuncția temporală „heos” (până, până ce) are şi semnificația de continuitate, perpetuitate (Bailly – dicționar). Verbul care o precede ′ŋŦκ Ӈě Łĭ ŒĸħŦ – ouk eghinosken (nu a cunoscut-o), redat în limbile moderne prin perfectul compus, este în original imperfectul durabil (osty), care exprimă o acțiune ce nu se

termină, care nu are capăt. Pentru a înțelege mai bine, comparăm textul cu II Regi, 6, 23: „Micol (fiica regelui Saul, căsătorită cu regele David) n-a avut copii *până* în ziua morții ei”; Psalmul 109, 1: „Şezi de-a dreapta Mea *până ce* voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale”; Matei 28, 20: „Iată, Eu sunt cu voi în toate zilele, *până la* sfârşitul veacului”.

În toate cazurile, *heos* nu semnifică un capăt al acțiunii sau situației care-l angajează (că Micol ar fi avut copii după moartea ei, că Fiul n-ar fi şezut de-a dreapta Tatălui după înfrângerea vrăjmaşilor, că Iisus n-ar mai fi cu apostolii după sfârşitul veacului…), de unde rezultă fără echivoc că textul de față nu implică o legătură maritală între Fecioara şi Iosif nici înainte, nici după naşterea lui Iisus.[240] Acelaşi teolog, referindu-se la textul din Matei 1, 25, face următoarele precizări: „În limbajul biblic, a cunoaşte o femeie înseamnă a avea legături trupeşti (cu ea). Evanghelistul este preocupat aici numai de faptul că Iisus s-a născut din Fecioară, prin zămislirea de la Duhul Sfânt. Textul de față nu atestă în mod explicit pururea fecioria Mariei aşa acum reiese din restul Evangheliilor şi din tradiția Bisericii, dar nici nu infirmă.”[241]

După părerea noastră, pentru a înțelege corect textul din Matei 1, 25 trebuie să avem în vedere scopul Evangheliei şi primii ei destinatari. Scopul Evangheliei este precizat de Sfântul Apostol Ioan în Evanghelia Sa, în capitolul 20, 31: „Iar acestea s-au scris, ca să credeți că Iisus este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, şi crezând să aveți viață în numele Lui.” Primii destinatari ai Evangheliei după Matei au fost creştinii proveniți dintre iudei. Aceştia nu au recunoscut în persoana Mântuitorului pe „Mesia cel

---

[240] Bartolomeu Anania, *Biblia*, edit. 2001, Nota a, p. 1462.
[241] *Ibidem*, Nota a, p. 1462.

aşteptat", ei spunând despre El „Au nu este Acesta fiul teslarului? Au nu se numeşte mama lui Maria şi fraţii lui Iacov şi Iosif şi Simon şi Iuda? Şi surorile Lui au nu sunt toate la noi?" (Matei 13, 55-56).

Analizând capitolul 1 al acestei Evanghelii observăm că prin prezentarea Genealogiei Mântuitorului, autorul a căutat să evidenţieize originea împărătească a Domnului Iisus Hristos şi că în El s-au împlinit profeţiile Vechiului Testament. Prin faptul că în Genealogie a inclus pe Iosif (logodnicul Mariei) a lăsat loc de interpretare pentru iudei, în sensul că ar fi „fiul teslarului". În continuare în capitolul 1 Evanghelistul Matei face următoarele precizări: „Maria, mama Lui fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt" (Matei 1, 18); „Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt. Ea va naşte Fiu şi vei chema numele Lui Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcatele lor. Acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul care zice: «Iată, fecioara va avea în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele Lui Emanuel», care se tâlcuieşte: cu noi este Dumnezeu" (Isaia 7, 14; Matei 1, 20-23).

Pentru a combate convingerea iudeilor că „Iisus este fiul teslarului", Sfântul Matei afirmă încă o dată că Iosif „nu a cunoscut-o pe ea până ce l-a născut pe Fiul ei" (Matei 1, 25), şi în consecinţă Iisus Hristos este Mesia, Mântuitorul lumii.

b) Adjectivul „Prototocos" (Întâiul Născut) nu aduce în mod special o dificultate de interpretare. La evrei „întâi născut" poate să fie primul născut dintre mai mulţi fraţi, dar poate fi şi unicul născut. De fapt, proclamarea de „întâi născut" a celui de parte bărbătească se făcea imediat la naştere şi exista posibilitatea ca acesta să rămână şi unul

născut, unicul fiu. Proclamarea întâiului născut se făcea cu dublu scop: să fie inclus în genealogia familiei ca atare (Facere 25, 31) şi să exercite prerogativele quasi-sacerdotale.[242]

2. În cele ce urmează vom analiza textele din Noul Testament cele mai des folosite de contestatarii calității de „Pururea Feciorie" a Maicii Domnului, texte în care se face referire la grupul aşa-numiților „frați" ai Domnului.

Matei 12, 46-47. „Şi încă vorbind El mulțimilor, iată mama şi frații Lui stăteau afară, căutând să vorbească cu El. Cineva I-a zis: Iată mama Ta şi frații Tăi stau afară, căutând să-Ți vorbească."

Matei 13, 55-56. „Au nu este Acesta fiul teslarului? Au nu se numeşte mama Lui Maria şi frații Lui: Iacov şi Iosif şi Simon şi Iuda? Şi surorile Lui au nu sunt toate la noi?"

Marcu 3, 31-32. „Şi au venit mama Lui şi frații lui şi, stând afară, au trimis la El ca să-L cheme. Iar mulțimea şedea împrejurul Lui. Şi I-au spus unii: Iată mama ta şi frații Tăi şi surorile Tale sunt afară. Te caută."

Marcu 6, 3. „Au nu este Acesta teslarul, fiul Mariei şi fratele lui Iacov şi al lui Iosif şi al lui Iuda şi a lui Simon? Şi nu sunt oare surorile Lui aici la noi?"

Luca 8, 19-20. „Şi au venit la El mama Lui şi frații Lui; dar nu puteau să se apropie de El din pricina mulțimii. Şi I s-a vestit: mama Ta şi frații Tăi stau afară şi voiesc să Te vadă."

Ioan 2, 12. „După aceasta S-a coborât în Capernaum, El şi mama Sa şi frații şi ucenicii Săi, şi acolo n-au rămas decât puține zile."

[242] Dumitru Abrudan, Cornițescu Emilian, *op. cit.*, p. 164.

Ioan 7, 3. „Au zis deci către El frații Lui: Pleacă de aici şi du-Te în Iudea, pentru ca şi ucenicii Tăi să vadă lucrurile pe care Tu le faci."

Ioan 7, 5. „Pentru că nici frații lui nu credeau în El."

Ioan 7, 10. „Dar după ce frații Săi s-au dus la sărbătoare, atunci S-a suit şi El, dar nu pe față, ci pe ascuns."

Faptele Apostolilor 1, 14. „Toți aceştia într-un cuget stăruiau în rugăciune, împreună cu femeile şi cu Maria, mama lui Iisus, şi cu frații Lui."

I Corinteni 9, 5. „N-avem oare dreptul să purtăm cu noi o femeie soră, ca şi ceilalți apostoli, ca şi frații Domnului, ca şi Chefa?"

Galateni 1, 19. „Iar pe altul din apostoli n-am văzut, decât numai pe Iacov, fratele Domnului."

Aceşti „frați ai Domnului" amintiți de textele de mai sus nu puteau să fie frați de sânge ai Mântuitorului pentru că în aceste texte sau altele nou-testamentare nu sunt amintiți niciodată *fiii lui Iosif şi ai Mariei*. La fel nu se întâlneşte expresia *Maria şi fiii săi*, ci întotdeauna „Maria şi frații Lui". Sfintele Evanghelii îl numeau „fiul Mariei" numai pe Iisus (Marcu 6, 3).

În Evanghelia după Luca 2, 41-51 ne este prezentat episodul singular din copilăria Mântuitorului, „Iisus la 12 ani". Deşi călătoria la Ierusalim era un pelerinaj de familie, Mântuitorul a călătorit numai cu Fecioara Maria şi dreptul Iosif, nefiind amintiți alți membri, frați sau surori, ca făcând parte din grupul de călători. În plus, dacă Fecioara Maria ar fi avut copii mai mici şi i-ar fi lăsat acasă trebuia să-i încredințeze cuiva spre îngrijire, întrucât această călătorie ținea mai bine de trei săptămâni (opt zile praznicul Paştilor). Mai mult, anumite texte evanghelice, ca de exemplu Matei 12, 46-50 şi Marcu 3, 31-35, îi menționează pe aşa-zişii „frați ai Domnului" în calitate de sfătuitori şi ocrotitori ai

Mântuitorului, aceştia revendicându-şi şi o atitudine de tutelă pe care n-o puteau exercita decât fraţii mai mari asupra celor mai mici. Aceştia îl sfătuiau pe Mântuitorul să renunţe la activitatea Sa pe care ei nu o înţelegeau (Ioan 7, 2-5) şi să se întoarcă în Nazaret pentru că fariseii şi cărturarii căutau să-l piardă (Matei 12, 14; Marcu 3, 6; Luca 6, 11; Ioan 5, 18). Or, Iisus n-ar fi putut să aibă fraţi mai vârstnici decât El pentru că la Buna Vestire Maria era fecioară (Isaia 7, 14; Matei 1,18-25; Luca 1, 27-34).

O altă dovadă că Iisus a fost Unicul Născut al Mariei este faptul că, pe Cruce fiind Mântuitorul, a încredinţat-o pe mama Sa spre îngrijire Sfântului Apostol Ioan (Ioan 19, 26-27): „Deci Iisus, văzând pe mama Sa şi pe ucenicul pe care îl iubea stând alături a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta! Şi din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine." Dacă Iisus ar mai fi avut alţi fraţi, atunci ar fi încredinţat-o pe mama Sa spre îngrijire acestora şi nu ucenicului Său.

Un alt argument în sprijinul Fecioriei Maicii Domnului îl aduce Sfântul Ioan Damaschinul (†749): „Rămâne aşadar şi după naştere Fecioară, cea pururea Fecioară, necunoscând deloc bărbat până la moarte. Chiar dacă s-a scris: „Şi nu a cunoscut-o până nu a născut pe fiul ei cel Unul-Născut.» (Matei 1,25), trebuie să se ştie că prim născut este cel ce a fost născut întâi, chiar dacă ar fi unicul născut. Cuvântul *prim născut* arată că s-a născut primul, dar nu indică negreşit şi naşterea altora… Cum ar fi admis legătura cu bărbat, ea, care a născut pe Dumnezeu şi care a cunoscut minunea din experienţa celor care au urmat? Departe de acest gând! Nu este lucrul unei raţiuni înţelepte de a gândi asemenea lucruri şi nici un caz de a le face."[243]

---

[243] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Cartea IV, capitolul 14, p. 208-209.

Cu trei veacuri înainte de Sfântul Ioan Damaschinul, Fericitul Ieronim (†420) a spus: „Credem că Dumnezeu s-a născut dintr-o Fecioară, căci aşa citim (în Evanghelii); nu credem că Maria a cunoscut bărbat după naştere (a lui Iisus), deoarece nicăieri nu citim acest lucru.”[244]

Dar cine sunt de fapt frații Domnului?

O primă opinie este acea conform căreia aceşti „frați ai Domnului” ar fi copii ai dreptului Iosif dintr-o căsătorie anterioară logodnei cu Prea Sfânta Fecioară. Această opinie este împărtăşită de mai mulți Sfinți Părinți şi scriitori bisericeşti din Răsărit ca: Origen (†254), Clement Alexandrinul (†cca. 230), Sfântul Efrem Sirul (†378), Sfântul Epifanie (†403); iar din Apus, Sfântul Ilarie de Poiters (†366). Se pare că ei şi-au format această convingere influențați de *Protoevanghelia lui Iacov* (8, 3; 11, 2): „Eu am fii şi sunt om bătrân. Ea este tânără şi mi-e teamă să nu mă fac de râs în fața copiilor lui Israel.”[245]

Această opinie este însă contrazisă de Sfântul Ioan Damaschin, care pe baza Tradiției Bisericii din Ierusalim afirmă că dreptul Iosif n-a mai fost căsătorit, ci şi-a trăit viața în feciorie. „Dar cum ea (Fecioara Maria) ajunge la vârsta maturității şi întrucât legea o oprea să mai rămână în curtea templului, este dată de către preoți în mâinile unui mire ca unui păzitor al feciorie ei, lui Iosif, care până la această vârstă înaintată a păzit mai bine ca oricare altul

---

[244] Fericitul Ieronim, *Împotriva lui Helvidius*, P. L. 23, 213.

[245] I.G. Coman, *Şi cuvântul...*, p. 319. (Protoevanghelia lui Iacov este menționată pentru prima dată de Origen. Autorul se numeşte pe sine Iacov (25, 1 – p. 327) şi afirmă că trăieşte în Ierusalim şi că ar fi “fratele Domnului”. Criticii acestei cărți susțin că ar fi fost scrisă în secolul al II-lea, dincolo de granițele Palestinei, iar Decretum Gelasianum o declară apocrifă, neautentică.)

legea fecioriei sale."[246] Sfântul Ioan Damaschin şi-a bazat această afirmaţie şi pe textul din Evanghelia după Matei 1, 19: „Iosif logodnicul ei *drept fiind*…" În plus, Sfintele Evanghelii îl numeau fiul lui Iosif numai pe Iisus: „…fiul lui Iosif…" (Luca 3, 23; Luca 4, 22); „…Iisus fiul lui Iosif din Nazaret" (Ioan 1, 45); „Au nu este Acesta fiul teslarului?" (Matei 13, 55).

Mai mult, Sfintele Evanghelii o numesc şi pe mama fraţilor lui Iisus, „Maria lui Cleopa" (Matei 27, 56); „Maria mama lui Iacov şi a lui Iosif, şi mama fiilor lui Zevedeu" (Matei 27, 56); „…între ele: Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov cel Mic şi a lui Iosif, şi Salomea,…" (Marcu 15, 40); „Iar Maria Magdalena şi Maria, mama lui Iosif, priveau unde L-au pus" (Marcu 15, 47); „Şi după ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov şi Salomea au cumpărat miresme ca să vină să-L ungă" (Marcu 16, 1); „Şi stăteau lângă crucea lui Iisus, mama Lui şi sora mamei Lui Maria lui Cleopa… " (Ioan 19, 25).

Faptul că mama „fraţilor Domnului" este Maria lui Cleopa – nu a lui Iosif – exclude posibilitatea ca aceştia să fi fost fiii lui Iosif, întrucât nu putea aceeaşi femeie să fie soţie a doi bărbaţi în acelaşi timp. Este surprinzător faptul că această versiune a fost preluată mai târziu în Sinaxare şi în Cazanii.

Dacă „fraţii Domnului" nu sunt fiii lui Iosif dintr-o căsătorie anterioară, atunci *cine sunt ei*?

Istoricul iudeo-creştin Hegesip (†180), fost episcop în Ţara Sfântă, consemnează tradiţia potrivit căreia Cleopa era fratele dreptului Iosif. Informaţia este preluată şi transmisă de istoricul creştin Eusebiu de Cezareea (†cca.

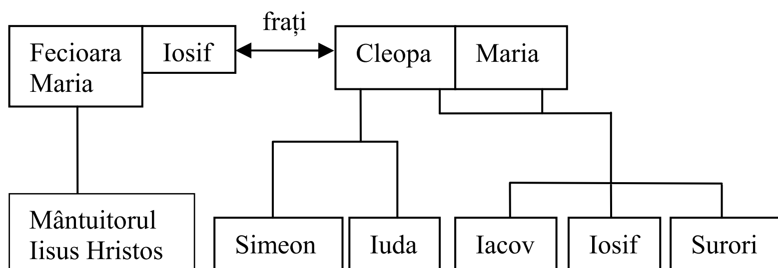
[246] St. Jean Damascène, *Sur la Dormition*, I, 6, în *Homélies sur la nativité et la dormition*, trad. Pierre Voulet, în *Sources chrétiennes*, nr. 80, Paris, 1961, p. 97

339): „Într-adevăr Hegesip istoriseşte că Cleopa era frate cu Iosif;”[247] „După ce Iacov cel Drept (cel Mic) a suferit moarte de martir din aceleaşi motive ca şi Domnul, a fost aşezat ca episcop Simeon, fiul lui Cleopa, unchi al Domnului.”[248] Cleopa este amintit doar de Evanghelia după Luca (24, 18), legat de arătarea Mântuitorului după Înviere celor doi ucenici ce mergeau la Emaus (Luca 24, 13-33).

Mai des amintită este Maria lui Cleopa, ea făcând parte din grupul femeilor care-L urmau pe Mântuitorul şi-I slujeau Lui (Luca 8, 1-3). Sfântul Evanghelist Ioan o numeşte „sora Maicii Domnului” (Ioan 19, 25). Evangheliile sinoptice vin cu alte amănunte: Evanghelistul Matei, relatând îngroparea Mântuitorului (27, 59-60), în versetul 61 o numeşte simplu „cealaltă Marie”; Sfântul evanghelist Marcu o numeşte Maria, „mama lui Iosif” (Marcu 15, 47), ori „Maria, mama lui Iacov” (Marcu 16, 1) sau, „Maria lui Iacov cel Mic şi a lui Iosif” (Marcu 15, 40); de asemenea Evanghelistul Matei o numeşte „Maria mama lui Iacov şi a lui Iosif” (Matei 27, 56).

Deci Iacov şi Iosi (Iosif), menționați de Sfintele Evanghelii (Matei 27, 56; Marcu 15, 40) sunt „fiii Mariei” şi sunt aceeaşi cu primii doi din cei patru aşa-zişi „frați ai Domnului” amintiți în Matei 13, 55 şi Marcu 6, 3. Dacă ei sunt numiți de Sfintele Evanghelii „frații lui Iisus” în baza vorbirii curente a limbii ebraice, fără ca ei să fie copiii după trup ai Maicii Domnului, rezultă că şi ceilalți doi, Simeon şi Iuda, precum şi „surorile Domnului” sunt rude ale lui Iisus într-un grad mai îndepărtat.

[247] Eusebiu de Cezareea, *Istoria Bisericească*, III, 11 şi IV, 22, 4, în P.S.B. 13, Bucureşti, 1987, p. 116.
[248] *Ibidem*, p. 171.

Despre Iacov, Eusebiu din Cezareea spune că era „unul din aşa numiţii fraţi ai Domnului[249] şi a fost numit de Sfinţii Apostoli Petru şi Ioan primul episcop al Ierusalimului. Era numit «cel drept» şi a fost ucis de evrei cu puţin înainte ca Vespasian să atace Ierusalimul.[250] După el a fost aşezat episcop Simeon, fiul lui Cleopa, despre care amintesc Sfintele Evanghelii (Luca 24, 18; Ioan 19, 25), vrednic să urce pe scaunul episcopal al acestei Biserici, ca unul care era cum se spune, văr al Mântuitorului. Într-adevăr Hegesip istoriseşte că, Cleopa era frate cu Iosif, logodnicul Mariei.”[251]

Despre cel de-al patrulea „frate al Domnului” Iuda, Eusebiu din Cezareea scrie că el însuşi se numea fratele Domnului după trup.[252]

Analizând informaţiile evanghelice şi istorice privitoare la cei patru „fraţi ai Domnului”, doar doi sunt numiţi fiii Mariei lui Cleopa, adică Iacov şi Iosi (Marcu 15, 40; Matei 27, 56). Din cele prezentate mai sus reiese că Cleopa era fratele dreptului Iosif. Maria lui Cleopa, soţia acestuia, era cumnata lui Iosif şi nu sora Maicii Domnului cum o numeşte Evanghelia (Ioan 19, 25). Şi Sfântul Ioan

---

[249] *Ibidem*, p. 64-65.
[250] *Ibidem*, p. 92-95.
[251] *Ibidem*, p. 116.
[252] *Ibidem*, p. 119.

Damaschin – bazându-se pe Tradiția Bisericii din secolul al II-lea – afirmă că drepții Ioachim şi Ana au avut o singură fiică la bătrânețe, pe Fecioara Maria, şi chiar dacă Maria lui Cleopa este numită sora mamei Sale (Ana), nu se putea ca într-o familie două fete să aibă acelaşi nume, adică Maria.

În concluzie, putem spune că „frații Domnului” nu puteau să fie fiii lui Iosif dintr-o căsătorie anterioară, şi în nici un caz fiii lui Iosif cu Fecioara Maria, ci erau de fapt verii ai doilea ai Mântuitorului Iisus Hristos pe linia Fecioarei Maria, iar pe linia lui Iosif, care era considerat tatăl lui Iisus, erau veri primari.

Dar se naşte o întrebare legitimă: de ce cărțile Noului Testament îi menționează cu termenul de frați – EĦħĿŧ ʹnō, şi surori – EĦħĿŧ đij când de fapt ei sunt rude mai îndepărtate! Autorii cărților Noului Testament fiind evrei (iudei) şi trăind în mediul iudaic au redat în scrierile lor corespondentul grec EĦħĿŧ ʹnō al cuvântului ebraic ah – frate; sau ahim – frați, fără să țină seama de sfera semantică mai largă a termenului ebraic אח – frate, care mai înseamnă şi văr, nepot, cunoştințe, etc. Că aşa stau lucrurile, argumentăm cu texte din Vechiul Testament care traduse în limba greacă au pierdut unele semnificații:

Facere 11, 31. „Şi a luat Terah pe Avram, fiul său, şi pe Lot, fiul lui Haran şi nepotul său, şi pe Sarai, nora sa…”

Facere 12, 5. „Şi a luat Avram pe Sarai, femeia sa, pe Lot, fiul fratelui său…”

Din aceste texte deducem că Lot era nepotul lui Avram de la fratele său Haran. Mai târziu în Facere 13, 8 „Atunci a zis Avram către Lot: «Să nu fie sfadă între mine şi tine,… căci suntem frați.»”

Tot aşa şi în relația lui Iacov cu Laban, fratele mamei sale:

Facere 27, 43. „Acum dar, fiul meu, ascultă povaţa mea şi sculându-te, fugi la Haran, în Mesopotamia, la fratele meu Laban."

Facere 13, 15. „Auzind Laban de sosirea lui Iacov, fiul surorii sale, a alergat în întâmpinarea lui şi, îmbrăţişându-l, l-a sărutat şi l-a sus în casa sa… Şi a stat Iacov la el o lună de zile. Atunci Laban a zis către Iacov: «Au dară îmi vei sluji în dar pentru că îmi eşti frate?»"

Tot în loc de veri este folosit cuvântul fraţi în Paralipomena 23, 22 „Eliazar însă a murit şi n-a avut feciori, ci numai fete şi le-au luat de soţii fiii lui Chiş fraţii (verii) lor."

Studiind lexicul limbii ebraice dar şi aramaica, dialect al limbii ebraice ce se vorbea în Ţara Sfântă în vremea Mântuitorului, vom constata că nici una dintre ele nu posedă un termen corespunzător pentru văr. În textele amintite în locul folosirii unor locuţiuni mai complicate ca de exemplu „fiul unchiului său", „fiul mamei sale" etc. a fost folosit termenul de frate cu înţelesul mai larg de rudenie mai apropiată sau mai îndepărtată.

Termenul de „fraţi" este folosit şi pentru a desemna membrii aceluiaşi trib (II Regi 19, 12; Numeri 8, 26), ai aceleiaşi familii sau seminţii (Neemia 3, 1; I Regi 20, 29), dar şi pentru a indica pe un conaţional (Ieşire 2, 12 şi 4, 18; Judecători 14, 3). Acelaşi termen de „fraţi" îl întâlnim şi în redarea unei relaţii de rudenie spirituală (Isaia 66, 20) sau cum ne definim şi noi „fraţi întru Iisus Hristos".[253]

În concluzie putem spune cu toată convingerea că „fraţii Domnului" n-au fost fiii Fecioarei Maria. Cercetarea exegetico-teologică şi cea istorică pe care am prezentat-o în

[253] Vezi Wilhelm Gesenius, *Hebräisches und Aramaisches Handwörterbuch*, vierzehnte Auflage, Leipzig, 1905, cuvânt "ah"

rezumat confirmă tradiția fermă şi neîntreruptă a Bisericii noastre despre Pururea Fecioria Maicii Domnului.

Cinstirea Maicii Domnului în cultul ortodox

Pe Fecioara Maria o cinstim în cultul ortodox mai mult decât pe Îngeri şi decât pe ceilalţi Sfinţi. Datorită calităţii sale de Maică a Domnului şi implicit datorită rolului ei în procesul de mântuire a lumii, Sfânta Fecioară este preacinstită sau supravenerată (hiperdulia). I se cuvine această preacinstire pentru că Sfânta Treime a găsit-o vrednică ca în pântecele ei să se întrupeze Fiul lui Dumnezeu. Ea a fost sfinţită prin lucrarea Treimică: Duhul Sfânt s-a pogorât peste ea, Puterea Celui Preaînalt a umbrit-o şi în ea şi-a alcătuit trup omenesc, din sângele şi carnea ei, Fiul lui Dumnezeu care s-a născut din ea „la plinirea vremii".

Maica Domnului este venerată în cultul ortodox mai mult şi mai presus decât toţi sfinţii, fiind „mai cinstită decât Heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât Serafimii." Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh au cinstit-o alegând-o să fie Maica Domnului pentru curăţenia şi vrednicia ei. Fiul ei, Domnul nostru Iisus Hristos, a cinstit-o numind-o *Mamă*, dându-i ascultare, iubind-o ca un fiu adevărat. Deci cinstirea Maicii Domnului a început cu cinstirea de care s-a bucurat din partea lui Dumnezeu.

A fost cinstită şi de arhanghelul Gavriil care la Buna Vestire a salutat-o cu cuvintele „Bucură-te ceea ce eşti plină de har, *Domnul este cu tine.* Binecuvântată eşti tu între femei!" (Luca 1, 28). Aceleaşi cuvinte le aude Fecioara Maria şi când o vizitează pe verişoara sa Elisabeta la Ierusalim: „Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat

este rodul pântecelui tău" (Luca 1, 42). Cu acest prilej Fecioara Maria, insuflată de Sfântul Duh, înalță un minunat imn de slavă şi mulțumire adus lui Dumnezeu. În acest imn însă Maica Domnului îşi precizează şi propria ei poziție în cadrul actului Întrupării, precum şi consecințele ulterioare ale cinstei cu care a învrednicit-o Dumnezeu: „Măreşte sufletul meu pe Domnul, şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu. Că a căutat spre smerenia roabei Sale. Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic…" (Luca 1, 46-49). Sfânta Fecioară prevesteşte prin aceste cuvinte poziția ei privilegiată, excepțională între celelalte femei şi venerația de care urma să se bucure în toată lumea datorită rolului ei de mare importanță în istoria mântuirii. În acelaşi timp ea conştientizează că toate acestea se vor împlini „pentru că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic".

Cinstirea Fecioarei Maria de către oameni a venit într-un mod direct, ca o consecință firească a aprecierii de care s-a bucurat de la început, împodobită fiind cu toate virtuțile, şi datorită minunilor pe care le făcea Mântuitorul în timpul activității Sale şi a cuvântărilor Sale dumnezeieşti. Ea fiind „Maica Domnului", admirația oamenilor față de Fiul său se răsfrângea şi asupra ei: „Fericit este pântecele care Te-a purtat şi fericiți sunt sânii pe care i-ai supt!" (Luca 11, 27). La această apreciere făcută de o femeie din popor, cu trimitere directă la Maica Domnului, Mântuitorul a răspuns: „Aşa este!" (Luca 11, 28).

Nu trebuie uitată cinstirea de care s-a bucurat Maica Sfântă din partea apostolilor, a femeilor minorosițe şi a primilor creştini care o mărturiseau ca Maică a Domnului. Cinstirea ei a început deci încă din timpul vieții ei, persoana ei fiind întotdeauna asociată cu cea a dumnezeiescului ei Fiu, fiind înconjurată cu dragoste şi respect de cei din jur.

Sfântul Ioan Damaschin, în Omilia de la Adormirea Maicii Domnului, ne-a spus că la acest moment din viaţa Maicii Sfinte (Adormirea ei) au fost de faţă ceata Apostolilor, a patriarhilor şi a îngerilor, dar şi comunitatea creştină din Ierusalim, cu toţii închinându-i imne prin care îi slăveau însuşirile dumnezeieşti, preamărindu-i Adormirea. Cu prilejul acesta credincioşii care erau de faţă i-au îmbrăţişat şi i-au sărutat trupul ei cel sfânt pentru a se împărtăşi şi ei de sfinţenie şi a primi binecuvântare.[254]

În primele trei secole Cinstirea Maicii Domnului a continuat, dar în forme discrete. A fost perioada în care învăţătura creştină se structura şi se organiza. Cultul Maicii Domnului a fost unul individual al creştinilor din Biserica Ierusalimului, legat îndeosebi de locurile unde a trăit Maica Domnului şi de mormântul ei din Grădina Ghetsimani. Începutul secolului al IV-lea, prin Edictul de la Milan din anul 313, a adus schimbări majore în organizarea Bisericii creştine, dezvoltându-se cultul religios. În cadrul acestuia se amplifică şi cultul mariologic prin compoziţiile poetice ale Sfântului Efrem Sirul, Sfântului Grigorie de Nazians şi ale altor Sfinţi Părinţi. Sfântul Ambrozie motivează această dezvoltare a cultului Maicii Domnului spunând: „Cine este mai de cinste decât Maica Domnului?"[255]

În prima jumătate a secolului al V-lea, cultul Fecioarei Maria a avut o dezvoltare explozivă, mereu crescândă, mai ales din cauza ereziei lui Nestorie.[256]

[254] Sfântul Ioan Damaschin, *Homilia I In dormitionem B. V. Mariae*, Migne P.G. XCVI, col. 705 A-B; 713C; 737A .

[255] Sfântul Ambrozie, *De virginibus*, II, 2, 7, P.L. t. XVI, col. 220B.

[256] Nestorie susţinea că în fiinţa lui Hristos ar exista două persoane diferite (dioprosopism): una dumnezeiască şi una omenească. În consecinţă Fecioara Maria a născut doar pe omul Hristos şi nu poate fi numită Născătoare de Dumnezeu, ci numai Născătoare de om (antropotokos), sau cel mult Născătoare de Hristos (Hristotokos).

Denumirea Æĕh'rnoëк'nō – Theotokos („Născătoare de Dumnezeu”) dată Fecioarei Maria, a fost ridicată la însemnătatea ce i se cuvenea.[257]

Strâns legate de doctrina marială a theotokiei Sfintei Fecioare s-a afirmat şi dezvoltat şi cea a aiparteniei, adică Pururea Fecioria Maicii Sfinte. După aceea cultul Maicii Domnului se va dezvolta nestingherit şi destul de repede.

Sinodul al III-lea ecumenic de la Efes din anul 431 a condamnat erezia lui Nestorie şi a stabilit doctrina ortodoxă cu privire la firile divină şi umană ale Mântuitorului astfel: „În Iisus Hristos sunt două firi, una divină şi alta umană, dar o singură persoană, cea divină a Fiului lui Dumnezeu. Legătura dintre ambele firi este o legătură firească ipostatică, nu numai una morală. Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este consubstanțial cu Tatăl după Dumnezeire şi consubstanțial cu noi după umanitatea pe care a primit-o în sânul Fecioarei Maria.”

[257] I. Rămureanu, *Nestorianismul. Sinodul III Ecumenic de la Efes din 431*, în Istoria Bisericească Universală, vol. I, Bucureşti, 1975, p. 252.

Instituirea sărbătorilor închinate Maicii Domnului

Unii cercetători ai istoriei creştinismului susţin că prima sărbătoare închinată Maicii Domnului a fost una care avea ca obiect maternitatea divină în general şi îndeosebi zămislirea cea mai presus de fire. Sărbătoarea era numită *Pomenirea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu şi Pururea Fecioarei Maria.* Această sărbătoare se ţinea în Biserica Antiohiei încă de la sfârşitul secolului al IV-lea, în preajma Crăciunului, fiind strâns legată de Naşterea Domnului.[258]

În Apus, sărbătorirea Maicii Domnului era legată tot de momentul naşterii Domnului, astfel: în Galia începând cu secolul al VI-lea (18 decembrie) şi în Spania începând cu secolul al VII-lea, hotărâre luată la Sinodul de la Toledo din 656. Se pare că aceste tradiţii au determinat mai târziu stabilirea sărbătorii *Soborul Maicii Domnului* în 26 decembrie, ca o sărbătoare recapitulativă închinată Maicii Sfinte.

Ulterior, începând cu a doua jumătate a secolului al VI-lea, s-au stabilit şi alte sărbători legate de evenimente deosebite din viaţa Maicii Domnului. Vom încerca să le prezentăm în ordine cronologică.

1. **Naşterea Maicii Domnului** (*Sfânta Măria mică*) la 8 septembrie.

[258] *La première fête mariale en Orient et en Occident*, în rev. *Echos d'Orient*, XXVI, 1923, p. 129-152; F. Cabrol în *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, t. V, col. 1416; Sejorné în *Dictionnaire de Théologie Catholique*, t. XIV, col. 927.

Unii teologi situează începutul acestei sărbători în prima jumătate a secolului al V-lea, folosind următorul raționament: sărbătoarea este în uz la Bisericile necalcedoniene, la Copții egipteni ce o sărbătoresc la 9 mai[259] şi la Iacobiții sirieni. Având în vedere că ei s-au rupt de Biserica Răsăriteană după Sinodul al IV-lea ecumenic, Calcedon 451, şi ulterior n-au mai preluat nimic din învățătura şi cultul răsăritean, se pare că sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului era în uz în întregul Răsărit creştin la începutul secolului al V-lea. Sărbătoarea a fost inițial legată de Sfințirea în Ierusalim a unei Biserici închinate Fecioarei Maria.[260]

Sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului în Apus s-a introdus sub influența patriarhului Constantinopolului de papa Serghie I (687-701). Generalizarea ei în Apus s-a făcut abia în secolele IX-X. O atestare indirectă a vechimii acestei sărbători în Răsăritul ortodox sunt compozițiile liturgice *Condacul şi icosul sărbătorii* ale lui Roman Melodul (†560) şi *canonul Utreniei* scris de Sfântul Andrei Criteanul (715, †740)[261].

Mai târziu în secolul al VIII-lea, legat de această sărbătoare, Biserica Răsăriteană a rânduit la 9 septembrie pomenirea sfinților, drepților şi dumnezeieştilor părinți ai Maicii Domnului, Ioachim şi Ana.

2. **Intrarea în Biserică a Maicii Domnului** (*Vovidenia sau Ovidenia*) la 21 noiembrie.

Această sărbătoare a fost rânduită în amintirea zilei în care Sfinții Ioachim şi Ana au dus-o pe prunca Maria în

---

[259] O.H. Burmester, *The Egiptian or Coptic Church. A detailed description of her liturgical Services and the rites and ceremonies observed in the administration of her Sacraments*, Cairo, 1967, p. 15.

[260] A. Baumstark, *Liturgie comparée,* III, éd. Revue par B. Botte O.S.B. Chevêtogne, 1953, p. 210

[261] Mineiul pe luna septembrie, ziua 8

vârstă de peste trei ani să o închine slujirii lui Dumnezeu, după cum au promis. Prunca va rămâne aici 12 ani, deci până la vârsta de peste 15 ani.

Sărbătoarea Intrării în Biserică este cea mai nouă sărbătoare închinată Maicii Domnului. Inițial ea a fost legată de serbarea anuală a sfințirii bisericii Sfânta Maria cea Nouă, zidită de împăratul Iustinian aproape de ruinele Templului din Ierusalim şi sfințită la 21 noiembrie 543. Până la sfârşitul secolului al VII-lea sărbătoarea a fost generalizată în tot Orientul.[262] În Apus, ea a fost introdusă mai greu, începând cu secolul al XI-lea în Anglia, secolul al XIV-lea în Franța. Generalizarea ei s-a făcut în Biserica Romano-Catolică în 1472 de papa Sixt IV. Papa Pius V (1566-1572) a anulat-o şi papa Sixt V a reintrodus-o la 1585.[263]

3. **Buna-Vestire** (*Blagoveştenie*) la 25 martie.

Blagoveştenia, termen de origine slavă, este cea mai veche sărbătoare confirmată de documente. Este singura sărbătoare a Maicii Sfinte cu suport scripturistic (Luca 1, 26-38) şi a fost rânduită în amintirea zilei în care arhanghelul Gavriil i-a vestit Fecioarei Maria că va naşte pe Mesia. E ziua în care s-a şi zămislit Dumnezeiescul Prunc în pântecele Fecioarei. În cinstea acestei sărbători s-au rostit cuvântările rămase celebre ale patriarhului Proclu al Constantinopolului (†446).[264] De altfel, pentru a marca această zi din viața creştinilor, încă din secolul al IV-lea s-a

---

[262] B. Capelle, *Les fêtes mariales*, în vol. *L'Église en prière. Introduction à la Liturgie*, réd. par A.G. Martimort, Tournai, 1961, p. 762.

[263] Silvestru Bălănescu, *Sărbătoarea Intrării în Biserică a Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu*, în rev. B.O.R. an II, nr. 1/1875, p. 67-72; H. Leclerq, *Fête de la Présentation de Maria*, în *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, t. XIV, col. 1729-1731.

[264] Migne, P.G. t. LXV, col. 679.

construit la Nazaret o Biserică în locul unde Fecioara Maria a primit vizita arhanghelului Gavriil.

La începuturile ei, data acestei sărbători era diferită în funcție de zone: în Răsărit la 5 ianuarie, apoi 25 martie din prima jumătate a secolului al V-lea, când s-a generalizat data de 25 decembrie ca zi de aniversare a Naşterii Domnului; în Apus (Spania, Galia, nordul Italiei), Buna-Vestire se aniversa la 18 decembrie. Generalizarea sărbătorii Bunei-Vestiri în Apus a fost făcută de papa Leon II (681-683) cu denumirea Festum Expectationy Partus Beatae Marie Virginis – *Sărbătoare a aşteptării Naşterii Domnului.* Data de 25 martie s-a generalizat în lumea catolică din secolul al XI-lea. Numai Armenii au o altă dată de serbare a Bunei-Vestiri, în 7 aprilie, datorită menținerii calendarului pe stil vechi, ei sărbătorind Naşterea Domnului în 6 ianuarie.

4. Adormirea Maicii Domnului (*Sfânta Mărie Mare*) 15 august.

A fost rânduită în amintirea zilei în care Fecioara Maria şi-a încheiat viețuirea pe pământ.[265]

Ştiri documentare despre existența acestei sărbători avem din secolul al V-lea.[266] Se pare că inițial sărbătoarea Adormirii era la 15 ianuarie. Generalizarea acestei sărbători în Răsărit este legată de construirea şi sfințirea în grădina Ghetismani a Bisericii Maicii Domnului de împăratul bizantin Mauriciu (582-603), tot el fixând şi data sărbătorii la 15 august.[267] În Apus sărbătoarea Adormirii este

---

[265] M. Pâslaru, *Sărbătoarea Adormirea Maicii Domnului. Vechimea ei şi locul unde se află mormântul Sfintei Fecioare Maria*, în rev. *Glasul Bisericii*, XIX, Nr. 7-8/1960, p. 585 u.

[266] Funk-Bihlmeyer, *Lehrbuch der Kirchengeschichte*, vol. VI, Paderboru, 1911, p. 238.

[267] Nichifor Calist, *Istoria Bisericii*, XVII, 28, P.G. t. CXLVII, col. 292.

introdusă de papa Teodor I (642-649).[268] Ulterior Biserica Apuseană, inspirându-se dintr-o veche tradiție pioasă, a fixat o nouă sărbătoare, la trei zile după Adormire, când Sfânta Fecioară a fost ridicată cu trupul la cer.[269] Tradiția a trecut şi în Răsărit, fiind consemnată în cărțile noastre de slujbă.[270] Pornind de la această legendă pioasă şi înscriindu-se pe linia dezvoltării exagerate a cultului Maicii Domnului, Biserica Romano-Catolică a decretat o nouă dogmă, şi anume Ridicarea cu trupul la cer a Sfintei Fecioare Maria în 1950 (Assumptio Beatae Mariae Virginius).[271]

Privind retrospectiv cele de mai sus, conchidem că aceste sărbători fac parte din grupul Praznicelor Împărăteşti, fiind reprezentate iconografic pe Sfintele Catapetesme ale Sfintelor altare. Fecioara Maria este supranumită şi Împărăteasa cerului. Dar cultul dezvoltat în jurul personalității sale nu s-a impus singur, individual, ci strâns legat de cel al Mântuitorului, al Celui ce s-a născut din ea.

Dintre aceste sărbători ale Maicii Domnului, sărbătoarea Bunei Vestiri nu este una proprie Fecioarei Maria ci una deopotrivă şi a Mântuitorului, pentru că de fapt ea comemorează zămislirea Pruncului Iisus în pântecele Fecioarei. La fel şi sărbătoarea Naşterii Domnului nu este una proprie Mântuitorului ci deopotrivă şi a Maicii Domnului, pentru că nu poți vorbi de Naşterea Domnului Iisus Hristos fără să aminteşti de Fecioara Maria, cea care

[268] Anton Baumstark, *op. cit.*, p. 210.

[269] Calist Nichifor, *Istoria Bisericii*, Cartea a II-a, cap. 21 ş.u. şi Cartea a XV-a, cap.14, P.G. t. CXLV, col. 809 ş.u. şi t. CXLVII, col. 44 .

[270] Sinaxarul din ziua a 15-a din Mineiul pe luna August, Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 2003; *Viețile Sfințiilor pe luna August*, p. 207, Edit. Episcopia Romanului, 1998, etc.

[271] F. Cabrol, *Fête de l'Assomption*, în *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, t. I, col. 2995-3001; A. Raès, *Aux origines de la fête de l'Assomption*, în *Orientalia Christiana Periodica,* Roma, XII, 1946, p. 262-274

L-a născut. De fapt privim aceste două sărbători ca un tot unitar pentru că Naşterea Domnului este rezultatul Bunei Vestiri. Probabil din această cauză creştinii au simțit nevoia să lege de sărbătoarea Naşterii Domnului o sărbătoare recapitulativă pentru Maica Domnului, necesitate materializată în stabilirea în 26 decembrie a sărbătorii *Soborul* sau *Adunarea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.* Sărbătoarea datează dinainte de Sinodul din Calcedon, 451, de vreme ce o găsim la eterodocşii din Răsărit. Mai târziu în secolul al VII-lea, canonul 79 al Sinodului Trulan face referire la tradițiile dezvoltate în jurul acestei sărbători.[272]

De-a lungul timpului, cu privire la anumite minuni săvârşite prin mijlocirea Maicii Domnului sau arătări ale ei anumitor credincioşi, s-au stabilit şi alte zile comemorative consacrate în calendar. Amintim:

1. *Vinerea Izvorului Tămăduirii* – în vinerea din Săptămâna Luminată (Sinaxarul din Penticostar din această zi);
2. *Acoperământul Maicii Domnului* – la 1 octombrie (Mineiul pe luna octombrie, Sinaxarul la 1 octombrie). Sărbătoarea e legată de arătarea Maicii Domnului în cartierul Vlaherne din Constantinopol Sfântului Andrei cel Nebun pentru Hristos, în timpul împăratului Leon Înțeleptul, 886-911. La noi sărbătoarea a fost preluată de la ruşi în secolul al XII-lea;
3. *Zămislirea Sfintei Fecioare* – la 9 decembrie (în calendar şi sinaxare e trecută ca „Zămislirea Sfintei Ana"; considerăm că este mai corect să fie numită „Zămislirea Sfintei Fecioare de către

[272] N. Ioan Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, 1991, p. 141.

Sfânta Ana”) cu nouă luni înainte de Naşterea Maicii Domnului;

4. *Punerea în raclă a cinstitului veşmânt al Maicii Domnului* – la 2 iulie (Mineiul pe luna iulie, Sinaxarul la 2 iulie);
5. *Punerea în raclă a brâului Maicii Domnului* – 31 august (Mineiul pe luna august, Sinaxarul la 31 august);
6. *Minunea Maicii Domnului* – 1 septembrie (Mineiul pe luna septembrie, Sinaxarul la 1 septembrie).

Cinstirea Maicii Domnului în rugăciuni şi cântări (Cultul Maicii Domnului)

Sfânta noastră Biserică o cinsteşte pe Maica Domnului într-un mod deosebit, fără însă a substitui pe Mântuitorul nostru, Unicul Mijlocitor, cu Fecioara Maria în cult şi rugăciuni. Cinstirea Maicii Domnului în cult derivă nemijlocit din credința în Iisus Hristos şi o găsim practicată din primele zile ale creştinismului. O cinstim pe Maica Sfântă ca *MAMĂ* a lui Iisus Hristos, în pântecele căreia s-a întrupat, luându-şi trup şi sânge din trupul ei. O cinstim pentru că L-a născut pe Fiul lui Dumnezeu Întrupat mai presus de fire şi de cuvânt aşa cum şi zămislirea s-a făcut mai presus de fire. O cinstim pentru că L-a hrănit şi purtat în brațe pe Mântuitorul şi buzele ei L-au sărutat cu dragoste maternă. O cinstim pentru că după Înălțarea la cer a Fiului Său a devenit împreună rugătoare şi mijlocitoare a noastră către Dumnezeu, „căci mult poate rugăciunea Maicii spre îmblânzirea Stăpânului”. Toate aceste aspecte sunt surprinse în cultul nostru creştin reflectat în cărțile de slujbă care conțin Revelația dumnezeiască exprimată la nivelul de înțelegere al credincioşilor.

Cultul Maicii Domnului este legat de cultul Fiului Său, al Mântuitorului, deci nu este un cult de sine stătător. Prin rugăciuni o conjurăm pe Maica Domnului, care a devenit Maică a noastră a tuturor, să se roage împreună cu noi Fiului Său ca să ne ajute, aşa cum în urma rugăciunii ei

la nunta din Cana Galileei, Mântuitorul i-a ajutat pe cei de acolo prefăcând apa în vin.

Din imnele închinate Fecioarei Maria răzbate misterul, taina divină care ne ajută să înțelegem Taina Întrupării dar şi misterele întregii Revelații divine. Prin intermediul imnelor ne exprimăm iubirea şi venerația față de Fecioara, ele fiind sufletul pietății ortodoxe, partea ei centrală care ne încălzeşte şi însuflețeşte întreaga noastră ființă. Nu există slujbă bisericească în cadrul căreia să nu existe rugăciuni sau cântări în cinstea Maicii Domnului. Ea este lăudată alături de alți sfinți în fiecare zi liturgică a anului bisericesc prin tropare, stihiri, canoane pe care le găsim în cărțile de slujbă, în Octoih, Triod, Penticostar, Minee, Ceaslov etc. De regulă, ultima stihiră ce se cântă în timpul slujbelor bisericeşti – de exemplu la slujba Vecerniei, la „Doamne strigat-am…”, la Stihoavnă, la Sedelnele şi Laudele Utreniei, la taina Sfântului Maslu, la ierurgii şi la Fericiri în cadrul Sfintei Liturghii – precedată de „Şi acum…” este închinată Născătoarei de Dumnezeu.

În Minee, la slujbele Vecerniei şi Utreniei din zilele de sărbătoare ale Maicii Domnului, imnele liturgice prezintă în rezumat semnificația acestor sărbători, modul în care Fiul S-a coborât pe pământ asumându-şi firea noastră omenească. Totodată, aceste imne sunt răspunsul pe care noi oamenii l-am dat acestei chemări sfinte de însuşire a harului dumnezeiesc, har pe care îl primim permanent în Biserică prin intermediul Sfintelor Taine. Aceste imne liturgice ne ajută să intrăm în sfera misterului divin pe care îl sesizăm şi îl trăim în Biserică. Ne ajută să înțelegem „taina mântuirii noastre”. De exemplu, „Măcar că, prin vrerea lui Dumnezeu, şi alte fericite femei sterpe au odrăslit, dar Maria a strălucit mai presus decât toți cei născuți, cu Dumnezeiască cuviință. Căci din maică neroditoare în chip preamărit născându-se, a

născut cu trup pe Dumnezeul tuturor mai presus de fire, din pântece fără de sămânță: singură fiind uşa a Unuia-Născut Fiul lui Dumnezeu, prin care trecând încuiată a păzit-o Şi toate cu înțelepciune terminându-le, precum Însuşi ştie, tuturor oamenilor a lucrat mântuire."[273]

Cel mai mult cântat eveniment din viața Maicii Domnului în cultul nostru creştin este momentul Bunei Vestiri, aceasta mai ales datorită consecințelor Întrupării Fiului lui Dumnezeu, în planul mântuirii noastre. Pe de o parte, se reliefează venirea pe pământ a Fiului lui Dumnezeu ca o consecință a iubirii lui Dumnezeu față de lume; pe de altă parte, se încearcă explicarea evenimentului în sine. „Făcătorul milostivindu-se de făptură şi de adâncul îndurărilor Sale fiind înduplecat, vine să se sălăşluiască în pântecele Fecioarei, copilei lui Dumnezeu, către care marele arhanghel a venit zicându-i: Bucură-te ceea ce eşti de Dumnezeu cu har dăruită! Acum Dumnezeul nostru este cu tine. Nu te înspăimânta de mine mai marele voievod al Împăratului! Căci ai găsit harul pe care Eva, strămoaşa ta l-a pierdut de demult şi vei zămislii şi vei naşte pe cel de o ființă cu Tatăl." [274]

Imnele închinate Maicii Domnului, ca de fapt toate compozițiile liturgice, sunt de cea mai înaltă teologie. Ele încearcă într-un limbaj mai accesibil să explice tainele credinței noastre. „Trimis a fost din cer Gavriil arhanghelul să binevestească Fecioarei zămislirea. Şi venind în Nazaret, cugeta întru sine, de minune spăimântându-se: Cum cel ce este necuprins întru cele de sus, din Fecioară va să se nască? Cel ce are scaun cerul şi aşternut picioarelor pământul, în pântec de fecioară încape. Spre Care cei cu câte şase aripi şi

---

[273] Stihira a 3-a, la Doamne strigat-am, Mineiul pe luna septembrie, Bucureşti, 2003, p. 112.
[274] Mineiul pe luna martie, Alba Iulia, 2001, p. 185.

cu ochi mulți a privi nu pot. Acela numai prin cuvânt a se întrupa dintr-însa a binevoit! Al lui Dumnezeu este cuvântul acesta. Deci, pentru ce stau şi nu grăiesc Fecioarei? Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine! Bucură-te Fecioară! Bucură-te mireasă, care nu ştii de mire! Bucură-te Maica Vieții! Binecuvântat este rodul pântecelui tău!”[275]

Având în vedere că aceste imne liturgice închinate Maicii Domnului au fost compuse de Sfântul Efrem Sirul, Sfântul Grigore Teologul, Sfântul Ioan al Antiohiei, Sfântul Sofronie al Ierusalimului, Cosma Melodul, Roman Melodul, Sfântul Ioan Damaschin etc., înțelegem înalta gândire teologică pe care o transmit ele într-o formă atât de accesibilă. În aceste imne este exemplificată şi Theotokia – calitatea de Născătoare de Dumnezeu şi Aipartenia – Pururea Fecioria Maicii Domnului.

Un mesaj cu totul deodebit ni-l transmit imnele liturgice din canonul Catavasiilor, cântarea a IX-a, de la toate sărbătorile. Irmoasele sărbătorilor ce se cântă la Sfânta Liturghie conturează dimensiunile Maicii Sfinte şi rolul ei în procesul mântuirii, dar şi frumusețea actului Întrupării. De exemplu „Măreşte suflete al meu pe cea mai cinstită şi mai mărită decât oştile cele de sus. Taină străină văd şi preamărită, cer fiind peştera, scaun de heruvimi Fecioara, ieslea sălăşuire, întru care s-a culcat cel neîncăput, Hristos Dumnezeu, pe care lăudându-L Îl mărim.”[276] Sau: „Binevesteşte pământule, bucurie mare. Lăudați ceruri mărirea lui Dumnezeu. Ca de un sicriu însuflețit al lui Dumnezeu nicicum să nu se atingă mâna necredincioşilor, iar buzele credincioşilor fără tăcere, glasul îngerului

[275] *Şi acum la Domnul strigat-am*, compoziție a lui Ioan Monahul, Minei pe luna martie, Alba Iulia, 2001, p. 187-188.
[276] Irmos la Naşterea Domnului

cântând, cu bucurie să strige: Născătoare de Dumnezeu bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine."[277] .

Toate imnele închinate Sărbătorilor Maicii Domnului, adică Naşterea Maicii Domnului, Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, Buna Vestire, Adormirea Maicii Domnului, dar şi praznicul împărătesc al Naşterii Domnului reuşesc să ne transpună în sfera divinului, înțelegând dimensiunile miracolelor acestor evenimente, taina lor. Expresiile „Taină minunată şi neobişnuită văd, cer fiind peştera, scaun de heruvimi Fecioara" sau „Fecioara astăzi naşte…" evidențiază şi intensitatea stărilor emoționale pe care le trăim noi credincioşii, dar şi faptul că reuşim să înțelegem şi ne bucurăm de descoperirea tainelor dumnezeieşti.

Analizând cultul Fecioarei Maria, N. Buzescu a afirmat: „Cultul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu are o amploare covârşitoare în Biserica noastră ortodoxă, întrucât Fecioara Maria este considerată centrul istoriei mântuirii neamului omenesc. Acest cult ne introduce direct într-o atmosferă pur spirituală, dumnezeiască, iar toată bogăția şi frumusețea lui literar-poetică nu pot fi înțelese decât duhovniceşte, prin acceptarea miraculosului, a paradoxului, aşa cum au fost transmise Bisericii prin Tradiție. Mineele sunt pentru noi o sinfonie a sacrului şi miraculosului, ca irumpere în sfera umană a puterii dumnezeieşti. Or, evenimentul crucial al penetrației divinului în uman este evenimentul Buneivestiri.

Din acest moment, Fecioara Maria devine un exponent al întregii revelații şi spre ea converg Sfintele Scripturi ale Vechiului şi Noului Testament. Este adevărat că în Noul Testament nu se vorbeşte pe larg de Sfânta Fecioară decât în momentul Buneivestiri, la Naşterea

[277] Irmos la Buna Vestire

Domnului, la fuga în Egipt, apoi în câteva împrejurări din viața Mântuitorului, când este arătată ca maică a Sa, Maica Domnului, apoi la Răstignire, îngropare şi la Cincizecime, când Maica Domnului era împreună cu Sfinții Apostoli.

Datele istorico-scripturistice sunt foarte sumare, chiar sărace, ceea ce ar putea fi interpretat ca o situație minoră a Maicii Domnului în ansamblul vieții lui Hristos. În schimb, tradiția Bisericii suplineşte aceste date şi ne furnizează elemente completive de o uimitoare bogăție în legătură cu persoana Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, ceea ce denotă că tradiția are un conținut revelațional mult mai profund decât Sfânta Scriptură, care e şi ea o formă scrisă a tradiției. Acest conținut mai bogat a fost consemnat în cărțile de cult şi dezvoltat teologic şi dogmatic în Minee, Triod, Octoih şi Penticostar."[278]

Din secolul al V-lea, cultul Maicii Domnului s-a dezvoltat şi mai mult. Hotărârile sinoadelor ecumenice de la Efes (431) şi Calcedon (451) prin care Fecioara Maria a fost proclamată „Născătoare de Dumnezeu" şi „Pururea Fecioară" au fost transpuse în formulări liturgice, în mod special în cadrul Sfintei Liturghii. La sfârşitul ecteniilor se rosteşte solemn: „Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita, Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții să o pomenim", iar cântarea imnului marianic este precedată de rostirea solemnă a formulei: „Mai ales pentru Preasfânta, curata, preabinecuvântata, mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea şi Pururea Fecioara Maria." Introducerea acestor definiții dogmatice de către Sfinții Părinți în cadrul Sfintei Liturghii, slujba religioasă cea mai intens frecventată

---

[278] Nicolae C. Buzescu, *„Panaghia Theotokos" în imnologia Mineelor*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII, nr. 3, 1980, p. 538.

de credincioşi, a avut un scop bine precizat şi anume acela de popularizare a cinstirii Maicii Domnului în credința noastră şi implicit în cult şi rugăciune. Cinstirea Maicii Domnului a ajuns la momentul de culme în secolele VII-VIII. Sfântul Ioan Damaschin, numit şi Psalmistul Noului Testament, contribuie decisiv la consacrarea definitivă a dogmei Theotokos – Născătoare de Dumnezeu – în lucrarea *Dogmatica,* cartea a III-a şi a IV-a. Tot de la el ne-a rămas şi imnul *De tine se bucură* ce se cântă la Liturgia Sfântului Vasile cel Mare.

Dintre imnele Maicii Domnului, cele mai larg răspândite sunt: axionul *Cuvine-se cu adevărat,* imnul Acatist *Apărătoare Doamnă* şi troparul *Născătoare de Dumnezeu Fecioară.*

Imnul *Cuvine-se cu adevărat* poate fi considerat o mărturisire liturgică a credinței Bisericii în Maica Domnului şi are două părți: „Ceea ce eşti mai cinstită decât Heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu te mărim” – este irmosul cântării a IX-a a canonului din Vinerea Mare[279] şi a fost compus de Sfântul Cosma Melodul, episcop de Maiuma din 742, prieten cu Sfântul Ioan Damaschin. Tot Sfântul Cosma a scris şi irmosul cântării a IX-a al canonului Înălțării Sfintei Cruci. Prima parte a axionului, „Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită şi prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru”, datează din secolul al X-lea şi este de origine atonită.[280]

[279] Triod, Edit. Institutul Biblic, Bucureşti, 2000, p. 616.
[280] De această parte a imnului se leagă următoarea istorioară: Pe Sfântul Munte Athos se afla şi o chilie cu hramul Adormirea Maicii Domnului ce ținea de mănăstirea Pantocrator şi avea doi viețuitori, unul bătrân şi celălalt tânăr. Cel bătrân avea obiceiul ca în fiecare sâmbătă seara să meargă la slujba Vecerniei şi să privegheze la Biserica mare numită

Imnul acatist „Apărătoare Doamnă, pentru biruinţă mulţumire, izbăvindu-ne din nevoi, Născătoare de Dumnezeu aducem ţie noi robii tăi. Şi ca ceea ce ai stăpânire nebiruită, slobozeşte-ne dintru toate nevoile, ca să strigăm ţie: Bucură-te mireasă pururea Fecioară!” este şi condacul sărbătorii Bunei Vestiri. A fost compus probabil de Roman Melodul. În 626 Constantinopolul era asediat de trupe avaro-persane, împărat fiind Heraclie (610-641). În timpul luptelor s-a arătat pe ziduri Fecioara Maria, ocrotitoarea

---

Protaton din Karyes. În seara zilei de 10 spre 11 iunie 980, călugărul cel bătrân a plecat la priveghere după obicei şi cel tânăr a rămas în chilie. După puţin timp la uşa chiliei a venit un monah tânăr, a bătut la uşă şi a cerut găzduire iar ucenicul cel tânăr l-a primit. La vremea utreniei, ucenicul şi monahul oaspete au mers în paraclis pentru a împlini canonul. Ajungând la cântarea „Ceea ce eşti mai cinstită…” pe care o rosteau în faţa icoanei Preacuratei, monahul străin a început o cântare necunoscută: „Cuvine-se cu adevărat, să te fericim Născătoare de Dumnezeu cea pururea fericită şi prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru” şi a continuat cu „Ceea ce eşti mai cinstită…” Ucenicul a fost atât de impresionat de aceste versuri încât i-a cerut monahului străin să i le scrie. Neavând hârtie, a scris cu degetul pe o lespede de piatră şi apoi a zis: „De acum înainte aşa să cântaţi” şi s-a făcut nevăzut. Monahul străin a fost Arhanghelul Gavriil. Lespedea de piatră a stat o vreme pe Sfântul Munte apoi a fost mutată la Constantinopol. Icoana Maicii Domnului în faţa căreia s-a făcut minunea a fost mutată la Biserica Protaton, unde se găseşte şi astăzi. Chilia unde s-a arătat Arhanghelul Gavriil se numeşte: „Axion estin”.

„Cea mai solidă confirmare istorică a tradiţiei atonite este că deşi cântarea *Cuvine-se cu adevărat* se regăsea în textele alcătuite la Sinodul al III-lea ecumenic din Efes în secolul al V-lea şi mai târziu în scrierile dogmatice ale Sfântului Ioan Damaschin din secolul al VIII-lea, ea a fost introdusă în textele de slujbă abia după această minune, în vremea împăratului Bizanţului, Vasile al II-lea Bulgaroctonul (976-1025). Prăznuirea minunii se face la 11 iunie.” (vezi rev. *Lumea credinţei*, an 9, nr. 6, iunie, 2011, p. 61-63; Monah Pimen Vlad, *Sfântul Munte Athos. Gradina Maicii Domnului*, Edit. Bunavestire, Bacău, 2008, p. 81-84)

Imnul *Axion Estin* este numit azi *Imnul Sfântului Munte Athos*.

metropolei şi poporul i-a cântat imnul acatist. Bizantinii resping atacul prin intervenția miraculoasă a Fecioarei Maria. Patriarhul Serghei I (610-638) a dat ordin ca imnul să fie generalizat în cult.[281]

Troparul *Născătoare de Dumnezeu* este de bună seamnă cel mai vechi imn închinat Fecioarei. A fost alcătuit din salutul îngerului Gavriil la Buna Vestire şi salutul Elisabetei: „Bucură-te ceea ce eşti plină de har (Marie) Domnul este cu tine – Binecuvântată eşti tu între femei" (Luca 1, 28); „Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău" (Luca 1, 42). La imnul scripturistic s-a adăugat probabil după Sinodul al III-lea ecumenic învățătura dogmatică *Născătoare de Dumnezeu, Fecioră*, şi în partea finală: „că ai născut pe Mântuitorul sufletelor noastre." Troparul acesta se cântă la slujba Vecerniei de duminica seara în perioada Triodului şi la Vecernia cu Litie.[282]

Pe lângă imnele Maicii Domnului amintite mai sus s-au alcătuit şi slujbe speciale cu scopul de a aduce cinste şi laudă Fecioarei. Ele poartă numele de Acatiste. Având în vedere că dintre toate episoadele din viața Fecioarei Maria care au stârnit evlavia credincioşilor şi creativitatea artiştilor, Buna Vestire este pe primul loc, depăşind cu mult aria de răspândire a tuturor celorlalte teme mariologice la un loc, se pare că primul Acatist a fost cel al Bunei Vestiri sau

[281] Cameron Averil, *The Theotokos in Sixth-Century Constantinopole; A City finds its Symbol*, in *Journal of Theological Studies*, 29, 1978, p. 79-108.

[282] D.I. Belu, *Maica Domnului în lumina imnelor liturgice*, Caransebeş, 1941.

Textul se regăseşte şi în Biserica romano-catolică, cu puține schimbări, sub titlul *Ave Maria*: „Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui, Iesus. Sancta Maria, Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc et in hora mortis nostrae."

al Născătoarei de Dumnezeu. Ulterior au apărut şi altele ca: *Acatistul Maicii Domnului*, *Acatistul Adormirii Maicii Domnului*, *Acatistul Sfântului Acoperământ al Maicii Domnului* etc. Se pare că o parte dintre ele s-au dezvoltat în Biserica Rusă de unde au trecut şi la noi.

Cele două Paraclise ale Maicii Domnului au apărut mai târziu şi se oficiază în mod deosebit în Postul Adormirii Maicii Domnului.

Din secolul al XVI-lea, ca urmare a dezvoltării cultului mariologic, a apărut Prohodul Maicii Domnului, ca o imitație a Prohodului Domnului nostru Iisus Hristos de la slujba Deniei din Vinerea Mare (Triod). Se pare că autorul acestei compoziții a fost Manuel Corinteanul la începutul secolului al XVI-lea. Prohodul Maicii Domnului vine la noi tot pe filieră rusească, fiind tradus în româneşte de Ioniță Pralea şi tipărit la Iaşi în 1820 cu titlul *Urmări pe morminturi*.[283] Prohodul Maicii Domnului se face în ajunul Praznicului Adormirii Maicii Domnului, după Vecernie, fiind parte integrantă a slujbei de priveghere din această zi.

Pe lângă preamărirea Maicii Domnului în imne aşa cum am amintit mai sus, în sânul poporului nostru circulă mai multe cărți de pietate despre viața şi minunile Maicii Domnului, cele mai multe dintre ele fiind apocrife, de origine bogomilică. Menționăm: *Visul Maicii Domnului*, *Epistolia Maicii Domnului*, *Minunile Maicii Domnului*, *Călătoria Maicii Domnului la iad* etc. Deşi aceste scrieri nu au recunoaşterea Bisericii, ele circulă foarte mult, fiind o dovadă a venerației şi încrederii pe care credincioşii au acordat-o şi o acordă Fecioarei Maria.

[283] I. Bianu, N. Hodoş, D. Simionescu, *Bibliografia românească veche*, vol. III, Bucureşti, 1912-1936, p. 338.

Cinstirea Maicii Domnului în sfintele icoane

Reprezentarea în imagini a chipului Maicii Domnului şi cinstirea acestor icoane este o altă formă de cinstire a Fecioarei Maria în cultul nostru creştin. Aceste reprezentări iconografice ale Maicii Domnului au o tradiție apostolică; primele icoane ale Maicii Domnului ar fi fost făcute de Sfântul Evanghelist Luca, ele devenind modele în ce priveşte reprezentarea grafică a Maicii Sfinte.

Icoana Maicii Domnului, alături de icoana Mântuitorului, este fundamentul tuturor iconografiilor care îl reprezintă pe Dumnezeu şi pe sfinții Săi. Ulterior, această tradiție a icoanelor, care de-a lungul anilor s-au înmulțit şi care s-au oferit şi credincioşilor spre sărutare, a fost fundamentată şi prin hotărâri sinodale. În acest sens amintim canonul 82 al Sinodului al VI-lea ecumenic, Constantinopol 692, care baza cinstirea icoanei Mântuitorului pe dogma „Întrupării Sale”.[284]

Cinstirea sfintelor icoane şi rolul lor în cultul creştin au fost reglementate definitiv prin hotărârile Sinodului al VII-lea ecumenic, Niceea 787, când s-a adoptat următoarea învățătură: „Hotărâm cu toată acuratețea şi grija ca la fel cu semnul cinstitei şi făcătoarei de viață cruci să aşezăm icoanele cele venerate şi sfinte, acele din culori şi din mozaicuri şi din alt material potrivit, în sfintele biserici ale lui Dumnezeu, în sfintele vase şi îmbrăcăminte, pe ziduri şi

[284] Ioan N. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, Bucureşti. 1991, p. 143.

în porţi, în case şi pe drumuri; icoana Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, şi (icoana) neprihănitei noaste Doamne, a Sfintei Născătoare de Dumnezeu şi a cinstiţilor îngeri şi a tuturor bărbaţilor sfinţi şi cuvioşi. Şi cu cât mai stăruitor sunt priviţi prin înfăţişarea în imagini, cu atât şi aceia care privesc la acestea sunt îndrumaţi spre amintirea şi dorul după prototipurile lor, şi să le acorde acestora iubirea şi închinarea de cinstire, nu însă adevărata adoraţie cea după credinţa noastră, care se cuvine numai lui Dumnezeu; ci să le aducă cinstire prin mireasma tămâiei şi luminii, la fel ca şi semnului crucii celei cinstite şi de viaţă făcătoare şi sfintelor evanghelii şi celorlalte sfinte aşezări, precum s-a obişnuit în mod evlavios de cei vechi. Căci cinstirea icoanei trece şi asupra prototipului (a celui reprezentat în icoană);... Iar pe aceia care îndrăznesc să cugete sau să înveţe altfel sau să distrugă tradiţiile bisericeşti, urmând ereticilor afurisiţi, şi se gândesc la vreo înnoire sau să elimine ceva din cele aşezate de biserică, evanghelia sau chipul crucii sau pictura în icoană sau sfintele moaşte... aceştia dacă sunt episcopi sau clerici să fie caterisiţi (îndepărtaţi din funcţie), dacă însă sunt monahi sau laici, să fie îndepărtaţi din comunitate."[285]

Tradiţia Bisericii spune că Sfântul Evanghelist Luca, după ce a făcut prima icoană a Maicii Domnului, i-a arătat-o acesteia şi Fecioara Maria a atestat exactitatea asemănării.

Astfel, Maica Domnului este cunoscută şi percepută ca o întruchipare a perfecţiunii fizice şi morale, deoarece în pântecele ei s-a întrupat Mântuitorul lumii. În reprezentarea în icoane s-a urmărit să se transpună frumuseţea şi perfecţiunea fizică a Fecioarei Maria. De aceea chipul

---

[285] V. Loichiţă, *Hotărârile şi definiţiile dogmatice de credinţă ale celor şapte sinoade ecumenice*, în rev. *Mitropolia Banatului*, IX, nr.1-2/1959, p. 43-44.

tradițional al Maicii Sfinte în icoane este astfel: o linie fină a feței, ochii mari, migdalați, cu orbitele întunecate, exprimând blândețe şi bunătate. Nasul este drept şi îngust, urechile abia perceptibile, buzele subțiri şi bărbia deosebit de fină. Privirea blândă a chipului Maicii Domnului este îndreptată spre privitor. Capul este acoperit cu tradiționala mahramă iudaică. Veşmintele sunt de culoare închisă, combinată şi variind: fie de culoare albastră, simbolul fecioriei dar şi al umanității Maicii Domnului, fie purpurie (roşu închis), simbolul regalității dar şi al sfințeniei. Pe capul şi pe umerii Maicii Domnului sunt pictate trei steluțe, acestea simbolizând fecioria Maicii Domnului înainte de naştere, în timpul naşterii şi după naştere. În brațe, pe partea stângă, Fecioara Maria ține în brațe pe dumnezeiescul Prunc, pe Mântuitorul Iisus Hristos. În unele icoane Fecioara Maria ține dumnezeiescul Prunc în dreptul pieptului. Chipul Pruncului este deja al Domnului. Fruntea este mare, sprâncenele accentuate, dând fermitate privirii. Privirea Pruncului este îndreptată fie spre Maica Sa, fie spre privitor. Veşmântul Domnului este purpuriu (roşu închis), simbolul regalității. Cu mâna dreaptă Domnul binecuvintează şi în mâna stângă ține un papirus, simbolul Evangheliei Sale. Foarte rar, mai târziu, Maica Domnului este pictată singură, în chip de orantă (rugătoare), stând în picioare, fără a avea în brațe pe Mântuitorul, sau ca Maică îndurerată, având ochii înlăcrimați.

Icoanele Maicii Domnului zugrăvite de Sfântul Evanghelist Luca s-au păstrat la Ierusalim. Una dintre ele a fost trimisă de aici la Constantinopol de împărăteasa Eudoxia, văduva împăratului Teodosie al II-lea (408-450), împărătesei Pulheria şi a fost aşezată şi păstrată în Biserica Maicii Domnului din cartierul Vlahernelor (de aceea icoana s-a numit Vlachernitissa). Se pare că această icoană a fost

distrusă din ordinul împăratului iconoclast Constantin Copronimul (741-775) în timpul luptelor iconoclaste.[286]

O altă icoană a Sfântului Evanghelist Luca[287] ar fi fost adusă pe Muntele Athos de trimisul episcopului Iuvenalie al Ierusalimului (422-458), Climent, care i-ar fi încreştinat pe locuitorii Sfântului Munte.

O altă icoană a Sfântului Luca a fost aşezată în Biserica Anastasis, construită de împărăteasa Elena şi împăratul Constantin cel Mare la mormântul Domnului.

---

[286] Biserica creştină a fost profund tulburată în secolul al VIII-lea datorită luptelor iconoclaste. Unii împăraţi isaurieni şi armeni, Leon III Isaurul (717-741) şi Constantin V zis Copronymos (741-775), influenţaţi de unii clerici, s-au implicat în lupta împotriva sfintelor icoane. Mişcarea icononoclastă a apărut ca o reacţie împotriva prea marii dezvoltări a cultului icoanelor şi a abuzurilor legate de cinstirea acestora. Urmarea acestei reacţii a fost declanşarea luptelor pentru distrugerea icoanelor, precum şi a prigoanelor împotriva celor care le cinsteau şi le venerau (iconoduli). Aceşti împăraţi au fost influenţaţi şi de polemica iudaică contra icoanelor, şi cea a arabilor care acuzau Biserica Creştină că încalcă porunca a doua a Decalogului – Să nu-ţi faci chip cioplit, nici să te închini lui. Această prigoană împotriva icoanelor şi a cinstitorilor de icoane se numeşte „iconoclasm" (distrugerea icoanelor) sau „iconomahie" (luptă împotriva icoanelor). Marea tulburare ivită în Biserică s-a atenuat în timpul domniei împăratului Leon IV Chazarul (775-780) şi s-a sfârşit datorită împărătesei Irina, soţia acestuia, care a convocat alături de fiul ei Constantin VI (780-797) sinodul al VII-lea ecumenic în anul 787 la Niceea. Sinodul a restabilit cultul icoanelor, hotărând că cinstirea icoanei nu este legată de materia din care este făcută ci de ceea ce este reprezentat în icoană. În consecinţă este bineplăcută cinstirea icoanei Mântuitorului, a Maicii Domnului şi a tuturor sfinţilor, ca şi cinstirea sfintelor moaşte şi a Sfintei Cruci (P.G. 127, col 979u). Tot la acest sinod s-a stabilit că icoanele au un rol estetic, de a împodobi biserica; un rol pedagogic, de a învăţa istoria Bisericii pe creştini; un rol latreutic, de a însoţi cultul divin; şi un rol haric, de a mijloci harul divin.

[287] Despre icoana Maicii Domnului zugrăvită de Sfântul Luca vezi: Teodor Lectorul, *Istoria Bisericească*, trad. Iosif Gheorghian, Bucureşti, 1899, p. 282.

Icoana s-a păstrat aici o bună perioadă de timp – secolele IV-VI –, pelerinii închinându-se în fața ei la intrarea în biserică. Această icoană a contribuit la convertirea Sfintei Maria Egipteanca.[288]

Tradiția Bisericească menționează că Sfântul Luca ar fi făcut trei tipuri de icoane ale Maicii Domnului:

1. Umilenia – Maica Domnului, singură, cu mâinile încrucişate pe piept, rugându-se.
2. Eleusa – Maica Domnului ține în brațe pe Mântuitorul, care are fața îndreptată spre ea şi o mână în jurul gâtului, într-un gest de mare tandrețe.
3. Hodigitria, Călăuzitoarea – Maica Domnului ține în brațe pe Fiul său şi arată cu mâna spre Mântuitorul, care este „Calea, adevărul şi viața” (Ioan 14, 6).

Cercetătorii susțin că ar exista douăzeci şi unu de icoane copii după icoanele Sfântului Luca. Nimeni nu confirmă însă că s-ar fi păstrat un original. Este cert însă că icoana Maicii Domnului zugrăvită de Sfântul Luca a devenit un model pentru toți pictorii. Fiecare popor însă a introdus în zugrăvirea icoanei Maicii Domnului caracteristici proprii: romanii vestimentația romană, bizantinii hainele regale, popoarele africane au zugrăvit-o ca pe o femeie de culoare.

După reprezentarea iconografică a Maicii Domnului de către Sfântul Luca, din punct de vedere cronologic, următoarele reprezentări iconografice ale Fecioarei Maria au fost făcute în catacombele din jurul Romei. Se pare că cea mai veche imagine a Maicii Domnului este în catacomba Priscila şi datează din secolul al II-lea. Următoarele imagini ale Maicii Sfinte datează din secolele III-IV: Profetul Isaia,

[288] Sfântul Sofronie al Ierusalimului, *Viața cuvioasei Maria Egipteanca*, trad. Fecioru Dumitru, în Triod, Bucureşti, 1946, p. 825u.

evanghelistul Vechiului Testament, alături de Maria cu Pruncul (catacomba Domitillei); Închinarea magilor în faţa Fecioarei Maria cu Pruncul (catacomba Sfântul Petru şi Marcelin); Fecioara Maria Orantă, având Pruncul în braţe (Cimitirul Ostrian).

Reprezentarea iconografică a Maicii Domnului cu Pruncul în catacombele romane este de trei tipuri:

1. Fecioara Maria ţine Pruncul în dreptul pieptului;
2. Fecioara Maria ţine Pruncul în braţe în partea stângă;
3. Fecioara Maria ţine Pruncul pe genunchi.

Acest al treilea tip s-a răspândit în arta bizantină timpurie.

În timpul împăratului Justinian (527-565) iconografia ortodoxă s-a dezvoltat foarte mult. A apărut un nou stil arhitectonic şi iconografic, „stilul bizantin". De atunci reprezentarea iconografică a Maicii Domnului s-a diversificat. Tipurile de icoane ale Maicii Domnului pot fi grupate astfel:

1. Călăuzitoarea, Hodigitria – Maica Domnului Îl ţine pe Mântuitorul în braţe şi arată cu mâna dreaptă spre El, ca o călăuză spre mântuire.
2. Mila afectuoasă, Eleusa – Maica Domnului Îl ţine în braţe pe Mântuitorul care are faţa îndreptată spre ea şi o mână în jurul gâtului ei – îmbrăţişarea Maicii – într-un gest firesc de iubire, simbolizând iubirea lui Dmnezeu faţă de om.
3. Dulcea sărutare, Glikofilusa – Mântuitorul are faţa lipită de faţa Maicii Sale, într-un gest de mare tandreţe.
4. Milostiva, Panakranta – Maica Domnului aşezată pe tron, cu Mântuitorul Hristos în poală, având privirea aţintită înainte. Tronul

simbolizează măreția regală. Conform hotărârilor Sinodului al IV-lea ecumenic, Calcedon 451, Mântuitorul cu Maica Sa veghează asupra destinelor lumii.

5. Mijlocitoarea, Agiosortissa – Fecioara Maria este singură, rugându-se cu mâinile înălțate spre cer. Ea priveşte spre partea stângă unde este reprezentat Mântuitorul într-o icoană. Privirea îndreptată spre El sugerează că Lui i se roagă pentru întreaga lume.
6. Rugătoarea, Oranta sau Platitera, Panaghia sau Preasfânta, Doamna Semnului – Maica Domnului se află în rugăciune, cu mâinile desfăcute. Mântuitorul este zugrăvit într-un medalion, aşezat în zona pântecelui Maicii Sfinte. Se numeşte „Doamna Semnului" fiindcă se face trimitere la textul din profetul Isaia 7, 14: „Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn: Iată Fecioara va lua în pântece şi va naşte fiu şi vor chema numele lui Emanuel".
7. Maica Domnului, Galaktotrofusa – Maica Domnului hrăneşte la sân pe Pruncul Iisus.
8. Maica Domnului, Triherusa – este o icoană cu un aspect mai aparte, care are şi o istorie mai deosebită.[289]

[289] Sfântul Ioan Damaschin (†749) a fost în perioada de început a secolului al VIII-lea consilier al califului Walid al Damascului (705-715), însărcinat cu rezolvarea problemelor populației creştine din Damasc. Când au început disputele pe tema cinstirii sfintelor icoane, Sfântul Ioan s-a implicat în apărarea cinstirii acestora. Prin cuvântările şi scrierile sale apăra tradiția veche a Bisericii de cinstire a sfintelor icoane. Împăratul iconoclast Leon Isaurul, dorind să-l reducă la tăcere pe acest aprig apărător al icoanelor, i-a făcut un denunț mincinos lui Ioan Damaschin califului Damascului. Falsificându-i scrisul, i-a fabricat o scisoare prin care chipurile Sfântul Ioan l-ar fi îndemnat pe împăratul

Icoanele Maicii Domnului sunt foarte răspândite în Ortodoxie. Calendarul Bisericii Ruse, de pildă, enumeră în

---

Leon să atace Damascul în timp ce califul Walid lipsea din localitate. Împăratul a trimis această scrisoare mincinoasă califului, care a crezut că într-adevăr Sfântul Ioan a uneltit împotriva sa. Supărat, califul a dat ordin ca mâna dreaptă a Sfântului Ioan Damaschin, cu care chipurile ar fi scris scrisoarea, să-i fie tăiată în piața Damascului. Seara, sfântul l-a rugat pe calif să-i fie data mâna tăiată. A primit-o şi s-a dus în Paraclisul pe care-l avea în casa sa din Damasc, s-a aşezat în genunchi în fața icoanei Maicii Domnului şi s-a rugat toată noaptea, având ciotul mâinii tăiate lipit de locul de unde s-a făcut secționarea. Rugându-se, o implora pe Maica Sfântă să-l vindece, ca să poată continua să scrie pentru apărarea sfintelor icoane. În timpul rugăciunii a ațipit şi în vis îi apare Născătoarea de Dumnezeu care era vie în icoana sa şi care îi spune că mâna îi va fi vindecată dar să-şi țină promisiunea de a scrie despre cinstirea sfintelor icoane. Sfântul s-a trezit şi a constatat că mâna i s-a vindecat. Dar minunea vindecării mâinii este însoțită de o alta; jos, în partea stângă a icoanei Maicii Domnului, a apărut în culoare argintie imaginea mâinii sale tăiate. Din acest motiv icoana a fost numită „Triherusa” adică Cea cu trei mâini. După vindecare, Sfântul Ioan s-a retras din viața publică, şi-a luat icoana Binefăcătoarei sale, Sfânta Fecioară Triherusa, şi s-a retras la mănăstirea Sfântul Sava cel Sfințit.

Sfântul Sava murise încă din secolol al VI-lea, dar a lăsat testament ca atunci când va veni la mănăstirea sa un pelerin ce-i va purta numele – Sava – , călugării să-i dea cârja sa şi o icoană a Maicii Domnului „Galaktotrofusa” – cea care alăptează. Auzind Sfântul Ioan ce poruncă a lăsat Sfântul Sava, a lăsat şi el poruncă ca acelui pelerin, fiu de rege, cu numele de Sava, să i se dea şi icoana sa „Triherusa”.

În anul 1217, fiul regelui Serbiei, Ştefan Neimanovici, a venit de la mănăstirea Hilandar – Athos, unde era viețuitor, la mănăstirea Sfântul Sava ca să se închine la mormântul protectorului său, Sfântul Sava cel Sfințit. La plecare, călugării de aici i-au dat acestuia cârja Sfântului Sava şi icoana „Galaktotrofusa”, împlinind testamentul acestuia, dar şi icoana „Triherusa” a Sfântului Ioan Damaschin. Călugărul Sava s-a întrors pe muntele Athos şi icoana „Triherusa” a fost aşezată în biserica mănăstirii Hilandar. În secolul al XIV-lea icoana a ajuns la mănăstirea Studenița din Serbia, iar din secolul al XV-lea s-a întors în chip minunat la Hilandar şi a rămas aici. În 12 iulie se prăznuieşte minunea icoanei Sfintei Fecioare „Triherusa”.

jur de 260 de icoane făcătoare de minuni şi celebrate liturgic. Mineiul lui Serghie din Radonej prezintă 700 de icoane ale Maicii Domnului. Şi în Biserica noastră se află zeci de icoane ale Fecioarei Maria, făcătoare de minuni, care se bucură de o cinstire aparte din partea credincioşilor noştri. În iconografia Bisericii noastre, avem o reprezentare iconografică a Maicii Domnului cu totul aparte: Maica Domnului cu aripi, ce se găseşte la Mănăstirea Govora. Biserica Greacă enumeră şi ea câteva zeci de icoane ale Maicii Domnului, iar pe Muntele Athos se află alte zeci de icoane ale Maicii Sfinte, făcătoare de minuni.

Analizând aria de răspândire a icoanelor Maicii Domnului şi cinstea de care se bucură acestea în Răsăritul ortodox, E. Branişte a spus: „La mai toate popoarele creştine există icoane ale Maicii Domnului care se bucură de multă venerație atât în cultul public cât şi în cel particular (familial), unele dintre ele fiind reputate ca făcătoare de minuni şi devenind obiective de pelerinaj. Astfel de icoane sunt numeroase mai ales în Biserica Rusă, unde s-au instituit şi sărbători speciale în cinstea lor. Dintre acestea amintim, de exemplu, icoana Maicii Domnului din Novgorod (secolul al XII-lea); pe cea de la mănăstirea de lâgă râul Tolga (un afluent al Volgăi), aflată într-o scorbură de copac (secolul al XIV-lea); cea de al Iaroslav (sărbătoare la 8 iunie); icoana Uspensia din Lavra Perceska-Kiev (sărbătoare la 3 mai). La polonezi amintim vestita icoană a Maicii Domnului din Mănăstirea Czestochowa, numită şi „Fecioara cea Neagră" din pricina culorilor întunecate cu care e zugrăvită. Şi la greci există asemenea icoane, cu diverse numiri şi reprezentând diferite tipuri iconografice ale Maicii Domnului: Portărița, Glycofilusa (sau Dulceiubitoarea), Platytera (Cea mai cuprinzătoare decât cerurile), Odighitria (Călăuzitoarea) ş.a., se păstrează mai ales în mănăstirile atonite (la Filoteos, Chilandari, Vatoped ş.a.).

În mănăstirile româneşti şi chiar în unele biserici de enorie, se păstrează, de asemenea, unele icoane de acest fel, ca de exemplu cea de la Neamţu, numită «Închinătoarea» (primită de domnitorul Alexandru cel Bun de la împăratul bizantin Ioan Paleologul, la 1424); cea de la Mănăstirea Agapia, tot de provenienţă bizantină (sec. XIV), de curând restaurată; icoana Maicii Domnului de la biserica Mănăstirii Dintr-un Lemn (sec. XVI); cea de la biserica mânăstirii lui Neagoe din Curtea de Argeş (icoana «junghiată»); cele din bisericile Olar şi Icoana din Bucureşti (icoană din 1682) ş.a."[290]

Icoanele Maicii Domnului, fie avându-L în braţe pe Mântuitorul, fie doar singură rugându-se, sunt foarte prezente şi în iconografia murală din interiorul sau exteriorul bisericilor. Erminiile de pictură indică locurile în care este reprezentată iconografic Fecioara Maria pe bolţile pronaosului, în naos, pe bolta altarului, precum şi pe catapeteasmă.[291] Scena de cele mai mari dimensiuni a Maicii Domnului cu Pruncul este cea din centrul bolţii altarului (pe semicalota absidei), deasupra Sfintei Mese. Această scenă poartă numele «Cea mai înaltă (cuprinzătoare) decât cerurile» (ʙ æĿđœŦœѲđ œ↗Ŀ ʹnĮŋđĿ↗Ŀ). Maica Domnului este aşezată pe un tron împărătesc şi are în braţe sau pe genunchi pe pruncul Iisus. De o parte şi de alta Maica Sfântă este încadrată de obicei de Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil care stau într-o poziţie de adorare. De jur împrejurul tronului sunt zugrăvite stelele cerului şi cetele îngerilor, încât Maica Domnului este numită «Doamnă a îngerilor».

[290] E. Branişte, *Cinstirea Maicii Domnului în cultul ortodox şi formele ei de exprimare*, în rev. *Ortodoxia*, an XXIII, nr. 3/1980, p. 532.

[291] Informaţii preluate din E. Branişte, *Programul iconografic al Bisericii Ortodoxe*, în rev. B.O.R., XCII, nr. 5-6/1974, p. 730-744.

În unele biserici scena Fecioarei Maria, Cea mai înaltă decât cerurile, este înlocuită cu Maica Domnului stând în picioare în atitudine de rugăciune, cu mâinile întinse, rugându-se lui Dumnezeu şi prin mijlocirea ei ocrotind credincioşii ce se află în biserică în rugăciune.

Pe catapeteasmă se găsesc următoarele reprezentări iconografice ale Maicii Domnului:

- în registrul cel mai de jos, pe uşile împărăteşti, se află scena Bunei Vestiri: Maica Domnului rugându-se în picioare şi Arhanghelul Gavriil, de obicei cu o floare de crin în mână, aducându-i vestea cea bună că va naşte pe Mântuitorul lumii;
- în registrul icoanelor împărăteşti, pe spațiul dintre uşile împărăteşti şi uşa laterală, în partea stângă (spre nord) se zugrăveşte icoana împărătească a Maicii Domnului având în brațe pe Mântuitorul sau ținându-l pe genunchi. Pe această icoană, ca de fapt pe toate icoanele Maicii Domnului cu pruncul Iisus în brațe, avem inițialele: M.P. (Maica Precista) Þ è. – Æè. (Þ üœŋ ÆĦnV), Maica Domnului sau M.D. pe icoanele româneşti. Pe această icoană se poate scrie rugăciunea „Ceea ce eşti izvorul milei, învredniceşte-ne pe noi milostivirii, Născătoare de Dumnezeu...” sau „Uşa milostivirii deschide-o nouă, Născătoare de Dumnezeu...”
- În registrul al doilea, al praznicelor împărăteşti, Maica Domnului este prezentă atât în icoanele ce reprezintă scene din viața Mântuitorului, în calitate de Mamă (Naşterea Domnului, Tăierea împrejur, Întâmpinarea Domnului, Înălțarea Domnului şi Pogorârea Duhului Sfânt), cât şi în icoanele ce reprezintă scene din viața personală a

Sfintei Fecioare (Buna Vestire, Adormirea Maicii Domnului).

- În registrul de sus, în mijlocul icoanelor cu chipurile celor doisprezece prooroci, se află icoana Maicii Domnului cu Pruncul Dumnezeiesc în braţe, indicând faptul că proorociile acestora s-au împlinit prin Naşterea lui Iisus Hristos de către Fecioara Maria.

În partea superioară a catapetesmei se aşează Sfânta Cruce, având pictat pe ea pe Mântuitorul răstignit. Sfânta Cruce este încadrată de două «molene»: cea din partea dreaptă are pictată pe Maica Domnului plângând sub cruce, iar cea din partea stângă pe Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan.

Privind pictura catapetesmei în ansamblu, o putem percepe ca pe un «arbore al lui Iesei», având ca punct de pornire sau rădăcină Buna Vestire de pe uşile împărăteşti, ramificându-se apoi în icoanele împărăteşti şi Praznicile împărăteşti ca o continuare a derulării evenimentelor din viaţa publică a Mântuitorului.

O altă reprezentare iconografică de ansamblu, în naos, de obicei pe partea sudică, este grupul iconografic Deisis (¼Ο ŒĘþ), adică rugăciune de mijlocire sau Trimorfion (cele trei feţe sau chipuri): Mântuitorul în mijloc şezând pe tron, în partea dreaptă Maica Domnului şi în partea stângă Sfântul Ioan Botezătorul, înfăţişaţi ca mijlocitori pentru neamul omenesc.

Tot în naos, pe partea superioară a peretelui sudic, se zugrăveşte Naşterea Domnului, într-un spaţiu mai generos. Această icoană este înconjurată cu scene din viaţa Domnului: Buna Vestire (Luca 1, 26-38); Vizita Sfintei Fecioare la Elisabeta (Luca 1, 39-56); Închinarea Magilor (Matei 2, 1-12); Fuga în Egipt (Matei 2, 13u), toate aceste scene având în prim-plan pe Maica Domnului.

Pe bolta longitudinală de deasupra naosului sau pe peretele de sud, între tablourile ce ilustează viața, activitatea şi învățătura Mântuitorului, se adaugă scene din viața Maicii Domnului, care ilustrează marile sărbători: Naşterea Sfintei Fecioare (8 sept.); Intrarea în Biserică a Maicii Domnului (21 nov.); Buna Vestire (25 martie); Adormirea Maicii Domnului (15 aug.).

În pronaosul Bisericii, pe a doua boltă sau turlă, se ilustrează Axionul Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare, „De tine se bucură, ceea ce eşti plină de daruri...” Scena o prezintă pe Sfânta Fecioară cu mâinile întinse pentru rugăciune către Dumnezeu şi cu privirea învăluind mulțimea credincioşilor spre ocrotire, iar în dreptul pieptului, într-un medalion, este zugrăvit pruncul Iisus Hristos. Maica Domnului este înconjurată de proorocii mesianici şi de cete îngereşti. Pe marginea tabloului se scriu cuvintele: «De tine se bucură ceea ce eşti plină de daruri, toată făptura...»

Scena „Axionului Liturghiei Sfântului Vasile” de deasupra pronaosului poate fi înlocuită cu tabloul „Maica Domnului Orantă”, având în medalion în dreptul pieptului pe Pruncul dumnezeiesc. Tabloul este înconjurat de chipuri de prooroci sau de chipurile imnografilor Maicii Domnului: Sfântul Roman Melodul, Sfântul Ioan Damaschin, Sfântul Cosma de Maiuma, Sfântul Cosma Melodul.

Dacă spațiul permite, în pronaos se poate zugrăvi Acatistul Sfintei Fecioare.

În exterior, deasupra intrării, la bisericile ce au hram evenimente din viața Maicii Domnului (Naşterea, Buna Vestire, Adormirea) se pictează tabloul hramului.

În concluzie, putem spune că reprezentarea Maicii Domnului în iconografia noastră ilustrează supracinstirea de care se bucură Maica Sfântă în credința şi cultul nostru. Ea este percepută şi prin pictură ca fiind nu numai Maică a

Domnului, ci şi Maică a noastră a tuturor, pururea rugătoare pentru noi către Fiul său.

Zidirea de Biserici în cinstea şi pomenirea Maicii Domnului

Cum era şi firesc, primele biserici cu hramul Fecioarei Maria s-au construit la locurile sfinte: la Nazaret, unde locuia Fecioara Maria când arhanghelul Gavriil i-a adus vestea cea bună; la Betleem, la peştera unde Maica Domnului L-a născut pe Mântuitorul; pe Sion unde a locuit Fecioara Maria în ultima parte a vieții şi a adormit; în grădina Ghetsimani unde a fost înmormântată Maica Domnului. Bisericile închinate Maicii Domnului au avut şi au numiri diferite: Născătoarea de Dumnezeu – Theotokos; Sfânta Maria – Precista, adică Preacurata; Sfânta Maria Panaghia – Preasfânta; iar în Apus San(c)ta Maria, Notre-Dame, Heilige Jungfrau etc.

Bisericile ce au hram anumite sărbători ale Maicii Domnului au următoarele numiri: Vovidenia – Intrarea în Biserică, Blagoveştenia – Buna Vestire, Uspensia – Adormirea Maicii Domnului, Pocrovul – Acoperământul Maicii Domnului etc.

Dacă în perioada de început a creştinismului s-au construit biserici închinate Maicii Domnului la locurile sfinte, ulterior acestea s-au înmulțit în toată lumea creştină. Dintre cele mai vechi şi mai renumite amintim: Santa Maria Majora şi Santa Maria-Antiqua, la Roma, în secolul al V-lea; Biserica Vlahernelor din Constantinopol, ctitorită de împărăteasa Pulheria în secolul al V-lea (aici au fost depuse brâul şi veşmântul Maicii Domnului); Catedrala Sfânta Fecioara Maria din Efes, în care s-a ținut Sinodul al III-lea ecumenic din anul 431; Panaghia Acheiropoietis din

Tesalonic – secolul al V-lea; Sfânta Maria Diaconissa (Slujitoarea), ctitorită de împăratul Mauriciu în anul 598; Biserica Adormirii din Niceea, din secolul al IX-lea; Biserica Fecioarei Kharie-Giami din Constantinopol; Notre-Dame din Paris sec. XI-XII, operă reprezentativă a stilului gotic francez; Biserica Adormirii – Uspensia şi Biserica Bunei Vestiri – Blagoveştenia din Moscova, secolul al XV-lea.

La noi cele mai reprezentative biserici închinate Maicii Domnului sunt:

- Biserica Mănăstirii Curtea de Argeş, cu hramul Adormirea Maicii Domnului, ctitorită de Neagoe Basarab şi sfinţită la 15 august 1517 – în Ep. Râmnicului şi Argeşului;
- Biserica Mănăstirii Putna cu hramul Adormirea Maicii Domnului şi Biserica Mănăstirii Moldoviţa cu hramul Buna Vestire – ambele în Ep. Sucevei;
- Biserica Mănăstirii Brâncoveanu-Sâmbăta de Sus, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Sibiului;
- Biserica Mănăstirii Nicula, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Clujului;
- Bisericile Mănăstirilor Rohia şi Moisei, ambele cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Maramureş;
- Biserica Mănăstirii Polovragi, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Craiovei;
- Biserica Mănăstirii Lainici, cu hramul Intrarea în Biserică – în Ep. Craiovei;

- Biserica Mănăstirii Tismana, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Craiovei;
- Biserica Mănăstirii Bistrița, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Vâlcei;
- Biserica Mănăstrii Dintr-un lemn, cu hramul Naşterea Maicii Domnului – în Ep. Vâlcei;
- Biserica Mănăstirii Țigănăşti, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Bucureşti;
- Biserica Mănăstirii Snagov, cu hramul Intrarea în Biserică – în Ep. Bucureşti;
- Biserica Mănăstirii Negru Vodă, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Târgovişte;
- Biserica Mănăstirii Vladimireşti, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Râmnicului şi Argeşului;
- Biserica Mănăstirii Bistrița, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Iaşiului;
- Biserica Mănăstirii Sihăstria, cu hramul Naşterea Maicii Domnului – în Ep. Iaşiului;
- Biserica Mănăstirii Văratic, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Iaşiului;
- Biserica Mănăstirii Voroneț, cu hramul Naşterea Maicii Domnului – în Ep. Iaşiului;
- Biserica Mănăstrii Hodoş-Bodrog, cu hramul Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Arad.

Pe lângă aceste mănăstiri, în cuprinsul Patriarhiei Române mai sunt foarte multe biserici ale mănăstirilor cu hram dublu:

- Biserica Mănăstirii Dealu, cu hramul Sfântul Nicolae şi Acoperământul Maicii Domnului – în Ep. Târgoviştei;
- Biserica Mănăstirii Cheia, cu hramul Sfânta Treime şi Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Bucureşti;
- Biserica Mănăstirii Pasărea, cu hramul Sfânta Treime şi Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Bucureşti;
- Biserica Mănăstirii Râmeţ, cu hramul Izvorul Tămăduirii şi Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Alba;
- Biserica Mănăstirii Frăsinei, cu hramul Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul şi Adormirea Maicii Domnului – în Ep. Râmnicului şi Argeşului.

Nu numai bisericile mănăstirilor au fost închinate Maicii Domnului şi ocrotirii ei, ci şi o multitudine de biserici de mir. Fără a avea pretenţia unei inventarieri exacte, considerăm că în cuprinsul ţării noastre sunt sute de biserici închinate Maicii Domnului. Acest fapt a determinat numirea ţării noastre ca «Grădina Maicii Domnului».

Alte modalități de cinstire a Maicii Domnului

Cinstirea Maicii Domnului se regăseşte într-un mod cu totul special în cadrul cuvântărilor liturgice. În cultul divin public, începând cu secolul al V-lea s-au dezvoltat mai multe genuri de cuvântări – predici: Omilii, Cuvântări tematice, Cuvântări de laudă, Panegirice la marile sărbători ale Maicii Domnului. Inspirându-se din vechii Părinți ai Bisericii (patriarhii Proclu şi Gherman ai Constantinopolului, Sfântul Andrei Criteanul, Sfântul Ioan Damaschinul, la care s-au adăugat apoi Sfântul Grigorie Palama, Nicolae Cabasila şi Sfântul Teofan al Niceei ş.a.) preoții şi ierarhii din timpurile mai vechi şi mai noi prezintă credincioşilor în cuvântări bine documentate viața, activitatea şi minunile Maicii Domnului. Acest mod de popularizare în rândul credincioşilor a Fecioarei Maria a dus la dezvoltarea unei legături foarte strânse între creştini şi Maica Sfântă, pe care o percep ca pe o Maică a noastră a tuturor.

Tot o formă de legătură între credincioşi şi Maica Domnului, şi în acelaşi timp o formă a supracinstirii pe care i-o acordă creştinii acesteia, este frecvența numelui «Maria» şi a numelor derivate din el, pe care le găsim în rândul credincioşilor noştri. Conform statisticelor de la nivelul anului 2012, în sânul poporului nostru este prezent numele «Maria» şi derivate ale lui la cca. 2.231.032 de oameni. Numele «Maria» este purtat cu respect şi demnitate de 1.392.707 femei, «Mariana» de 273.806 şi «Marinela», «Mărioara» şi «Mărie» de 51.593, iar bărbați care poartă

nume derivate din «Maria» (Marin, Marinel, Marian etc.) sunt în număr de 417.418. Statistica relevă şi ea dragostea şi ataşamentul poporului nostru față de Maica Domnului.

Cinstirea Maicii Domnului la celelalte culte creştine

1. Mariologia romano-catolică

Primele opt secole din viața Bisericii creştine reprezintă o perioadă în care s-a propovăduit Evanghelia la toate neamurile, răspândindu-se credința în Iisus Hristos „până la marginile pământului". Biserica creştină şi-a structurat doctrina, adică învățătura sa dogmatică, fie ca o consecință firească a dezvoltării acesteia, fie ca o măsură de apărare şi de combatere a învățăturilor greşite ce au apărut între creştini. Învățătura creştină trebuia propovăduită neamurilor uniform, fără schimbări sau adăugiri, pentru ca toți „într-un gând şi o inimă să mărească preacinstitul şi de mare cuviință numele Tău, al Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh". Unitatea doctrinară în sânul comunității creştine trebuia păstrată fără schimbări sau adăugiri pentru a nu se crea deosebiri între membrii Bisericii din diferite zone geografice în ce priveşte dogma, cultul şi rânduielile canonice-disciplinare, astfel încât toți creştinii, individual dar şi colectiv, să se poată mântui. Însă aria largă de răspândire a creştinismului şi imposibilitatea de a se menține o legatură reală între Bisericile din Apus şi Răsărit, datorită distanței dintre ele, dar şi a mijloacelor greoaie de comunicare, a dus la apariția ereziilor şi a inovațiilor unilaterale în credință, cult şi practica Bisericii. La început, Sinoadele locale şi ecumenice au rezolvat prin hotărârile lor aceste situații, întotdeauna aceste hotărâri fiind comunicate

tuturor Bisericilor, care ulterior le-au acceptat şi însuşit, devenind astfel respectate în toată lumea creştină. Dar din nefericire începând cu a doua jumătate a secolului al IX-lea au apărut neînțelegeri între Biserica Răsăriteană şi Biserica Apuseană, neînțelegeri de ordin dogmatic, cultic şi canonic. Primatul papal, acceptarea tezei despre purgatoriu ca loc intermediar între rai şi iad (papa Grigorie cel Mare 590-604), introducerea în Apus a «missei» romane, mai scurtă, în locul liturghiei ortodoxe, acceptarea pascaliei romane în locul celei alexandrine, stabilită la Sinodul I ecumenic (Niceea 325), celibatul preoților[292], introducerea în Apus a învățăturii greşite că „Sfântul Duh purcede de la Tatăl şi de la Fiul" numită Filioque, introdusă în Simbolul niceo-constantinopolitan[293] – toate aceste inovații au dus la ruptura dintre Răsărit şi Apus, ruptură ce poartă în istorie numele de Schisma cea Mare din 1054. După acest moment istoric, deosebirile dogmatice şi cultice între Biserica Răsăriteană-Ortodoxă şi cea Romano-Catolică au continuat să se adâncească. Apusenii au introdus noi dogme, inclusiv în doctrina despre Maica Domnului numită „Mariologie".

O bună perioadă de timp mariologia ortodoxă şi cea catolică şi-au păstrat elementele comune: Pururea Fecioria Mariei (aeiparthenia), calitatea ei de Născătoare de

[292] Pe lângă aceste inovații, apusenii erau acuzați de greci că încalcă unele hotărâri ale Sinodului II Trulan (691-692) ca: celibatul preoților (can. 51 Ap. şi 13 Trulan), consumarea sângelui animalelor şi a animalelor sugrumate (can. 63, 67 Trulan), postul de sâmbăta (can. 66 Ap. şi 55 Trulan), mâncarea de ouă şi brânză în sâmbetele şi duminicile Postului Sfintelor Paşti (can. 56 Trulan), pictarea Mântuitorului sub chipul unui miel (can. 82 Trulan) ş.a.

[293] Sfinții Părinți de la Sinodul II ecumenic (Constantinopol, 381) au stabilit că Sfântul Duh purcede numai de la Tatăl. Introducerea adaosului „Filioque" în întreaga Biserică Romano-Catolică s-a făcut de către papa Benedict VIII (1012-1024) la 14 februarie 1014, la cererea împăratului german Henric al II-lea (1002-1024).

Dumnezeu (theotochia) şi Cinstirea ei mai presus de toți sfinții şi îngerii (hyperdulia). Aceste elemente au la bază evenimentul Bunei Vestiri, descris în Sfânta Scriptură, şi au fost propovăduite de Sfinții Apostoli şi urmaşii acestora.

Începând cu secolul al XIX-lea romano-catolicii au introdus elemente noi în mariologia apuseană. Acestea sunt:

- Imaculata concepție a Fecioarei Maria (8 decembrie 1854);
- Înălțarea Feciarei Maria cu trupul la cer, ca o credință unanim acceptată în Apus (1950);
- Maica Domnului este împreună răscumpărătoare a neamului omenesc alături de Fiul său (corredemptrix – comântuitoare), la început cu titlul de doctrină teologică (teologumenă), urmând să devină dogmă.

Analizând aceste elemente de noutate introduse în doctrina mariologică apuseană, D. Stăniloae a spus: „Prin aceste elemente noi mariologia catolică manifestă un spirit propriu, deosebit de spiritul mariologiei ortodoxe. El s-ar putea rezuma în următoarele trei tendințe:

- tendința de-a paraleliza pe Fecioara Maria cu Iisus Hristos, de a-i atribui un rol oarecum coordonat cu al Lui în mântuirea lumii;
- tendința de-a autonomiza pe Maica Domnului de dumnezeiescul ei Fiu, de a scoate evenimentele vieții ei din lumina Lui, sub care ea le-a voit acoperite;
- tendința de-a scoate pe Maica Domnului din solidaritatea cu neamul omenesc şi cu universul creat, de-a o ridica deasupra Lui, după chipul în care e ridicat Iisus Hristos."[294]

[294] D. Stăniloae, *Învățătura despre Maica Domnului la Ortodocşi şi Catolici*, în rev. *Ortodoxia*, II, nr. 4/1950, p. 559-560.

În cele ce urmează vom prezenta aceste tendințe ale mariologiei catolice în formulările lor doctrinare, învățături ce au dus la îndepărtarea apusenilor de fondul vechi şi comun al mariologiei creştine de la începuturile ei.

1.1. Imaculata concepție

Această învățătură a apărut în Apus ca o părere teologică personală în secolul al VIII-lea. Ea afirmă că „precum Mântuitorul Iisus Hristos a fost conceput şi s-a născut fără păcatul strămoşesc, tot aşa s-a conceput şi s-a născut fără acest păcat şi mama Sa, Fecioara Maria”. Această teologumenă a fost declarată în secolul al XII-lea ca „dogmă implicită” şi a fost susținută în mod special de franciscani[295]. Dominicanii, dar şi marii teologi scolastici Bernard de Clairvaux (†1143), Alexandu de Halles (†1245), Toma d’Aquino (†1277) şi Bonaventura (†1279) au combătut-o în scrierile lor, invocând pe de o parte universalitatea păcatului originar şi transmiterea lui prin zămislire şi naştere, iar pe de altă parte unicitatea şi universalitatea mântuirii realizate de Iisus Hristos pe cruce. Această opinie teologică se dezvoltă şi se răspândeşte şi datorită faptului că Sinodul de la Basel (1439) şi-o însuşeşte parțial ca „o învățătură pioasă, în acord cu cultul Bisericii, cu credința catolică, dreapta rațiune şi Sfânta Scriptură”. Ulterior Conciliul de la Trento (1546) a formulat învățătura Bisericii Apusene despre păcatul originar. Cu această ocazie, conciliul a hotărât că păcatul strămoşesc nu o include pe Fecioara Maria.

La mijlocul secolului al XVII-lea s-a încercat în Apus o revenire la linia ortodoxă a cinstirii Maicii

[295] Primul tratat al zămislirii fără de păcat a Maicii Domnului aparține lui Eadmer (†1128), discipolul lui Anselm de Cantembury (1033-1109).

Domnului înlocuind formula „Imaculata Concepție a Fecioarei Maria" cu formula „Concepția Imaculatei Maria", hotărâre întărită printr-un Decret al Inchiziției în anul 1644. Ulterior papa Alexandru al VI-lea anulează acest decret, revenind la vechea expresie, pentru ca papa Clement al XI-lea, în anul 1708, să repună în vigoare decretul din 1644. Din secolul al XVIII-lea Vaticanul cedează presiunii credincioşilor şi a clericilor şi reinstaurează învățătura «Imaculatei Concepții».

«Imaculata Concepție» este declarată solemn dogmă la 8 decembrie 1854 prin bula papală «Ineffabilis Deus»[296] dată de papa Pius al IX-lea. „Prin autoritatea Domnului nostru Iisus Hristos, a fericiților Apostoli Petru şi Pavel şi a Noastră, noi declarăm, pronunțăm şi definim ca învățătură că, printr-un har şi un privilegiu deosebit al lui Dumnezeu Cel atotputernic şi în vederea meritelor lui Iisus Hristos Mântuitorul neamului omenesc, Preafericita Fecioară Maria a fost, din clipa zămislirii sale ferită de orice pată a păcatului originar. Aceasta este o învățătură revelată de Dumnezeu şi prin urmare trebuie să fie crezută în mod formal şi conştient de toți credincioşii."[297]

În sprijinul acestor formulări dogmatice teologii apuseni invocă următoarele temeiuri biblice: Facere 3, 15; Luca 1, 28 şi Apoc. 12, 1. Despre această fundamentare scripturistică a teologilor apuseni I. Todoran a spus: „... textele scripturistice aduse de romano-catolici în spijinul imaculatei concepții nu cuprind nimic în favorul acestei învățături. Cel dintâi, protoevangheliul (Facere 3, 15) nu

---

[296] X. M. – Le Bachelet, *L'Immaculée conception dans l'Église latine après le concile d'Ephèse*, în Dictionnaire de Théologie Catolique, VII, 1, Paris 1923, col. 979-1218.

[297] M. Jugie, *L'Immaculée conception dans l'Église greque après le concile d'Ephèse*, Dictionnaire de Théologie Catholique, VII, 1, Paris 1923, col. 895.

cuprinde deloc ideea curățirii Maicii Domnului, fiindcă nici nu se referă la ea, ci exclusiv la Eva, şi exprimă făgăduița unui mântuitor, urmaş al femeii, mântuitor care, învingând răul, va pătimi. Cel de-al doilea (Luca 1, 28), în care în legătură cu Fecioara se găseşte expresia «plină de har» sau «cu har dăruită», nu se referă la harul mântuirii, adică al ştergerii păcatului strămoşesc, fiindcă acest har nu-l putea avea Fecioara în acel moment, întrucât el nu se dă decât exclusiv «în» şi «prin» Iisus Hristos. A susține că cineva se poate mântui înainte şi în afară de Iisus Hristos înseamnă a contrazice însăşi ființa creştinismului ca religie a mântuirii în Hristos."[298]

Teologul apusean M. Jugie, într-un amplu studiu,[299] face un adevărat excurs în operele Sfinților Părinți răsăriteni, începând cu secolul al IV-lea, căutând să găsească în acestea argumente în sprijinul dogmei apusene a «Imaculatei Concepții».[300] Analizând prezentarea gândirii Sfinților Părinți răsăriteni făcută de M. Jugie în găsirea unei argumentări patristice în sprijinul «Imaculatei Concepții», D. Stăniloae a spus: „E clar că învățătura catolică nu se poate întemeia pe învățătura Sfinților Părinți şi a scriitorilor şi teologilor din Răsărit, cum încearcă teologii catolici să o facă. Cetirea scriitorilor bizantini ne-a sugerat următoarea concluzie: Ei se mulțumesc să laude în general curăția Fecioarei, evitând distincțiile şi preciziunile în baza cărora ar fi putut afirma apriat că Maria s-a născut sau nu cu păcatul strămoşesc. Ei au evitat să raționalizeze şi să

[298] Isidor Todoran, *op. cit.*, p. 223.
[299] M. Jugie, *op. cit.*, col. 893-979
[300] Rezumatul acestei încercări de fundamentare teologică îl face D. Stăniloae în studiul *Învățătura despre Maica Domnului la Ortodocşi şi Catolici*, în rev. *Ortodoxia*, II, nr. 4/1950, p.569-591. Un studiu similar găsim la Vasile Loichiță, *Doctrina Sfântului Ioan Damaschin despre Maica Preacurată*, ed. II, Cernăuți, 1929.

simplifice în asemenea termeni precişi marea taină a curăției Fecioarei. A trebuit să vină teologia catolică, la începuturile ei scolastice, marcate printr-un raționalism pueril, să săvârşească această mare greşeală şi să spună în ce constă curăția Fecioarei. Iar bula papală din 8 decembrie 1854 a dat caracter de dogmă acestui fruct al distincțiilor şi simplificărilor raționale. Prin aceasta s-a reținut din cei doi poli, paradoxal echilibrați, ai stării Fecioarei numai unul, sacrificându-se celălalt. S-a unilateralizat învățătura, s-a destrămat taina. Nu s-a mai cunoscut curățirea ulterioară, ci numai cea de la început."[301]

Deşi învățătura catolică a «Imaculatei Concepții» este legată de numele papei Pius al IX-lea, consacrarea ei ca dogmă în 1854 a fost o legitimare a unor evoluții în gândirea teologilor catolici în domeniul mariologiei, precum şi al pietății excesive ce s-a dezvoltat în rândul credincioşilor apuseni. Analizând aceste aspecte Ioan I. Ică jr. a spus: „Venerația acordată Fecioarei Maria în Biserica Romano-Catolică se amplifică constant începând cu secolul al XVI-lea. În anul 1572, ca mulțumire pentru înfrângerea flotei otomane la Lepanto în 1571, Pius V a instituit pe 7 octombrie sărbătoarea Fecioarei Maria a Rozariului (echivalentul «Acatistului» în Ortodoxie) generalizată în 1716. Cu excese, criticate de teologi şi chiar de Vatican, devoțiunea marială a luat în epoca barocă forme noi tot mai exaltate. Dacă în 1674 Clement X emitea rezerve față de dezvoltările Mariei de Agreda (1602-1665) din «Citadela mistică», în 1765 Clement XII instituia sărbătorile Inimii lui Iisus şi a Mariei pe baza viziunilor din 1673-1675 ale Mariei Margarette Allacoque (1647-1690), devoțiuni generalizate în 1856 în întreaga Biserică Romano-Catolică. (Natura cultului Sfintei Inimi va fi precizată în detaliu în 1956 de

[301] D. Stăniloae, *Învățătura despre Maica Domnului...*, p. 590.

Pius XII în enciclica *Hauretis aquas*.) În 1617 Paul V şi în 1622 Grigore XV au exclus oficial posibilitatea ca Fecioara Maria să fi fost zămislită cu pata păcatului strămoşesc, ca în 1661 Alexandru VII să declare că sufletul Mariei a fost de la început liber de păcatul originar, iar în fața protestelor janseniste în 1708 Clement XI să generalizeze în toată Biserica Romano-Catolică sărbătorirea pe 8 decembrie a «Imaculatei Concepții» – Neprihănitei Zămisliri a Fecioarei Maria. După un recul explicabil în secolul XVIII, secolul iluminismului şi raționalismului, entuziasmul marial revine în forță în secolul al XIX-lea, ca reacție la excesele materialiste ale modernității dominând întreg intervalul 1850-1960. Scandat de ritmul aparițiilor mariale de la Lourdes (1858), Fatima (1917) şi Medugorje (1981), cu un impact masiv în pietatea maselor populare, acest interval e jalonat de cele două inițiative dogmatice din 1854 şi 1950 ale papilor în formularea doctrinei mariologice romano-catolice."[302]

Respectând adevărul istoric constatăm că dogmatizarea «Imaculatei Concepții» a fost precedată de solicitări şi mii de petiții venite din partea laicilor, clericilor şi membrilor ordinelor călugăreşti. Răspunzând acestor cereri papa Pius al IX-lea a procedat la consultarea episcopatului romano-catolic în scris. Atât cererile primite cât şi opiniile episcopatului au fost publicate de Vatican în mai multe volume. La 2 februarie 1849 papa Pius al IX-lea (1846-1878) emite enciclica «Ubi primum» prin care cere colegiului episcopal catolic să se pronunțte cu privire la dogmatizarea «Imaculatei Concepții». Rezultatul a fost următorul: din 621 de membrii 564 s-au pronunțat pentru şi

[302] Ioan I. Ică jr., *Maica Domnului în teologia secolului XX şi în spiritualitatea isihastă a secolului XIV*, edit. Deisis, Sibiu, 2008, p.27-28.

57 contra. Primind acest aviz favorabil al episcopatului, papa Pius al IX-lea a promulgat la 8 decembrie 1854 Constituția Apostolică „Ineffabilis Deus", documentul oficial de proclamare a dogmei «Imaculatei Concepții».

Analizând documentul se poate observa că motivația teologică principală invocată a fost „maternitatea divină a Fecioarei Maria" pe care Dumnezeu a pregătit-o pentru întruparea Fiului Său într-un mod special, acordându-i „sfințenia maximă". Invocând textele scripturistice Facere 3, 15 şi Luca 1, 28, teologii apuseni au afirmat că Fecioara Maria fiind „cu har dăruită" de Dumnezeu, de la concepere a fost lipsită de orice pată a păcatului, mereu unită cu Dumnezeu, pregătită pentru a-L primi pe Fiul Lui Dumnezeu în pântecele ei. La aceste afirmații ale teologilor catolici D. Stăniloae a răspuns astfel: „Teologii catolici aduc în sprijinul dogmei despre Imaculata Concepție a Fecioarei curățenia pe care mai ales din veacul V încoace i-o atribuie Părinții şi scriitorii bisericeşti chiar de la naşterea ei, înainte de a se întrupa din ea Fiul lui Dumnezeu. Dar ei trec peste faptul că chiar scriitorii bisericeşti cari descriu în cele mai categorice accente sfințenia, curăția Mariei de la naştere, vorbesc de altă curăție a ei la zămislirea dumnezeiescului ei Fiu... Maria «curățită», «sfințită» în momentul zămislirii Cuvântului, e «deslegată de blestemul Evei». Dar de ce a avut Sfânta Fecioară trebuință de curățire în momentul întrupării Cuvântului, dacă ea era curată de pata păcatului de la concepția ei? Căci toți ortodocşii şi catolicii sunt de acord că Maria n-a săvârşit nici un păcat personal de care să fi trebuit să fie curățită. Prin aceasta se dă cel mai satisfăcător răspuns şi la întrebarea în ce a constat darul cu care a fost înzestrată Fecioara Maria de la naştere? Într-o putere deosebită care i-a ajutat să nu săvârşească păcate personale. Prin această putere, care nu exclude lucrarea personală, ea a ținut în frâu slăbiciunea naturii ca pe o pură potențialitate.

Numai în felul acesta Maria a câştigat şi o vrednicie personală în fața lui Dumnezeu. Altfel ea n-ar fi avut niciun merit pentru sfințenia ei mai presus de a tuturor oamenilor. Contrastul categoric în care Părinții şi scriitorii bisericeşti o situează față de Eva e întemeiat numai pe faptul că pe când Eva deşi nu avea pata unui păcat moştenit s-a întinat, Maria cu toate că avea acea pată s-a păstrat într-o totală curățenie."[303]

Se naşte o întrebare firească: dacă Fecioara Maria s-a născut cu păcatul strămoşesc, când şi cum a putut ea să se curețe de acesta şi să ajungă la starea de sfințenie? Întrebarea este legată şi de învățătura Bisericii noastre despre urmările păcatului strămoşesc în om: întunecarea rațiunii (greutatea mare de a discerne între bine şi rău), slăbirea voinței (omul nereuşind să se mobilizeze suficient pentru înfăptuirea binelui şi ocolirea răului), dar mai ales înclinarea firii omeneşti spre păcat. Toate acestea îngreunează procesul mântuirii.

Pentru a se putea ajunge la starea de curățenie – sfințenie în Vechiul Testament, drepții şi proorocii şi implicit Maica Domnului au conlucrat într-un grad foarte înalt cu harul în general, ca putere dumnezeiască spre a face binele şi a ocoli răul. Deoarece ei n-au primit harul mântuirii, al eliberării de păcatul strămoşesc care a venit prin Hristos, n-au putut să se mântuiască până la întruparea Fiului lui Dumnezeu: „Pentru că Dumnezeu rânduise ca ei să nu ia fără de noi desăvârşirea." (Evrei 11, 40). În concluzie, Biserica noastră ne învață că toți oamenii se nasc cu păcatul strămoşesc după căderea protopărinților noştri (Romani 5, 12; Ioan 3, 6) şi toți au nevoie de mântuire. Mântuirea e o lucrare sinergetică, ce se dobândeşte prin conlucrarea dintre efortul personal şi harul mântuitor pe care

[303] D. Stăniloae, *Învățătura despre Maica Domnului...*, p. 566.

îl primim prin Sfintele Taine. Proorocii şi drepții Vechiului Testament n-au putut să se mântuiască până la venirea Domnului nostru Iisus Hristos. Deci precum printr-un singur om a venit păcatul în lume (Adam) şi prin el a trecut la toți, aşa prin Iisus Hristos a venit mântuirea la toată lumea. Ori catolicii, excluzând-o pe Fecioara Maria prin Imaculata concepție de sub incidența legii naşterii cu păcatul strămoşesc, o scot şi de sub necesitatea mântuirii prin Iisus Hristos. Pentru ea Iisus Hristos nu mai este unicul Mântuitor. Ea s-a mântuit înainte de a veni pe lume Fiul lui Dumnezeu. Ea nu se mântuieşte prin harul adus de Domnul Iisus Hristos.

La întrebarea *Care a fost starea de curățenie a Fecioarei Maria la momentul Bunei Vestiri?* D. Stăniloe, sintetizând opiniile Sfinților Părinți, a răspuns astfel: „Ea a avut supremul grad de sfințenie la care nu s-a ridicat şi nu se va ridica niciodată niciun om. Ea a fost culmea cea mai înaltă la care s-a ridicat omenirea în întâmpinarea lui Dumnezeu. Dar aceasta a fost o curăție personală, nu curăția firii, care constituie fondul comun, transmisibil al umanității, care avea să fie curățit numai prin Iisus Hristos, când avea să înceapă mântuirea tuturor ce se împărtăşesc de El. Faptul că ea primeşte la naştere darul unei astfel de sfințenii şi că naşterea ei «înseamnă apariția muntelui celui mai înalt», a «scării însuflețite» pe care avea să coboare Fiul lui Dumnezeu în firea omenească, începând mântuirea noastră, fac pe Sfinții Părinți şi scriitori bisericeşti să glorifice evenimentul zămislirii Fecioarei, dacă au ocazia să vorbească despre el, ca pe evenimentul care deschide epoca mântuirii în istoria omenirii. Şi de asemenea, sfințenia personală unică a Fecioarei chiar înainte de momentul zămislirii Fiului lui Dumnezeu în ea, îi face să recurgă la cele mai avântate descrieri pentru a o reda în mod adecvat... Lauda sfințeniei Fecioarei dinainte de Buna Vestire nu-i

opreşte pe scriitorii bisericeşti din Răsărit să vorbească de o nouă curățire în clipa zămislirii Cuvântului.

La lumina acestei învățături ortodoxe se înțeleg expresiile dialectice ale Părinților şi scriitorilor bisericeşti despre curățirea Mariei de la început şi despre curățirea ei la Buna Vestire. Ea ține seama şi de necesitatea ca Fiul lui Dumnezeu să fi fost primit de o inimă plină de credință în întruparea Sa, dar şi de principiul că eliberarea de păcat a venit pentru tot omul prin Hristos. În felul acesta Fecioara e ridicată mai presus de tot neamul omenesc, dar ea rămâne în aceeaşi vreme în solidaritate cu neamul omenesc."[304]

Începând cu secolul al XVI-lea teza catolică a «Imaculatei concepții» a determinat teologia ortodoxă să răspundă că Fecioara Maria s-a născut cu pata păcatului strămoşesc. Datorită complexității acestei probleme care include şi aparente paradoxuri, Ortodoxia n-a răspuns printr-o formulare dogmatică la dogma catolică a «Imaculatei concepții». Răspunsurile Bisericii ortodoxe la această problematică sensibilă au fost făcute cu deosebită atenție, cu reținere, pentru a nu altera adevărul revelat. S-a simțit însă datoare să formuleze aceste răspunsuri întrucât acceptarea tezei catolice amintite antrena nişte consecințe dogmatice grave, după cum arată I. Todoran: „Mai întâi, admiterea unei mântuiri în afară şi înainte de Hristos înseamnă înstrăinarea de esența însăşi a creştinismului. Al doilea, admiterea ideii primirii harului mântuitor în afară de comuniunea cu Hristos implică afirmația că Întruparea nu-i necesară pentru mântuire. Al treilea, dacă Fecioara se mântuieşte în afară şi înainte de Hristos, atunci El nu mai este singurul mijlocitor şi deci singurul Mântuitor, cum ne zice cuvântul Dumnezeiesc (Romani 5, 15; I Timotei 2, 5). Al patrulea, dacă Fecioara se mântuieşte altfel decât toți

[304] *Ibidem*, p. 567-569.

oamenii, atunci ea nu se mai găseşte în solidaritate cu neamul omenesc. Al cincelea, dacă Fecioara se zămisleşte şi se naşte fără păcatul strămoşesc, ca şi Iisus, atunci ea e aşezată în paralelă şi chiar egalitate cu Iisus, iar caracterul hristocentric al creştinismului este pierdut."[305]

Formularea dogmatică catolică a «Imaculatei concepții» nu era o necesitate a Bisericii, ea fiind o deviație de la linia ecumenicității creştine. Fecioara Maria a fost, este şi va fi întotdeauna mai slăvită decât heruvimii şi serafimii şi mai cinstită decât orice făptură, dar nu în afară de Hristos, ci numai în Hristos şi prin Hristos.

În concluzie, redăm o parte din Comunicatul Sfântului Sinod din anul 1950 pe tema «Imaculatei concepții»: „Bisericii primare îi este străină această paralelizare a Fecioarei în raport cu Domnul Iisus Hristos. Ea e ascunsă în lumina covârşitoare a Dumnezeiescului ei Fiu. Ea nu s-a născut fără păcatul strămoşesc, ci s-a curățit de acest păcat prin Duhul Sfânt care lucra asupra ei din Cuvântul dumnezeiesc în momentul când s-a atins de ea, începând a-şi face trup din ea. Deci şi ea primeşte mântuirea tot prin Hristos, căci prin El a venit mântuirea la toată lumea."[306]

După proclamarea dogmei «Imaculatei concepții», în lumea catolică s-a răspândit foarte mult cultul Maicii Domnului, „încât a copleşit adorarea Sfintei Treimi. În conştiința credincioşilor catolici, Maica Domnului a devenit chiar un fel de a patra persoană a Sfintei Treimi, un fel de Dumnezeu feminin, prin care se orientează politeist pietatea populară. Pe lângă societățile şi congregațiile mariane mai vechi, ca Notre Dame etc., chiar în 1854 a luat naştere la

[305] Isidor Todoran, *op. cit.*, p. 224.
[306] Comunicatul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din anul 1950, în rev. *Ortodoxia*, II, nr. 4/1950, p. 500.

Paris societatea numită «Reparatrici», a surorilor care voiau să reabiliteze cultul Maicii Domnului. Au urmat apoi nenumărate societăţi, congregaţii şi asociaţii de bărbaţi şi de femei. Înşirăm spre exemplificare o seamă dintre acestea:

- 1857 – Fiii imaculatei;
- 1857 – Congregaţia călugărilor Assumţionişti, care îndată după proclamarea dogmei despre «Concepţia imaculată», au obţinut aprobarea oficială de funţionare, în scopul cultivării şi răspândirii legendei despre înălţarea la cer cu trupul a Maicii Domnului;
- 1857 – Fraţii Doamnei noastre (ai Maicii Domnului);
- 1860 – Copiii misionari ai imaculatei inimi a Mariei;
- 1863 – Fraţii mai mici ai Mariei;
- 1863 – Surorile sărace ale Mariei imaculate;
- 1864 – Oratoriul lui Iisus şi al Mariei imaculate;
- 1865 – Surorile oblate assumţioniste, - dublura feminină a congregaţiei Assumţioniştilor;
- 1865 – Preoţii Marianişti;
- 1867 – Fiicele Mariei Imaculate;
- 1876 – Misionarii Imaculatei;
- 1876 – Canonicii regulari (călugări) ai «Concepţiei imaculate»;
- 1892 – Copiii Mariei imaculate;
- 1892 – Fraţii Mariei din Lourdes;
- 1900 – Congregaţia inimei imaculate a Mariei;
- 1902 – Terţiarii capucini ai Mariei îndurerate;
- 1910 – Congregaţia clericilor regulari (călugări) mariani;
- 1911 – Părinţii Sf. Edmund, ai Sfintei inimi a lui Iisus şi ai imaculatei inimi a Mariei;
- 1921 – Congregaţia surorilor Maicii Domnului;

- 1923 – Institutul de misiuni: consolata;
- 1931 – Preoții Sfintei Marii.

Pe lângă acestea, o puzderie de felurite alte organizații laice pentru cultul Maicii Domnului, în frunte cu «Reuniunile Mariane», au răspândit şi adâncit, dar mai ales au exagerat şi deformat cultul Sfintei Marii."[307]

1.2. Înălțarea Fecioarei Maria cu trupul la cer

Asumptio corporea Beatae Mariae Virginis in coelum

La data de 1 noiembrie 1950, papa Pius XII a emis Constituția Apostolică «Munificentissimus Deus» prin care promulga o nouă dogmă, credința în «înălțarea cu trupul la cer a Fecioarei Maria». În partea introductivă a actului se menționează că promulgarea acestei dogme noi a Bisericii Catolice a fost o consacrare a unei stări de fapte deja existente în viața credincioşilor apuseni. Această credință era împărtăşită şi de teologii din Apus. În formularea dogmei se declara: „Când s-a încheiat cursul vieții ei pământeşti, Maica Domnului, Maria Semper Virgo, a fost înălțată cu trupul şi sufletul în slava cerurilor."[308]

Papa Pius XII face în partea introductivă a actului respectiv o prezentare a evlaviei creştinilor față de Fecioara Maria, evlavie care este în plină dezvoltare. Se aminteşte că proclamarea «Imaculatei concepții» făcută de Papa Pius IX în 1854 a fost primul pas făcut pe drumul consacrării şi dezvoltării cultului mariologic şi că actuala dogmă,

---

[307] Liviu Stan, *O nouă rătăcite a papalității*, în rev. *Ortodoxia*, II, 4/1950, p. 615-616.

[308] Vezi Henricus Denzinger, Adolfus Schönmetzer (ed.), *Enchiridion symbolorum editionum et declarationum de rebus fidei et morum*, ediția 36-a, Herder, Freiburg şi Roma, 1976, 3903.

«Asumpţia corporală a Fecioarei Maria», este strâns legată de cea a «Imaculatei concepţii».

Ioan I. Ică Jr. a sintetizat conţinutul acestei bule papale astfel: „Dacă printr-un privilegiu unic Fecioara Maria n-a fost atinsă încă de la zămislire de prihana păcatului strămoşesc, ea n-a putut fi supusă nici legii descompunerii fizice a trupului ei în mormânt; liberă de păcat, trebuia să fie liberă şi de consecinţele lui. După ce menţionează petiţiile primite, consultarea episcopatului şi acordul unanim al acestuia, se realizează că e vorba de o credinţă comună a întregii Biserici. Cum atestă şi nenumăratele biserici închinate episodului final din viaţa Mariei (Adormirea), cultul solemn care-l prăznuieşte atât în Răsărit cât şi în Apus. Dar întrucât nu cultul naşte credinţa, ci el ţâşneşte din credinţă, sunt inventariate principalele mărturii scripturistice: Psalm 131, 8; Psalm 44, 10-14; Cântarea Cântărilor 3, 6; Apocalipsa 12, 1 şi următoarele mărturii patristice: Ioan Damaschinul, Gherman al Constantinopolului şi cele medievale: Amadeo de Lausanne, Antonio di Padua, Albert cel Mare, Toma d'Aquino, Bonaventura, Bernandino da Siena, Bellarmino, François de Sales, Petru Canisius, Francisco Suarez, din care trage următoarea concluzie: Mama e atât de intim legată de fiul ei divin, încât nu poate fi separată de El nici după moarte, şi aşa cum Învierea din morţi şi înălţarea la cer e culminaţia victorioasă a luptei Fiului împotriva păcatului, tot aşa glorificarea trupului Fecioarei este deznodământul firesc şi al luptei Fecioarei cu păcatul şi moartea, Fecioara obţinând drept culme a privilegiilor ei şi păstrarea liberă de descompunerea fizică proprie mormântului. Această credinţă sporeşte, pe de-o parte, slava Prea Sfintei Treimi de care Fecioara Mamă a Domnului e legată îndeosebi, iar pe de altă parte, face mai puternică credinţa creştină în înviere şi este spre folosul societăţii umane, întrucât opune

învățăturilor iluzorii ale materialismului şi coruperii morale nu doar un exemplu glorios de viață închinată total lui Dumnezeu şi răsplătirea ei, ci arată şi cărui țel măreț sunt destinate sufletele şi trupurile noastre. «De aceea pronunțăm, declarăm şi definim drept dogmă revelată de Dumnezeu faptul că, încheindu-şi viața pământească, imaculata Mamă a lui Dumnezeu, Pururea Fecioară Maria, a fost ridicată (assumptam) cu trupul şi sufletul la slava cerească.» De aceea, oricine îndrăzneşte să o nege sau să o pună la îndoială trebuie să ştie că a căzut cu totul din credința dumnezeiască şi catolică."[309]

La vremea proclamării acestei dogme, teologii catolici au recunoscut că în Sfânta Scriptură nu există nici un temei pentru această învățătură. La fel au recunoscut că nici în operele Sfinților Părinți din primele şase veacuri nu există argumente în acest sens. Neavând aceste temeiuri, teologii catolici fundamentează această dogmă pe o «revelațiune făcută Apostolilor».[310] „Unii teologi socotesc că această revelațiune a fost o intervenție divină directă care le-a dat Apostolilor ocazia să contemple misterul înălțării Fecioarei, sau măcar le-a confirmat faptul. Deci ar fi un fel de revelațiune formală explicită. Alții admit numai o revelațiune formală implicită. Revelațiunea formală explicită e faptul imunității ei de orice corupție care s-ar fi opus fecioriei. Dar în această imunitate se manifestă absolvirea Mariei de blestemul Evei («în durere vei naşte fii» Facere 3, 16). De acest blestem ține însă şi corupția mormântului («în țărână te vei întoarce» Facere 3, 19). Maria fiind eliberată de blestemul Evei, a fost eliberată deci

---

[309] Ioan I. Ică Jr., *op. cit.*, p. 34-36.

[310] L. Lercher, *Institutiones Theologiae Dogmaticae*, vol. III, Lipsca, 1942, p. 323; J. Bellamy, *Assomption...*, col. 2140u.

şi de corupţia mormântului. Aceasta este o revelaţie formală implicită.

Alţi teologi admit amândouă revelaţiunile. Pe ce întemeiază ei afirmarea că înălţarea Fecioarei e un fapt direct revelat, dacă nu avem nici un text în Sfânta Scriptură şi în tradiţia primelor veacuri? Pe faptul că credinţa aceasta e testată în scrisul Bisericii începând din veacul VII (Patr. Modest al Ierusalimului †634 şi Grigorie de Tours †594). Ea n-a putut apărea atunci în scrisul Bisericii, decât dacă a fost primită din tradiţia anterioară, iar în aceasta nu s-ar fi putut naşte asemenea credinţă decât dacă a fost primită chiar de la Apostoli ca un lucru sigur, nu numai ca o deducţie de la găsirea mormântului gol... Apariţia acestei credinţe în documentele Bisericii ale veacului al VII-lea ne face se ne întrebăm de ce n-a apărut această credinţă mai curând în aceste documente dacă a fost o revelaţie? Şi răspunsul nu poate fi decât unul din două: sau faptul înălţării a fost o revelaţie, pe care totuşi Apostolii şi primele veacuri creştine au păstrat-o într-o respectuoasă discreţie, sau Dumnezeu însuşi a voit să ţină faptul acesta acoperit de taină, lăsând doar să se cunoscă mormântul gol şi nimic altceva în mod direct. Şi tradiţia cea mai veche atâta spune: că Apostolii au găsit după trei zile mormântul gol, deducând din aceasta că Domnul Iisus Hristos a luat trupul Fecioarei la cer."[311]

Catolicii însă deduc dogma «Înălţării cu trupul la cer» a Fecioarei Maria din cea a «Imaculatei concepţii», spunând că e o consecinţă a acesteia. Fecioara fiind născută fără păcatul strămoşesc, ei susţin că moartea acesteia n-a mai avut aceleaşi motive ca la toţi oamenii. Moartea este considerată ca o consecinţă a păcatului strămoşesc sau a păcatelor personale, ori la Fecioara Maria nu poate fi vorba de aşa ceva fiindcă ea, spun catolicii, n-a avut nici pata

[311] D. Stăniloae, *Învăţătura despre Maica Domnului...*, p. 592-593.

păcatului strămoşesc şi cu atât mai puțin păcate personale. Şi atunci moartea ei fizică n-a fost o necesitate ci un eveniment prin care ea s-a asociat cu Hristos Fiul său. Ea s-a supus de bunăvoie morții şi pentru că a primit-o de bunăvoie a primit din partea lui Dumnezeu şi învierea şi înălțarea ei. Teologii catolici vorbesc de o «asociere a Mariei» în moartea şi învierea lui Hristos şi pe cale de consecință şi în lucrarea de mântuire realizată de Fiul ei. Deşi catolicii nu îndrăznesc să explice moartea Mariei ca pe cea a Mântuitorului Iisus Hristos ei o consideră ca fiind deosebită de a celorlalți oameni, datorită faptului că dacă la oameni moartea e consecință a păcatului la ea nu poate fi vorba de aşa ceva. Deci moartea Fecioarei Maria e ceva singular: nici ca a oamenilor şi nici ca a lui Hristos. Totuşi unii teologi catolici acceptă moartea Fecioarei Maria ca o necesitate fizică, dar spun că ea s-a supus liber morții şi «asociată fiind prin moartea sa morții lui Hristos s-a automântuit pe sine, contribuind şi la mântuirea altora».[312] Deci, concluzionează catolicii, învierea şi înălțarea i-au venit Fecioarei pentru că a acceptat de bunăvoie moartea.

Promulgarea dogmei «Înălțarea Fecioarei Maria cu trupul la cer» de către Papa Pius XII a determinat apariția unor reacții critice din partea teologilor atât în Biserica Ortodoxă cât şi în Bisericile Protestante. Cu acest prilej s-a întrunit Sinodul permanent al Bisericii Ortodoxe Române care, analizând referatul mitropolitului Nicolae Bălan legat de această problematică, a formulat un comunicat. În cadrul comunicatului se specifică: „Deşi înălțarea Fecioarei cu trupul la cer este o credință scumpă şi de circulație generală în Biserica Ortodoxă şi în evlavia poporului ei dreptcredincios, totuşi Biserica Ortodoxă Română socoteşte că nimic nu impune definirea ei în dogmă. Aceasta cu atât

[312] *Ibidem*, p. 596.

mai mult cu cât în Sfânta Scriptură şi în primele şase veacuri creştine lipsesc cu totul temeiurile care să ofere elementele unei definiții lipsite de greşeli şi de unilateralitate... Iar Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiție, până în veacul al VII-lea, neoferind asemenea temeiuri şi sensuri pentru această dogmă, ele au trebuit să fie înlocuite cu temeiuri şi sensuri produse pe altă cale, care ca atare pot fi greşite şi în orice caz nesigure.

De fapt catolicismul neputându-se sprijini pe o revelație explicită la definirea acestei dogme, apelează la o revelație implicită... în noua sa dogmă se prelungesc şi se dezvoltă greşeli care stau la baza dogmei despre Imaculata concepție. Fecioara e desprinsă de Hristos, pusă într-o paralelă cu El, e scoasă din solidaritatea cu neamul omenesc. Precum prin Imaculata concepție se eliberează de păcatul strămoşesc în afara de Hristos, aşa înălțarea ei decurge din însuşirile intrinsece excepționale ale ființei ei, dobândite prin Imaculata concepție, deci nu e un act săvârşit de Hristos cu ea. Față de aceste temeiuri şi sensuri greşite ale înălțării Maicii Domnului, Biserica Ortodoxă se vede îndatorată să atragă atenția asupra acestora...

Precum s-a spus, în toate punctele care deosebesc mariologia catolică de cea ortodoxă se observă tendința Bisericii catolice de a tăia legătura strânsă dintre Domnul nostru Iisus Hristos şi Prea Curata Sa Maică şi de a-i da acesteia un rol paralel afirmând: Domnul Iisus Hristos se naşte fără de păcatul strămoşesc, Fecioara se naşte fără de păcatul strămoşesc; Domnul Iisus Hristos e răscumpărător, Fecioara e împreună răscumpărătoare a neamului omenesc; Domnul Iisus Hristos s-a înălțat cu trupul la cer, Fecioara s-a înălțat cu trupul la cer; etc. Bisericii primare îi este străină această paralelizare a Fecioarei în raport cu Domnul Iisus Hristos. Ea e ascunsă în lumina covârşitoare a Dumnezeiescului ei Fiu. Ea nu s-a născut fără păcatul

strămoşesc ci s-a curățit de acest păcat prin Duhul Sfânt care lucra asupra ei din Cuvântul dumnezeiesc în momentul când s-a atins de ea, începând a-şi face trup din ea. Deci şi ea primeşte mântuirea tot prin Hristos, căci prin el a venit mântuirea a toată lumea. Fecioara nu e «împreună răscumpărătoare» (corredemptrix) ci împreună mijlocitoare cu Hristos pentru lume, căci «unul e Mijlocitorul între Dumnezeu şi oamneni: cel ce s-a făcut om: Hristos Iisus» (I Timotei 2, 5) şi exclusiv sângele Lui a răscumpărat păcatul întregii lumi. Maica Domnului însăşi a fost răscumpărată prin Fiul ei.

Ea nu s-a înălțat cu trupul la cer în sensul în care s-a înălțat Iisus Hristos, printr-o însuşire proprie a trupului ei, ca în cazul Mântuitorului, care era Dumnezeu întrupat şi care dobândise această însuşire pentru trupul Său prin suportarea morții pe cruce. Fecioara nu s-ar fi putut înălța decât numai prin lucrarea specială a Fiului ei. Fecioara a fost şi este în toate cea mai apropiată de Hristos, dar tocmai de aceea cea mai acoperită de slava Lui. Lucrarea ei e lucrarea Fiului ei.

Trăsătura aceasta a vieții Mariei, de a rămâne ascunsă în lumina Fiului ei şi de a depinde în toate faptele ei suprafireşti de Fiul ei, o arată şi faptul că Evangheliile lasă ascunsă în taină viața ei şi aşa face şi tradiția primelor şase veacuri. Scriptura şi Tradiția scot în relief numai acele prerogative ale Fecioarei care pun în lumină dumnezeirea Mântuitorului nostru născut din ea: theotokia, pururea fecioria şi cinstirea ei mai presus decât cinstirea tuturor sfinților şi a îngerilor.

Catolicismul desprinde, prin dogma recentă, printr-o raționalizare neduhovnicească potrivnică duhului de smerenie al Fecioarei, potrivnică duhului de viață al Bisericii străvechi, un alt eveniment al menirei Maicii Domnului din scufundarea ei în lumina lui Hristos. Tradiția nu vorbeşte despre o înălțare a Fecioarei în văzul vreunui

martor. Ea n-a ieşit cu trupul din mormânt ca Mântuitorul, n-a petrecut între Apostoli o vreme cu trupul înviat şi nu s-a înălțat în văzul lor. Tradiția, din veacul al VII-lea încoace, spune numai că s-a găsit mormântul gol. Sunt aici adânci semnificații de taină... A fost voia lui Dumnezeu ca acest eveniment să rămână acoperit de taină.

Catolicismul nu înțelege această taină. El slăbeşte legătura Maicii Domnului cu Fiul ei. Doctrina despre grația creată îl mână la ideea că o făptură poate să se ridice la culmile desăvârşirii în chip despărțit de Hristos, pe când în Ortodoxie harul fiind o energie necreată ce izvorăşte din ființa divină şi nedespărțită de ea, nu se poate avea decât în comuniune cu Hristos prin a cărui întrupare se revarsă în tot omul care crede. Catolicismul poate desprinde astfel pe Maica Domnului din uniunea intimă necontenită cu Fiul ei. El raționalizează şi naturalizează tainele Creştinismului, slăbindu-i puterea religioasă şi înlocuind-o cu una rațională, naturală, pământească."[313]

Se poate observa uşor din acest comunicat că Sfântul Sinod a evidențiat punctele deosebitoare între doctrina mariologică a Bisericii Ortodoxe şi cea a Bisericii Romano-Catolice, condamnând noile dogme care au dus la crearea unor noi neînțelegeri între cele două Biserici.

1.3. Fecioara Maria împreună-răscumpărătoare «corredemptrix» cu Hristos a neamului omenesc

Am văzut în cele prezentate ce a realizat Biserica Apuseană prin cele două dogme noi formulate în Mariologia romano-catolică – «Imaculata concepție» şi «Înălțarea cu

[313] Comunicatul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în rev. *Ortodoxia*, II, nr. 4/1950, p. 497-502.

trupul la cer», şi anume scoaterea Fecioarei Maria din starea de solidaritate cu neamul omenesc şi aşezarea ei într-o stare de egalitate cu Iisus Hristos, eliminând caracterul hristocentric al creştinismului. Din păcate, teologia apuseană nu s-a oprit cu exagerările sale doctrinare mariologice aici, ci a mers mai departe formulând noi învățături şi anume: „Maria este împreună răscumpărătoare cu Hristos a neamului omenesc" şi că „Maria e mijlocitoarea tuturor grațiilor (darurilor) către noi, că toate harurile ce le primim de la Hristos ne vin numai prin ea".[314] Aceste învățături au rămas la stadiul de teleogumene, adică de păreri, opinii ale unor teologi apuseni, deci încă n-au fost fixate în dogme. Şi în argumentarea acestor opinii, teologii apuseni, negăsind texte scripturistice care să le susțină tezele, au apelat la scrierile patristice, folosind unilateral formulările Sfinților Părinți legate de învățătura că Maica Domnului este „mijlocitoarea noastră către Fiul său". Se supralicitează şi opiniile scriitorilor bizantini care au recunoscut şi afirmat rolul Maicii Domnului în procesul de mântuire a neamului omenesc. Dar scriitorii răsăriteni s-au mărginit în afirmațiile lor la a spune „că din ea s-a născut Mântuitorul nostru şi că ea a fost părtaşă a acestui act dumnezeiesc, din trupul şi sufletul ei neprihănit născându-se Fiul lui Dumnezeu întrupat." Însă teologii răsăriteni n-au folosit niciodată expresii ca „Maica Domnului împreună răscumpărătoare" sau „împreună mântuitoare", ci doar cea de „mijlocitoare". Chiar şi în folosirea acestui termen, Biserica Răsăriteană a avut foarte mare grijă, în sensul că n-a numit-o pe Fecioara Maria „împreună mijlocitoare cu Hristos", ci „mijlocitoare între noi şi Fiul său". Deci ea nu e considerată intermediara, puntea de legătură între noi şi Dumnezeu, pentru că singurul

[314] Louis Prunel, *Maria, Maica grațiilor*, în *Cours superieur de religion*, III, Paris, 1924, p. 268.

mijlocitor între noi şi Dumnezeu este Iisus Hristos. Dumitru Stăniloae precizează: „Ea nu poate fi un mijlocitor, un răscumpărător, un mântuitor egal sau paralel cu Iisus Hristos, căci «unul este Mijlocitorul între Dumnezeu şi oameni: Cel ce s-a făcut om: Hristos Iisus» (I Timotei 2, 3). «Printr-însul avem apropiere către Tatăl» (Efeseni 2, 18), şi «întru el, prin sângele Lui, avem răscumpărarea şi iertarea păcatelor, potrivit harului Său cel bogat» (Efeseni 1, 7). Mijlocitorul propriu-zis e numai unul: Iisus Hristos. Căci El e şi Dumnezeu şi Om, aducându-ne prin aceasta El însuşi aproape sfinţenia şi harul dumnezeiesc şi împăcând şi unind în Sine pe Dumnezeu şi omul. Numai El ne dă de la Sine mântuirea, numai El ne dă de la Sine iertarea, numai în omul Iisus avem pe Dumnezeu, avem viaţa veşnică. Nu se poate admite că Maria a «comeritat şi a consatisfăcut cu Hristos», realizând împreună opera de mântuire obiectivă. Nu putem pune o făptură în rând cu Dumnezeu."[315]

Învăţătura catolică «Maica Domnului comântuitoare» a fost fundamentată prin bula papală «Ineffabilis Deus», cea care a consacrat dogma catolică a «Imaculatei concepţii». În această lucrare Maica Domnului este aşezată într-o poziţie de «asociere în opera de mântuire a neamului omenesc». Citatul scripturistic „duşmănie voi pune între tine şi între femeie, între sămânţa ta şi sămânţa ei; aceasta îţi va zdrobi capul iar tu îi vei înţepa călcâiul" (Facere 3, 15) este folosit pentru ilustrarea în acest sens. Această opinie teologică a evoluat în timp astfel că la 28 august 1935 papa Pius XI, cu ocazia închiderii jubileului închinat operei de mântuire, a dat Maicii Domnului titlul de «Corredemptrix». Consacrarea publică a aceste învăţături o aduce Conciliul al II-lea de la Vatican (1962-1965) care evidenţiază rolul mare pe care l-a avut Fecioara Maria în

[315] D. Stăniloae, *Învăţătura despre Maica Domnului...*, p. 604-605.

procesul de Întrupare a Fiului lui Dumnezeu, dar şi rolul pe care l-a avut în „taina răscumpărării pe cruce”. Extrapolarea rolului Fecioarei Maria în procesul de mântuire a dus în gândirea teologilor romano-catolici la apariția mai multor tendințe extreme. O analiză a lor ne prezintă Chesarie Gheorghescu:

„a) Prima neagă orice cooperare imediată a Mariei în opera de mântuire obiectivă. Maica Domnului, se afirmă, n-a luat parte decât la întrupare, şi pe aceasta se bazează meritul ei ceresc. Reprezentanții acestei păreri sunt: Goosens, *De cooperatione immediata Matris Rédemptoris ad redemptiones objectivam* şi Père Lennerg, *Beata Virgine*.

b) O altă extremă o reprezintă un mare grup de teologi care spun că Maica Domnului se bucură de propriul său merit în opera de răscumpărare a lui Hristos. Ei nu se sfiesc să vorbească despre un merit propriu-zis «de condigne», derivând din acel al lui Hristos, dar de aceeaşi natură cu a lui. Începând cu Ripalda (†1648), această temă e reluată în prezent de un număr de teologi franciscani, printre care Père Ballie, dar îndeosebi de numeroşi mariologi, cum ar fi Père Culivo, care explică foarte clar gândirea sa în articolele din *Ciencia Thomista*, t. LVII, 1938: *La gracia y el merito de Maria* (p. 84-104); şi *La gracia y el merito de Maria en su cooperacion a la obra de nuestra salud* (p. 204-233).

Mai sunt şi alte tendințe intermediare, dintre care una admite rolul deplin şi imediat al Sfintei Fecioare în aducerea la îndeplinire a operei colective de mântuire a oamenilor şi nu ezită a vorbi de un merit al ei de «corredemptrix», dar cu condiția ca acest merit să nu fie decât de «congruo» (coincidență), care în fond reprezintă un drept de iubire. Aceasta este tendința cea mai clasică în teologia catolică de azi. Ea este susținută îndeosebi de Suarez, Terrien, Dillenschneider, Roschini ş.a. Printre

studiile numeroase consacrate istoriei Fecioarei Maria «comântuitoare», un loc deosebit îl ocupă lucrarea lui Dillenschneider, *Maria au service de la Redemption*, Haguenau, 1947."[316]

În concluzie, spunem că doctrina teologică catolică, conform căreia „Fecioara Maria este împreună mântuitoare cu Hristos a neamului omenesc" este complet străină de Sfânta Scriptură şi Sfânta Tradiție, ba mai mult de-atât, le contrazice. Sfânta Scriptură afirmă clar şi răspicat că există un singur Răscumpărător care a împăcat pe om cu Dumnezeu, şi anume „cel ce s-a făcut om, Iisus Hristos, care s-a dat pe sine preț de răscumpărare pentru toți" (I Timotei 2, 5-6). Numai Iisus Hristos a putut realiza mântuirea neamului omenesc pentru că în El s-a unit Dumnezeu cu omul şi în El s-a împăcat omul cu Dumnezeu. Numai Fiul lui Dumnezeu Întrupat a avut puterea dumnezeiască de a zdrobi păcatul, dăruindu-ne iertare şi viața cea veşnică. Numai El ne-a mântuit.

Din învățătura catolică care afirmă că „Maica Domnului e comântuitoare" teologii apuseni au dezvoltat o altă teză, şi anume că „Fecioara este mijlocitoarea tuturor grațiilor". Aceştia îşi argumentează opiniile pe nişte considerații teologice speculative, afirmând că Maica Domnului a fost unită deplin cu Fiul ei şi că unde este ea este şi El şi ce lucrează El lucrează şi ea. Expresia „Maică a tuturor harurilor" ilustrează convingerea lor că toate harurile, fără nici o excepție, ne vin prin ea. Ori, Biserica Ortodoxă a învățat întotdeauna că toate darurile şi harurile ne vin de la Domnul nostru Iisus Hristos prin Duhul Sfânt în Biserică. Teologia ortodoxă învață că mântuirea noastră se

---

[316] Chesarie Gheorghescu, *Învățătura despre Marica Domnului în Ortodoxie şi Catolicism*, în rev. *Ortodoxia*, XXII, nr. 3/1970, nota 75, p. 394-395.

realizează prin împărtăşirea de umanitatea îndumnezeită a lui Iisus Hristos, prin revărsarea darurilor din ea.

Şi la unii scriitori bizantini întâlnim expresia „Maică a tuturor harurilor” (Teofan al Niceei, †1381), dar nu în înțelesul ei rigid, ci prezentând pe Maica Domnului ca mijlocitoarea a tuturor harurilor între Hristos şi oameni. Diferența între ortodoxie şi catolicism pe tema „Maria, Maică a tuturor grațiilor” reiese şi din modul diferit de a înțelege însuşi termenul de «grație». D. Stăniloae ne lămureşte această diferență spunând: „În concepția catolică, mijlocirea Maicii Domnului se poate înțelege ca o aşezare a ei între noi şi Hristos, căci grațiile pe care le mijloceşte ea, fiind create, nu ne dau prin ele pe Hristos însuşi. Ele nu izvoresc numaidecât din Hristos, ci pot fi create în ea din Duhul Sfânt, în mod autonom, cum sunt create în omenitatea lui Iisus Hristos... În Ortodoxie, harurile sunt însă energiile, iradierile ființei divine, nedespărțite de ea. Aceste energii, purtate de Duhul, revărsate întâi în omenitatea lui Hristos, se revarsă din ea în Maica Domnului, dar aceasta înseamnă că înşişi persoanele Sfintei Treimi sunt prezente în aceste energii în ea şi apoi în orice om în care se revarsă din ea. În special însuşi Hristos este unit cu ea prin plinătatea energiilor divine a Duhului, care se revarsă din el în ea. Atât Ortodoxia cât şi Catolicismul văd în Maica Domnului, ca prima şi cea mai înaltă făptură desăvârşită, pârga Bisericii, inima ei, esența ei. Dar pe când Catolicismul, prin concepția lui despre grație consideră Biserica drept o mijlocitoare care separă de Hristos, având grațiile date în administrarea ei şi procurându-le în mod autonom, în Ortodoxie Biserica e plină de Hristos şi El însuşi se comunică în harurile Bisericii. Biserica nu se trăieşte ca intermediară care separă de Hristos, ea e covârşită

de prezenţa lui Hristos, e scăldată şi copleşită de lumina Lui."[317]

În concluzie, analizând modul de transmitere a harurilor (graţiilor) dumnezeieşti nouă oamenilor, acelaşi autor a spus: „Maica Domnului nu are o lucrare a ei deosebită. Lucrarea ei e lucrarea dumnezeiască a lui Hristos. Acesta a înălţat-o, aceasta ni s-a dat nouă. Nu se poate vorbi de o lucrare a ei, autonomă, nu se pot contura în ele înşile evenimentele din viaţa ei. Activităţile ei sunt activităţile Lui. El e mai unit cu Maica Lui decât inima ei cu ea însăşi. Precum nu s-a despărţit de Tatăl, aşa nu s-a despărţit de Maică. «Căci nu s-a despărţit de Tatăl născându-se din El, ci e întreg în El; aşa locuieşte şi în Maica Lui, rămânând nedespărţit de ea.» Voinţa ei e şi a Lui, sunt una... Deci voia Fecioarei e voia Fiului ei."[318]

O altă opinie teologică catolică e cea legată de raportul Maria-Biserică. Conform acestei teorii, Fecioara Maria personifică Biserica şi într-o oarecare măsură îi ţine locul în faţa actului de răscumpărare a lui Hristos. Însă Maica Domnului nu personifică Biserica. Ea e o prezenţă reală şi lucrativă în Biserică. Ea se roagă în Biserică pentru noi. Dumnitru Stăniloae a spus că „Maica Domnului e inima Bisericii care se roagă. Se roagă nu pentru sine, ci pentru fiii ei. Fiii ei luptă pentru Dumnezeu, năzuiesc spre Dumnezeu. Ei desfăşoară o activitate vizibilă, sunt încă pe drum, nu au ajuns încă în intimitatea lui Dumnezeu. Maica Domnului, inima Bisericii, ne însoţeşte, ne ajută, ne atrage spre intimitatea dumnezeiască unde este ea, prin rugăciune, adică printr-o stăruinţă sub acoperământul tainic al luminii dumnezeieşti."[319]

---

[317] D. Stăniloae, *Învăţătura despre Maica Domnului...*, p. 606.
[318] *Ibidem*, p. 608.
[319] *Ibidem*, p. 608.

Diferențele între Mariologia catolică şi cea ortodoxă nu sunt numai de ordin dogmatic, ci şi cultic. De exemplu, sărbătorile Maicii Domnului, imnele liturgice ş.a. sunt diferite. Romano-catolicii au instituit următoarele 4 sărbători mai mari pentru cinstirea Maicii Domnului:

- Imaculata Concepție (8 decembrie);
- Maria, Mama lui Dumnezeu (1 ianuarie – în locul Tăierii Împrejur a Domnului);
- Buna Vestire (25 martie);
- Luarea cu trupul la cer (15 august);

şi 8 sărbători mai mici:

- Fecioara de la Guadelupe (12 decembrie, în amintirea apariției Mariei în 1531 în Mexic)[320];
- Fecioara de la Lourdes (11 februarie, în amintirea apariției din 1858 de la Lourdes)[321];

---

[320] Sărbătoarea este închinată unor viziuni pe care le-a avut Juan Diego, prima dintre ele având loc la 9 decembrie 1531 la Guadalupe, Mexic. Cu acest prilej s-a imprimat pe mantia acestuia o imagine miraculoasă a Fecioarei Maria cu o dimensiune de 1.43x0.55 numită şi «Fecioara brunetă din Guadalupe, împărăteasa Americii». Juan Diego a murit la 17 ani după aceste apariții. Anual, 20 de milioane de oameni fac pelerinaj la Guadalupe.
Scriitorul hispano-american Richard Rodriguez aprecia că „Fecioara din Guadalupe simbolizează Mexicul în ansamblu, trup şi suflet... Imaginea Maicii Domnului de la Guadalupe (pe care, în semn de afecțiune, mexicanii o numesc La Morenita – Micuța Oacheşă) a devenit emblema lor neoficială, de suflet." (Richard Rodriguez, *Days of Obligation; An Argument with My Mexican Father*, Penguin Books, New York, 1993, p. 16-20)

[321] Lourdes este o localitate la poalele munților Pirinei. La 11 februarie 1858 tinerei Bernadette Soubirous, în vârstă de 14 ani, i s-a arătat Fecioara Maria. Viziunea s-a repetat până când parohul Pyramale a venit şi a constatat şi el miracolul de la grota «Massabile». Lourdes a devenit centru de pelerinaj din 1858. Bernadette Soubirous a murit la 1879 şi a fost declarată sfântă la 8 decembrie 1933. Vezi şi René Laurentin (ed.), *Lourdes: Documents authentiques*, L. Lethielleux, Paris, 1966.

- Fecioara Regina Cerului (1 mai);
- Fecioara de la Fatima (13 mai, în amintirea apariției din 1917 de la Fatima)[322];
- Feciora Regină (31 mai);
- Vizitarea Elisabetei (22 august);
- Naşterea Fecioarei Maria (8 septembrie);
- Fecioara Maria a Rozariului (7 decembrie)[323].

Calendarul romano-catolic mai are două luni întregi consacrate Maicii Domnului: luna mai a Mariei şi luna octombrie a Rozariului.

Diferențele doctrinare între Răsărit şi Apus, între Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică, se datorează în bună parte modului în care Biserica Apuseană a formulat dogme, mai ales după 1054. Se ştie că Biserica primară accepta foarte greu să definească o învățătură ca

---

[322] La 13 mai 1917, în localitatea portugheză Fatima din districtul Leiria, Fecioara Maria s-a arătat la trei copii: Lucia de 10 ani şi verii ei, Franco de 9 ani şi Jacinto de 7 ani, la un stejar şi i-a îndemnat să vină acolo în fiecare lună la data de treisprezece. Apariția a avut loc în 5 luni consecutive. Ultima apariție a avut loc la 13 septembrie 1917, când alături de copii se aflau 25000 de oameni. Cu acest prilej, Fecioara le-a spus copiilor „rugați-vă pentru terminarea războiului". Anual, la Fatima mii de pelerini aduc cinste şi preamărire Fecioarei Maria.

[323] Practica rozariului e posibil să nu fi fost întemeiată de Sfântul Dominic. Totuşi, rozariul are legătură cu Ordinul Predicatorilor (Dominicanilor). Rozariul, ca şi în hinduism, budism şi islam, este un şirag de mărgele folosit ca mnemotehnică pentru rostirea rugăciunilor. Termenul englezesc „bead" (mărgea) provine de la cuvântul germanic pentru „a se ruga", „beten" în germana modernă şi „bid" în engleza modernă. În dicționarul englez Oxford se explică că numele a fost transferat de la „rugăciune" la mărgelele folosite ca „mătănii" pentru numărarea rugăciunilor rostite. Cu mici variații, rugăciunile rozariului constau din 15 Pater Noster, de 15 ori câte 10 Ave Maria şi 15 Gloria Patri, fiecare din grupurile de 15 rugăciuni concentrându-se asupra uneia din tainele mântuirii; astfel, un ciclu întreg al rozariului include 150 de rugăciuni Ave Maria (cf. J. Pelikan, *op. cit.*, p. 102-103).

dogmă. Ea s-a pronunțat în acest sens numai în situații extreme, pentru a feri Biserica de învățături greşite şi de dezbinare, şi atunci când a făcut-o a întrunit Biserica din întreaga lume pentru consultare şi luarea unor hotărâri. După Schisma cea Mare, Biserica Ortodoxă a evitat să mai formuleze dogme noi tocmai pentru păstrarea misterului divin, „sfiindu-se să formuleze singură în dogme tezaurul comun al creştinătății din primele opt veacuri, aşteptând mereu reunirea tuturor fraților şi ştiind că această reunire numai prin reîntoarcerea la punctul lor comun de plecare se poate face.

Nu acesta a fost cazul cu dogmele fixate de Biserica Catolică de la ieşirea ei din comunitatea cu Biserica Ortodoxă. Ea a formulat dogme nu din nevoi reale, ci din încrederea în puterea rațiunii de a pătrunde taina şi deci din dorința de a-şi afirma superioritatea față de celelalte ramuri creştine. Dogmele ei poartă deci caracterul de unilateralitate raționalistă şi de exclusivitate trufaşă."[324]

Care au fost consecințele acestor dogmatizări? În primul rând o îndepărtare a celor două Biserici şi de instaurare a unei răceli şi mai mari între Răsăritul ortodox şi Apusul catolic. „Dar păcatul de unilateralitate raționalistă a fraților a silit teologia ortodoxă să accentueze uneori, tot raționalist, latura nesocotită de formulările lor, de dragul adevărului, care nu trebuie să rămână ciuntit. Nu a mers însă până la pretenția de a fixa în dogmă pe care a trebuit s-o accentueze, conştientă mereu de caracterul tainic, paradoxal, larg cuprinzător al învățăturilor în discuție şi aşteptând reunirea Bisericilor, pentru ca să formuleze atunci împreună în spirit ferit de exclusivitate, acele învățături în dogme, dacă necesitatea o va cere... Teologia ortodoxă de la veacul al XVI-lea încoace s-a văzut silită să afirme apriat, fără

[324] *Ibidem*, p. 591.

bucurie, în fața afirmării catolice unilaterale a naşterii Fecioarei fără de pata păcatului strămoşesc, că ea s-a născut cu această pată dar n-a dat acestei afirmări o formulare dogmatică, dându-şi seama de complexitatea paradoxală a acestei probleme. Tot aşa e şi cu dogma catolică (mai) recentă a înălțării Fecioarei cu trupul la cer."[325]

2. Cinstirea Maicii Domnului la Protestanți

Schisma din 1054 n-a rămas din păcate un eveniment singular în istoria Bisericii care să ducă în final la o ruptură a ei. Secolele XIV şi XV au adus o stare de degradare religioasă şi bisericească în Apus. Biserica Apuseană, ieşită din Renaştere, se confrunta cu o stare de lucruri de aşa natură încât ea însăşi a cauzat necesitatea reformei. Devenită în Evul Mediu «cârma feudală», Biserica papală care a căutat să controleze şi să conducă viața bisericească, politică, social-economică şi culturală a Apusului, a sfârşit prin a distruge ea însăşi ideea catolică. Schisma papală (1378-1417) a determinat ivirea unei dorințe de schimbare, de înnoire în sânul Bisericii romano-catolice, idee cuprinsă în dictonul «reformatio in capite et membris». Dar din nefericire, până să se producă această schimbare în interiorul Bisericii apusene, s-a produs în Apus o altă schimbare, şi anume Reforma protestantă. Reforma de la începutul secolului al XVI-lea a fost anticipată şi pregătită de prereformatorii Girolamo Savonarola (†1498) în Italia, John Wyclif (†1384) în Anglia şi Jan Hus (†1415) în Boemia. Creştinii din Apus doreau şi susțineau o schimbare a stării lucrurilor dar fără să se rupă de Biserică. Însă

[325] *Ibidem*, p. 591.

reformatorii protestanți au determinat tocmai ruperea Bisericii apusene.

Reforma a fost declanşată de Martin Luther (1483-1546) în Germania şi apoi Huldrich Zwingli (1484-1531) şi Jean Calvin (1509-1564) în Elveția. Aceşti reformatori, luând atitudine față de abuzurile puterii papale şi exagerările doctrinare din Biserica apuseană, au ajuns prin ideile lor tocmai la partea extremă a acestora. Dacă în august 1520 Martin Luther, în scrirea program *Către nobilimea creştină de națiune germană despre îndreptarea stării creştine*, critica abuzurile puterii papale cerând poporului să se elibereze de această stăpânire, în cel de-al doilea manifest din octombrie 1520, *Despre captivitatea babilonică a papilor*, s-a ocupat de problemele teologice, negând caracterul sacramental al Bisericii, admițând doar trei Taine: Botezul, Euharistia şi într-o măsură mai mică Pocăința. Dar prezentarea unui sistem de credință reformată Martin Luther o face în *Catehismul mic*, program sistematizat de Philip Melanchton (1497-1560) în colaborare cu Eramus de Rotterdam (1466-1536) în celebra *Confessio Augustana* – Augsburg, 1530. Ideile lor de bază erau: «Sola Scriptura» prin care se elimina Sfânta Tradiție ca izvor al Revelației; «Sola fidae» prin care se elimina rolul faptelor bune în procesul de mântuire, credința fiind considerată suficientă; şi «Sola gratiae» conform căruia numai harul mântuieşte.

Sărăcia spirituală şi relativismul dogmatic protestant au determinat micşorarea foarte mare a fondului credinței apostolice. Înlăturând Tradiția ei s-au rupt de Biserica primară, de tot ce însemna viață şi trăire creştină. Înlăturând Tradiția au înlăturat-o pe Fecioara Maria din viața lor religioasă şi cult. Teologii protestanți n-au înțeles că Maica Domnului face parte integrantă din sistemul teologic creştin, aşa cum face parte din el Dumnezeu, Mântuitorul Iisus Hristos cu întreaga lui operă de mântuire realizată prin viață,

cuvântări, minuni, moarte şi înviere, lucrarea Duhului Sfânt în lume, şi în final cu judecata şi viața veşnică. Păstrarea integrității doctrinei creştine presupune înțelegerea Revelației divine prin toate elementele prin care s-a produs, fiecare element purtând în sine un mesaj care întregeşte mesajul creştin global.

Deşi reformatorii protestanți au afirmat că respectă hotărârile sinoadelor ecumenice, sinoade care afirmând divinitatea Mântuitorului au afirmat indirect şi calitatea de „Născătoare de Dumnezeu" şi cea de „Pururea Feciorie a Mariei", ei au eliminat cinstirea Maicii Domnului, scoțând-o din cultul lor, în care nu mai există nici o rugăciune adresată ei. Protestanții o consideră pe Maica Domnului şi o recomandă ca un model demn de urmat. Doar atât.

Părinții Reformei, fiind crescuți în cultul Maicii Domnului, n-au fost atât de vehemenți încât să nege rolul Fecioarei Maria în actul Întrupării Fiului lui Dumnezeu şi chiar rolul de „mijlocitoare între noi şi Fiul său". Dar ulterior urmaşii lor au negat rolul de „Mediatoare" a Maicii Domnului şi cel de „împreună rugătoare cu noi către Dumnezeu". Prin aceste formulări de credință, protestanții susțineau că au luat atitudine împotriva „abominabilei idolatrii a mariologiei medievale, o idolatrie care nu o venera pe Maria, ci o calomnia, făcând din ea un idol".[326]

Protestanții au căutat să respingă caracterul inovator şi artificial, antropocentric şi juridic al mariologiei catolice şi de aceea au respins cultul Maicii Domnului şi cultul sfinților în general. Deşi acceptă teoretic că din cele trei virtuți teologice: credința, nădejdea şi dragostea, cea mai mare este dragostea, rămânând în cadrul gândirii Sfântului Apostol Pavel (I Corinteni, 13), totuşi ulterior au afirmat că

---

[326]Martin Luther, *House Postil*, în *Luthers Werke; Kritische Gesamtausgabe*, 57 vol., Hans Böhlau, 1883, 52, p. 689.

faptele iubirii creştine nu au nici o importanță în lucrarea mântuirii, ci numai credința. Au uitat protestanții faptul că în fața lui Dumnezeu nu ne prezentăm ca inşi izolați, ci în comuniune, în solidaritate, prin rugăciunile unora pentru alții şi ale sfinților împreună cu noi şi pentru noi. Au uitat că Maica Domnului „mijloceşte pe lângă Hristos" pentru noi.

Faptul că Fecioara Maria a fost cinstită într-un fel de părinții Reformei şi altfel de protestanți îl relevă şi Fulvio Ferrario, spunând: „Maria este importantă în măsura în care ea ajută la a înțelege mai bine caracterul central al lui Iisus Hristos. Părinții Reformei, de la Luther la Zwingli, au scris multe pagini despre Fecioara Maria, întotdeauna în context hristologic, adică niciodată dacă nu există o legătură cu Iisus Hristos." Şi conchide: „Acceptăm virginitatea Mariei la naşterea lui Hristos şi considerăm pe acei «frați ai Domnului ca fiind de fapt verişorii lui Iisus.» Ne rugăm cu Maria, ca Maria dar nu Mariei."[327]

Scoaterea Maicii Domnului din cult de către protestanți s-a datorat conceptului lor conform căruia „Hristos este unicul mediator între noi şi Dumnezeu şi că nu avem nevoie de alt mediator, dincolo de această viață, în afara lui."[328]

Philip Melanchthon, în articolul *Cultul Sfinților*, îl defineşte pe Hristos „Unicul mare preot, apărător şi mijlocitor înaintea lui Dumnezeu. Numai El a promis să ne asculte rugăciunile."[329] Acesta este însă de fapt punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe care a afirmat întotdeauna că Mântuitorul Iisus Hristos este „mijlocitorul unic între noi şi

---

[327]Fulvio Ferrario, *Mary as Seen by Orthodox, Protestants, and Catholics*, în *Roman Catholic News*, vol. III, nr. 3, 2003.

[328] Articolele 19 şi 29 din cele *Şaizeci şi şapte de Articole* ale lui Urlich Zwingli din 1523, în Jaroslav Pelikan, *op. cit.*, p. 154.

[329] Articolul 21 din *Confesiunea de la Augsburg*, în J. Pelikan, *op. cit.*, p. 154.

Dumnezeu”, dar a susţinut totodată şi că Maica Domnului este „Mijlocitoarea noastră între noi şi Fiul său”.

Reforma protestantă a reactivat unele erezii din Biserica primară referitoare la Mântuitorul Iisus Hristos şi implicit la Fecioara Maria. Analizând această latură J. Pelikan a spus: „Unii protestanţi radicali cum ar fi spre exemplu Orbe Phillips care, respingând ideea că «trupul lui Hristos a fost făcut de Maria» (aşa cum crede şi afirmă lumea în totală necunoştinţă de cauză), a susţinut că dimpotrivă «Dumnezeu, Tatăl ceresc, i-a întocmit trup lui Hristos, unicul Său Fiu (Evrei 10, 5), însă nu din sămânţă omenească plină de stricăciune (Luca 1, 35), ci din sămânţa sa nestricăcioasă.» Căci, a continuat el, «este imposibil ca trupul lui Hristos să fie zămislit din sămânţa Mariei, nici cea a unei alte creaturi pământeşti nu poate să fie pâinea cea adevărată care se coboară din cer şi care dă viaţă lumii (Ioan 6, 31-35), sau să fie astfel numită.» Drept răspuns la astfel de speculaţii ale protestanţilor radicali, Bisericile anglicană, luterană şi reformată au reafirmat doctrina tradiţională a dreptei credinţe răsăritene şi apusene, elaborată pentru a da o replică gnosticismului, potrivit căruia întreaga natură umană a lui Hristos, trup şi suflet, este creatură, provenind din trupul uman creat al Fecioarei Maria şi nefiind sub nici o formă preexistentă.[330] *Convenţia luterană* din 1577, consacrată, în cea mai mare parte, analizării diferenţelor dintre Reforma luterană şi cea calvinistă în privinţa unor elemente de doctrină, precum relaţia dintre cele două firi în persoana lui Hristos, prezenţa reală în Euharistie şi dubla predestinare, a respins teoria calvinistă potrivit căreia

[330] Aici completăm opinia autorului evidenţiind faptul că trupul şi sufletul lui Iisus Hristos nu sunt numai creaţia Fecioarei Maria, eliminând lucrarea Treimică din acest act: „Duhul Sfânt se va pogorî peste tine, Puterea celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi Sfântul care Se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema” (Luca 1, 35).

«Hristos nu a primit trupul şi sângele de la Fecioara Maria, ci le-a adus din cer.»”[331]

Trebuie însă să recunoaştem şi aspectele pozitive din doctrina protestantă legate de cinstirea Fecioarei Maria. Deşi această cinstire este una pur teoretică, totuşi în cuprinsul *Confesiunilor protestante* se vor menține hotărârile sinoadelor ecumenice. De exemplu, în *Marele catehism din 1648* se spunea: „Hristos, Fiul lui Dumnezeu, s-a făcut om, asumându-şi un trup adevărat şi un suflet rațional, fiind zămislit prin puterea Duhului Sfânt în pântecele Fecioarei Maria, *din substanța ei, născut din ea, şi totuşi fără de păcat*.”[332]

Făcând o sinteză a modului în care părinții Reformei Luther, Calvin, Zwingli şi Bullinger au oglindit în operele lor viața şi rolul Fecioarei în procesul de mântuire, Walter Tappolet, într-o lucrare sub titlul *Reformatorii în cinstea Fecioarei Maria*, a căutat să surprindă din predicile şi tratatele lor de teologie o „Ortodoxie a mariologiei protestante”. Zwingli, spre exemplu (p. 158), o numea pe Maria «cea mai însemnată creatură după Fiul ei» şi «Maica lui Dumnezeu», iar Balthasar Hubmeier îi afirma pururea fecioria. La fel a procedat şi Luther şi nu numai în scrierile particulare şi în predici unde o descrie pe Fecioara Maria ca fiind «Fecioară, atât înainte cât şi după naştere». Chiar şi în mica sa mărturisire de credință care a fost adoptată în mod oficial de Biserica luterană şi inclusă în colecția oficială *Carta Convenției din 1580* (au fost incluse în această Cartă şi *Catehismul Mic* şi *Catehismul Mare*, dar acestea nu sunt confesiuni în sensul strict al cuvântului), în *Articolele de la Smalkald din 1537*; textul latinesc conține cuvintele (care nu

[331] J. Pelikan, *op. cit.*, p. 156-157.

[332] *Larger Catechism*, punctul 37, în *School of Faith*, p. 191, cf. J. Pelikan, *op. cit.*, p. 158.

apar totuşi în versiunea germană): „Din Maria, pură, sfântă şi Pururea Fecioară (ex Maria pura, sancta, Semper Virgine). Însă dincolo de caracterul ortodox al limbajului şi învățăturilor lor despre Fecioara Maria, reformatorii protestanți au vorbit cu multă căldură şi însuflețire despre ea, precum o face Luther în 1521, anul excomunicării sale de către Papa Leon al X-lea, în finalul «Comentariului despre Magnificat»: «Fie ca Domnul să ne dăruiască aceasta prin mijlocirea şi de dragul Maicii Sale Maria! Amin.»"[333]

Respingerea cinstirii Maicii Domnului de către protestanți trebuie privită şi înțeleasă în contextul mai amplu al contestării caracterului sacru al Bisericii. Ei refuză să accepte faptul că Biserica împărtăşeşte prin Sfintele Taine harul dumnezeiesc care-l ajută pe om să se ridice la starea de sfințenie. Afirmând că Biserica nu este sfântă, afirmă implicit că ea nu poate să împărtăşească sfințenia dumnezeiscă şi nici iertarea păcatelor. În consecință nimeni pe pământ nu poate atinge starea de sfințenie şi atunci cinstirea Maicii Domnului, a sfinților, a sfintei cruci, a icoanelor şi a sfintelor moaşte trebuie respinsă şi condamnată. Ori prin aceste idei protestanții neagă însăşi Sfințenia lui Hristos, care n-a reuşit să-şi sfințească firea Sa omenească, sufletul şi trupul ce Şi le-a asumat, şi n-a reuşit să transmită starea de sfințenie nici Maicii Domnului, nici Sfinților Apostoli, şi nici unui sfânt prin Trupul Său Euharistic. Ei n-au înțeles că cinstirea Maicii Domnului şi a Sfinților nu subminează autoritatea şi rolul mântuitor al lui Iisus Hristos pentru că mântuirea ne vine numai de la El.

Din păcate protestantismul n-a rămas la acest nivel de gândire teologică, secolele XIX şi XX aducând o schimbare radicală în gândirea teologilor protestanți. Apar diferite curente teologice care tind spre o secularizare a

---

[333] Cf. J. Pelikan, *op. cit.*, p. 158.

teologiei, apar teologi care vorbesc de religie fără Dumnezeu, de creştini fără religie. Antonie Plămădeală sintetizează trecerea gândirii teologice de la vechii reformatori la protestanții actuali astfel: „Formele care astăzi pot fi socotite blânde, ale primului impuls secularizant dat de Reformă, au evoluat neaşteptat de rapid, mai ales în secolul nostru (XX). Teologia dialectică inspirată de existențialism, şi mă gândesc în special la Karl Barth, a stabilit distanța infinită şi inabordabilă dintre Dumnezeu şi om... Astfel după ce Reforma îl prezenta pe om doar ca pe un corupt incapabil de recuperare, totul revenindu-i lui Dumnezeu – soli Dei gloria şi sola fide – teologia crizei îl prezintă ca pe-un izolat, incapabil să imagineze termenii unui raport cu un Dumnezeu cu care nu avem nici limbaj comun, nici alt mijloc de comunicare."[334]

Analizându-i gândirea lui Karl Barth (1886-1968) şi referindu-se la problematica noastră, Ioan I. Ică Jr. a spus: „Karl Barth, deşi acceptă apelativul «Theothokos» şi «Aeiparthenia» Mariei ca asigurare a hristologiei şi apărare a realității Întrupării divine, acesta nu ezită să proclame că «oriunde este venerată Maria, acolo nu există Biserica lui Hristos» (*Kirchliche Dogmatik*, I, 2, 1939, p. 154) şi că «mariologia romano-catolică e un cancer, o dezvoltare teologică bolnavă, iar cancerele trebuie extirpate (*Ibidem*, p. 153), mariologia şi cultul marial fiind «erezia» prin excelență a Bisericii Romano-Catolice (*Ibidem*, p. 157). Motivul invocat e acela că ridică un om la nivelul lui Dumnezeu şi-i acordă acestuia un rol independent, chiar dacă relativ, în procesul mântuirii, făcând astfel ca aceasta să depindă de om, de receptivitatea şi reciprocitatea lui ceea

---

[334] Antonie Plămădeală, *Maica Domnului în Teologia şi Viața ortodoxă* în *Ca toți să fie una*, Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 1979, p. 395.

ce ar însemna o atingere inacceptabilă adusă priorităţii iniţiativei divine şi medierii unice a lui Iisus Hristos."[335]

Teologii protestanţi devin tot mai radicali. Rând pe rând aceştia elimină „certitudinile teologiei şi evlaviei creştine, tot ceea ce înseamnă Iisus istoric, minuni şi învăţături sistematice. Totul e redus la Kerigmă, la un nucleu pe cât de sărac, pe atât de arbitrar determinat. Ce mai rămâne din «sola Scriptura» după potopul şcolii lui Bultmann ar fi în măsură să sperie desigur şi pe cei mai radicali dintre cei dintâi reformatori, căci din Scriptură nu mai rămâne acum nimic. Şi totuşi momentul următor face din Bultmann un teolog cuminte, căci alţii mai noi vor împinge lucurile şi mai departe."[336]

Teologii protestanţi ca Rudolf Bultmann (1884-1976), Dietrich Bonhoffer (1906-1945), episcopul anglican J.A.T. Robinson (1919-1983) şi Paul Van Buren (1924-1998) cu teologia morţii lui Dumnezeu, Harvey Cox (n. 1929) ş.a. au mers mai departe distrugând pur şi simplu creştinismul, negând întruparea Fiului lui Dumnezeu şi afirmând că Iisus Hristos nu este Dumnezeu adevărat şi om adevărat, că minunile săvârşite de Mântuitorul sunt legende, că nu poate fi vorba de învierea lui Hristos etc. În astfel de gândiri nicidecum creştine, bineînţeles că Maica Domnului nu poate avea nici un loc. Cei care totuşi vorbesc de ea evidenţiază «credinţa Mariei prin acel Fiat», ca rezultat al dialogului pe care l-a avut cu arhanghelul Gavriil la Buna Vestire. Această «credinţă a Mariei», spun ei, trebuie privită ca un «adevărat model de credinţă». Din păcate protestanţii nu se mai raportează la esenţa creştinismului, la naşterea lui Iisus din Fecioară, lucrarea de mântuire realizată de Mântuitorul Iisus Hristos prin propovăduire, minuni,

---

[335] Ioan I. Ică Jr., *op. cit.*, nota 12, p. 27.

[336] Antonie Plămădeală, *op. cit.*, p. 395-396.

moarte, înviere, înălţarea la cer, evenimente la care Maica Domnului a fost părtaşă, fiind mereu alături de Fiul ei cel iubit.

Neoprotestanţii, deşi nu neagă (pentru că nu pot) textele biblice ce vorbesc despre Fecioara Maria, despre cinstirea pe care i-a acordat-o tot timpul Fiul său, ei n-au găsit altceva de spus despre Maica Domnului decât următoarele: „Scurta prezentare pe care o găsim în Noul Testament cu privire la Maria şi la relaţia dintre ea şi Domnul nostru lasă multe goluri care au fost în scurt timp umplute de legende pioase. Dar noi nu putem să forţăm relatările Evangheliei dincolo de limitele lor istorice şi aceasta înseamnă că trebuie să ne mulţumim să observăm cel puţin umilinţa Mariei, ascultarea ei şi devotamentul ei clar faţă de Iisus. Şi fiindcă a fost mama Fiului lui Dumnezeu, noi nu putem spune despre ea mai puţin decât a spus verişoara ei Elisabeta, şi anume «că este binecuvântată între femei».”[337] Iar referindu-se la «Pururea fecioria Mariei», aceeaşi lucrare afirmă: „«Fraţii lui Iisus» au fost copiii mai mici ai lui Iosif şi Maria... De la Reformă încoace aceasta a fost părerea cel mai frecvent susţinută de protestanţi.”[338]

Le putem răspunde protestanţilor şi neoprotestanţilor că dacă tot susţin că ei sunt cei „care respectă cuvintele Scripturii”, de ce nu înţeleg că cinstind-o pe Maica Domnului îl cinstesc pe Fiul ei şi că necinstind-o pe Maica Domnului nu-L cinstesc pe Fiul ei? Dacă tot susţin că sunt „cei aleşi ai lui Hristos”, de ce nu îşi pun întrebările: „Cum ne vom întâlni cu Iisus judecătorul la judecată? Cum îl vom privi pe El dacă în viaţă i-am ponegrit şi necinstit Mama?”

---

[337] Cf. Dicţionar Biblic, Edit. Cartea Creştină, Oradea, 1995, p. 809.
[338] *Ibidem*, p. 469.

Sau ce înţeleg prin cuvintele scripturistice „Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile” (Luca 1, 48)?

Antonie Plămădeală, referindu-se la modul cum protestanţii şi neoprotestanţii o «cinstesc pe Maica Domnului», le răspunde altfel: „Maica Domnului face parte din sistemul nostru teologic, exact aşa cum face parte din el Dumnezeu, Iisus, mântuirea, minunile, învierea şi viaţa de apoi. Ea face parte din sistem în măsura în care prin ea ni se dezvăluie o parte din intenţiile lui Dumnezeu cu lumea, intenţii dezvăluite în întregime prin Iisus şi prin opera Lui de răscumpărare. A trata deci un subiect ca acesta nu presupune numai apărarea unei realităţi şi învăţături creştine, contestate sau trecute mult în umbră, ci presupune afirmarea integrităţii doctrinei creştine, înţelegerea revelaţiei prin toate elementele prin care s-a produs, pentru că fiecare element poartă cu sine un mesaj care întregeşte mesajul creştin global.”[339]

[339] Antonie Plămădeală, *op. cit.*, p. 398.

Bibliografie

Lucrări

Abrudan Dumitru şi Cornițescu Emilian, *Arheologie biblică*, Bucureşti, 1994.

Alexandru din Alexandria, *Epistola către Alexandru din Constantinopol*, 11, P.G. 18, 568, în Sărăşan A., *Sinodul I Ecumenic de la Niceea*, 325, Edit. Crisserv, Mediaş, 2009.

Ambrozie, *De virginibus*, II, 2, 7, Patrologiae cursus completus,Series latina,ed. de J.P.Migne, Paris,(P.L). t. XVI, col. 220B.

Andrei Criteanu, *Cuvântul I la Naşterea Preacuratei Născătoarei de Dumnezeu*, Patrologiae cursus completus,Series graeca,ed. de J.P.Migne, Paris, (P.G.) 97, col. 813 C.

Bacoianis Vasilios, *Viața Maicii Domnului*, edit. Cartea Ortodoxă, Bucureşti, 2007.

Bartolomeu Anania, *Biblia*, edit. 2001.

Baumstark A., *Liturgie comparée,* III, éd. Revue par B. Botte O.S.B. Chevêtogne, 1953

Belu I.Dumitru, *Maica Domnului în lumina imnelor liturgice*, Caransebeş, 1941.

Bianu Ion, N. Hodoş, D. Simionescu, *Bibliografia românească veche*, vol. III, Bucureşti, 1912-1936.

Capelle B., *Les fêtes mariales*, în vol. *L'Église en prière. Introduction à la Liturgie*, réd. par A.G. Martimort, Tournai, 1961.

Chiril al Alexandriei, *Contra lui Iulian VIII*, J.P. Migne, P.G. 76, col. 900 A.

Cleopa Ilie, *Predici la Praznice împărăteşti şi la Sfinţii de peste an*, Edit. Episc. Romanului 1996.

Coman I.G., *Şi cuvântul trup s-a făcut*, Timişoara, 1993.

Constantin Voicu, *Patrologie*, vol. II, Edit. Basilica, Bucureşti, 2009.

Damaschin Ioan, *Homilia I In dormitionem B. V. Mariae*, Migne P.G. XCVI, col. 705 A-B; 713C; 737A.

Damaschin Ioan, *Dogmatica*, Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 2005.

Damaschin Ioan, *Omilia*, II, 10, *La Adormirea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioara Maria,* Migne, P. G. XCVI, col. 736 BCD.

Denzinger Henricus, Adolfus Schönmetzer (ed.), *Enchiridion symbolorum editionum et declarationum de rebus fidei et morum*, ediţia 36-a, Herder, Freiburg şi Roma, 1976, 3903.

Dicţionar Biblic, Edit. Cartea Creştină, Oradea, 1995.

Epifanie, *Adversus Haereses*, P.G. LXII, col 75.

Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, Edit. Institutului Biblic, P.S.B. 13, Bucureşti, 1987.

Evanghelii apocrife, edit. Strycker, trad. C. Bădiliţă, Humanitas, Bucureşti, 1996.

Evanghelium nativitatis Mariae, în *Codex Apocryphus Novi Testamenti Collectus*, *castigatus testimoniisque, censuris et animadvenionibus illustratus a Johanne Alberto Fabricio*, P I-II, Hamburg, 1703-1719.

Fericitul Ieromin, *Liber adversus Helvidium de perpetua virginitate* şi *Adversus Jovinianum*, J.P. Migne, PL 22-30.

Ferrario Fulvio, *Mary as Seen by Orthodox, Protestants, and Catholics*, în *Roman Catholic News*, vol. III, nr. 3, 2003.

Flaviu Iosif, *Antichitățile iudaice*, vol. I, II, Edit. Hasefer, Bucureşti, 1999, 2001.

Flaviu Iosif, *Războiul iudaic*, Edit. Hasefer, Bucureşti, 1997.

Floca N.Ioan, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, 1991.

Funk-Bihlmeyer , *Lehrbuch der Kirchengeschichte*, vol. VI, Paderboru, 1911.

Gesenius Wilhelm, *Hebräisches und Aramaisches Handwörterbuch*, 14. Auflage, Leipzig, 1905

Grigore de Nazians, *Epistola 101 către Caledoniu, contra lui Apolinarie*, Migne P.G..

Ică I.Ioan jr., *Maica Domnului în teologia secolului XX şi în spiritualitatea isihastă a secolului XIV*, edit. Deisis, Sibiu, 2008.

Ignatie Teoforul, *Scrisoarea către Efeseni*, 7, 18, 20; Dumitru Fecioru, *Scrierile Părinților Apostolici*, în P.S.B. 4, Bucureşti, 1979.

Irineu de Lyon, *Contra ereziilor*, III, 18, în ed. E. Neubert, *Marie dans l'eglise anténicéeune*, Paris, V, 1908.

Irineu de Lyon, *Contra ereziilor*, IV, 33, 11 în J.P. Migne, P.G.7, 437-1224.

Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, trad. Olimp N. Căciulă, P.S.B. 2, Bucureşti, 1980.

Kelly J.N.D., *Altchristliche Glaubensbekenntnisse, Geschichte und Theologie,* Göttingen, 1972.

Klausner Ioseph, *Jesus de Nazareth*, Paris, 1933.

Kniazev Alexis, *Maica Domnului în Biserica Ortodoxă*, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1998.

Laurentin René (ed.), *Lourdes: Documents authentiques*, L. Lethielleux, Paris, 1966.

Lercher L., *Institutiones Theologiae Dogmaticae*, vol. III, Lipsca, 1942;

Loichiță Vasile, *Doctrina Sfântului Ioan Damaschin despre Maica Preacurată*, ed. I, Cernăuți, 1937.

Luther Martin, *House Postil*, în *Luthers Werke; Kritische Gesamtausgabe*, 57 vol., Hans Böhlau, 1883, 52.

Marta J., *Ni Ephèse, ni Panaghia Capouli, mais Jérusalem. Ètude historique sûr le lieu de la mort de la S. Vierge*, 1910;

Matei Horea, *Enigmele Terrei*, II, Bucureşti 1983.

Maxim Mărturisitorul, *Viaţa Maicii Domnului*, Edit. Deisis, Sibiu, 1998.

Meyer A., *Protoevangelium des Iakobus*, în *Handbuch zu den Neutastementlichen Apokryphen*, J.K.B. Mohr, 1914.

Mihoc Vasile, *Şapte tâlcuiri biblice despre Maica Domnului,* Edit. Cristiana, Bucureşti, 1996.

Mineiul pe luna August Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 2003.

Mineiul pe luna Martie, Alba Iulia, 2001.

Mineiul pe luna Septembrie, Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 2003.

Mommert, *Die Dormitio*, Leipzig, 1889.

Neubert Émil-Nicolas, *Marie dans l'Eglise anténicéenne*, Bibliothéque théologique, ed. II, Paris, V, 1908.

Nichifor Calist Nichifor, *Istoria Bisericii*, XVII, 28, P.G. t. CXLVII, col. 292.

Nicolaescu Stoica, *Românii şi Muntele Athos,* vol. I., Edit. Lucman, Bucureşti, 2007.

Nuţescu Ştefan, *Sfântul Munte Athos*, Antologie, Edit. Evanghelismos, 2011.

O.H. Burmester O.H., *The Egiptian or Coptic Church. A detailed description of her liturgical Services and the rites and ceremonies observed in the administration of her Sacraments*, Cairo, 1967.

Onomastica sacra, ed. P. De Lagarde, Göttingen, 1870.

Origen, *Omilii la Sfântul Luca*, 14, în P.S.B. 7, 8 şi 9, trad. T. Bodogae, N. Neaga, Z. Laţcu şi C. Galeriu.

Pelikan Jaroslav , *Fecioara Maria de-a lungul secolelor*, trad. Silvia Palade, Edit. Humanitas, Bucureşti, 1996.

Pimen Vlad, *Sfântul Munte Athos. Gradina Maicii Domnului*, Edit. Bunavestire, Bacău, 2008.

Popoviciu Eugen, *Istoria bisericească*, trad. de Atanasie şi Gherasim, vol. I, Bucureşti, 1900.

Preda Constantin, *Cartea Neamului lui Iisus Hristos*, Edit. Instit. Biblic şi de Misiune al B.O.R., Bucureşti, 2006.

Raès A., *Aux origines de la fête de l'Assomption*, în *Orientalia Christiana Periodica,* Roma, XII, 1946

Sărăşan A., *Sinodul I Ecumenic de la Niceea*, 325, Edit. Crisserv, Mediaş, 2009.

Sfântul Gherman, Patriarhul Constantinopolului, *Omilie la Intrarea în Biserică a Maicii Domnului*, 12, 14-18, Migne P.G. 98, col. 304 CD, 305 BCD, 308 A.B.

Sfântul Irineu de Lyon, *Contra lui Helvidius*, Migne, P.G., XXII, 211.

Stăniloae Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. II, Edit. Institutului Biblic, Bucureşti, 1978.

Tarnavschi Vasile, *Arheologia biblică*, Cernăuți, 1930.

Teodor Lectorul, *Istoria Bisericească*, trad. Iosif Gheorghian, Bucureşti, 1899.

Teodoret de Cyr, *Istoria Bisericească*, în col. P.S.B., vol. 44, Bucureşti, 1995.

Tertullian, *Adversus Marcionem*, IV, 19; *De carne Cristi*, 7; *De monogamia*, 8; *De virginibus velandis*, 6 – toate în P.L., I şi II.

Triod, Edit. Institutul Biblic, Bucureşti, 2000.

Viețile Sfinților pe luna August, Edit. Episcopia Romanului, 1998.

Studii

Le Bachelet X.M., *L'Immaculée conception dans l'Église latine après le concile d'Ephèse*, în Dictionnaire de Théologie Catolique, VII, 1, Paris 1923, col. 979-1218.

Le Bachelet X.M., *L'Immaculée conception dans l'Ecriture et la tradition jusq'au le concile d'Ephèse*, în Dictionnaire de Théologie Catolique, VII, 1, Paris 1923, col. 845-893.

Bălănescu Silvestru, *Sărbătoarea Intrării în Biserică a Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu*, în rev. B.O.R. an II, nr. 1/1875;

Bellamy J., *La première fête mariale en Orient et en Occident*, în rev. *Echos d'Orient*, XXVI, 1923;

Bellamy J., *Assomption de la Sainte Vierge*, în Dic. Theol. Cath., t. I., part. 2, col. 2129;

Branişte Ene, *Cinstirea Maicii Domnului în cultul ortodox şi formele ei de exprimare*, în rev. *Ortodoxia*, an XXIII, nr. 3/1980.

Branişte Ene, *Programul iconografic al Bisericii Ortodoxe*, în rev. B.O.R., XCII, nr. 5-6/1974.

Buzescu C.Nicolae, *„Panaghia Theotokos" în imnologia Mineelor*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII, nr. 3, 1980.

Cabasila Nicolae, *Cuvânt la preaslăvita Naştere a Preaslăvitei Doamnei noastre de Dumnezeu Născătoarea*, în Ică .I.Ioan jr., *Maica Domnului în teologia secolului XX şi în spiritualitatea isihastă a secolului XIV*, edit. Deisis, Sibiu, 2008.

Cabrol F., *Fête de l'Assomption*, în *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, t. I, col. 2995-3001;

Cabrol F.în *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, t. V, col. 1416;

Cameron Averil, *The Theotokos in Sixth-Century Constantinopole; A City finds its Symbol*, in *Journal of Theological Studies*, 29, 1978.

Comunicatul Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din anul 1950, în rev. *Ortodoxia*, II, nr. 4/1950.

Damascène Jean, *Homélies sur la Nativité et la dormition*, în *Sources chrétiennes*, nr. 8, trad. Pierre Voulet, Paris, 1961.

Dublanchy E. în *St. Marie*, Dictionnaire de Théologie Catholique, IX, 2e partie, 1927, col. 2370.

Galeriu Constantin, *Maica Domnului «Povățuitoarea»*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII, nr. 3/1980.

Gheorghescu Chesarie, *Învățătura despre Marica Domnului în Ortodoxie şi Catolicism*, în rev. *Ortodoxia*, XXII, nr. 3/1970.

Jugie M., *L'Immaculée conception dans l'Église greque après le concile d'Ephèse*, Dictionnaire de Théologie Catholique, VII, 1, Paris 1923, col. 893-979.

Leclerq H., *Fête de la Présentation de Maria*, în *Dictionnaire d'Archéologie chrétienne et de Liturgie*, t. XIV, col. 1729-1731.

Loichiță Vasile, *Doctrina Sfântului Ioan Damaschin despre Maica Preacurată*, în rev. *Candela*, XLVIII, nr. 1-12, 1937.

Lumea credinței, an 9, nr. 6, iunie, 2011;

Nicorescu I., *Casa Preacuratei Fecioare Maria,* în rev. *Foaia Diecezană*, LV, nr. 1-2, Caransebeş 1942;

Noua revistă bisericească, Anul 7, nr. 10-12 ian.-mar., 1926.

Pâslaru M., *Sărbătoarea Adormirea Maicii Domnului. Vechimea ei şi locul unde se află mormântul Sfintei Fecioare Maria*, în rev. *Glasul Bisericii*, XIX, Nr. 7-8/1960.

Plămădeală Antonie, *Maica Domnului în Teologia şi Viața ortodoxă* în *Ca toți să fie una*, Edit. Institului Biblic, Bucureşti, 1979.

Prunel Louis, *Maria, Maica grațiilor*, în *Cours superieur de religion*, III, Paris, 1924.

Rămureanu Ion, *Evenimentele istorice înainte şi după Sinodul de la Calcedon*, în *Studii Teologice*, XXII, nr. 3-4/ 1970, p. 183; în *Istoria Bisericească Universală*, Bucureşti, vol. I, 1975.

Rămureanu Ion, *Nestorianismul. Sinodul III ecumenic de la Efes din 431*, în *Istoria Bisericească Universală*, vol. I , Edit. Institutul Biblic, Bucureşti, 1975.

Rămureanu Ion, *Întemeierea Bisericii. Activitatea Sfinților Apostoli şi a ucenicilor lor*, în *Istoria Bisericească Universală*, manual, vol. I, Bucureşti, 1975.

Rezuş Petru, *Mariologia ortodoxă*, în rev. *Ortodoxia*, II, nr. 4/1950.

Sejorné în *Dictionnaire de Théologie Catholique*, t. XIV, col. 927.

Stan Liviu, *O nouă rătăcite a papalității*, în rev. *Ortodoxia*, II, 4/1950.

Stăniloae D., *Maica Domnului în prologul Evangheliei de la Luca*, în rev. *Ortodoxia*, XXXII, nr. 3/1980.

Stăniloae Dumitru, *Învățătura despre Maica Domnului la ortodocşi şi catolici*, în rev. *Ortodoxia*, II, nr.4/ 1950.

Todoran Isidor, *Considerații mariologice*, în rev. *Mitropolia Ardealului*, nr. 3-4/1958.

Naşterea Maicii Domnului

Intrarea în Biserică a Maicii Domnului

Buna Vestire

Maica Domnului Orantă

Naşterea Domnului

Maica Domnului cu Pruncul (Ierusalimita)

Icoana Maicii Domnului "Umilenie"

Adormirea Maicii Domnului